

Научное издание

Проблемы современного педагогического образования
Серия: Педагогика и психология.
Выпуск сорок шестой. Часть 6.

Ответственный за выпуск Е.Ю. Пономарёва

Ответственность за достоверность приводимых в публикациях фактов, дат, наименований, фамилий, имен, цифровых данных несут авторы статей.

Научные статьи печатаются за авторскими вариантами.

Сдано в набор 30.12.2014. Подписано к печати 24.12.2014.
Формат 60х90х16. Печать офсетная. Печать офс. Обл. - изд. арк. 20.
Тираж 500 экз.

Отпечатано в типографии
РВУЗ „Крымский гуманитарный университет” (г. Ялта)
РИО КГУ ул. Севастопольская, 2, г. Ялта,
тел. (0654)32-21-14,
факс (0654)32-30-13

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ, НАУКИ И МОЛОДЁЖИ
РЕСПУБЛИКИ КРЫМ
РВУЗ „КРЫМСКИЙ ГУМАНИТАРНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ”
(г. ЯЛТА)

ПРОБЛЕМЫ СОВРЕМЕННОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Серия: Педагогика и психология
46 (6)

Ялта
2014

УДК 37
ББК 74.04
П 78

Рекомендовано ученым советом РВУЗ „Крымский гуманитарный университет”
от 24 декабря 2014 года (протокол № 12)

Проблемы современного педагогического образования. Сер.: Педагогика и
психология. – Сб. статей: – Ялта: РИО КГУ, 2014. – Вып. 46. – Ч. 6. – 296 с.

Редакционная коллегия:

А. В. Глузман	– профессор, доктор педагогических наук, академик НАПН Украины;
Н. Я. Игнатенко	– профессор, доктор педагогических наук;
В. С. Заслуженюк	– профессор, доктор педагогических наук;
Л. И. Редькина	– профессор, доктор педагогических наук;
Г. Е. Гребенюк	– профессор, доктор педагогических наук;
Н. В. Горбунова	– профессор, доктор педагогических наук;
Е. В. Везетиу	– кандидат педагогических наук;
С. Д. Максименко	– профессор, доктор психологических наук, академик НАПН Украины;
Т. С. Яценко	– профессор, доктор психологических наук, академик НАПН Украины;
В. А. Семиченко	– профессор, доктор психологических наук;
А. В. Фурман	– профессор, доктор психологических наук;
Е. Ю. Пономарёва	– профессор, кандидат психологических наук.

Свидетельство о государственной регистрации печатного средства массовой
информации Министерства Юстиции Украины серия КВ № 15372-3944 ПР от
12.06.2009 г.

Утвержден Президиумом ВАК Украины как специализированное издание по
специальности „Педагогика и психология” (Постановление № 1-05/4 от 14.10.2009 г.).

Журнал входит в систему РИНЦ (Российский индекс научного цитирования).
Журнал зарегистрировано в Международном Центре ISSN в Париже
(идентификационный номер печатной версии: ISSN 2311-1305), действующий при
поддержке ЮНЕСКО и Правительства Франции.

Рецензенты:

В. М. Ефимова	– доцент, доктор педагогических наук;
Н. В. Якса	– доцент, доктор педагогических наук.

© РВУЗ „Крымский гуманитарный университет” (г. Ялта), 2014 г.

Для заміток

Проблемы современного педагогического образования.
Сер.: Педагогика и психология

Педагогіка

УДК 378.147: 377: 331.4

кандидат педагогічних наук, доцент Абільтарова Ельвіза Нурівна
РВНЗ «Кримський інженерно-педагогічний університет» (м. Сімферополь)

НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРА БЕЗПЕКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ З ОХОРОНИ ПРАЦІ

Анотація. У статті обґрунтовується доцільність та необхідність формування культури безпеки професійної діяльності у майбутніх інженерів з охорони праці. Автором зроблено перші пошуки зі ступеня розробленості проблеми. Визначено напрями формування культури безпеки професійної діяльності у майбутніх інженерів з охорони праці.

Ключові слова: культура безпеки, професійна підготовка, підготовка інженерів з охорони праці, культура безпеки професійної діяльності.

Аннотация. В статье обосновывается целесообразность и необходимость формирования культуры безопасности профессиональной деятельности у будущих инженеров по охране труда. Автором сделаны первые поиски степени разработанности проблемы. Определены направления формирования культуры безопасности профессиональной деятельности у будущих инженеров по охране труда.

Ключевые слова: культура безопасности, профессиональная подготовка, подготовка инженеров по охране труда, культура безопасности профессиональной деятельности.

Annotation. The article proves the reasonability and necessity of forming safety culture of professional activity of the future labor protection engineers. The author did the first research of the level of the topic development. The trends of forming the safety culture of professional activity of the future labor protection engineers are identified.

Keywords: safety culture, professional training, training the labor protection engineers, safety culture of professional activity.

Вступ. У сучасному світі безпека виступає головною цінністю та пріоритетом кожного індивіда та всього суспільства. Проте внаслідок науково-технічної діяльності людства, порушення та невиконання вимог безпеки праці мільйони людей стають жертвами нещасних випадків та професійних захворювань. Враховуючи це, в умовах виникнення нових небезпек для життя людини особливе місце займає культура безпеки майбутнього фахівця. Сьогодні система професійної підготовки майбутніх спеціалістів з охорони праці має бути орієнтована на формування особистості, яка здатна гнучко адаптуватися у мінливих життєвих ситуаціях, проявляти здібності швидкої мобільності під час здійснення професійної діяльності та володіти культурою безпеки.

Вперше поняття «культура безпеки» було введено в 1986 р. Міжнародною консультативною групою з ядерної безпеки (INSAG) Міжнародного агентства з атомної енергії (МАГАТЕ), яка у своїй доповіді дійшла висновку про необхідність формування культури безпеки як головного принципу безпеки атомних електростанцій. Надалі концепцію культури безпеки підтримали

Міжнародна організація праці, Міжнародна організація цивільної авіації, Всесвітня організація здоров'я (ВООЗ), Всесвітня організація трубопровідного транспорту, Міжнародна асоціація з радіаційного захисту та інші авторитетні міжнародні організації. Поступово це словосполучення закріпилося у нормативних документах органів державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки. Водночас питання розвитку та впровадження культури безпеки у сфері використання ядерної енергії активно досліджувалися вітчизняними та зарубіжними вченими з ядерної та радіаційної безпеки (С. Клевцов, Н. Валігун, А. Носовський, І. Комаров, В. Машин).

У багатьох літературних джерелах питання культури безпечної діяльності людини розглядається в основному у межах культури безпеки життєдіяльності. Так, в Україні дослідження сутності структурних компонентів культури безпеки життєдіяльності здійснюються М. Зоріною, Т. Петуховою. В Російській Федерації цій темі присвячено близько 30 дисертацій (О. Балашов, Л. Горіна, О. Дронов, В. Мошкін, І. Петрухіна), в яких розглядаються питання формування, виховання, розвитку культури безпеки життєдіяльності у дітей дошкільного віку, учнів, студентів, вчителів безпеки життєдіяльності. Значну зацікавленість викликають філософські, психологічні та соціологічні наукові праці з дослідження феномену «культура безпеки» (В. Кузнецов, Ю. Фетісова, В. Машин). Відомі дослідження з проблеми розвитку екологічної культури та культури екологічної безпеки (Ю. Бойчук, Н. Єфіменко, І. Лесникова, Л. Лук'янова, Л. Юрченко). У науковій літературі зустрічаються праці з необхідності формування культури безпеки у студентів вищих навчальних закладів (В. Дем'янчук, О. Дашковська, О. Кобилянський, О. Третьяков, В. Чабан). Окрім того Національним інститутом стратегічних досліджень активно піднімалися питання щодо впровадження культури безпеки в Україні (Ю. Скалецький, Д. Бірюков, О. Мартюшева, Л. Яценко).

Аналіз наукової, науково-педагогічної та психолого-педагогічної літератури свідчить про значні досягнення педагогічної науки у сфері формування культури безпеки, які закладають теоретичну основу з досліджуваної проблеми. Однак дослідженню процесу формування культури безпеки професійної діяльності безпосередньо у майбутніх інженерів з охорони праці приділено недостатню увагу. У розглянутих науково-педагогічних працях залишилися нез'ясованими питання сутності та структури культури безпеки професійної діяльності у майбутніх інженерів з охорони праці. Відсутні також дослідження, в яких подано науково обґрунтовану модель формування культури безпеки професійної діяльності у майбутніх інженерів з охорони праці. Теоретичні пошуки довели й потребу розробки критеріального апарату оцінки сформованості рівнів культури безпеки і відповідної науково-методичної системи її забезпечення. Крім того, ознайомлення з результатами наукових розробок вчених та вивчення практичного досвіду з формування культури безпеки професійної діяльності дало змогу виявити ряд суперечностей, які існують у теорії і методиці професійної освіти, зокрема:

- між достатньо високим рівнем розробленості загальної теорії професійної культури фахівців вищих навчальних закладів і недостатнім методолого-теоретичним обґрунтуванням культури безпеки професійної діяльності як її невід'ємного складника;

Щелкунов А. О.	ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ З ВАДАМИ ЗОРУ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ЗДОРОВ'Я	255
Щелкунов Д. А. Смоляр Д. О.	ПЕДАГОГІЧНА СТРУКТУРА ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИСНОЇ МОТИВАЦІЇ ДО ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ У ШКОЛЯРІВ	261
Ягеніч Л. В.	ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ АКАДЕМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЛІКАРЯ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ В АСПІРАНТУРІ МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	267
ПСИХОЛОГИЯ		
Тарасенко А. І.	ПСИХОЛОГІЧНА РЕГУЛЯЦІЯ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ СТАНІВ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ МЕТАЛУРГІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА	273
Тирон О. М.	ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МОРЯКІВ	281

**Проблемы современного педагогического образования.
Сер.: Педагогика и психология**

- між об'єктивною потребою суспільства в якісній підготовці інженерів з охорони праці та реальним станом сформованості культури безпеки професійної діяльності випускників вищих навчальних закладів;

- між необхідністю цілеспрямованого формування культури безпеки професійної діяльності у майбутніх інженерів з охорони праці та відсутністю для цього необхідних технологій, у процесі яких формується культура безпеки;

- між застарілими методами та формами навчання, які не можуть гарантувати необхідну якість підготовки і умовами сучасності, що вимагають забезпечення відповідного рівня знань, умінь і навичок у випускників вищих навчальних закладів та, особливо з питань культури професійної безпеки.

Отже, актуальність, соціальне-педагогічне значення досліджуваної проблеми, виявлені суперечності, недостатній рівень теоретичної та практичної розробленості, потреби освітньої практики зумовили констатувати на необхідності здійснення дослідження з формування культури безпеки професійної діяльності безпосередньо у майбутніх інженерів з охорони праці.

Мета статті передбачає обґрунтування доцільності формування культури безпеки професійної діяльності у майбутніх інженерів з охорони праці та визначення основних напрямів наукового дослідження.

Виклад основного матеріалу. В умовах активної науково-технічної діяльності людства, швидкого темпу та ритмів життя, підвищення небезпеки факторів виробничого середовища постає питання збереження життя, здоров'я, психологічної рівноваги та працездатності робітників у процесі виконання ними трудових обов'язків. У зв'язку з цим, важливе місце посідає безпека особистості, безпеки колективу, безпека суспільства, яка охоплює усі сфери нашої життєдіяльності.

Аналіз причин нещасних випадків підтверджує про переважну роль людського чинника у створенні передмов травмонезбезпечних ситуацій. Останнім часом збільшилася кількість аварій, які відбуваються через неправильні дії персоналу, що пов'язано з низьким рівнем професійної компетентності, невмінням швидко мобілізуватися та приймати рішення в нестандартних ситуаціях. На думку багатьох дослідників, рішучим фактором в забезпеченні безпеки праці на виробництві є роль особистості самого робітника, його професіоналізм, якість праці, психологічне мислення. А тому треба звернути увагу на особливий аспект підготовки майбутнього інженера з охорони праці, у якого необхідно сформувані культуру безпеки, вміння оцінити ризики виробничого середовища та їх вплив на особисту безпеку та безпеку колективу, готовність до вирішення професійних завдань, пов'язаних із гарантуванням збереження життя та здоров'я робітників в небезпечних умовах і надзвичайних ситуацій.

Згідно з INSAG культура безпеки – це такий набір характеристик і особливостей діяльності організації та поведінки окремих осіб, який встановлює, що проблемам безпеки атомних електростанцій як таким, що мають вищий пріоритет, приділяється увага, яка визначається їх значущістю [3].

Вчена М. Зоріна виділяє поняття «культура безпеки життєдіяльності» та відзначає його як рівень розвитку людини і суспільства, що характеризується значимістю завдання забезпечення безпеки життєдіяльності в системі особистісних і соціальних цінностей, безпечної поведінки в повсякденному житті і в умовах небезпечних та надзвичайних ситуацій, ступенем захищеності від загроз і небезпек в усіх сферах життєдіяльності [2, с. 2].

Під культурою безпеки життєдіяльності Т. Петухова розуміє сукупність життєво-фахових цінностей, які визначають дії, поведінку та взаємовідносини особистості в умовах професійної діяльності [4, с. 9].

У педагогічній науці окрім цього поняття існує термін «культура безпеки професійної діяльності», який розглядається як інтегральна якість особистості фахівця, що характеризує цілісне єдність потреб, знань, умінь щодо запобігання небезпечних ситуацій, загроз і ступеня готовності до саморозвитку, засноване на глибокому усвідомленні пріоритету безпеки при вирішенні будь-яких професійних завдань [1, с. 13].

У цьому контексті для нас представляє інтерес теорія А. Маслоу, згідно з якою друге місце в ієрархії потреб людини посідає потреба до безпеки. Ця потреба передбачає прагнення індивіда до захисту від фізичних та психологічних небезпек з боку навколишнього середовища, в безпеці свого існування, впевненості у завтрашньому дні [5, с. 150-151].

Треба зазначити, що потреба до безпеки є достатньо вираженою категорією і має бути сформована у свідомості особистості. Тоді це стане мотивом для здійснення безпечних дій у всіх сферах життєдіяльності. Цього можна досягнути шляхом формування системи цінностей і ідей безпечної поведінки, цілеспрямованого впровадження культури безпеки професійної діяльності як невід'ємного складника загальної культури. Усе це актуалізує і загострює необхідність удосконалення освітнього процесу підготовки інженерів з охорони праці у вищих навчальних закладах, здатних кваліфіковано приймати організаційно-управлінські рішення, використовуючи сучасні інформаційно-комунікативні технології. Водночас майбутній інженер з охорони праці під час створення якісної системи управління охороною праці має вибудовувати трудові відносини з колективом, засновані на принципах індивідуальності, принциповості та послідовності з виховання у робітників працезахоронного мислення. У зв'язку з цим у майбутніх інженерів з охорони праці разом зі спеціальними знаннями необхідно формувати такий рівень культури безпеки професійної діяльності, який забезпечить його трансляцію та подальше формування в інших робітників.

Розглянемо більш детально шляхи формування культури безпеки професійної діяльності у майбутніх інженерів з охорони праці. Дослідження проблеми формування культури безпеки професійної діяльності майбутніх інженерів з охорони праці здійснювалося на основі міждисциплінарного підходу, що зумовило необхідність звернення до філософських, культурологічних, соціологічних, педагогічних і психологічних концепцій, вивчення результатів досліджень в цієї галузі наукового знання.

Здійснюючи науковий пошук, ми враховували філософські і освітні парадигми та виходили з того, що формування культури безпеки професійної діяльності майбутніх інженерів з охорони праці є цілеспрямований і керований процес, який розпочинається у вищому навчальному закладі та неперервно продовжується у подальшій професійній діяльності. Основою забезпечення високого рівня культури безпеки професійної діяльності майбутніх інженерів-педагогів охорони праці є методолого-теоретичне обґрунтування концепції формування культури безпеки професійної діяльності у майбутніх інженерів з охорони праці; розробка моделі науково-методичної системи забезпечення процесу формування культури безпеки професійної діяльності у майбутніх інженерів з охорони праці; структурування змісту факультативного спецкурсу

Соколовська О. С.	ВПЛИВ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ НА ФОРМУВАННІ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРАЦІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	182
Солдатенко О. І.	ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО РОЗВИТКУ МУЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ, ЇЇ КРИТЕРІЇ	189
Тогочинский А. М.	СУЩНОСТНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА СОЦИАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ОФИЦЕРОВ ОРГАНОВ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ	198
Турчик І. Х.	ШКІЛЬНИЙ СПОРТ ЯК СОЦІАЛЬНО-ЦІННІСНА СИСТЕМА У ПРАЦЯХ ЗАРУБІЖНИХ ФАХІВЦІВ	206
Тугова О. В. Тугова С. В.	ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРЕЗЕНТАЦИЙ В ОБУЧЕНИИ МАТЕМАТИКЕ В 3 КЛАССЕ	213
Тушева В. В.	ТЕХНОЛОГІЧНА СКЛАДОВА НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА	221
Федоренко О. М.	ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ЗМІСТІ ПІДРУЧНИКА „DEUTSCH FÜR JURASTUDENTEN“	229
Холодний О. І. Чернобай С. О.	РОЗВИТОК САНОГЕННОГО МИСЛЕННЯ ШКОЛЯРІВ В ПРОЦЕСІ ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ	237
Чеботарьова І. В.	ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ НЕЛПНІЙНОГО МИСЛЕННЯ ЯК УМОВА ЇХ ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО СТАНОВЛЕННЯ	241
Чернявський Б. В.	СТАН ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА ДО ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ	248

Лісунова Л. В.	АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ ЕСТЕТИЧНЕ СПРИЙНЯТТЯ У ФІЛОСОФСЬКІЙ, МИСТЕЦТВОЗНАВЧОЇ ТА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ	117
Локшин В. С.	ВПРОВАДЖЕННЯ ОСНОВНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ В ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ МЕНЕДЖЕРІВ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СФЕРИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	126
Міхесенко О. І.	ФЕНОМЕН ЗДОРОВ'Я У СУЧАСНОМУ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ	135
Михнюк М. І.	ОНТОЛОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ВИКЛАДАЧІВ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН	142
Мустафаева Л. Ф.	РОЛЬ САМООБРАЗОВАНИЯ В РАЗВИТИИ ДИДАКТИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ СПЕЦИАЛЬНЫХ ДИСЦИПЛИН СТРОИТЕЛЬНОГО ПРОФИЛЯ	149
Подольак М. В.	КОНЦЕПЦІЯ ШКОЛИ ЯК ІНСТИТУТУ ВИХОВАННЯ У ПРАЦЯХ СТЕПАНА БАЛЕЯ	154
Салтановська Н. І.	МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ – ШЛЯХ ДО ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЗАСВОЄННЯ ЗНАНЬ	163
Сейтасанов Ф. С.	МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ВЫПОЛНЕНИЮ ЛАБОРАТОРНЫХ РАБОТ ПО ЕСТЕСТВЕННОНАУЧНЫМ ДИСЦИПЛИНАМ	169
Сенченко В. В.	ФОРМИРОВАНИЕ ЗДОРОВОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ СОВРЕМЕННОГО СТУДЕНТА	175

«Культура безпеки професійної діяльності», перевірка ефективності технології формування культури безпеки професійної діяльності у майбутніх інженерів з охорони праці в умовах вищого навчального закладу та впровадження науково-методичного супроводу.

Науково-теоретичні засади сутності культури безпеки професійної діяльності зумовлюють обґрунтування ідей дослідження на методологічному, теоретичному та технологічному рівнях. Методологічний концепт відображає взаємозв'язок і взаємодію різних підходів (системний, культурологічний, гуманістичний, компетентнісний, аксіологічний, особистісно-діяльнісний) загальнонаукової і конкретно-наукової методології до вивчення проблеми формування культури безпеки професійної діяльності майбутніх інженерів з охорони праці. Теоретичний концепт передбачає систему концепцій, ідей, основних понять, дефініцій, вихідних категорій з філософії освіти, теорії особистості психології професійної освіти, педагогіки, психології праці, охорони праці, без яких неможливе розуміння сутності явища, що досліджується. Технологічний концепт передбачає розробку та впровадження технології формування культури безпеки професійної діяльності у майбутніх інженерів з охорони праці.

В основу розробки концепції формування культури безпеки професійної діяльності майбутніх інженерів з охорони праці має бути закладена модель, що охоплює теоретико-методичні та змістово-процесуальні засади, дозволяє актуалізувати цінності та пріоритети безпеки, виробляє у майбутніх фахівців свідому поведінку безпечного виконання робіт професійної діяльності, формує основи ціннісного ставлення до збереження здоров'я і працездатності у процесі майбутньої професійної діяльності, виховує мислення про самообережність, самокритичність, самопрофілактику виробничого травматизму.

Для впровадження технології поетапного формування культури безпеки професійної діяльності у майбутніх інженерів з охорони праці необхідно забезпечити наступні умови:

- створити сприятливе освітнє середовище;
- стимулювати студента до самоосвіти та самоконтролю своєї навчальної діяльності;
- акцентувати увагу на життєво-освітньому досвіді студента та набутті нового досвіду в процесі практичної діяльності;
- мотивувати прагнення майбутніх інженерів з охорони праці до безпечного виконання професійних завдань у процесі трудової діяльності;
- застосовувати інтерактивні, комп'ютерні технології та творчі форми навчання в процесі оволодіння знаннями, уміннями, навичками з безпеки праці з метою підвищення пізнавальної активності студентів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, майбутній інженер з охорони праці як менеджер у галузі охорони праці має володіти високим рівнем культури безпеки професійної діяльності, формування якої буде успішним, якщо:

- формування знань, умінь і навичок безпечної професійної діяльності у майбутніх фахівців буде здійснюватися на основі комплексу підходів, а саме системного, культурологічного, гуманістичного, аксіологічного, компетентнісного, особистісно-діяльнісного;

- процес формування культури безпеки професійної діяльності у майбутніх інженерів з охорони праці буде спрямований на розвиток їх професійно-особистісних якостей;

- за рахунок мотиваційного компоненту буде сформована внутрішня потреба в оволодінні культурою безпекою й потреба в самовдосконаленні та саморозвитку особистості;

- процес формування культури безпеки професійної діяльності у майбутніх інженерів з охорони праці буде орієнтовано на їх творчу активність та забезпечуватиме творчу самореалізацію;

- формування компетенції з культури безпеки забезпечуватиметься усіма професійно-орієнтованими дисциплінами у галузі охорони праці;

- буде передбачено широке застосування інтерактивних та комп'ютерних технологій у процесі викладання професійно-орієнтованих дисциплін у галузі охорони праці;

- буде запроваджено авторський комплекс навчально-методичного забезпечення, що охоплює теоретико-методичні матеріали і практичні рекомендації щодо організації навчально-виховного процесу підготовки інженерів з охорони праці.

Подальше дослідження буде спрямоване на вивчення та аналіз історичних аспектів виникнення культури безпеки.

Література:

1. Гафнер В.В. *Культура безопасности: от теории к практике* / В.В. Гафнер // *Основы безопасности жизнедеятельности*. - 2013. - № 6. - С. 9-15.

2. Зоріна М.О. *Визначення структурних компонентів культури безпеки життєдіяльності* / М.О. Зоріна // *Педагогіка та психологія*. - 2011. - Вип. 40(1). - С. 39-44. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znpkhnpi_ped_2011_40\(1\)_9.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znpkhnpi_ped_2011_40(1)_9.pdf).

3. *Культура безопасности. Доклад Международной консультативной группы по ядерной безопасности* // Серия изданий по безопасности, № 75-INSAG-4. - Вена: МАГАТЭ, 1991. - 39 с.

4. Петухова Т.А. *Підготовка майбутніх учителів до формування культури безпеки життєдіяльності в учнів основної школи: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04* / Т.А. Петухова; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. — К., 2010. — 20 с.

5. Романчук А.А. *Менеджмент охраны труда* / А.А. Романчук. - К.: Основа, 2003. - 176 с.

References:

1. Gafner V.V. *Kul'tura bezopasnosti: ot teorii k praktike* / V.V. Gafner // *Osnovy bezopasnosti zhiznedeyatel'nosti*. - 2013. - № 6. - S. 9-15.

2. Zorina M.O. *Vyznachennja strukturnyh komponentiv kul'tury bezpeky zhyttjedijal'nosti* / M.O. Zorina // *Pedagogika ta psihologija*. - 2011. - Vyp. 40(1). - S. 39-44. - Rezhym dostupu: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znpkhnpi_ped_2011_40\(1\)_9.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znpkhnpi_ped_2011_40(1)_9.pdf).

3. *Kul'tura bezopasnosti. Doklad Mezhdunarodnoj konsul'tativnoj grupy po jadernoj bezopasnosti* // Serija izdanij po bezopasnosti, № 75-INSAG-4. - Vena: MAGATJe, 1991. - 39 s.

4. Petuhova T.A. *Pidgotovka majbutnih uchyteliv do formuvannja kul'tury bezpeky zhyttjedijal'nosti v uchniv osnovnoi' shkoly: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk:*

Грищенко Н. А.	НАУЧНОЕ ТВОРЧЕСТВО КАК КОМПЕТЕНТНОСНЫЙ КОНСТРУКТ СПЕЦИАЛИСТА В СФЕРЕ ДОШКОЛЬНОГО И НАЧАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ	59
Джурило А. П.	ПЕРСПЕКТИВНІСТЬ ДОСВІДУ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	64
Колесниченко Н. Ю.	ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА БАКАЛАВРОВ РОМАНО-ГЕРМАНСКОЙ ФИЛОЛОГИИ В УНИВЕРСИТЕТУ КАСТИЛЬЯ-ЛА-МАНЧА	71
Короткова С. В.	ЗДОРОВЬЕ КАК ОСНОВА ФОРМИРОВАНИЯ У МОЛОДЕЖИ НАПРАВЛЕННОСТИ НА ДОСТИЖЕНИЕ УСПЕХА	79
Кузьміна О. В.	ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МОЛОДІ У КРИЗОВИЙ ПЕРІОД ЇЇ ЖИТТЯ	85
Куліш Р. В.	ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ КЛЮЧ У ФОРМУВАННІ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ	94
Кушнарева Т. И.	ТЕРМИНОЛОГИЧНІСТЬ АНГЛОЯЗЫЧНЫХ ТЕКСТОВ ПО ВЕТЕРИНАРИИ В ТЕСТАХ ДЛЯ ПРОВЕРКИ УРОВНЯ ВЛАДЕНИЯ СТУДЕНТАМИ УМЕНИЯМИ ЧТЕНИЯ	99
Лакійчук О. В.	DISTANCE LANGUAGE LEARNING: THEORY AND PRINCIPLES	104
Ливник Е. О.	ГУМАНИСТИЧЕСКАЯ ПАРАДИГМА КАК МЕТОДОЛОГИЧЕСКАЯ ОСНОВА ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ	110

СОДЕРЖАНИЕ

ПЕДАГОГИКА

Абільтарова Е. Н.	НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРА БЕЗПЕКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ З ОХОРОНИ ПРАЦІ	3
Абитова Ш. Ю.	РАЗВИТИЕ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ ВЫПОЛНЕНИЯ САМОСТОЯТЕЛЬНЫХ РАБОТ	9
Антіпова Н. П. Рідей Н. М. Антіпов І. О.	ДІАГНОСТИКА МОТИВАЦІЇ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-АГРОНОМІВ У ВИЩИХ АГРАРНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	14
Бекиров Р. Н.	ПОВЫШЕНИЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ ИНЖЕНЕРА-ПЕДАГОГА ПРИМЕНЕНИЕМ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ	21
Бекиров Ш. Н.	АНАЛИЗ РАЗВИТИЯ УПРАВЛЕНЧЕСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ СТУДЕНТОВ ТРУДООХРАННОГО ПРОФИЛЯ	27
Богданова Н. Г.	МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ НАВЧАЛЬНИХ КУРСІВ ПРИ ВИВЧЕННІ СОЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН	33
Булгаков Р. Ю.	ТЕОРИЯ І ПРАКТИКА ВПРОВАДЖЕННЯ ІДЕЙ МУЛЬТИКУЛЬТУРНОГО ПІДХОДУ В ОСВІТІ США	41
Василенко Н. В.	ХМАРНІ ТЕХНОЛОГІЇ: УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ	49
Вострякова Н. В.	ПЕРИОД ПРОФЕСІОНАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ НАЧИНАЮЩИХ УЧИТЕЛЕЙ КАК ВАЖНЕЙШЕЕ ЗВЕНО НЕПРЕРЫВНОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ	55

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

13.00.04 / Т.А. Petuhova; *Nac. un-t bioresursiv i pryrodokorystuvannja Ukrai'ny.* — K., 2010. — 20 s.

5. Romanchuk A.A. *Menedzhment ohrany truda* / A.A. Romanchuk. — K.: Osnova, 2003. — 176 s.

Педагогика

УДК 773.7.

кандидат сельскохозяйственных наук, доцент Абитова Шазие Юсуповна
РВНЗ «Крымский инженерно-педагогический университет» (г. Симферополь)

РАЗВИТИЕ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ ВЫПОЛНЕНИЯ САМОСТОЯТЕЛЬНЫХ РАБОТ

Аннотация. В данной статье рассматриваются виды познавательных самостоятельных работ студентов, требования к их организации и проведения; способы формирования профессиональных знаний и умений в процессе выполнения самостоятельных работ, условия развития познавательной активности студентов.

Ключевые слова. Самостоятельная работа, учебный процесс, самообразование, самоконтроль, познавательная активность студентов.

Annotation. This article discusses the types of cognitive independent work of students; requirements for their organization and conduct; methods of formation of advanced knowledge and skills in the process of doing the work, the conditions for the development of their cognitive activity of students.

Keywords. Independent work, learning process, self-education, self-monitoring, cognitive activity of students.

Введение. Развитие познавательной активности студентов в учебном процессе ВУЗ является важным условием повышения качества профессиональной подготовки. Учитывая большой поток научной и учебной информации каждой отрасли производства, необходимо формирование не только теоретических знаний практических умений для решения разного рода познавательных задач, на осуществления анализа, систематизации и обобщения различной информации это связано с самостоятельным поиском путей решения проблемы, в процессе выполнения самостоятельных работ.

Разные аспекты выполнения самостоятельных работ рассматривались в работах Е. Галанте, М. Денисова, Е. Осипова, А. Линды, И. Малкина, П. Подкасистого и др.; роль самостоятельной работы в развитии профессиональных умений студентов рассматривались М.Козаковым; К. Тишковым, О. Кошелевым, А. Хуторским и др.; проблемам выполнения самостоятельных работ учащимися посвящены работы Г.Ажикина, Б.Коротиева, Л. Левиной, А. Савченко и др. Однако, организация и выполнение самостоятельных работ студентами специальности «Охрана труда» исследовано не в полной мере.

Целью статьи является раскрытие подходов к развитию познавательной активности студентов в процессе выполнения внеаудиторных самостоятельных работ в области охраны труда.

Изложение основного содержания. В любом учебном процессе главная роль отводится формированию познавательных умений, с помощью которых личность познает объективную реальность и совершенствует свой жизненный и практический опыт, а совершенствования умений студентов самостоятельно работать с научной, учебной, технической и технологической информацией, ее анализ, умение сопоставлять факты, делать выводы – обеспечивает развитие у них познавательной активности.

Л. Толстой писал, что если учащихся в школе не научили самостоятельно выполнять определенные действия, то он и в жизни будут всегда им следовать и копировать их.

В большой современной педагогической энциклопедии самостоятельная работа определяется как «метод обучения и самообразования и в тоже время как дидактическая связь различных методов между собой. Самостоятельная работа требует от обучающихся интенсивного мышления, решения познавательных задач, осмысления и анализа полученной информации» [4, с.513].

Практикой доказано, что развитие познавательной активности студентов в процессе выполнения самостоятельных работ основывается на таких качествах личности как самостоятельность, самообразование, самосознание, самоконтроль и самооценка.

Так, самостоятельность является одной из основных качеств личности, которая выражается в умении проектировать определенную цель, настойчиво, шаг за шагом реализовать ее, ответственно относиться к своей деятельности, действовать при этом сознательно и с инициативой не только в знакомых обстоятельствах, но и в незнакомых условиях, по этому самостоятельность тесно взаимосвязанная [4, с. 515], с процессом мышления обеспечивает развитие самостоятельного мышления.

Психологи доказывают, что наиболее важными качествами, в которых проявляются индивидуальные особенности мышления – это самостоятельность, последовательность и гибкость мышления. Вместе с тем, самостоятельность мышления характеризуется умением личности ставить новые задачи и решать их без посторонней помощи [3].

Второй фактор, влияющий на продуктивное выполнение самостоятельных работ связанный с самообразовательной деятельностью студентов. Принято считать, что самообразование является целенаправленной познавательной деятельностью, которая руководствуется и корректируется самой личностью. В основу самообразования положен интерес обучающихся в органическом сочетании с самостоятельным изучением материала. Так как самообразование является обязательным компонентом современного обучения будущих специалистов, то необходимо учитывать тот факт, что именно самообразование расширяет, дополняет, углубляет учебный материал, и одновременно может быть и автономным относительно процесса обучения, который обеспечивает изучение новых, не представленных в учебном процессе тем и даже отдельных разделов [7].

Процесс качественного формирования знаний и умений в ходе выполнения самостоятельных работ тесно взаимодействует с самосознанием личности студента. Считается, что самосознание - это осознание, оценка самого себя как субъекта практической и познавательной деятельности. Вместе с тем самосознание связано и с рефлексией, где она выходит на уровень теоретического мышления [4, с.253].

7. Куранова С.І. *Основи психолінгвістики: навч. посіб.* / С.І. Куранова. – К.: БЦ «Академія», Київ, 2012.-208с. - (Серія «Альма-матер»).

7. Kuranova S.I. *Osnovy psyholingvistyky. Navch. posibnyk* / S.I. Kuranova - K.: BTS "Akademia", 2012. – 208 s.

8. Smirnov B.A. *Psihologia deiatelnosti v ekstremalnyh situatsiiah* / B.A. Smirnov, E.V. Dolgoplova - 2 izd. ispr. dop. - Kh.: Izd-vo Gumanitarnyi Tsentru, 2007. – 292 s.

9. Tarnopolskiy O.B. *Metodika navchannia inshomovnoyi movlennievoi diialnosti u vishchomu movnomu zakladi osvity. Navchalnyi posibnyk* – K.: firma "Inkos", 2006. – 248 s.

Гумор є здатність провокувати сміх і забезпечити розваги. Життя на борту є звичайним, а іноді і нудним. Спробуйте зробити деякі моменти життя на борту приємними та веселими - розтопити лід. Але переконайтеся, що це не є образливим для ваших колег. [2]

Висновки. Результати емпіричного дослідження будуть використані з метою створення психолого-педагогічного супроводу формування іншомовної компетентності майбутнього моряка. Так, будуть розроблені методи психологічної корекції навичок спілкування з метою навчити майбутніх моряків розвивати та вдосконалювати навички успішного професійного та повсякденного спілкування, здібності нормалізувати загальний стан, знижувати рівень тривожності, оволодівати прийомами регуляції, введені в практичну діяльність тренінги іншомовної самокорекції, розроблені засоби формування психологічної та мовної готовності до саморегуляції. [5,6]

Література:

1. Баскакова, И.Л. Практикум по психолінгвістике/И.Л.Баскакова, В.П.Глухов.: Учебное пособие. - М.:АСТ:Астраль, 2009. - 187с.
2. Браткин И.Чемоданчик тренера.10 продаваемых тренингов / А.Браткин., И.Скоробогатова – М.: Генезис, 2006. – 208 с.
3. Гальскова Н.Д. Теория обучения иностранным языкам. Лингводидактика и методика. Учебное пособие / Н.Д.Гальскова, Н.И.Гез. - 3 изд.стер. - М.: Издательский центр «Академия», 2006. – 336 с.
4. Горбатова, Е.А. Теория и практика психологического тренинга: Учебное пособие. / Е.А.Горбатова - СПб.: Речь, 2008. – 320 с.
5. Козлов Н.И. Лучшие психологические игры и упражнения. / Н.И. Козлов. - Екатеринбург: Изд-во АРД ЛТД, 1997. – 144 с.
6. Леонтьев А.А. Основы психолінгвістики. Учебное пособие. - М., «Смысл», 1999. – 128 с.
7. Куранова С.И. Основы психолінгвістики: навч. посіб. / С.И.Куранова. - К.: БЦ «Академія», 2012. - 208с. - (Серія «Альма-матер»).
8. Смирнов Б.А. Психология деятельности в экстремальных ситуациях / Б.А. Смирнов, Е.В. Долгополова - 2 изд.испр.доп. - Х.: Изд-во Гуманитарный Центр. 2007. - 292с.
9. Тарнопольський О.Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти. Навчальний посібник - К.: фірма «Інкос», 2006. – 248 с.

References:

1. Baskakova I.L. Praktikum po psyholingvistike / I.L.Baskakova, V.P.Glukhov. Uchebnoe posobie. -M.: AST Astral, 2009. – 187 s.
2. Bratkin A. Chemodanchik trenera. 10 prodavaemyh treningov / A. Bratkin, I. Skorobogatova- M.: Genезis, 2006. – 208 s.
3. Galskova N.D. Teoria obuchenia inostrannym yazykam. Lingvodidaktika i metodika. Uchebnoe posobie. / N.D. Galskova, N.I. Gez. -3 izd. stereot. - M.: Izdatelskiy tsentr "Academia", 2006. - 336s.
4. Gorbatova E.A. Teotia i praktika psihologicheskogo treninga. Uchebnoe posobie / E.A. Gorbatova - SPb. Pech, 2008. – 320 s.
5. Kozlov N.I. Luchshie psihologicheskie igry I uprashchnenia / N.I. Kozlov - Ekaterinburg: Izd-vo ARD LTD, 1997. – 144 s.
6. Leontiev A.A. Osnovy psiholingvistiki. Uchebnoe posobie. - M.: "Smysl", 1999. – 128 s.

Самооценка и самоконтроль действий студентов в процессе выполнения самостоятельных работ необходима для того, чтобы можно было оценить свои способности, уровень активности, самонаправленности, значимости, основанных на самостоятельном выборе рациональных форм и выполнения этих работ.

Требования к организации и проведению самостоятельных работ студентов зависит от правильной их организации и контроля за их выполнением со стороны преподавателя. Необходимо учитывать и тот факт, что количество часов, отведенных на внеаудиторные самостоятельные работы, в первую очередь, должны иметь рациональные соотношения их с аудиторными занятиями.

С позиции педагогики самостоятельные работы классифицируют в соответствии с дидактическими целями, формами организации их проведения, характером профессиональной деятельности студентов.

Согласно дидактических целей самостоятельные работы могут быть направлены на активизацию опорных знаний; на обеспечение формирования новых знаний и способов действий; на обобщение и контроль. По форме организации самостоятельные работы делятся на индивидуальные и коллективные, а по характеру познавательной деятельности студентов, самостоятельные работы делятся на такие виды:

- репродуктивные предусматривающие выполнение действий по заданному образцу;
- самостоятельное применение студентами полученных знаний в практических условиях;
- перенесение полученных знаний и сформированных действий в нестандартные условия, ситуации.

В зависимости от видов продуктивной деятельности самостоятельные работы могут быть репродуктивными, вариативными, творческими [3,5].

Рассмотрим подходы к выполнению самостоятельных работ студентов в процессе изучения курса «Основ охраны труда». В процессе исследования нами было определено, что около 25 % студентов нуждались в методическом сопровождении с целью рационального выполнения самостоятельных работ, связанных с изучением отдельных учебных тем.

Так, на изучение раздела «Правовые и организационные вопросы охраны труда», согласно учебной программы, на самостоятельную работу отведено два часа. Если во время аудиторных занятий преподаватель уделяет внимание законодательной и нормативной базе по вопросам охраны труда, государственному управлению охраной труда на производстве, государственному надзору за охраной труда, то на самостоятельную работу можно вынести вопрос по охране труда в определенной отрасли, в изучении цветов и знаков безопасности труда.

Студентам может быть предложено изучение вопроса охраны труда в образовательных учреждениях, в том числе: ознакомление с инструктажами по вопросам охраны труда, допуском рабочих по выполнению отдельных видов работ, основному содержанию значения цветов и знаков безопасности труда. В данном случае, самостоятельная работа студентами может быть выполнена в виде рефератов, в процессе которой они углубляют свои знания по данному разделу, то есть самостоятельная работа носит репродуктивный характер.

Развивать свой творческий потенциал студенты могут только в том случае, если организация самостоятельной работы носит развивающий характер. С этой целью преподаватель должен продумать виды творческих заданий, продумать применение рациональных форм самостоятельных работ, предусмотреть методическое обеспечение выполнения каждого задания.

Практикой доказано, что правильно продуманное самостоятельное задание может обеспечить возникновение новой задачи, которые им необходимо решить, при наличии определенных умений и навыков самостоятельных действий.

Так, изучая раздел «Основы физиологии, гигиены труда и производственной санитарии» на самостоятельное изучение нами было вынесен вопрос, связанный с микроклиматом в образовательных учреждениях и его влияние на работоспособность учащихся. На основе уже изученного студентам предлагается: выполнить анализ требований к микроклимату в производственных и образовательных учреждениях; определить влагу воздуха и его влияние на организм человека; определить влияние высоких и низких температур воздуха на работоспособность личности учащегося, рабочих, педагогов.

На основе предложенной схемы-таблицы оптимальных и допустимых величин температуры, относительной влажности и скорости движения воздуха в рабочей зоне производственных помещений, разработать оптимальные величины для определения микроклимата в учебном заведении [2]. Спектр вопросов данного раздела очень разнообразный, но вместе с тем, он основан на аналогии темы микроклимата в производственных помещениях. В данном случае студентам необходимо в начале изучить и прокомментировать учебную информацию, связанную с микроклиматом в учебных кабинетах, лабораториях, учебных мастерских; учесть специфические требования к организации рабочих мест (токарей, электрогазосварщиков, слесарей-ремонтников); исследовать отдельные параметры микроклимата и предложить обоснованный вариант действий. Результаты этих исследований могут быть представлены в виде рефератов, технологических карт, исследовательских расчетных данных с выводами и предложениями.

Самостоятельные работы творческого характера учитывают условия, которые стимулируют возникновение проблемных ситуаций и этим самым повышают активность познавательной деятельности студентов. Известно, что данный метод выполнения самостоятельных работ должен опираться на практический опыт студентов, их уровень обученности, процессы памяти, а, следовательно, должны решаться вопросы логического развития самостоятельной мысли студентов их суждений, выводов.

Умения студентов планировать будущую профессиональную деятельность в процессе самостоятельной работы непрерывно связано с развитием их творческого мышления. Планируя выполнение учебного самостоятельного задания, студент обобщает и систематизирует полученную информацию, определяет последовательность ее выполнения, анализирует выходные данные, оценивает условия выполнения задания, находит пути решения проблем, осуществляет самоконтроль и самокоррекцию учебных действий.

Выводы и перспективы дальнейших исследований. Таким образом, на основе изложенного можно сделать вывод, что самостоятельный поиск путей решения различных учебных задач и ситуаций является ядром процесса

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

Студенти відпрацьовують вміння адекватної комунікації, соціальної перцепції. Вправа сприяє мінімізації неадекватних емоційних реакцій.

Перш за все, наші зусилля були спрямовані на те, щоб студенти почали помічати власне лихослів'я. Для цього їм було рекомендовано кілька вправ. Ми пропонували студентам нейтральну фразу-прохання (наприклад: "Could you step aside. You are disturbing me.") і просили вимовити її в різних варіантах:

- образливим тоном із грубими словами;
- презирливим тоном з образливими словами;
- голосно, категорично;
- злим тоном, із насмішкою;
- сказати так, щоб людина не образилась.

Ці фрази можна доповнювати іншими словами, щоб досягнути поставленого завдання.

Ми плануємо розробити збірку психотехнічних вправ саме як психологічний супровід процесу формування іншомовної компетентності моряків.

Також розробляються вправи для психологічної самокорекції морського кадета. Так, ми сформулювали базові елементи, що формують майбутнього моряка.

Додаток А.

Базові елементи, що формують морського кадета.

- 1) Технічна компетентність;
 - 2) Гарне здоров'я;
 - 3) Гарна фізична форма;
 - 4) Працьовитість;
 - 5) Шанобливе ставлення до інших вірованій, культур та традицій. Бажання та спроможність адаптувати поведінку, збільшуючи здатність спілкуватися та будувати відносини з іншими людьми.
 - 6) Гнучкість і універсальність;
 - 7) Терплячість;
- Терпіння є чеснотою. Ця риса необхідна моряку. Вона допоможе перенести труднощі рейсу.

8) Зразок для наслідування.

Моряки повинні володіти навичками гарного лідера команди, вміти віддавати та виконувати накази. Якості, які мають бачити на наслідувати члени екіпажу - чесність, компетентність, розум, вмотивованість.

9) Ініціативність.

10) Високий емоційний коефіцієнт.

Емоційний фактор або (EQ) означає здатність особи виконувати роботу під тиском, вирішувати конфлікти, як правило, успішно. Для моряка, високий EQ необхідний, особливо коли він працює в змішаному екіпажі. Перебуваючи далеко від своїх родин і друзів протягом деякого часу, негативні елементи самотності і туги за домівкою будуть негативно впливати на життя моряка. Кадети мають контролювати свої емоції.

11) Приємний зовнішній вигляд.

Необхідно пам'ятати, що те, як візуально сприймається моряк в міжнародному екіпажі відображає сприйняття вашої країни.

12) Гарне почуття гумору

Таблиця 1

Структура іншомовної компетентності моряка

Компоненти		Зміст компонентів
Змістовно-процесуальний	Лінгвістичний аспект	Включає знання про іноземну мову як систему (лексика,граматика,фонетика)
	Соціо-стратегічний аспект	Включає знання соціокультурної інформації (загальні знання,етикет,національні особливості та цінності іншої культури) та вміння обирати засоби(стратегії) для реалізації ефективної комунікації.
	Когнитивний аспект	Включає інтелектуальні властивості, готовність до комунікативно-розумової діяльності на мові
Мотиваційно-цільовий		Включає особисті характеристики,що виражають потребу особистості в спілкуванні, ставлення до інших людей,лідерський потенціал,усвідомлення необхідності навичок спілкування для досягнення означеної мети.
Соціально-моральний		Включає особистісні характеристики, що відображають морально-етичні якості, стійкість ціннісних орієнтацій при взаємодії з різними соціальними групами
Профорієнтаційний компонент		Включає знання стандартних фраз спілкування на морі; Знання термінів

Вправи, що формують загальні комунікативні навички

Результати емпіричного дослідження що до рівня сформованості навичок аудитора та інтерпретація складених профілей аудитора [1]дають можливість пропонувати для вдосконалення та самовдосконалення навичок спілкування:

- вправи на розвиток та цілеспрямованості у сприйнятті мови;
- вправи на розвиток зосередженості під час слухання;
- вправи на усвідомлення свого «Я» у спілкуванні.

Вправи для навчання мовному слуху:

1. Визначіть на слух слова,що римуються;
2. Вправи,що навчають прогнозуванню.

- прослухайте ряд прикметників та назвіть іменник,який з ними найчастіше вживається;

- надається набір мовних формул чи міні-діалогічних одиниць. Назвіть (опишіть) ситуації,коли вони можуть використовуватися;

3. Вправи на розвиток короткотривалою пам'яті.

- прослухайте ряд ізольованих слів та запишіть тільки ті,що відносяться до певної теми;

- об'єднайте фрази в одне речення;

Психотехнічні вправи для розвитку комунікабельності.

Вправа «Відійди, ти заважаєш» [4]

Проблеми современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

познания, а систематическое выполнение самостоятельных работ студентами обеспечивает развитие их самостоятельности, формирует навыки самообразования, самоконтроля и самокоррекции, развивает мышление студентов, способствует развитию их познавательной активности в целом.

Дальнейшее наше исследование будет направлено на развитие компетентности будущих инженеров-педагогов в области охраны труда.

Литература:

1. Данилов М.А. Теоретические основы познавательной активности и самостоятельности школьников / М.А. Данилов. – Казань, 1972. – 84 с.

2. Жидецкий В.У. Основы охорони праці: Підручник / В.У. Жидецкий. – Львів: «Афіша», 2004. – 320с.

3. Казаков М.И. Самостоятельная работа студентов / М.И. Казаков. -К., 1990. – 128с.

4. Педагогика: Большая современная энциклопедия / состав. Е.С. Рапацевич. – Минск: «Современное слово», 2005. – 720с.

5. Подкасистый П.И. Самостоятельная познавательная активность школьников в обучении / П.И. Подкасистый. – М.: «Высшая школа», 1980. – 325 с.

6. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах / Наказ МОН України № 161 від 02.06.1993 р.

7. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України: гол. ред В.І. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.

References:

1. Danilov M.A. Teoreticheskie osnovy poznavatel'noj aktivnosti i samostojatel'nosti shkol'nikov / M.A. Danilov. – Kazan', 1972. – 84 s.2.

2. Zhydeckyj V.U. Osnovy ohorony praci: Pidruchnyk / V.U. Zhydec'kyj. – L'viv: «Afisha», 2004. – 320s.

3. Kazakov M.I. Samostojatel'naja rabota studentov / M.I. Kazakov. -K., 1990. – 128s.

4. Pedagogika: Bol'shaja sovremennaja jenciklopedija / sostav. E.S. Rapacevich. – Minsk: «Sovremennoe slovo», 2005. – 720s.

5. Podkasistyj P.I. Samostojatel'naja poznavatel'naja aktivnost' shkol'nikov v obuchenii / P.I. Podkasistyj. – М.: «Vysshaja shkola», 1980. - 325 s.

6. Polozhennja pro organizaciju navchal'nogo procesu u vishhijh navchal'nyh zakladah / Nakaz MON Ukraїni № 161 vid 02.06.1993 r.

7. Enciklopedija osviti / Akad. ped. nauk Ukraїni: gol. red V.I. Kremen'. – К.: Jurinkom Inter, 2008. – 1040 s.

УДК 378.663-057.87

**аспірант Антіпова Наталія Павлівна;
доктор педагогічних наук,
професор Рідей Наталія Михайлівна;
кандидат сільськогосподарських наук,
доцент Антіпов Ігор Олександрович**
Національний університет біоресурсів
і природокористування України (м. Київ)

ДІАГНОСТИКА МОТИВАЦІЇ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-АГРОНОМІВ У ВИЩИХ АГРАРНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Анотація. В статті представлено теоретичний аналіз поглядів вчених на мотивацію у навчанні, показано результати діагностики мотивації навчання студентів напряму підготовки «Агрономія» у вищих аграрних навчальних закладах.

Ключові слова: мотив, мотивація навчання, навчально-пізнавальна діяльність.

Аннотация. В статье представлен теоретический анализ взглядов ученых на мотивацию в обучении, показаны результаты диагностики мотивации обучения студентов направления подготовки «Агрономия» в высших аграрных учебных заведениях.

Ключевые слова: мотив, мотивация обучения, учебно-познавательная деятельность.

Annotation. The article presents a theoretical analysis of the views of scientists on motivation in training, shows the results of diagnostic motivate student learning training areas "Agriculture" in agricultural universities.

Keywords: motive, motivation training, educational and cognitive activity.

Вступ. Одним із основних напрямків підвищення ефективності навчання та оптимізації навчально-пізнавальної діяльності студентів є формування в них мотивації до навчання, що визначає його успішність, задоволення як процесом, так і результатом отримання знань, прагнення проявити власні здібності та отримати інтелектуальне задоволення.

Актуальність підготовки фахівців напряму «Агрономія» в Україні потребує вирішення завдань сучасної вищої освіти, а саме, розробки нових підходів до організації навчання, що забезпечують формування висококваліфікованих, вмотивованих до саморозвитку і самовдосконалення фахівців. Зазначене обумовлює здійснення певних досліджень в напрямку формування мотивації навчання студентів у процесі фахової підготовки.

Проблема формування мотивації до навчання всебічно досліджувалась у роботах зарубіжних та вітчизняних учених (А. Алексюк, С. Архангельський, І. Бех, А. Вербицький, С. Занюк, Є. Ільїн, Є. Клімов, І. Кон, А. Реан, Б. Сосновський, К. Фельдман, В. Юркевич, В. Якунін та ін.). Особливості мотивації навчання студентів вищих навчальних закладів розглянуті у працях В. Айштейна, А. Дусавицького, С. Канюка, В. Ковальова, О. Леонтьєва, П. Лузана, В. Манька, А. Маркової, Ю. Орлова та ін.

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

традицій, звичаїв, ритуалів; до часу і його організації; до особистої гігієни; до « морських » прикмет, прислів'їв та приказок і т. д.)

4. Нами було введено поняття «міжпокоління крос-національне спілкування в міжнародному екіпажі з урахуванням рангу».

Гіпотези, що були підтверджені:

1. Вимоги до властивостей голосу та мови майбутнього моряка зумовлені умовами їх життєдіяльності та їх майбутніми функціональними обов'язками. Шум, вібрація, негода потребує голосне мовлення. Необхідність надавати інструкції потребує твердість мовлення. Виходячи з того, що студенти закладу морського спрямування – майбутні офіцери, мова їх має вирізнятися чіткістю та твердістю.

2. Ми перевірили припущення, що до отримання першого досвіду реальної діяльності під час плавання студенти виявляють більшу схильність до ризику, що проявляється також в різкості та категоричності висловлень при спілкуванні. Після набуття першого (а тим паче другого) досвіду реальних викликів морського рейсу, студенти стають не настільки готові до ризику, стають більш поміркованими, що позитивно для забезпечення безпеки їх життєдіяльності. Особливість життєдіяльності на морі веде до того, що студенти помірковано ставляться до ризику, що ми закріплюємо в іншомовному мовленні також. Так ми вчимо студентів не бути різкими у судженнях, дбати про безпеку стосунків та вмінні їх налагоджувати.

3. Результати тестування показали, що мовна тривожність студентів – майбутніх моряків вища, ніж їх загальна тривожність.

4. Формування іншомовної компетентності моряків відбувається на тлі комунікативної спрямованості студентського колективу.

5. Ми підтвердили гіпотезу, що рівень емоційного інтелекту моряків-дівчат вищий, ніж моряків-юнаків.

Гіпотези, що не були підтверджені:

1. Про вплив практичної іншомовної діяльності на рівень іншомовної компетентності.

2. Майбутні моряки-судноводії мають вищий рівень емоційного інтелекту ніж судномеханіки.

Поєднавши інформацію, отриману в результаті теоретичного вивчення психолого-педагогічних засад формування іншомовної компетентності моряків та результати нашого емпіричного дослідження, ми пропонуємо визнати такі компоненти:

а бажаним результатом – використання іноземної мови як доступного засобу спілкування і збагачення досвіду фахової підготовки. [3,9,6,7]

Як відомо, Україна є членом Міжнародної морської організації (ММО) – International Maritime Organization (IMO), тому підготовка кадрів для морської індустрії підпорядкована вимогам даної та інших міжнародних морських організацій. Поряд з цим, все більше українських моряків працюють під іноземним прапором, де робоча мова спілкування – англійська. У зв'язку з цим, сьогодні в морських навчальних закладах України студенти активно вивчають АМПС (англійську мову професійного спрямування) – морську англійську.

Формулювання мети статті та завдань. В статті описані результати емпіричного дослідження, що проводилося на базі Київської державної академії водного транспорту. В опитуваннях, тестуваннях та бесідах взяли участь 180 респондентів, а саме:

60 студентів 2012-2013 навчальний рік, 60 студентів 2013-2014 навчальний рік,

60 студентів 2014-2015 навчальний рік. Специфіка підготовки моряків вплинула на кількість респондентів в різних вибірках, а саме:

1. Судноводії з досвідом плавпрактики без іншомовної комунікації-180
2. Судноводії з досвідом плавпрактики з іншомовною комунікацією-60
3. Судномеханіки з досвідом плавпрактики без іншомовної комунікації-60
4. Судномеханіки з досвідом плавпрактики з іншомовною комунікацією-

30

5. Судноводії жіночої статі-10
6. Судномеханіки жіночої статі-0

Мета статті-описати винайдені психолого-педагогічні чинники формування змісту іншомовної компетенції в умовах практики студентів на судах з міжнародним екіпажем.

Виклад основного матеріалу статті. Ми отримали дані, що дали можливість визначити психолого-педагогічні чинники формування іншомовної компетентності майбутніх моряків, а саме:

1. Найбільш значимі для студентів утруднення, пов'язані з життєдіяльністю та культурними розбіжностями. Мовні та комунікативні утруднення рівно значимі при іншомовному спілкуванні в міжнародному екіпажі.

2. Доведено актуальність розвитку навичок адекватного міжнаціонального спілкування, а саме знання особливостей культури та побуту, особливостей менталітету моряків іншої національності для досягнення успішного повсякденного спілкування та ефективного виконання своїх посадових обов'язків.

3. Визначили, що у міжнародних екіпажах причини конфліктів найчастіше кріються:

- в етнічних стереотипах (зокрема - у неприйнятті, упередженості проти людей певної національності, що виявляються у відповідному ставленні до них) і етноцентризмі;

- в різниці національних менталітетів, зумовленої релігійними або культурними відмінностями, і що дається взнаки у відносинах до тих чи інших об'єктів (до національної кухні, зокрема - «священним» тваринам, способам приготування їжі, етикету; до роботи, в тому числі - до оцінки та оплати праці, до обов'язків конкретних фахівців, до посадових повноважень комскладу; до

Формулювання мети статті та завдань. Метою даного дослідження є виявлення реального стану мотивації до навчання студентів-бакалаврів напряму підготовки «Агрономія».

Завданням дослідження є:

- теоретично проаналізувати сучасні погляди на мотивацію у навчанні;
- виявити сформованість мотивів навчання студентів;
- визначити мотивацію професійної діяльності студентів;
- діагностувати спрямованість мотивації студентів до вивчення фахових дисциплін.

Для вирішення вищезазначених завдань було використано декілька методик, а саме: методика вивчення мотивів навчальної діяльності студентів А. Реана та В. Якуніна, методика Є. Клімова (диференційно-діагностичний опитувальник), методика діагностики спрямованості мотивації студентів на вивчення професійно спрямованих навчальних дисциплін Д. Шофолова.

Виклад основного матеріалу статті. Дослідження проблеми формування мотивації та мотивів, а також навчальної мотивації, характеризується складністю та суперечливістю, адже існує багато наукових поглядів щодо тлумачення змісту, структури, природи виникнення цих понять.

Мотивація (з лат. – movere) – спонукання до дії; динамічний процес фізіологічного та психологічного характеру, що керує поведінкою людини, визначає її організованість, активність і стійкість; здатність людини діяльно задовольняти свої потреби [4].

Український вчений С. Гончаренко вважає, що термін «мотивація» є набагато ширшим, ніж термін «мотив» та інтерпретується як система мотивів або стимулів, чинників, що детермінують конкретну діяльність, поведінку особистості [9]. Дослідник С. Занюк під мотивацією розуміє систему чинників, що визначають поведінку й складають мотиваційну сферу особистості [3]. На думку Л. Божович, суть мотивації зводиться до сукупності мотивів, які визначають дану діяльність [1]. Російський вчений К. Платонов трактує мотивацію як «сукупність стійких мотивів, яка визначається спрямованістю особистості, її ціннісною орієнтацією і визначає її діяльність» [7]. У наукових дослідженнях мотивацію розглядають переважно як сукупність причин психологічного характеру, що визначає поведінку людини, її спрямованість та активність. Формування мотивації можливе лише за умови, коли людині вдається пов'язати мету з особистісними цінностями.

На думку С. Гончаренка, мотив - це спонукальна причина дій, вчинків людини, спрямованих на задоволення потреб, те що штовхає на дії [9].

Російський вчений Є. Ільїн трактує мотив як складне психологічне утворення, що спонукає до свідомих дій та вчинків, а також є основою для цих дій [4].

На особливу увагу в нашому дослідженні заслуговує вивчення мотивів та мотивації навчання студентів.

Навчальна мотивація, на думку А. Маркової, складається з ряду спонукань (потреби і смисл навчання, його мотиви, цілі, емоції, інтереси), які постійно змінюються і вступають у нові зв'язки один з одним, тому її становлення – не просте зростання позитивного або посилення негативного ставлення до навчання, а ускладнення структури мотиваційної сфери, спонукань, які входять до неї, поява нових, більш зрілих, інколи суперечливих відношень між ними [5].

У дослідженні Н. Бондаренко подається широкий перелік мотивів навчальної діяльності: пізнавальні мотиви, що з'являються в результаті навчальної діяльності; соціальні, комунікативні мотиви, мотив участі в навчальному процесі; мотиви соціальної ідентифікації (з батьками, однокурсниками, викладачами); мотиви особистісного розвитку (професійного самовизначення, матеріального благополуччя); мотиви успіху (самоствердження, самовираження); мотиви уникнення неприємностей [2]. На думку В. Тимошенко, основними в структурі навчальної мотивації є комунікативні, пізнавальні та соціальні мотиви, домінуючим серед яких є мотив досягнення – прагнення до успіху в професійній діяльності [8].

Серед великої кількості мотивів навчання прийнято виокремлювати внутрішні та зовнішні мотиви. Внутрішні мотиви співпадають з метою діяльності, пов'язані з пізнавальною потребою суб'єкта та задоволенням, що отримується від процесу пізнання. Оволодіння навчальним матеріалом є метою навчання, що в даному випадку носить характер навчально-пізнавальної діяльності. Студент безпосередньо включений у процес пізнання і це приносить йому інтелектуальне та емоційне задоволення. Отже, коли він проявляє активність у процесі навчально-пізнавальної діяльності – домінує внутрішня мотивація навчання.

Зовнішня мотивація навчально-пізнавальної діяльності є можливою за умови оволодіння навчальним матеріалом, але є не метою, а засобом у досягненні поставлених цілей. Це може бути отримання стипендії, диплому, відповідність вимогам викладача, визнання однокурсників, схвалення батьків, повага викладачів та ін. При зовнішній мотивації знання не є метою навчально-пізнавальної діяльності, а сам навчально-виховний процес для студента не є внутрішньо вмотивованим [10].

З метою діагностики мотивації до навчання студентів агробіологічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України проведено констатувальний експеримент, під час якого було використано метод анкетування згідно методики вивчення навчальних мотивів у студентів А. Реана і В.Якуніна [4]. Її мета полягає у визначенні основних мотивів навчання студентів. До інструкції з даної методики додається список з 16 мотивів навчальної діяльності, з яких студенту потрібно вибрати п'ять найбільш важливих для нього та відмітити у відповідному рядку. У кожного студента проводився якісний аналіз провідних мотивів навчальної діяльності. При обробці результатів по всій вибірці визначали частоту вибору того чи іншого мотиву.

В опитуванні взяли участь 108 студентів-бакалаврів 1-го курсу агробіологічного факультету напряму підготовки «Агрономія», за результатами якого було визначено ранг кожного з мотивів. Чим частіше вибирався той чи інший мотив, тим вищий його ранг, тим більше він домінує в системі мотивів (табл. 1).

Найбільша кількість студентів обрала мотив «Стати висококваліфікованим фахівцем», а саме – 93 особи, що складало 86,1% від загальної кількості опитаних, отже він є домінуючим в навчальній діяльності. Слід зазначити, що високий ранг мають також такі мотиви - «Здобути глибокі і міцні знання» - обрало 63 особи (58,3%), «Забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності» - 59 (54,6%).

УДК 159.9.07 81'23

старший викладач кафедри англійської мови за професійним спрямуванням, аспірант кафедри психології Тирон Олена Миколаївна
Київська державна академія водного транспорту
імені Петра Конашевича-Сагайдачного (м. Київ)

ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МОРЯКІВ

Анотація. Стаття розкриває психолого-педагогічний підхід до формування іншомовної компетентності майбутніх моряків. Емпіричним шляхом ми винайшли психологічні чинники, що впливають на формування навичок ефективної комунікації в міжнародному екіпажі. Результати дослідження дозволять створити систему вправ як психологічний супровід для формування іншомовної компетентності моряків. Також результати будуть використані для створення вправ з самокорекції навичок успішного спілкування морських кадетів.

Ключові слова: структура іншомовної компетентності моряків, чинники формування іншомовної компетентності, психотехнічні вправи для формування комунікабельності.

Анотация. Статья раскрывает психолого-педагогический подход к формированию иноязычной компетентности будущих моряков. Эмпирическим путем мы разработали факторы, влияющие на формирование навыков эффективной коммуникации в международном экипаже. Результаты исследования позволят создать систему упражнений как психологическое сопровождение для формирования иноязычной компетентности моряков. Также результаты будут использованы для создания упражнений с самокоррекцией навыков успешного общения морских кадетов.

Ключевые слова: структура иноязычной компетентности моряков, факторы, формирующие иноязычную компетентность, психотехнические упражнения для формирования коммуникабельности.

Annotation. The article reveals the psychological and pedagogical approach to the formation of foreign language competence of seafarers. Empirically, we invented psychological factors that influence the formation of effective communication skills in an international crew. Results of the study will create a system of exercises as psychological support for the formation of foreign language competence of seafarers. The results will be also used to create self-correction exercises for formation of effective communication skills of marine cadets.

Keywords: structure of foreign language competence of seafarers, factors forming foreign language competence, psychological techniques forming skills of communication.

Вступ. Інтеграція України у європейський та світовий освітній простір зумовлює нове бачення основної мети вивчення іноземних мов у вищих закладах освіти. Дослідники вказують насамперед на зміну статусу навчальної дисципліни «іноземна мова» з точки зору її культурологічної функції.

Провідною метою вивчення іноземної мови студентами вищих закладів освіти різних напрямів підготовки стає іншомовна компетентність особистості,

4. Рыжов Б.М. Методика оценки уровня психической напряженности у оператора /Рыжов Б.М., Сальницкий В.П. // Космическая биология и авиакосмическая медицина. 1983. – №5. – С.83–84.

5. Функциональные состояния и эффективность деятельности человека-оператора в режиме непрерывной деятельности /под ред. Л. Г. Дикой. – М.: Просвещение, 1997. – 291с.

6. Шевяков А. В. Динамика функционального состояния операторов-металлургов при различном качестве дисплейных видеокладов / Шевяков А. В., Хасхахи Е. Г. // Физиология человека. 1994. – Т.30. – № 4. – С. 76 – 82.

7. Psychological aspects and physiological correlates of work and fatigue. Ed. by E. Simonson and P. Weiser, N.Y. –1996. – P.81-96.

8. Psychological stress and psychopathology. Ed. by R. Neufeld, N.Y., 1992. – P.31-36.

9. Schultz I.H. Das autogene training. 12 Aufl - Stuttgart, 1998. – P.101–156.
10.Schwartz G.E. Physiological patterning and emotion. Implication for the self-regulation of emotion. //Self-modification and self-control emotional behaviour. N.Y.,London, 1992. –P.24–32.

11. Welford A. On humans of automation mental work conceptual model, satisfaction and training / Industrial and bussiness psychology. Vol. 15. Copenhagen, 1991. – P.75 – 91.

References:

1. Bodrov V.A. Rabotosposobnost' theloveka-operatora i puty jeyo povysheniya // Psixologicheskij shurnal. 1997. –Т.8. – С.107–118.

2. Korol'thuk M.S. Shlahy ta saxody npsyxophysyologiythnogo sabespethenn'a professijnoyi dijalnost'i / Korol'thuk M.S. // Materiali Respublicans'koyi konferenciji UVS MVS Ukraini. – K., 1995. – С.64–67.

3. Psixitheskaya samoregulacij'a / pod red. A.K. Napreyenko, K.A. Petrova – K.: Zdorov'ja, 1995. – 237s.

4. Ryshov B.M. Metodyka ozenki urovn'ya psyxytheskoj napryachennost'y u operatora / Ryshov B.M., Sal'nizkyj V.P. // Kosmytheskaya byologija i aviakosmitheskaya medizina. 1983. – №5. – С.83–84.

5. Funkcional'nyj'e sostojanij'a i effektivnost' dejatel'nosti thelov'eka-operatora v reshym'e nepreryvnoy deyat'el'nosti /pod red. L. G. Dykoy. – М.: Prosvestsheniy'e, 1997. – 291s.

6. Shevyakov A. V. Dnamyka funkzionalnogo sostoyaniya operatorov-metallurgov pry razlitschnom katschestv'e dyspleynyh videokadrov / Shevyakov A. V., Hashatschyh E. G. // Phyzylogiya theloveka. 1994. – Т.30. – № 4. – С. 76 – 82.

7. Psychological aspects and physiological correlates of work and fatigue. Ed. by E. Simonson and P. Weiser, N.Y. –1996. – P.81-96.

8. Psychological stress and psychopathology. Ed. by R. Neufeld, N.Y., 1992. – P.31-36.

9. Schultz I.H. Das autogene training. 12 Aufl - Stuttgart, 1998. – P.101–156.
10.Schwartz G.E. Physiological patterning and emotion. Implication for the self-regulation of emotion. //Self-modification and self-control emotional behaviour. N.Y.,London, 1992. –P.24–32.

11. Welford A. On humans of automation mental work conceptual model, satisfaction and training / Industrial and bussiness psychology. Vol. 15. Copenhagen, 1991. – P.75 – 91.

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

Також на основі отриманих результатів дослідження було встановлено, що у досить великого відсотка майбутніх фахівців домінують мотиви навчання заради отримання диплому – 58,3% опитаних (63 студенти) та стипендії - 75% (81), а не задля здобуття професійних знань, умінь та навичок. Отже, виникає необхідність розроблення та впровадження цілеспрямованих підходів організації навчальної роботи у напрямку формування внутрішньої мотивації до навчання студентів-агрономів.

Таблиця 1

Результати опитування «Вивчення мотивів початкової діяльності студентів»

№ мотиву	Мотиви навчальної діяльності студентів	Частота вибору мотиву	Ранг мотиву
1.	Стати висококваліфікованим фахівцем	93	1
2.	Отримати диплом	63	3
3.	Успішно продовжити навчання на подальших курсах	17	8
4.	Успішно вчитися, скласти іспити на «добре» і «відмінно»	52	5
5.	Постійно отримувати стипендію	81	2
6.	Здобути глибокі і міцні знання	63	3
7.	Бути постійно готовим до чергових занять	3	12
8.	Не запускати предмети навчального циклу	10	10
9.	Не відставати від однокурсників	3	12
10.	Забезпечити успішність майбутньої професійної діяльності	59	4
11.	Виконувати педагогічні вимоги	5	11
12.	Досягти поваги викладачів	23	6
13.	Бути прикладом для однокурсників	12	9
14.	Домогтися схвалення батьків та оточуючих	22	7
15.	Уникнути засудження і покарання за погане навчання	11	10
16.	Отримати інтелектуальне задоволення	23	7

Наступним етапом нашого експериментального дослідження було вивчення мотивації професійної діяльності студентів-агрономів, визначення їх схильності до певного типу професій. Для дослідження була обрана методика Є. Клімова [4]. Вона призначена для визначення схильності до того чи іншого типу професій відповідно до розробленої ним класифікації:

- «Людина-природа» - всі професії пов'язані з рослинництвом, тваринництвом та лісовим господарством;
- «Людина-техніка» - всі технічні професії;

- «Людина-людина» - всі професії пов'язані з обслуговуванням людей, зі спілкуванням;

- «Людина-знак» - всі професії пов'язані з розрахунками, цифровими та буквеними знаками, в тому числі і музичні спеціальності;

- «Людина-художній образ» - всі творчі спеціальності.

Методика складається з диференційно-діагностичного опитувальника, де студентам необхідно із 20 пар запропонованих видів діяльності вибрати лише один і позначити знаком «+». Лист для відповідей складається з 5 стовпчиків. Кожний стовпчик відповідає певному типу професії і в ньому проставлені номери по опитувальнику, що відносяться до даного типу. При обробці результатів, за кожний знак «+» проставляється 1 бал. По кожному стовпчику листа для відповідей бали підсумовуються. Кількість набраних балів по стовпчиках визначає схильність до того чи іншого виду професії.

В нашому дослідженні взяли участь 73 студенти-бакалаври агробіологічного факультету напряму підготовки «Агрономія».

В результаті опитування були отримані такі дані (табл. 2, табл. 3)

Таблиця 2

Результати диференційно-діагностичного опитування

№ п/п	Назва типів професії	Кількість студентів, схильних до даного типу професії
1	Людина-природа	19
2	Людина-техніка	12
3	Людина-людина	18
4	Людина-знак	2

Таблиця 3

Результати диференційно-діагностичного опитування (змішані типи професій)

№ п/п	Назва типів професії	Кількість студентів, схильних до даного типу професії
1	Людина-людина, людина-природа	6
2	Людина-природа, людина-техніка	4
3	Людина-техніка, людина-людина	1
4	Людина-людина, людина-художній образ	6
5	Людина-природа, людина-техніка, людина-людина	1
6	Людина-природа, людина-техніка, людина-знак	1

Отже, можна зробити висновок, що переважна кількість студентів агробіологічного факультету, які брали участь в опитуванні, найбільше схильні до типу професії «Людина-природа», що й підтверджує вибір ними цієї

Проблеми сучасного педагогічного образования.

Сер.: Педагогика и психология

розвитку навичок до самоконтролю, до самоспостереження за зовнішніми проявами емоцій, вмінню самостійно переборювати емоційну напругу, самостійно управляти своїми самопочуттями і поведінкою, які найбільш раціональні у кожному випадку. Це сприяло покращенню соціально-психологічного клімату, підвищенню згуртованості, мотивації і внутрішньої групової взаємодії, деякому зниженню професійних захворювань, підвищенню ефективності професійної діяльності; у тому числі в особливих умовах [5]. Окрім відмічених соціально-психологічних ефектів, спостереження показали, що психічна саморегуляція істотно впливає на психічний стан людини, підвищує здатність до концентрації уваги, швидкості простих й складних реакцій, об'єму короткочасної та довготривалої пам'яті; покращує самопочуття, активність, настрій спеціалістів [8].

Одним із важливих елементів комплексного психологічного забезпечення професійної діяльності в операторів є активний відпочинок у зв'язку з їх значною розумовою працею - фізичні вправи. Фізичні вправи - це ефективний засіб боротьби з гіподинамією та мобілізації резервних психічних та фізичних можливостей організму [10]. Однак у більшості випадків рекомендації про підбір фізичних вправ, їх використання носять загальний характер. Деякі автори пропонують регулювати темп і кількість вправ у залежності від температури, вологості і змісту CO₂ у приміщеннях [6]. Інші вважають, це недоцільним так як відомо, що: по-перше, довготривала дія гіперкінезії покращує адаптацію до фізичних навантажень, по-друге, фізичні навантаження прискорюють адаптацію до температурного режиму [9]. У дослідженнях М.С. Корольчука [2, с.35] підтверджується доцільність виконання фізичних вправ на різних етапах діяльності.

Застосування розглянутих елементів психологічного забезпечення професійної діяльності металургів у поєднанні з певними організаційними заходами дають можливість здійснювати контроль за динамікою працездатності останніх та створення більш оптимальних умов праці.

Висновки. Розглянувши основні шляхи та засоби оптимізації і профілактики несприятливих ФС, здійснення психологічного аналізу діяльності фахівців, вивчення досвіду застосування засобів оптимізації для усунення несприятливих ФС в таких галузях науки як психологія праці, психогігієна, медицина, психологія та психофізіологія праці дають право стверджувати, що реалізація коригуючих впливів на ФС в умовах професійної діяльності може бути здійснена за допомогою методу довільної психічної регуляції стану, який на сьогодні є найбільш актуальним і перспективним психологічним засобом оптимізації ФС. Зазначений метод є достатньо ефективним для усунення несприятливих ФС (перевтоми, нервово-психічної напруги, гіперкінезії, монотонії тощо).

Література:

1. Бодров В.А. Работоспособность человека-оператора и пути ее повышения // Психологический журнал. 1997. –Т.8. – С.107–118.
2. Корольчук М.С. Шляхи та заходи психофізіологічного забезпечення професійної діяльності / Корольчук М.С. // Матеріали Республіканської конференції УВС МВС України. – К., 1995. – С.64–67.
3. Психическая саморегуляция / под ред. А.К. Напреенко, К.А. Петрова – К.: Здоров'я, 1995. – 237с.

прояв інтелектуальної, мисленнєвої діяльності, швидкісних і точнісних характеристик [8]. Довільна психічна саморегуляція може використовуватись як профілактичний і лікувальний засіб при невротичних розладах, утомі та перевтомі, нервово-психічній напрузі тощо. Метод дозволяє позбутися небажаних властивостей і негативних якостей – невпевненості в собі, нерішучості, а також набуті необхідних позитивних – рішучості, цілеспрямованості. Даний метод отримує широкого розповсюдження у різноманітних сферах життєдіяльності людей: у медичній практиці; у спорті; психології праці; у військовій сфері та ін.

Вченими доведено, що психічна саморегуляція стану створює позитивний вплив на процеси відновлення працездатності, підвищення ефективності професійної діяльності. Корегуючий вплив методу на індивідуально-психологічні особливості особистості привернув увагу багатьох вчених для його використання здоровими людьми у різних галузях діяльності. Особливо широкого розповсюдження для регуляції ФС організму за допомогою аутогенного тренування отримано у спорті [3]. Найбільш широкого розповсюдження у спортивній практиці отримало “психорегулююче тренування” під назвою “психом'язове тренування” [8] та “емоційно-вольова підготовка” спортсменів [7]. Особливістю методики є те, що у обох випадках навчання проводиться у формі гетеротренінгу під керівництвом психолога, або лікаря чи тренера. В основі курсу лежать вправи тренуваної м'язової релаксації, які викликають фазові стани у корі головного мозку. У подальшому засвоюються вправи, спрямовані на загальне заспокоєння; цілеспрямовано розвивається здібність до сенсорної репродукції; використовуються прийоми, спрямовані на підвищення здібностей до самонавіювання і активної реалізації формул самонаказів.

Застосування прийомів довільної психічної саморегуляції ФС може реалізовуватись через визначені способи самовпливу: вольова саморегуляція (аутотренінг); вербальний самовплив (самонаказ, самопереконання); невербальний самовплив (різні форми уяви, ідеомоторика, емоційна репродукція) [3]. В основу вольової саморегуляції покладено різні модифікації аутотренінгу, які сьогодні знаходять найбільшого застосування, і призначені для психом'язового тренування, що включає чотири компоненти: вміння розслабляти м'язи; здатність максимально чітко уявляти зміст формул самонавіювання; вміння утримувати увагу на вибраному об'єкті; вміння впливати на самого себе необхідними словесними формулами.

З середини 80-х років XX століття застосування методу довільної психічної саморегуляції набуває професійно-прикладного значення. Серед багаточисельних факторів, які впливають на працездатність і можуть сприяти розвитку психоневрологічної патології виділяють три основні групи: підвищена нервово-емоційна напруга; перевтома; гіпокінезія і сенсорна деривація; хронобіологічні фактори [10].

Багато вчених звернули увагу на стан спеціалістів, діяльність яких пов'язана з підвищеною нервово-емоційною напругою, високою відповідальністю і впливом екстремальних факторів праці: спеціалістів - операторів [11], водолазів, парашутистів [9], космонавтів [10], корабельних спеціалістів [8].

Дослідження багатьох авторів показали, що застосування прийомів психічної саморегуляції у спеціалістів операторського профілю сприяє

Проблеми сучасного педагогічного образования.

Сер.: Педагогика и психология

спеціальності. Адже правильний вибір професії має значний вплив на мотивацію їх навчально-пізнавальної та професійної діяльності.

З метою діагностики мотивації студентів напряму підготовки «Агрономія» до вивчення фахових дисциплін нами була використана методика діагностики спрямованості мотивації студентів на вивчення професійно спрямованих навчальних дисциплін Д. Шофолова [10]. Вона дає можливість виявити спрямованість мотивації навчально-пізнавальної діяльності студентів під час вивчення ними даних дисциплін.

Для дослідження обрали фахові дисципліни - «Рослинництво», «Землеробство», «Селекція та насінництво польових культур».

Опитувальник складається з 20 суджень, що стосуються різних аспектів мотивації навчальної діяльності студентів наприклад: «Якщо щось не виходить з даної дисципліни, намагаюся розібратися і дійти до суті» (мотив досягнення), «Вивчення даної дисципліни дасть мені можливість дізнатися багато важливого для себе, проявити свої здібності» (мотив самовдосконалення), «При вивченні даної дисципліни, окрім підручників і рекомендованої літератури, самостійно читаю додаткову літературу» (пізнавальний мотив) – внутрішня мотивація до навчання; «Оцінка з цієї дисципліни для мене важливіша, ніж знання» (прагматичний мотив), «Навчальні завдання з цієї дисципліни мені нецікаві, я їх виконую, бо цього вимагає викладач» (мотив уникнення неприємностей) – зовнішня мотивація.

Студентам потрібно було прочитати кожне судження і висловити своє ставлення до досліджуваної дисципліни, проставивши в комірці напроти судження свою відповідь: вірно – (++); мабуть, вірно – (+); мабуть, невірно – (+-); невірно – (-).

Підрахунок показників опитувальника проводився відповідно до ключа, де «Так» - означає позитивні відповіді (вірно; мабуть, вірно), а «Ні» - негативні (мабуть, невірно; невірно). За кожен збіг відповідей студента з ключем нараховувався один бал. Чим вище сумарний бал, тим вище показник внутрішньої мотивації навчально-пізнавальної діяльності. При низьких сумарних балах домінувала зовнішня мотивація вивчення дисципліни. Отриманий в процесі обробки відповідей результат розшифровували таким чином: 0-10 балів – зовнішня мотивація; 11-20 балів – внутрішня мотивація.

В дослідженні взяли участь 125 студентів-бакалаврів агробіологічного факультету напряму підготовки «Агрономія». Результати опитування показали, що внутрішня мотивація до вивчення дисципліни «Землеробство» переважає в 104 студентів, а зовнішня – в 21 студента; до вивчення дисципліни «Рослинництво» - в 109 студентів домінує внутрішня мотивація, в 16 – зовнішня; до вивчення дисципліни «Селекція та насінництво польових культур» - в 101 студента – внутрішня, в 24 – зовнішня мотивація. Отже, можна зробити висновок про значну перевагу внутрішньої мотивації у студентів-агрономів до вивчення фахових дисциплін над зовнішньою.

Висновки. За результатами проведених досліджень було встановлено, що більшість студентів-бакалаврів напряму підготовки «Агрономія» схильні до типу професії «Людина-природа», що й підтвердило вибір ними цієї спеціальності. Адже правильний вибір професії має значний вплив на мотивацію їх навчально-пізнавальної діяльності. Саме це й довели результати опитувань щодо вивчення мотивів навчальної діяльності студентів та діагностики спрямованості мотивації на вивчення фахових дисциплін. У

переважної більшості студентів-бакалаврів напряму підготовки «Агрономія», що взяли участь у дослідженні, домінує внутрішня мотивація до навчання. Але у невеликого відсотка майбутніх фахівців все ще переважає зовнішня мотивація. Отже, є необхідність розроблення та впровадження цілеспрямованих підходів організації навчальної роботи у напрямку формування внутрішньої мотивації до навчання студентів-агрономів.

Література:

1. Божович Л.И. *Избранные психологические труды. Проблемы формирования личности.* – М.: Международная пед. академия, 1995. – 209 с.
2. Бондаренко Н.Б. *Мотиви опанування учнями 7-9 класів іноземної мови як засобу самовираження особистості.* – Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. – Київ, 2002. – 18 с.
3. Занюк С. С. *Психологія мотивації: навч. посіб.* / С. С. Занюк. – К.: Либідь, 2002. – 304 с.
4. Ильин Е. П. *Мотивация и мотивы* / Е.П. Ильин. – СПб.: Изд-во "Питер", 2000. – 324 с.
5. Маркова А.К., Матис Т.А., Орлов А.Б. *Формирование мотивации учения: Книга для учителя* / А.К. Маркова, Т.А. Матис, А.Б. Орлов. – М.: Просвещение, 1990. – 192 с.
6. Митина Л. М. *Психологическое сопровождение выбора профессии: науч.-метод. пособ.* / Л.М. Митина. – 2-е изд., испр. – М.: Флинта, 2003. – 184 с.
7. Платонов К.К. *Краткий словарь системы психологических понятий.* – М.: Высшая школа, 1981. – 175 с.
8. Тимошенко В. М. *Психологічні особливості формування мотивації досягнення майбутніх учителів (на матеріалі вивчення іноземної мови): Автореф. дис... канд. психол. Наук: 19.00.07 / Національний педагогічний ун-т ім. М.П.Драгоманова.* – К., 2001. – 21 с.
9. *Український педагогічний словник* / уклад. С. У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 375 с.
10. Шофолов Д.Л. *Управління підготовкою майбутніх екологів до збалансованого природокористування: монографія* // Д.Л. Шофолов. – Херсон: Грін' Д. С., 2013. – 238 с.

References:

1. Bozhovych L.Y. *Yzbrannyye psykholohycheskye trudy. Problemy formirovaniya lichnosti.* – M.: Mezhdunarodnaya ped. akademya, 1995. – 209 s.
2. Bondarenko N.B. *Motyvy opanuvannya uchnyamy 7-9 klasiv inozemnoyi movy yak zasobu samovyrazheniya osobystosti.* – Avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.07. – Kyiv, 2002. – 18 s.
3. Zanyuk S. S. *Psykholohiya motyvatsiyi : navch. posib.* / S. S. Zanyuk. – K.: Lybid', 2002. – 304 s.
4. Yl'yn E. P. *Motyvatysya y motyvy* / E.P. Yl'yn. – Spb. : Yzd-vo "Pyter", 2000. – 324 s.
5. Markova A.K., Matys T.A., Orlov A.B. *Formyrovanye motyvatsyy uchenyya: Knyha dlya uchytelya* / A.K. Markova, T.A. Matys, A.B. Orlov. – M.: Prosveshchenye, 1990. – 192 s.
6. Mytyna L. M. *Psykholohycheskoe soprovozhdenye vybora professyy: nauch.-metod. posob.* / L.M. Mytyna. – 2-e yzd., yspr. – M.: Flynta, 2003. – 184 s.
7. Platonov K.K. *Kratkyi slovar' systemy psykholohycheskykh ponyatyay.* – M.: Vysshaya shkola, 1981. – 175 s.

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

- заходи в період виконання циклів або окремих виробничих завдань;
- заходи після виконання виробничих завдань;
- заходи безпосередньої дії на організм.

Заходи другої групи проводяться в разі необхідності з метою мобілізації резервних можливостей організму для підтримки й негайного підвищення працездатності. До таких заходів належать вдихання кисню при нормальному тиску, повітряно-теплові процедури, дія імпульсним електричним струмом, застосування електросну, використання препаратів тощо [8].

Перелічені заходи відносяться до психофізіологічного забезпечення виробничих завдань [5], а воно, в свою чергу, включене в систему медичного забезпечення разом з лікувально-профілактичними, санітарно-гігієнічними та протиепідемічними заходами. Крім суто психофізіологічних заходів, котрі дозволяють підвищити працездатність за рахунок регуляції неспецифічної стійкості ФС й фізіологічних резервів організму фахівців важливе значення для ефективного та безпечного виконання професійної діяльності мають матеріально-технічні та соціально-психологічні заходи. Останні вважаються неспецифічними заходами підвищення працездатності.

В останні роки все більше з'являється робіт, в яких обґрунтовується необхідність проводити комплексне психологічне забезпечення професійної діяльності спеціалістів, головною метою якого є підтримка основних показників працездатності на оптимальному рівні у будь-яких умовах [9]. Психологічне забезпечення професійної діяльності металургів включає наступні заходи: психологічну діагностику; психологічне прогнозування ефективності майбутньої діяльності; психологічну підготовку; психологічну підтримку у ході виконання навчально-виробничих завдань; психологічне вивчення і моделювання майбутніх умов діяльності; навчання фахівців методам саморегуляції та вольової мобілізації [3]. Однак, умови професійної діяльності спеціалістів в умовах металургійного виробництва вимагають від вчених пошуку більш ефективних психологічних заходів підвищення, збереження й відновлення їх працездатності в умовах професійної діяльності. Для чого ряд авторів пропонують використовувати додаткові елементи комплексного психологічного забезпечення: аутогенне тренування; психологічну допомогу; спеціальні фізичні вправи окремо або поєднано [8]. Із всієї сукупності заходів, що пропонується для оптимізації ФС спеціалістів операторського профілю, сьогодні найбільшого значення набувають методи довільної психічної саморегуляції стану [9]. Як уже зазначалося, застосування методу довільної психічної саморегуляції для підвищення ефективності професійної діяльності є особливо актуальним, оскільки він орієнтований на саморегуляцію несприятливих ФС та їх подолання. Цей метод дозволяє самостійно, шляхом самонавіювання впливати на окремі функції організму, і що характерно для нього, на відміну від інших, що він може застосовуватись на спеціальних заняттях, під час відпочинку, при виконанні фізичних відновлювальних процедур тощо. В кожному окремому випадку спеціальні формули можуть розроблятися як самим оператором (при оволодінні методом довільної психічної саморегуляції), так і за участю психолога.

За допомогою прийомів довільної психічної саморегуляції можна нормалізувати і оптимізувати рівень емоційного збудження, мобілізувати свої внутрішні функціональні резерви і в першу чергу ЦНС, на подолання фізичних і психічних навантажень, зняти чи знизити психічну напругу, які ускладнюють

пасивна роль - він виступає в якості реципієнта, який потребує сторонньої підтримки. Тому в психологічному плані спеціальний інтерес складають методи саморегуляції станів.

Поряд зі способами, що розвиваються в рамках формування професійних навичок та вмінь, тренування фізичної витривалості та загальнооздоровчих заходів, використання прийомів поведінкової психотерапії та групового тренінгу, методи саморегуляції орієнтовані на організацію спеціальної діяльності людини для подолання несприятливого ФС. При цьому методи психологічної саморегуляції, які розуміються у вузькому смислі слова, прямо пов'язані зі впливом на стан людини.

Головною особливістю методів саморегуляції станів є їх спрямованість на формування адекватних внутрішніх засобів, які дозволяють здійснювати спеціальну діяльність щодо зміни свого стану [5]. Оволодіння навичками саморегуляції стає особливо актуальним з розвитком сучасних професій в металургії, які диктують необхідність "володіти собою" і діяти відповідно до особливостей ситуації. Відповідно до цього особливої ваги набувають питання підготовки конкретних методик з урахуванням цілей психофізіологічної роботи, можливості їх використання спеціалістами даної професії та оцінки оптимізуючого ефекту.

Проблема шляхів і засобів підвищення ефективності та безпечної діяльності хвилює багатьох спеціалістів, які працюють в галузі психології і психофізіології діяльності металургів. В останнє десятиріччя суттєвий внесок в її розробку для професій зробили відомі вчені [4;6], які зазначають, що втілення відповідних способів оптимізації ФС металургів в психології та психофізіології праці має свої особливості.

В психології та психофізіології праці вчені виділяють дві групи шляхів, які використовуються для збереження працездатності [11]. Перша група шляхів визначається ще до зустрічі фахівця з технікою і найбільше значення із них мають:

- розподіл функцій та прогноз впливу і взаємозв'язків в системі "техніка - людина - середовище", з урахуванням психофізіологічних можливостей людини;

- професійний психологічний відбір з обов'язковим довгостроковим прогнозом психофізіологічних резервів організму та успішності працездатності спеціалістів;

- використання психофізіологічних методів навчання та тренування, спрямованих на розвиток саме тих психологічних якостей та фізіологічних властивостей організму, котрі лежать в основі ефективного використання роботи за конкретним фахом.

Друга група шляхів використовується в процесі обслуговування та експлуатації техніки і, в свою чергу, включає дві підгрупи заходів. Одні з них застосовують постійно, інші ж за необхідності.

Призначення заходів першої групи - профілактика несприятливих функціональних змін в організмі, збереження й підвищення стійкості психофізіологічних резервів організму, запобігання розвитку вираженої втоми та перевтоми у фахівців. В першу групу заходів включаються:

- динамічний контроль за станом функцій організму та працездатності;

- заходи щодо розширення психофізіологічних резервів в період між виконанням циклів діяльності;

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

8. Tymoshenko V. M. *Psykholohichni osoblyvosti formuvannya motyvatsiyi dosyahnennya maybutnikh uchyteliv (na materialy vyvchennya inozemnoyi movy): Avtoref. dys... kand. psykhol. Nauk: 19.00.07 / Natsional'nyy pedahohichnyy un-t im. M.P.Drahomanova. – K., 2001. – 21s*

9. *Ukrayins'kyi pedahohichnyy slovnyk / uklad. S. U. Honcharenko. – K.: Lybid', 1997. – 375 s.*

10. Shofolov D.L. *Upravlinnya pidhotovkoyu maybutnikh ekolohiv do zbalansovanoho pryrodokorystuvannya: monohrafiya // D.L. Shofolov. – Kherson: Hrin' D. S., 2013. – 238 s.*

Педагогика

УДК 331.45:371.1

кандидат технических наук, доцент Бекиров Расим Нафеевич

Республиканское высшее учебное заведение

«Крымский инженерно-педагогический университет» (г. Симферополь)

ПОВЫШЕНИЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ ИНЖЕНЕРА-ПЕДАГОГА ПРИМЕНЕНИЕМ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Аннотация. Работа посвящена подготовке инженера-педагога по охране труда с использованием педагогических и инновационных технологий в машиностроении с целью повышения его компетентности.

Для совершенствования компетентности инженера-педагога процесс его обучения будущей профессионально-педагогической деятельности идёт с применением современных инновационных, межпредметных, интегративных педагогических технологий с целью формирования компетенции как в инженерной подготовке, так и в будущей педагогической деятельности.

Ключевые слова: педагогические технологии, проблемное обучение, инновация, высокие технологии в машиностроении, нанотехнология, лазерное излучение, защита, условия труда.

Annotation. This research is devoted to preparation of an engineer of labour protection using innovative technologies in order to increase his competence.

To improve the competence of an engineer-teacher training process for future professional-pedagogical activity the use of modern innovative, interdisciplinary, integrative educational technologies are required in order to create competence in engineering training, and in future educational activities.

Keywords: educational technology, problem-based learning, innovation, high technology in mechanical engineering, nanotechnology, laser radiation, protection, working conditions.

Введение. При подготовке инженера-педагога-исследователя (магистра), например, профиля «Охрана труда в машиностроении» зачастую отсутствует применение межпредметных интегративных педагогических технологий в обучении.

Для совершенствования компетентности инженера-педагога процесс обучения его будущей профессионально-педагогической деятельности следует строить через современные технологии профессионально-педагогического образования.

Формулировка цели статьи. Изучить и проанализировать современные инновационные технологии профессионального педагогического образования. На основе изучения и анализа современного состояния и возможного воздействия на работающих вредных факторов от бурно развивающихся инновационных технологий в машиностроении, применяя инновационные педагогические технологии повысить профессионально-специализированные компетенции инженера-педагога-исследователя профиля подготовки «Охрана труда в машиностроении и социальной сфере».

Анализ последних исследований. Свой вклад в разработку технологий профессионального педагогического образования внесли такие учёные, как Беспалько В.П. [1], Давыдов В.В. [2], Кларин М.В. [3], Левина М.М. [5] и многие другие [6, 7]. Как отмечалось нами [10, 11] в профессиональной подготовке инженера-педагога важное значение имеет применение дифференцированного подхода в изучении конкретных дисциплин через следующие современные образовательные технологии: модульно-блочную, цельно-блочную системы обучения, интегральную технологию и технологию развивающего обучения.

Но наряду с вышеуказанными образовательными технологиями в высшей школе применяются и другие образовательные технологии: технология формирования инновационной образовательной среды в высшем учебном заведении [7], где В.П. Делия считает, что это «смыслообразующая система, формирующая инновационное мышление у обучаемых».

Исследованиями инновационных процессов занимались В.Я. Лаудис [8], В.А. Сластеник и Л.С. Подымова [9], которые показали эффективные подходы к решению указанной проблемы, а М.В. Кларин [3, 4] дан анализ зарубежного опыта.

Изложение основного материала статьи. Под творческим проектированием педагогической деятельности следует понимать технологию построения учебных занятий, педагогическое конструирование учебных задач по технологии обучения.

В подготовке инженера-педагога-исследователя широкое применение находит проблемное обучение, так как сама специфика технического учебного материала способствует этому.

Проблемное обучение – это технология развивающего обучения, функция которого: стимулировать активный познавательный процесс, воспитывать исследовательский стиль мышления, знакомить обучающихся с логикой исследования научных проблем и методами исследования.

Но наряду с проблемным обучением в высшей школе применяются и другие образовательные технологии, такие как объяснительно-иллюстративная технология, информационно-сообщающая, информационно-компьютерная технология, технология программированного обучения и др.

В целом в педагогическом процессе все технологии обучения не исключают, а дополняют друг друга. Как отмечает М.М. Левина [5], в технологиях профессионального педагогического образования особое место занимает педагогическая эвристика. Эвристика в переводе с греческого – открытие, отыскивание, обнаружение – это наука, изучающая закономерности построения действий обучающимися в новой ситуации.

Основная цель – научить обучающихся творчески мыслить, перестраивать известную им информацию, достраивать задачу, развивать интуицию.

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

різних видів стресу [10]. В усіх зазначених випадках оптимізація ФС будеється на базі реорганізації об'єктивного змісту трудового процесу.

Такий підхід до проблеми оптимізації ФС традиційний і найбільш поширений в розробках з психології праці, інженерної психології та ергономіки. Його основними напрямками є:

- раціоналізація процесу праці з точки зору складання оптимальних алгоритмів діяльності, типологізація схем рішення професійних завдань, раціональний розподіл часових лімітів тощо;

- вдосконалення предметів та засобів праці у відповідності з психофізіологічними особливостями людини;

- раціональна організація місць (робочих зон) та формування оптимальної робочої пози;

- розробка оптимальних режимів праці та відпочинку для компенсації своєчасним та повноцінним відпочинком, виснаження внутрішніх ресурсів людини впродовж робочої зміни;

- використання раціональних форм зміни трудових задач і збагачення змісту праці для усунення одноманітності в роботі та перевантаження окремих психофізіологічних систем;

- нормалізація умов праці у відповідності з природними для людини умовами життєдіяльності;

- створення сприятливого соціально-психологічного клімату в колективі, підвищення матеріальної та моральної зацікавленості в результатах праці.

Дієвість такого підходу, опосередкованого впливом на ФС через вдосконалення структури праці, доведена багаточисельними науково-прикладними розробками в різних сферах практичної діяльності [8].

В літературі зустрічаються різні класифікації стосовно способів безпосереднього управління та саморегуляції ФС [3;4;6]. За основу в них взята спрямованість впливів на визначений рівень функціонування психофізіологічних систем. В цьому випадку всі способи та прийоми диференціюються за тим, якими активуючими та регулюючими системами організму вони реалізуються: неспецифічними, специфічними, когнітивно-мотиваційними, - тобто за механізмом здійснення впливу. Багато уваги приділяється також методичним особливостям різних способів. Так, виділяються вербальні й невербальні методи управління ФС, апаратурні та неапаратурні.

На нашу думку, при створенні узагальненої класифікації, в першу чергу, потрібно врахувати, яку позицію займає сам суб'єкт праці по відношенню до впливу, що здійснюється на нього. Він може відчувати управляючі впливи, що здійснюються на нього зі сторони, або активно брати участь в процесі зміни свого стану сам. В останньому випадку мова йде про методи самоуправління чи саморегуляції [4].

Зовнішні по відношенню до суб'єкта впливи на ФС здійснюються за допомогою рефлексогенних зон та біологічно активних точок [5], нормалізації режиму харчування [7], використання тонізуючих чи, навпаки, заспокоюючих фармакологічних препаратів [6], організації сеансів функціональної музики [10]. До цієї групи входять різні форми активного впливу однієї людини на іншу: переконання, наказ, гіпноз, навіювання [9]. Всі зазначені способи достатньо широко використовуються в практиці оптимізації ФС і є докази їх ефективності. Однак, при їх використанні суб'єкту праці відводиться швидше

Розробка різних профілактичних заходів велась в руслі багатьох наукових дисциплін - перш за все медицини, фізіології, гігієни праці.

Однак, тільки в останні роки почали з'являтися роботи психологів, в яких робляться спроби узагальнити основні напрями профілактичної роботи, пов'язані з проблематикою оптимізації ФС в умовах реальної професійної діяльності (E. Simonson, P. Weiser, R. Neufeld).

Формулювання мети статті та завдань. Мета статті полягає у визначенні сутності психологічної регуляції функціональних станів фахівців й розкритті її особливості в умовах металургійного підприємства. Нагальна потреба в використанні профілактичних та корекційних заходів для оптимізації ФС в металургійному виробництві досить значна, оскільки діяльність металургів проходить в умовах впливу комплексу різноманітних соціально-психологічних, технічних, природних та інших чинників, які призводять до зниження рівня працездатності. Все це з особливою гострою підкреслює необхідність створення відповідної психопрофілактичної системи оптимізації ФС фахівців. Така система за своїм змістом повинна бути адекватна тим завданням, виконання яких покладається на окремі бригади. Типовими об'єктами профілактичної роботи можуть бути: підвищення працездатності та усунення наслідків професійної втоми. Створення такої психопрофілактичної системи повинно ґрунтуватися на виборі комплексу психорегулюючих впливів та розробки відповідних організаційних форм їх втілення, враховуючи конкретну специфіку діяльності.

Методи, що застосовуються, повинні бути ефективними для усунення синдрому професійної втоми, яка зумовлена наявністю цілого спектру інтенсивних психофізіологічних, когнітивних та емоційних навантажень.

Виклад основного матеріалу статті. Для здійснення коригуючих впливів на ФС необхідно визначитися з їх класифікацією. Встановлено [9], що найбільш часто основу такої класифікації складає два основних і відносно незалежних класи методів, які відрізняються характером впливу на ФС:

- опосередковані, тобто спрямовані на усунення об'єктивних причин формування несприятливих ФС та комплексу супутніх їм факторів;
- безпосередні, що здійснюють вплив на саму людину через систему міжособистісних комунікацій чи прямого впливу на ті чи інші психофізіологічні функції [10]. В середині останнього класу можуть бути виділені дві самостійні групи методів, що відрізняються ступенем активності суб'єкта впливу. В даній класифікації вони умовно названі зовнішні та внутрішні способи оптимізації ФС [11].

Очевидно, що для профілактики несприятливих ФС, радикальним шляхом слугить усунення причин їх виникнення.

Тому, практично вся оптимізаційна робота щодо зміни змісту та умов праці може розглядатися як профілактичний засіб, так як вона веде до усунення потенційних джерел розвитку несприятливих ФС. Корекція станів втоми та перевтоми, в першу чергу, пов'язується з нормалізацією характеру та тривалості робочих навантажень, розробкою оптимальних режимів праці та відпочинку [8]. Боротьба зі станами монотонії проводиться за рахунок збагачення змістовної сторони праці, внесення різноманітності в умови та засоби її реалізації [9]. Зменшення ступеню екстремальності факторів за допомогою зниження їх інтенсивності, несподіваності появи, переведення в зону звичних умов сприяють попередженню станів емоційної напруженості та

Следовательно, решение такой задачи – это способ педагогической эвристики. Поэтому эвристические методы познавательной деятельности присутствуют в учебном процессе наряду с логическими способами познания.

Педагогические методы, предназначенные для организации эвристических способов решения проблемных ситуаций, направлены на решение интеллектуальных задач и развитие продуктивного мышления.

Творческая деятельность педагога и есть одна из составляющих продуктивного мышления. В процессе профессиональной подготовки педагога необходимо развитие творческой деятельности. Творческая деятельность характеризуется такими понятиями как гибкость мышления, способность быстрого мышления (непрерывное условие научного поиска), способность находить новые связи между объектами, проводить аналогии.

Одним из компонентов в профессиональном педагогическом образовании является моделирование системы профессиональных задач, куда входит дидактическая регуляция учебной деятельности профессионально ориентированных учебных задач с их целевым назначением и содержанием; технологии обучения с составлением профессионально ориентированных задач и их основные типы [5].

Важным является осуществление системного подхода к реализации технологий обучения творческой педагогической деятельности, включающей систему технологий обучения, основные факторы успешности обучения педагогическим технологиям и формы организации технологической подготовки инженера-педагога.

С другой стороны в современном машиностроении инженер по охране труда сталкивается с проблемой возможных воздействий на организм работающего бурно внедряемых в эту отрасль высоких технологий производства: нанотехнологии, лазерная технология и их воздействия, электроимпульсная, электроэрозионная и электроэрозионно-химическая обработки с воздействием на организм человека, создаваемого при этом электромагнитного поля, прочих производственных излучений и выделений.

Следовательно, через инновационные педагогические технологии обучения требуется привить профессионально-специализированные компетенции в инженерной технологии.

Нанотехнологии применяются в различных отраслях - электроника; наноэлектроника и нанофотоника; наноэнергетика и др., что можно показать при обучении через информационно-сообщающую, информационно-компьютерную технологии. Бесспорно, что использование нанотехнологий в машиностроении дает значительный эффект: повышение прочности и ресурса применения, снижения веса продукции, снижения трения и др.

Но отношение общества к нанотехнологиям неоднозначное. Ряд исследователей высказывают негативное отношение к нанотехнологиям из-за опасений возможной токсичности действия наноматериалов к живым организмам. Следовательно, при обучении здесь может быть применена интегрированная технология, позволяющая привить как компетенции в специализированных вопросах инженерии, так и в педагогической деятельности.

По информации из всемирной системы компьютерных сетей «Интернет» Международная организация «Гринпис» требует полного запрета исследований в области нанотехнологий.

Широкое применение нашла и лазерная технология [12, 13]. В основу классификации лазеров положена степень опасности лазерного излучения для обслуживающего персонала. По этой классификации лазеры разделены на 4 класса: класс I (безопасные); класс II (малоопасные); класс III (среднеопасные); класс IV (высокоопасные) [14, 15].

Предельно допустимые уровни, требования к устройству, размещению и безопасной эксплуатации лазеров регламентированы «Санитарными нормами и правилами устройства и эксплуатации лазеров» № 2392-81 [16], которые позволяют разработать мероприятия по обеспечению безопасных условий труда при работе с лазерами, определить величины ПДУ для каждого диапазона по специальным формулам и таблицам. Основными нормативными правовыми актами при оценке условий труда с лазерными установками (оптическими квантовыми генераторами) являются [13, 14, 15, 16].

Основные вредные факторы электроэрозионной технологии обработки: высокое электромагнитное поле, особенно при работе с несколькими электроэрозионными инструментами (для повышения производительности), вредные химические выделения и испарения рабочей жидкости с остывшими частицами металла. Следовательно, на работающего действует комплекс вредных факторов: пребывание в электромагнитном поле генераторов импульсов, в зоне испарения продуктов диэлектрической жидкости, в рискованной зоне поражения электрическим током высокого напряжения при сопутствующих других факторах как шум, избыточное выделение тепла, фактора пожароопасности (керосин, дизтопливо, нефтяные масла), яркие световые вспышки и блики в процессе электроэрозионной обработки заготовок [17, 18].

Все эти профессионально-специализированные компетенции будущего инженера и будущего педагога-исследователя формируются путём применения современных инновационных технологий машиностроения и педагогики.

Выводы и перспективы дальнейших исследований:

1. При всей привлекательности применения в машиностроении высоких технологий, повышения качества и точности изготовления деталей, в том числе сложных конфигураций, будущий инженер по охране труда должен подходить к каждой применяемой технологии с учетом специфики воздействия вредных факторов на организм работающих.

2. Инженер-педагог должен владеть всеми технологиями профессионального педагогического образования: технологией проблемного обучения, педагогической эвристикой, творческим проектированием и моделированием педагогической деятельности, овладеть системным подходом к реализации технологии творческой педагогической деятельности и обеспечить свою компетентность, как профессионального педагога.

3. Процесс совершенствования подготовки инженера-педагога по охране труда требует дальнейших перспективных исследований, так как инженер-педагог постоянно работает с людским контингентом. Перспективам дальнейших исследований по пути совершенствования компетентности инженера-педагога по охране труда нет границ.

Литература:

1. Беспалько, В.П. *Слагаемые педагогической технологии* / В.П. Беспалько. - М.: Высшая школа, 1989. - 287 с.

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

5. Zahal'noyevropeys'ki rekomendatsiyi z movnoyi osvity: vyvchennya, vykladannya, otsynuyuvannya / Nauk. red. ukr. vydannya dokt. ped nauk, prof. S. Yu. Nikolayeva. – K.: Lenvit, 2003. – 273 s.

6. Mel'nychenko H. V. *Pedahohichni zasady modul'noyi tekhnolohiyi navchannya u formuvanni profesynoyi kompetentnosti maybutnikh uchyteliv anhliys'koyi movy i literatury*; Avtoref. dyss. kand. ped. nauk: 13.00.04 - Teoriya i metodyka profesynoyi osvity. - Odesa, 2004. - 21 s.

Психологія

УДК:159.9:62

магістр психології Тарасенко Анастасія Ігорівна

Дніпропетровський гуманітарний університет (м. Дніпропетровськ)

ПСИХОЛОГІЧНА РЕГУЛЯЦІЯ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ СТАНІВ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ МЕТАЛУРГІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Стаття присвячена огляду основних теоретичних підходів до психологічної регуляції функціональних станів фахівців в умовах виробничої діяльності. Розроблено класифікацію вказаних підходів, викладені їх основні положення.

Ключові слова: довільна саморегуляція, психологічний стан, металургія.

Анотация. Статья посвящена обзору основных теоретических подходов к психологической регуляции функциональных состояний специалистов в условиях производственной деятельности. Разработана классификация указанных подходов, изложены их основные положения.

Ключевые слова: произвольная саморегуляция, психологическое состояние, металлургия.

Annotation. The article is devoted to the review of the basic theoretical going near the psychological adjusting of the functional states of specialists in the conditions of production activity. Classification of the indicated approaches is developed, their substantive provisions are expounded.

Keywords: arbitrary self-regulation, psychological states, metallurgy.

Вступ. Виявлення різноманітних функціональних станів (ФС) фахівців передбачає не тільки знаходження адекватних способів їх оцінки, але й має безпосередньо практичну значимість. В прикладному аспекті це означає знаходження шляхів попередження (профілактики) та корекції несприятливих ФС з метою збереження фізичного та психічного здоров'я робітників.

Існують різноманітні способи покращення чи нормалізації ФС. До їх числа відносяться такі, як розробка оптимальних режимів праці та відпочинку, тренування та професійна підготовка, нормалізація санітарно-гігієнічних умов (В. Бодров, М. Корольчук), а також явно специфічні способи, наприклад, методи групової психотерапії, самонавіювання (А. Напрєєнко, К. Петров, Б. Рижов, В. Сальницький). Важливим питанням стосовно зазначених підходів, на нашу думку, є вироблення конкретних профілактичних напрямків роботи та опису конкретних способів їх реалізації. Так в літературних джерелах можна знайти багато праць, присвячених тому чи іншому способу оптимізації ФС і які трактуються в різних модифікаціях (Л. Дикая, О. Шевяков, К. Хасхачих).

міжнародному ринку для проведення досліджень, участі в проектах необхідно володіти іноземною мовою. Іншомовні уміння академічного письма та говоріння дозволяють оприлюднити результати наукової роботи на міжнародному рівні.

Відповідно до чинної програми для аспірантів та Рекомендацій Ради Європи можемо говорити, що аспіранти в сфері медицини мають володіти іноземною мовою на рівні «Досвідченого користувача», зокрема C1 (Автономний) на письмі, і C1 – C2 (Компетентний) в говорінні, що дозволить вільно висловлюватися без суттєвої витрати часу на пошук адекватних мовних засобів у процесі досягнення соціальних, академічних і професійних цілей». Для вивчення іноземної мови в аспірантурі чинною програмою передбачено 140 годин. Зважаючи, що студенти, закінчуючи університет, мають рівень B2 (Просунутий), то для досягнення наступного рівня необхідно близько 200 годин, а тому ми можемо говорити про достатню кількість годин в аспірантурі для формування в потенційних науковців у сфері медицини іншомовної професійно-орієнтованої наукової компетентності та в перспективі розробку типової програми для формування іншомовної професійно орієнтованої англійської наукової комунікативної компетентності у аспірантів медичних спеціальностей.

Література:

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник / Ф. С. Бацевич. - [2-ге вид., доп.]. - К.: ВЦ «Академія», 2009. - 376 с.
2. Гончар Т. І. Комунікативна компетентність: суть, структура, розвиток / Т. І. Гончар [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.knukim.edu.ua/articles_gonchar.htm
3. Жуков Ю. М. Диагностика и развитие компетентности в общении / Ю. М. Жуков, Л. А. Петровская, П. В. Растянников. - М.: Изд-во Моск. ун-та, 1990. - 104 с.
4. Зимняя И. А. Ключевые компетенции - новая парадигма результата образования / И. А. Зимняя // Высшее образование сегодня. - 2003. - №5. - С. 34 - 42.
5. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. видання докт. пед наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. - К.: Ленвіт, 2003. - 273 с.
6. Мельниченко Г. В. Педагогічні засади модульної технології навчання у формуванні професійної компетентності майбутніх учителів англійської мови і літератури; Автореф. дисс. канд. пед. наук: 13.00.04 - Теорія і методика професійної освіти. - Одеса, 2004. - 21 с.

References:

1. Batsevych F. S. Osnovy komunikativnoy linhvistyky: Pidruchnyk / F. S. Batsevych. - [2-he vyd., dop.]. - K.: VTs «Akademiya», 2009. - 376 s.
2. Honchar T. I. Komunikativna kompetentnist': sut', struktura, rozvytok / T. I. Honchar [Elektronnyy resurs]. - Rezhym dostupu: www.knukim.edu.ua/articles_gonchar.htm
3. Zhukov Yu. M. Dyagnostyka y razvitye kompetentnosti v obshchenyy / Yu. M. Zhukov, L. A. Petrovskaya, P. V. Rastyannikov. - M.: Yzd-vo Mosk. un-ta, 1990. - 104 s.
4. Zymnyaya Y. A. Klyucheveye kompetentsyy - novaya paradyhma rezul'tata obrazovaniya / Y. A. Zymnyaya // Vysshee obrazovanye sehodnya. - 2003. - #5. - S. 34 - 42.

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

2. Давыдов, В. В. Теория развивающего обучения / В.В. Давыдов // М.: Высшая школа, 1996. - 256 с.
3. Кларин М.В. Инновации в мировой педагогике / М.В. Кларин. - Рига: «Феникс», 1995. - 217 с.
4. Кларин М. В. Инновации в обучении: метафоры и модели / М.В. Кларин. — Рига: «Феникс», 1995. - 296 с.
5. Левина, М.М. Технологии профессионального педагогического образования / М.М. Левина. — М.: Академия, 2001. — 272с.
6. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии: учебное пособие.— М.: Народное образование, 1998. — 187 с.
7. Делия В.П. Инновационное образование гуманитарного вуза: Теоретические и методологические основы / В.П. Делия. — М.: ООО «ПКЦ Альтекс», 2007. — 316 с.
8. Лаудис В.Я. Инновационное обучение и наука / В.Я. Лаудис. — М., 1992. — 213 с.
9. Сластеник В.А., Подымова Л.С. Педагогика: инновационная деятельность / В.А. Сластеник. Л.С. Подымова. — М., 1997. — 196 с.
10. Бекиров Р.Н. Дифференциация и индивидуализация профессиональной подготовки инженера-педагога / Р.Н. Бекиров // Январские педагогические чтения. Методология, теория и практика индивидуализации и дифференциации учебно-воспитательного процесса. Крымский государственный инженерно-педагогический университет. - Симферополь, 2003. — С. 48-50.
11. Бекиров Р.Н. Культурно-образовательная среда и специфичность обучения нормативным дисциплинам / Р.Н. Бекиров // Январские педагогические чтения. Гармонизация культурно-образовательной среды как педагогическая проблема. РВУЗ «Крымский инженерно-педагогический университет». - Симферополь, 2008. — С. 212-213.
12. Кови И.Б. Лазерные технологии в современной промышленности / И.Б. Кови, президент лазерной ассоциации. Выступление на международном семинаре «Формирование национальных инновационных систем» / М, МЦНТИ, 2008 г.
13. ГОСТ 12.1.040-83 «Лазерная безопасность. Общие положения». Конструкции лазеров и условия их эксплуатации. Перечень опасных и вредных производственных факторов.
14. СНиП 5804-91 Классы опасности лазерного излучения.
15. ГОСТ 24713-81, ГОСТ 24714-81, ГОСТ 12.1.031-81 «Лазеры. Методы измерений параметров лазерного излучения. Классификация. Общие положения. Методы дозиметрического контроля лазерного излучения».
16. СанПиН 2392-81 «Санитарные нормы и правила эксплуатации лазеров»
17. ГОСТ 2225331-82 «Электроэрозионная обработка. Виды. Классификация по технологическим признакам».
18. ГОСТ 12.2.007.10 «Ультразвуковые генераторы. Общие требования».

References:

1. Bespal'ko, V.P. Slagaemye pedagogicheskoy tehnologii / V.P. Bespal'ko. - М.: Vysshaja shkola, 1989. - 287 s.

2. Davydov, V. V. *Teoriya razvivajushhego obuchenija* / V.V. Davydov // M.: Vysshaja shkola, 1996.- 256 s.
3. Klarin M.V. *Innovacii v mirovoj pedagogike* / M.V. Klarin. - Riga: «Feniks», 1995.- 217 s.
4. Klarin M. V. *Innovacii v obuchenii: metafory i modeli* / M.V. Klarin. — Riga: «Feniks», 1995.- 296 s.
5. Levina, M.M. *Tehnologii professional'nogo pedagogicheskogo obrazovanija* / M.M. Levina. — M.: Akademiya, 2001. — 272s.
6. Selevko G.K. *Sovremennye obrazovatel'nye tehnologii: uchebnoe posobie.*— M.: Narodnoe obrazovanie, 1998. — 187 s.
7. Delija V.P. *Innovacionnoe obrazovanie gumanitarnogo vuza: Teoreticheskie i metodologicheskie osnovy* / V.P. Delija. — M.: ООО «ПК Al'teks», 2007. — 316 s.
8. Laudis V.Ja. *Innovacionnoe obuchenie i nauka* / V.Ja. Laudis. — M., 1992. — 213 s.
9. Slastenik V.A., Podymova L.S. *Pedagogika: innovacionnaja dejatel'nost'* / V.A. Slastenik. L.S. Podymova. — M., 1997. — 196 s.
10. Bekirov R.N. *Differenciacija i individualizacija professional'noj podgotovki inzhenera-pedagoga* / R.N. Bekirov // Janvarskie pedagogicheskie chtenija. *Metodologija, teorija i praktika individualizacii i differenciacii uchebno-vospitatel'nogo processa. Krymskij gosudarstvennyj inzhenerno-pedagogicheskij universitet. - Simferopol'*, 2003. — S. 48-50.
11. Bekirov R.N. *Kul'turno-obrazovatel'naja sreda i specifichnost' obuchenija normativnym disciplinam* / R.N. Bekirov // Janvarskie pedagogicheskie chtenija. *Garmonizacija kul'turno-obrazovatel'noj sredy kak pedagogicheskaja problema. RVUZ «Krymskij inzhenerno-pedagogicheskij universitet».* - Simferopol', 2008. — S. 212-213.
12. Kovsh I.B. *Lazernye tehnologii v sovremennoj promyshlennosti* / I.B. Kovsh, prezident lazernoj associacii. *Vystuplenie na mezhdunarodnom seminare «Formirovanie nacional'nyh innovacionnyh sistem»* / M, MCNTI, 2008 g.
13. GOST 12.1.040-83 «Lazernaja bezopasnost'. Obshhie polozenija». *Konstrukcii lazerov i uslovija ih jekspluatacii. Perechen' opasnyh i vrednyh proizvodstvennyh faktorov.*
14. SNiP 5804-91 *Klassy opasnosti lazernogo izluchenija.*
15. GOST 24713-81, GOST 24714-81, GOST 12.1.031-81 «Lazery. Metody izmerenij parametrov lazernogo izluchenija. Klassifikacija. Obshhie polozenija. Metody dozimetricheskogo kontrolja lazernogo izluchenija».
16. SanPiN 2392-81 «Sanitarnye normy i pravila jekspluatacii lazerov»
17. GOST 2225331-82 «Jelektrojeriozonnaja obrabotka. Vidy. Klassifikacija po tehnologicheskim priznakam».
18. GOST 12.2.007.10 «Ul'trazvukovyje generatory. Obshhie trebovanija».

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

На думку І. Мороченкової властивостями критичного мислення, які дозволяють усвідомлювати його як особистісне досягнення індивіда, є: рефлексивність (уміння працювати не тільки зі знаннями, але й з власними способами отримання знань); прагматичність (уміння застосовувати отримані знання на практиці); суб'єктність ("особистісність" одержуваного знання, присвоєння його людиною, убудованість у систему досвіду) [1, с.12 - 18].

Ми говоримо про лікаря - науковця, який може критично мислити та володіє різноманітними способами інтерпретації й оцінки навчальної інформації, здатний виділяти в тексті протиріччя й типи присутніх у ньому структур, аргументувати свій погляд, опираючись не тільки на логіку, але й на уяву співрозмовника. Такий лікар є впевненим і може ефективно використовувати різноманітні ресурси. Лікареві слід мислити критично, ефективно взаємодіяти з інформаційним простором, принципово приймати можливість співіснування різноманітних поглядів у рамках загальнолюдських цінностей [1].

Отже, критичне мислення — (дав.-гр. критік *téxvη* — «мистецтво аналізувати, судження») — це наукове мислення. Головним чином йому притаманні такі властивості, як усвідомленість, самовдосконалення та рефлексивність. Вслід за В. В. Давидовим, виділяємо таку рису критичного мислення як теоретичність, що є необхідною для формування наукового стилю мислення. І. Ф. Харламов веде мову про необхідність розкриття сутності явищ, причинно-наслідкових зв'язків і залежностей, існуючих між ними, про вміння визначити найбільш істотне в цих явищах. Це найвищий рівень пізнання, пов'язаний з осмисленням досліджуваного матеріалу і його узагальненням.

Як зазначалося вище, найбільш актуальними для науковців є письмо та говоріння, тобто продуктивні види мовленнєвої діяльності. Протягом 70% часу ми спілкуємося взагалі, коли не спимо. Із них 45% часу слухаємо, 30% говоримо, 16% читаємо, а лише 9% пишемо [2, с. 137]. Проте, якщо говорити про науковців, то спершу наукова робота виконується і описується, а згодом презентується. Тобто, аспіранту необхідно оволодіти вміннями академічного письма та говоріння. Навчання письму, зокрема аспірантів-лікарів, має певні особливості відповідно до академічних потреб, оскільки іншомовні вміння застосовують для написання наукових та дослідницьких робіт. Це потребує не лише високого рівня володіння лексичним та граматичним матеріалом, але й усвідомлення жанрових особливостей письмової роботи. Британські методисти Т. Дадлі-Еванс і Дж. Свейлз, а також представники австралійської лінгвістичної школи в Сіднеї, очолюваної М. Халідеем, розробили жанрові моделі застосування письмового мовлення для академічних потреб.

Навчання академічного говоріння тісно пов'язане з відпрацюванням умінь академічного письма, на завершальному етапі вивчення мови передбачаємо презентацію наукових досліджень, а також обговорення з фахівцями ВНЗ, закордонними колегами в режимі он-лайн конференцій.

Отже, наукове мислення – вид мислення, який дозволяє успішно проводити наукову роботу в відповідній галузі, а інструментом для здійснення наукової професійної діяльності на міжнародному ринку для проведення досліджень, виконання проектів є іноземна мова. Вище було зазначено, що мова йде про академічне письмо та говоріння в сфері медицини.

Висновки. Наукове мислення дозволяє успішно проводити наукову роботу в сфері медицини, а для здійснення наукової професійної діяльності на

проведенням наукових досліджень. Оскільки мова йде про формування молодого науковця в сфері системи охорони здоров'я, тому необхідно визначити освітні та іншомовні професійно орієнтовані комунікативні уміння, якими повинен оволодіти аспірант в процесі вивчення іноземної мови з метою виконання наукового дослідження та для презентації власних результатів. Для цього необхідно проаналізувати та конкретизувати поняття «професійна компетентність» в іншомовному освітньому процесі під час навчання в аспірантурі. Проте, не можливо навчати аспірантів не враховуючи їхнього психічного розвитку.

Слідом за О.Я.Савченко, визначаємо, що потрібна комунікативна мотивація мовленнєвої діяльності, яка активізує мислення аспіранта при роботі та процесів, зокрема мислення, уваги, пам'яті, уяви. Ці процеси визначено як найвагомішими в науковій діяльності, які є самостійними. Тобто дослідник оволодіває спеціальними діями, які дають можливість зосередитися на науковій роботі, зберегти в пам'яті почуте чи уявити те, що виходить за рамки сприйнятого раніше.

Для виконання наукової роботи психологі необхідні *інтелектуальні операції*: аналіз, синтез, порівняння, групування, узагальнення, конкретизація.

З точки зору психології, слідом за Л.М.Фрідманом та Є.І.Машбіцом, визначаємо, що сукупність операцій, які зумовлюються суб'єктивними характеристиками аспіранта, потрібні для виконання дослідження. О.О.Леонтьєв також зазначає, що аспірант оволодіває системою операцій, які є необхідними для успішної діяльності. Ці операції мають алгоритмічний характер, що сприятиме формуванню евристичних дій, самостійності, творчості.

Отже, розвиток психічних процесів є необхідним для формування іншомовної а адемічної орієнтованої комунікативної компетентності.

Зважаючи на описане вище, серед складників особистісно-діяльнісного підходу пріоритетними вважаємо *діяльнісний і комунікативний розвиток* аспіранта з урахуванням його особистісних характеристик. Діяльнісний розвиток передбачає формування наукових вмінь, а комунікативний – формування іншомовних навичок і вмінь.

Іноземна мова сприяє здійсненню самоосвіти і саморозвитку, а відповідно їй сприяє успішний як професійний, так і науковий діяльності. Іншомовна наукова компетентність передбачає внутрішню готовність і спроможність до іншомовного усного та писемного професійно орієнтованого мовлення.

«Професійно орієнтована наукова комунікативна компетентність» - це складне психологічне утворення, що формується на базі комунікативної компетентності людини в умовах фахової та наукової діяльності, що можна уявити у вигляді системи значущих для лікаря-науковця відносин, умінь і навичок спілкування іноземною мовою [3, 6].

Психічні утворення передбачають роботу психічних процесів, які дозволяють формувати іншомовну професійно орієнтовану наукову комунікативну компетентність. Тому слід говорити і про відповідне мислення, яке дозволяє займатися науковою діяльністю. Мислення є процесом, у структурі якого можна виділити такі розумові операції: порівняння, аналіз, синтез, абстракцію, узагальнення, конкретизацію, класифікацію й систематизацію та інші.

УДК 371.212:331.4

кандидат технических наук Бекиров Шамиль Нафеевич

Республиканское высшее учебное заведение

Крымский инженерно-педагогический университет (г. Симферополь)

АНАЛИЗ РАЗВИТИЯ УПРАВЛЕНЧЕСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ СТУДЕНТОВ ТРУДООХРАННОГО ПРОФИЛЯ

Аннотация. Статья посвящена анализу состояния формирования управленческих компетенций студентов трудового профиля в высших профессиональных образовательных учреждениях. Установлена низкая эффективность предметно – дисциплинарного подхода к организации образовательного процесса на развитие управленческих компетенций будущих специалистов по охране труда при преподавании дисциплин данного профиля, а также отсутствие специальных исследований по данной проблеме.

Ключевые слова: компетенция, компетентность, компетентностный подход, управленческие компетенции, адаптация, охрана труда, ситуация, студенты.

Annotation. The article analyzes the state of managerial skills formation of students specializing in labour protection in the higher educational institutions. We determined the low efficiency of the subject - disciplinary approach to the organization of educational process and the development of managerial skills of future labour protection specialists in teaching subject of the course, as well as the absence of specific studies on the issue.

Keywords: competence, competence approach, managerial competence, adaptation, health and safety, situation, students.

Введение. Динамично изменяющиеся социально – экономические условия и углубление рыночных отношений в стране оказывают существенное влияние на изменение ценностных ориентиров общества.

В этих условиях многие высшие учебные заведения (ВУЗы) столкнулись с проблемой неспособности оперативного и адекватного реагирования требованиям изменчивой внешней среды и все еще не готовы к эффективному функционированию в рыночных условиях. Свидетельством тому слабый уровень профессиональных практических навыков выпускников ВУЗов. Этот факт вынуждает работодателей адаптировать молодых специалистов к конкретным требованиям своих производств, неся потери в производительности, конкурентоспособности и прибыльности бизнеса [1].

К одним из причин такого положения высших образовательных учреждений с полным правом можно отнести их слабую адаптационную способность, то есть, практическую неспособность к целенаправленному приспособленческому поведению в сложных условиях внешней среды, а также слабую эффективность самого процесса такого приспособления.

Велением времени стало появление в свет распоряжения Правительства РФ «О Концепции Федеральной целевой программы развития образования на 2011-2015 годы» [2]. Документ определяет стратегическую цель государственной политики в области образования, которая предусматривает повышение доступности качественного образования, соответствующего

требованиям инновационного развития экономики, современным потребностям общества и каждого гражданина. Он создает базу для преодоления, сложившейся в современных условиях социокультурной и образовательной ситуации, характеризующейся несоответствием знаний, умений и навыков (ЗУН) выпускников высших учебных заведений реальным потребностям общества и практики.

Приоритетной задачей высших учебных заведений в этих условиях является подготовка работников для рынка трудовых ресурсов совершенного иного качества. Стали востребованы специалисты с высоким уровнем личностных, культурных, социальных и профессиональных качеств, способные к профессиональной мобильности и адаптации к изменяющимся требованиям внешней среды.

При этом с точки зрения системного подхода, «адаптация, неотделимая от формулировки цели, в рамках традиционной трактовки предполагает как изменение некоторого множества характеристик системы, так и, возможно, самой ее структуры (в зависимости от глубины изменения среды, определяющих необходимость адаптации)» [3]. То есть, если рассматривать специалиста, как систему, состоящую из взаимосвязанных качеств, абстрагируясь от физической его составляющей, то для оперативного и адекватного реагирования на события в среде деятельности ему придется избирательно вовлекать в процесс достижения цели некоторое множество разноаспектных качеств, а при необходимости, развивать новые актуальные, заменяя ими невостребованные.

Решение данной проблемы видится во внедрении в структуру системы высшего профессионального образования компетентностного подхода, который «... предполагает, что основной акцент делается не просто на получение знаний и умений, а на формирование системного набора компетенций. Поэтому компетентностный подход выступает как оппозиция предметной и дисциплинарной формам организации образования ...» [4].

Вышеуказанные проблемы вузовской подготовки разнопрофильных специалистов в полной мере можно отнести и к качеству подготовки инженеров по охране труда для производства и социальной сферы.

Трудоохранная деятельность является составной частью управленческой деятельности любой организации независимо от формы собственности и направлена на обеспечение безопасных и безвредных условий труда персонала – главного ресурса организаций. Поэтому профессионализм молодых специалистов – выпускников трудоохранных специальностей должен базироваться не только на личностных, социальных и узкопрофильных компетенциях, но и на управленческих.

Актуальность проблемы развития управленческих компетенции студентов – будущих специалистов в области охраны труда обусловлена общими для отечественного инженерного образования тенденциями. Эта проблема не нова. В XVIII-XIX веках она решалась в российских высших инженерных учебных заведениях подготовкой студентов как к технической деятельности, так и к профессиональному выполнению функций руководителя предприятия, к роли государственного и военнослужащего. Но ко второй половине XX века в Советском Союзе эта практика была сведена на нет с переходом на массовую подготовку инженерных кадров. Вследствие чего, разделение высшего образования, академической науки и промышленности все больше

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

4) в межах лінії комунікативного розвитку – іншомовні навички й уміння анломовної академічної діяльності.

Значимим, що особистісно-діяльнісний розвиток аспіранта слугує підґрунтям його системного розвитку в процесі формування анломовної академічної комунікативної компетентності.

Звернемося до Законів України та Росії “Про вищу освіту”, де визначається поняття “професійна компетентність” та окреслюються вимоги до майбутніх фахівців. Моделі професійної компетентності регламентуються галузевими стандартами вищої освіти України, а наказом МОН України від 31.07.98 №285 визначено освітньо-кваліфікаційну характеристику лікаря та федеральним державним освітнім стандартом за спеціальностями, а також і для аспірантів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. І. А. Зимня, Є. М. Верещагін, Є. І. Пассов, В. Г. Костомаров, Л. В. Щерба, С. Г. Тер-Мінасова та ін. займаються вивченням проблеми формування іншомовної компетентності. З метою коректного розуміння галузевого стандарту правильним буде дати визначення терміну «компетентність». Вслід за словником методичних термінів компетентність прийнято розглядати як знання, уміння та навички, які отримані в процесі навчання і вони ж є змістом навчання. Компетентна людина здатна діяти, використовуючи отримані знання та сформовані навички й уміння. Різниця між компетентністю і компетенцією проявляється в тому, що компетентність – це прояв компетенції в різних видах мовленнєвої діяльності, який пов’язаний з мисленням і досвідом людини.

І.О. Зимньою тлумачимо термін компетенція як сукупність знань, навичок і вмінь, які сформовано в процесі вивчення певної дисципліни, а також здатність виконувати будь-яку діяльність пов’язану з використанням отриманих знань та сформованих навичок і вмінь [4].

Термін «компетентність» - це сукупність компетенцій; наявність знань і досвіду, необхідних для ефективної діяльності, зокрема і в сфері медицини. Комунікативна компетентність тісно з сформованістю мовних навичок та мовленнєвих умінь для спілкування, здійснення комунікативних потреб, в сфері медицини також. У процесі підготовки фахівця потрібно до уваги брати і афективні чинники: самоповагу, вмотивованість, фізичний та емоційний стан, готовність приймати іншу культуру, цінності [5, с. 161]. Багато вчених звертається до проблеми формування іншомовної комунікативної компетентності, зокрема Бібік Н., Єльнікова Г., Єрмаков І., Овчарук О. (компетентнісний підхід в освіті), Булах І. (оцінювання професійної компетентності), Пометун О., Савченко О., Клепо С. (розуміння поняття компетентності), Бігич О., Бірюк О., Данилюк С., Хоружа Л. (професійно орієнтовані компетентності). Проте, дослідження, які пов’язані з формуванням іншомовної професійно орієнтованої компетентності фахівців в сфері медицини, переважно анломовні: Benner P., Chambers D.W., Dall’Alba G., хоча є декілька вітчизняних – Петрачук О., Русалкіна Л.

У програмі з англійської мови для професійного спілкування зазначено, що метою навчання іноземної мови є формування у студентів професійної комунікативної компетентності, необхідної для реальних сфер, ситуацій, які слід конкретизувати відповідно до професійних потреб і контекстів [3, с.28; 6, с. 8]. Для нашого дослідження актуальними є, передусім, професійно наукова сфера, яка охоплюють все, що пов’язано з виконанням професійних обов’язків та

на його навчальну діяльність, підвищує мотивацію. Пріоритетним в медичній освіті є підготовка компетентного випускника, який зможе постійно самовдосконалюватися, розвиватися і працювати на міжнародному ринку, буде спроможним займатися науковими дослідженнями, за бажанням, в перспективі науковця в сфері медицини з активною життєвою позицією [1, 2].

У працях учених, які досліджували проблему психологічних особливостей навчання студентів (І.Л. Бім, М.Є. Брейгіна, Н.Д. Гальськова, Н.Ф. Коряковцева, О.В. Мусницька, Р.К. Міньяр-Белоручев, О.О. Мирослюбов, Ю.І. Пасов, О.Г. Поляков, О.П. Петрашук, Т.Є. Сахарова, Ph. Benson and P. Voller, L. Dickinson, H. Holec, M.S. Knowles, A. Wenden), проте не розкрита проблема навчання аспірантів-медиків, їхня психологічна готовність до наукової та викладацької роботи.

Тому, **метою** статті є розглянути складові психічного розвитку аспіранта та визначити умови готовності виконання англомовної наукової діяльності.

Головним завданням будь-якої системи навчання є розвиток особистості, що передбачає самореалізацію її здібностей і можливостей, та самовираження й самовідкриття особистості [Онисюк, Фельдштейн]. У аспірантів провідним видом діяльності стає наукова діяльність, дослідницька робота, де вони є його активними суб'єктами [Зимняя, Мухина, Скрипченко, Падалка, Талызина та ін.]. Одним із об'єктів процесу навчання в аспірантурі виступає іншомовна мовленнєва діяльність. Тому розглядаємо психічні процеси за трьома лініями й комунікативний розвиток у контексті компетентнісного, рівневого та особистісно-діяльнісного підходів, як передумову формування іншомовної комунікативної академічної компетентності (АК) у процесі навчання в аспірантурі медичних університетів.

І.О.Зимняя [3, с. 62-65] щодо оволодіння іншомовним мовленням окреслює *психічний розвиток* за трьома умовними лініями: а) пізнавальна сфера (інтелект, розвиток механізмів пізнання); б) психологічна структура і зміст діяльності (визначення цілей, мотивів і розвиток їх співвідношення, засвоєння способів та засобів діяльності); в) особистість (цілеспрямованість, ціннісні орієнтації, самоусвідомлення, самооцінка, взаємодія із соціальним середовищем, а також діяльність).

Складники цього підходу І.О.Зимняя умовно поділяє на особистісний і діяльнісний. З одного боку, особистісний розвиток, який орієнтований на індивідуальні особливості, мотиви, ціннісні орієнтації, інтереси тощо; з другого боку, учень є активним суб'єктом діяльнісного розвитку. О.Б.Бігич детально розглядає зазначені вище складники особистісно-діяльнісного підходу щодо розвитку студента в процесі іншомовної освіти [2, с. 24]. При цьому, слід зазначити, що Л.І.Айдарова виділяє ще одну лінію, зокрема розвиток "*мовної*" особистості. У межах нашого дослідження розглянемо пріоритетні складники розвитку аспіранта щодо оволодіння іншомовним академічним мовленням:

1) в межах лінії особистісного розвитку – мотиви та цілі щодо оволодіння іншомовною АК;

2) в межах лінії інтелектуального й емоційно-вольового розвитку – когнітивні процеси та емоційно-вольові якості аспіранта, які залучені до процесу формування АК;

3) в межах лінії діяльнісного розвитку – навчальні та дослідницькі вміння аспіранта для оволодіння іншомовною науковою діяльністю;

Проблеми сучасного педагогічного образования.

Сер.: Педагогика и психология

способствовало снижению качества инженерного образования [5]. Данная тенденция усугубилась с переходом страны на «рельсы» рыночной экономики, что еще более отделило практику от образовательного процесса.

Формулировка цели статьи. Цель статьи - анализ состояния формирования и развития профессиональных управленческих компетенций у студентов трудоохранного профиля в высших образовательных учреждениях как неотъемлемого компонента профессиональной структуры личности и эффективность существующих образовательных подходов, реализующих их.

Изложение основного материала статьи. Современные социально – экономические условия развития общества выдвигают повышенные требования к будущим специалистам по охране труда. При этом одной из важных задач высшего профессионального образования является формирование личности специалиста с высоким уровнем профессиональной компетентности, способной адаптироваться к изменяющимся ситуациям производственного характера как внутри организации, так и социально-экономическим условиям внешней среды.

На наш взгляд категории «ситуация», «компетенции», «компетентность» и «адаптация» имеют детерминированную связь, которая создается когда специалист, как субъект деятельности сталкивается с проблемной ситуацией, возникающей, если деятельность не может продолжаться старыми средствами.

При этом субъект решает большое количество мыслительных задач, мобилизуя свой профессиональный опыт. Ученые, изучающие профессиональный опыт человека, квалифицируют его как сложную систему (интегрированное качество), объединяющую такие компетенции, как знания, переживания, представления, умения и навыки, выделяя в ней психологический феномен, связанный с восприятием субъектом профессионального пространства [6], породившего неординарную ситуацию. Избирательно мобилизуя необходимый набор компетенций, субъект формирует в себе определенную актуальную компетентность для положительного разрешения проблемной ситуации. Следовательно, компетентность субъекта в разрешении ситуации будет зависеть как от наличия необходимых компетенций в его «арсенале», так и от актуальности их набора при разрешении проблемы. При этом субъект либо изменяет ситуацию в соответствии со своими потребностями, либо изменяет свои компетенции, приспособившись (адаптируясь) к ситуации (среде). Как отмечает Коверзнев И.А.: «Адаптивная активность осуществляется двумя видами: а) адаптацией путем преобразования и устранения проблемной ситуации; б) адаптацией с сохранением проблемной ситуации» [7].

Г.Б. Голуб и О.В. Чураков утверждают, что

- «понятие «компетенции» является понятием процессуальным, т.е. компетенции как проявляются, так и формируются в деятельности;
- компетентностный подход возник из потребности в адаптации человека к часто меняющимся в производстве технологиям;
- компетенция - это способность менять в себе то, что должно измениться как ответ на вызов определенной ситуации с сохранением некоторого ядра образования: целостное мировоззрение, ценности;
- компетенция описывает потенциал, который проявляется ситуативно, следовательно, может лечь в основу оценки лишь отсроченных результатов обучения» [8].

Приверженцы компетентностного подхода считают, что использование его позволит ликвидировать несоответствие между традиционным подходом в образовании и реальными образовательными потребностями общества [9].

Ю.Г. Татур отмечает, что:

- «...за формирование тех или иных компетенций не могут «отвечать» только отдельные учебные дисциплины или даже содержание образовательной программы. Компетенции – это также результат образовательных технологий, методов, организационных форм, учебной среды и т.д.»;

- «...компетентность личности одновременно и потенциальна и относительна. Ибо о реальном уровне ее сформированности можно будет судить только тогда, когда выпускник непосредственно приступит к самостоятельной профессиональной деятельности. В процессе же обучения в вузе можно оценивать лишь компетенции» [10].

Компетентностный подход – это подход, акцентирующий внимание на результате обучения, причем в качестве результата рассматривается не сумма усвоенной информации, а способность человека на ее основе адекватно действовать в различных ситуациях (в том числе и в ситуации неопределенности) [11].

Современный специалист по охране труда не должен быть простым контролером или «надзирателем». Работодателю или руководителю государственного предприятия нужен компетентный специалист, способный при наличии большого объема специальных знаний грамотно выстроить систему управления охраной труда, организовать и поддерживать эффективное ее функционирование, выстраивая взаимодействие со структурными подразделениями организации, с комиссией по охране труда, уполномоченными лицами по охране труда от профсоюза и трудового коллектива, органами государственного управления по охране труда и надзорными органами. Деятельность специалиста по охране труда не редко связана с разрешением конфликтных ситуаций. По сути, служба охраны труда является компонентом корпоративной системы управления, отвечающим за безопасность и безвредность труда в организации, решая проблемы в данном аспекте деятельности организации совместно с другими специалистами и службами.

Результаты опроса руководителей более двух тысяч российских предприятий свидетельствуют о том, что наиболее ценными являются уровень развития следующих компетенций работников служб охраны труда: а) умение анализировать причины производственного травматизма, профессиональных заболеваний, разрабатывать мероприятия по их предотвращению и принимать участие в их расследовании, б) способность оказывать методическую помощь руководителям структурных подразделений организации по вопросам охраны труда, в) знание требований документооборота и отчетности по вопросам охраны труда [12]. Полученные результаты опроса свидетельствуют об актуальности для производственной сферы наличие у трудоохранных специалистов управленческих компетенций.

Реакцией на потребность в высокоэффективных и компетентных специалистах по охране труда стала разработанная Кировским региональным центром «Охрана труда» вариант модели компетенций инженера по охране труда, которая стала результатом исследований профессиональной деятельности трудоохранных специалистов. В данной модели приведены

УДК 378:811.1

кандидат педагогічних наук, доцент Ягенич Лариса Вікторівна
Кримський державний медичний університет імені С. І. Георгієвського
(м. Сімферополь)

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ АКАДЕМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЛІКАРЯ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ В АСПРАНТУРІ МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Анотація. У статті розглядається проблема формування у студентів іншомовної комунікативної компетентності, зокрема, навчання академічного письма, яке тісно пов'язане з говорінням в межах особистісно-діяльнісного підходу. Стаття присвячена проблемі підготовки аспірантів-лікарів до практично-теоретичної роботи в університеті, які зможуть вільно користуватися англійською мовою як інструментом для наукових та академічних цілей. Мова йде про професійну зорієнтованість в процесі оволодіння академічним говорінням, письмом та аудіюванням.

Ключові слова: іншомовна комунікативна компетенція, усне мовлення, академічне письмо.

Аннотация. В этой статье рассматривается проблема формирования у студентов иноязычной коммуникативной компетентности, а именно, обучение академического письма, которое тесно связано с говорением. Для нашего исследования актуальным есть личностно-деятельностный подход. Статья посвящена проблеме подготовки аспирантов-врачей к практическо-теоретической работе в университете, для которых английский язык будет лишь инструментом достижения научных и академических целей. Речь идет также об профессионально ориентированом чтении, говорении и аудировании.

Ключевые слова: иноязычная коммуникативная компетентность, устная речь, академическое письмо.

Annotation. This article is dedicated to the problem of forming communicative competence in the universities for teaching speaking individually during studding activity. It is connected with the academic writing which is very important for scientific and practical activity. We are going to prepare not only a good practitioner but also a highly qualified scientific worker. The approach of our article is connected with the individual style of activity.

Keywords: communicative competence, oral communication, academic writing, studding activity.

Постановка проблеми. Визначення аспіранта суб'єктом навчальної діяльності означає, що він є активним учасником творчого процесу, бере активну участь у плануванні, проведенні наукових дій та оцінюванні власних результатів навчання. Ініціативний і творчий, він впевнено бере на себе відповідальність за власні досягнення в оволодінні мовою і, також, зацікавлений у тому, щоб самостійно контролювати своє навчання. У процесі виконання завдання він тренується, удосконалює свої навички й уміння, набуває досвід самоконтролю, самокорекції і негативний мовний досвід (термін Л.В.Щерби), дізнаючись, як не треба говорити, і відпрацьовуючи свій власний стиль спілкування іноземною мовою, що спричиняє позитивний вплив

якісними показниками стану їх рухової сфери психо-функціональних можливостей.

Висновки. Таким чином була розроблена програма формування у підлітків позитивної мотивації до систематичних занять фізичною культурою і спортом. Її напрям – розвиток основних чинників психолого-педагогічного механізму свідомого сприйняття структурних компонентів в процесі фізичного вдосконалення людини. Методичними особливостями програми були методи індивідуального дозування педагогічних чинників; єдність уроків фізичної культури, форм позакласних і позашкільних занять.

Література:

1. Аникеев В.А. Условия Эффективности реализации индивидуального подхода обучения: Автореф. дис.... кан.пед. наук. – М., 1997. – 32 с.
2. Виноградов П.А., Душанкин А.Л., Жолдак В.И. Основы физической культуры и здорового образа жизни: Учебное пособие. –М.: Советский спорт, 1996. – 118 с.
3. Короткова Е.А. Дифференцированное физкультурное образование школьников; Монография, – Тюмень; Вскгор Бук, 2000. – 183 с.
4. Остапенко А.А. Системная классификация дидактического инструментария учителя // Инновационно-творческая деятельность учителя как инструмент развития социальной и педагогической реальности (на примере Краснодарского края). Научно-метод. сб. / Научн. ред. П.Б. Бондарев. – Краснодар, Геленджик, 2008. – С. 187–189.
5. Остапенко А.А. Педагогическая система и педагогическое мастерство: соотношения понятий и структур // Школьные технологии. – 2008. – № 5. – С. 41–46.
6. Хеххаузен Х. Мотивация и деятельность. – М.: Педагогика, 1998, Т.1 – 408 с.

References:

1. Anykeev V.A. Uslovyiya Effektyvnosti realizatsyy yndyvdydual'noho podkhoda obuchenyya: Avtoref. dys.... kan.ped. nauk. – М., 1997. – 32 s.
2. Vynogradov P.A., Dushankyn A.L., Zholdak V.Y. Osnovu fyzycheskoy kul'turu y zdorovoho obraza zhynzy: Uchebnoe posobyie. –М.: Sovet-sky sport, 1996. – 118 s.
3. Korotkova E.A. Dyfferentsyrovannoe fyzkul'turnoe obrazovanye shkol'nyokv; Monohrafyya, – Tyumen'; Vsk-hor Buk, 2000. – 183 s.
4. Ostapenko A.A. Systemnaya klassyfykatsyya dydaktycheskoho ynstrumentaryya uchytelya // Ynnovatsyonno-tvorcheskaya deyatel'nost' uchytelya kak ynstrument razvytyya sotsyal'noy y pedahohycheskoy real'nosti (na prymere Krasnodarskoho kraya). Nauchno-metod. sb. / Nauchn. red. P.B. Bondarev. – Krasnodar, Helendzhyk, 2008. – S. 187–189.
5. Ostapenko A.A. Pedahohycheskaya systema y pedahohycheskoe masterstvo: sootnoshenyya ponyaty y struktur // Shkol'nye tekhnolohyy. – 2008. – 5. – S. 41–46.
6. Khekhauzen Kh. motyvatsyya y deyatel'nost'. – М.: Pedahohyka, 1998, T.1 – 408 s.

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

основные характеристики качеств, которыми должен обладать специалист. Модель компетенций содержит девять базовых характеристик, которые обязан исполнять инженер по охране труда. Условно их можно определить так: «Контроль», «Достижение», «Обучение», «Забота о работниках», «Техническая экспертиза», «Учет ошибок», «Сотрудничество», «Самоконтроль», «Воздействие и оказание влияния». К сожалению, существующая сегодня в России система подготовки и оценки знаний специалистов по охране труда практически не затрагивает эти вопросы, и если говорить в терминах компетенций [13].

Анализ существующей информации показал слабую разработанность вопроса формирования и развития как узкоспециализированных, так и управленческих компетенций, которыми должны обладать специалисты по охране труда. Причем инициатива в актуализации данного вопроса исходит от представителей производства. К сожалению, образовательная сфера, занятая подготовкой специалистов по охране труда, функционирует, используя традиционный предметно-дисциплинарный подход к обучению, акцентируя внимание на результат обучения, в качестве которого рассматривается не сформированные компетенции, которые позволяли бы адекватно действовать в различных ситуациях (в том числе и в ситуации неопределенности), а сумма усвоенной порой фрагментарной слабосвязанной информации.

Выводы. Анализ существующего информационного материала показал возрастающий интерес производителей к вопросам, касающимся узкопрофессиональных и управленческих компетенций молодых специалистов по охране труда – выпускников высших образовательных учреждений.

Следует отметить, что специальных исследований по проблеме формирования базовой организационно-управленческой компетенции у будущих трудосберегающих специалистов для производства и социальной сферы в условиях подготовки в образовательных учреждениях высшего профессионального образования в прямой постановке вопроса нами не обнаружено. Не исследованы в достаточной мере вопросы сущности и содержания управленческой компетенции трудосберегающих специалистов в системе высшего профессионального образования; не рассмотрена совокупность средств, форм, методов и условий, эффективно влияющих на результативность процесса подготовки будущих менеджеров по охране труда.

Литература:

1. Кропотова Н.В. Качество профессионального образования: социальный и педагогический аспекты / Професійна освіта: проблеми і перспективи: зб.наукових праць / ППТО АПН України; РВНЗ «КІПУ».-К.; Сімферополь: КРП «видавництво «Кримнавчпеддержидав», 2010. – Випуск 1. – 196 с.
2. Распоряжение Правительства РФ от 7 февраля 2011 г. № 163-р «О Концепции Федеральной целевой программы развития образования на 2011-2015 годы» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.garant.ru/products/ipo/prime/doc/55070647>.
3. Никитина Ю.А. Развитие высших форм адаптации социальных систем в условиях нестабильной внешней среды / Ю.А. Никитина // Известия ТПУ. – 2007, №7. – С.138 – 142.
4. Катунина И.В. Управленческие компетенции в контексте организационного развития: содержание и структура /И.В. Катунина // «Кадровик. Кадровый менеджмент».-2010, №3. – С. 170–177.

5. Сапрыкин Д.Л. Инженерное образование в России: история, концепция, перспективы // Высшее образование в России. – 2012. – № 1. – С. 125-137.

6. Конева Е.В. Восприятие ситуации практической деятельности как этап мышления профессионала // Психология субъекта профессиональной деятельности: Сб. научных трудов / Под ред. В.А. Барабанщикова, Карпова А.В. Вып. II. Москва, Ярославль, 2002. – С.128-139.

7. Коверзнева И.А. Психология активности и поведения: учеб.-метод. комплекс / авт.-сост. И.А.Коверзнева.-Минск: издательство МГУ, 2010. - 316 с.

8. Голуб Г.Б., Чураков О.В. Попытка определения компетенции как образовательного результата // Современные подходы к компетентностно-ориентированному образованию: Материалы семинара / под ред. А.В. Великановой – Самара: Изд-во Профи, 2001-С. 13-18.

9. Филатова Л.О. Компетентностный подход к построению содержания обучения как фактор развития преемственности школьного и вузовского образования // Дополнительное образование.-2005.-№7.- С.9-11.

10. Татур Ю. Г. Компетентность в структуре модели качества подготовки специалиста. / Ю. Г. Татур // Высшее образование сегодня. – 2004. - №3. – С. 20-26.

11. Окуловский О. И. Компетенции и компетентностный подход в обучении [Текст] / О. И. Окуловский // Молодой ученый. — 2012. — №12. — С. 499-500.

12. Компетенции специалистов по охране труда (предварительный доклад). Источник: ФГБУ «ВНИИ охраны и экономики труда Минтруда России», М, 2013г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.vcot.info

13. Хохлов Д.Н. Модель компетенций инженера по охране труда. Основные характеристики. г.Киров, 2006 – 2011 г.

References:

1. Kropotova N.V. Kachestvo professy`onal`nogo obrazovany`ya: socy`al`nyj y` pedagogy`chesky`j aspekty / Profesijna osvita: problemy` i perspektivy`: zb.naukovy`x pracz` / IPTO APN Ukrayiny; RVNZ «KIPU».-К.; Simferopol`: KRP «vy`davny`ctvo «Kry`mnachpedderzhy`dav», 2010. – Vy`pusk 1. – 196 s.

2. Rasporyazhenie Pravitel'stva RF ot 7 fevralya 2011 g. № 163-r «O koncepcii Federal'noj celevoj programmy razvitiya obrazovaniya na 2011-2015 gody» [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <http://www.garant.ru/products/ipo/prime/doc/55070647>.

3. Nikitina YU.A. Razvitie vysshih form adaptacii social'nyh sistem v usloviyah nestabil'noj vneshnej sredy / YU.A. Nikitina // Izvestiya TPU. – 2007, №7. – S.138 – 142.

4. Katunina I.V. Upravlencheskie kompetencii v kontekste organizacionnogo razvitiya: sodержanie i struktura / I.V. Katunina // «Kadrovik. Kadrovyy menedzhment».-2010, №3. – S. 170–177.

5. Saprykin D.L. Inzhenernoe obrazovanie v Rossii: istoriya, koncepciya, perspektivy // Vysshee obrazovanie v Rossii. – 2012. – № 1. – С. 125-137.

6. Koneva E.V. Vospriyatie situacii prakticheskoy deyatel'nosti kak etap myshleniya professionala // Psihologiya sub"ekta professional'noj deyatel'nosti: Sb. nauchnyh trudov / Pod red. V.A. Barabanshchikova, Karpova A.V. Vyp. II. Moskva, YAroslavl', 2002. - S.128-139.

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

усвідомленню удосконалювати самого себе в ході цих перетворень, бути готовим прийняти на себе всю міру відповідальності за свої вчинки і дії в системі суспільних відносин.

5. Виділяють наступні шляхи формування мотивації:

а) шлях “зверху вниз” – прищеплювання школярам ідеалів, якими повинні бути мотиви ЗФК і С. На це спрямована вся система морального виховання в суспільстві, у школі. Школьник приймає “знані” мотиви як еталони, по яких він звіряє своє поведіння, робить прирівнювання своїх мотивів з мотивами, пропонованими суспільством. Мінус цього шляху – небезпека чисто формального засвоєння необхідних спонукань.

б) шлях “знизу вгору” – школяр включається дорослими у реальний вид діяльності і так здобуває практичний досвід моральної поведінки. У нього складаються реально діючі мотиви. Мінус цього шляху – непевність у тім, що у школяра складуться ті спонукання, що необхідні.

Єдність цих шляхів виховання дає правильне сполучення “знаних” і реально діючих мотивів, що забезпечують зрілість особистості школярів, єдність слова і справи [5].

Вихованню мотивації це тривалий процес, що пов’язаний зі становленням особистості школярів у цілому. Необхідно багато часу кропіткої праці для того, щоб установити гриму і стійку зміну в мотиваційних установках школяра. Варто відзначити, що пізнавальні мотиви у школярів перебудовуються легше і швидше, ніж соціальні. Протягом декількох місяців при систематичному відпрацюванні навчальної діяльності, її компонентів, у школярів виникає чітка орієнтація не тільки на результати, але і на способи роботи, тобто розвинути навчально-пізнавальні мотиви. Соціальні мотиви вимагають комплексної виховної роботи. Правда, для їхнього становлення в ході навчальної діяльності можна багато чого зробити.

При ЗФК і С школяр здійснює і предметні перетворення, і взаємодію з іншою людиною, змінює свою діяльність, а також самого себе. Тому тут складаються нові види пізнавальної і соціальної активності, а також діюче відношення до своєї мотиваційної сфери [4, 6].

Основний показник характеру мотивації – реальні вчинки підлітка в учбових і позанавчальних ситуаціях. Судити про мотивацію школярів не слід по випадкових або окремих епізодах. Вивчення мотивації кожного учня краще будувати шляхом зіставлення “незалежних характеристик” даних цьому учню декількома вчителями, батьками.

Головний шлях виховання повноцінної мотивації це не тільки стан сприятливого клімату в ході занять, а і включення школярів реальні види діяльності, способи взаємодії з оточуючими. Психологічно обґрунтований шлях формування мотивації школярів полягає в наступному:

- вчитель визначає задачі формування мотивації в цьому віці з урахуванням його перспектив;
- з’ясовує стан мотивації навчання у учнів;
- організовує види активної діяльності школяра, здійснює широку виховну роботу, організовує виконання завдань, направлених на усвідомлення своєї мотиваційної сфери.

Динаміка формування у школярів позитивної мотивації до систематичних занять фізичною культурою і спортом органічно взаємозв’язані з кількісними і

«незалежних характеристик», що дається кожному школяреві декількома вчителями, класним керівником, батьками [3].

При формуванні мотивації вчитель повинний спиратися на перспективи, резерви і задачі розвитку мотивації ЗФК і С у даному віці. Тому для цього необхідно виходити з вікової своєрідності діяльності мотивації як важливої особистісної характеристики в даному віці, у віці попередньому даному, у віці, що впливає за даним. При формуванні мотивації упор повинний бути на її реальний рівень, що склався в попередньому віці. Також необхідно припускати визначення найближчих перспектив її розвитку (у даному віці) і далеких перспектив її розвитку (у наступному віці).

Для того, щоб мобілізувати резерви мотивації в кожному віці слід «включити» дитину в активні види діяльності (навчальну) і види суспільних взаємодій його з іншою людиною (учителем, однолітками).

При здійсненні цих видів діяльності і соціальних контактів у учня утворюються нові якості психічного розвитку, які прийнято називати психічними новоутвореннями. За даними психологічних досліджень психічні новоутворення складаються в прояві у дитини нового, діючого відношення, нової позиції:

- а) до досліджуваного об'єкту;
- б) до іншої людини;
- в) до себе і своєї діяльності.

Щодо мотивації ці нові психологічні якості виглядають так:

1. Ми називаємо пізнавальною активністю усі види активного відношення до ЗФК і С як до пізнання: наявність змісту, усі види пізнавальних мотивів (прагнення до нових умінь, знань, до способів їхнього придбання прагнення до самоосвіти); цілі, що реалізують їх пізнавальні мотиви, які обслуговують їх емоції. Включаючи все це, школяр формується як суб'єкт навчальної діяльності.

2. Соціальною активністю називають усі види активного відношення ЗФК і С до спілкування, до взаємодії і співробітництва. Сюди відноситься наявність змісту, значимість до школяра ЗФК і С, як взаємодії з іншою людиною, усі види соціальних мотивів (прагнення знайти позицію у відношенні з іншими людьми), цілі, що обслуговують ці соціальні мотиви; емоції, що супроводжують соціальні мотиви ЗФК і С. Включаючи все це, школяр формується як суб'єкт взаємодії, спілкування з іншою людиною.

3. Останнє, це новий тип відносини до себе. Він виступає як уміння усвідомлювати і перебудовувати свою мотиваційну сферу, підпорядковувати мотиви декількох видів діяльності, змінювати свої цілі. Тут будується фундамент для становлення школяра як суб'єкта своєї мотиваційної сфери. Сукупність усіх цих разом узятих змін формує учня, як суб'єкт навчання і виховання в широкому плані.

4. Критеріями наявності новоутворення в мотиваційній сфері є не загальне зростання позитивного відношення до ЗФК і С, а якісна зміна її окремих сторін, ускладнення їхніх відносин і будівля мотиваційної сфери, регульована волею, її організація. У мотиваційній сфері відбулися якісні зміни, якщо випускника школи виховали як активну особистість, спонукувану системою діючих мотивів, де переважають соціально-значущі мотиви з колективістичною спрямованістю, здатні реалізувати ці мотиви через самостійну постановку гнучких, перспективних цілей і їх досягнення, тобто

Проблеми современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

7. Koverzneva I.A. Psihologiya aktivnosti i povedeniya: ucheb.-metod. kompleks / avt.-sost. I.A.Koverzneva.-Minsk: izdatel'stvo MIU, 2010.-316 s.

8. Golub G.B., CHurakov O.V. Popytka opredeleniya kompetentcii kak obrazovatel'nogo rezul'tata/Sovremennye podhody k kompetentnostno-orientirovannomu obrazovaniyu: Materialy seminar / pod red. A.V. Velikanovoj – Samara: Izd-vo Profi, 2001.-S. 13-18.

9. Filatova L.O. Kompetentnostnyj podhod k postroeniyu sodержaniya obucheniya kak faktor razvitiya preemstvennosti shkol'nogo i vuzovskogo obrazovaniya //Dopolnitel'noe obrazovanie. - 2005.-№7. - S.9-11.

10. Tatur YU. G. Kompetentnost' v strukture modeli kachestva podgotovki specialista. /YU. G. Tatur //Vyshee obrazovanie segodnya. –2004. -№3. – S. 20-26.

11. Okulovskij O. I. Kompetentcii i kompetentnostnyj podhod v obuchenii [Tekst] / O. I. Okulovskij // Molodoj uchenyj. — 2012. — №12. — S. 499-500.

12. Kompetentcii specialistov po ohrane truda (predvaritel'nyj doklad). Istochnik: FGBU «VNIi ohrany i ehkonomiki truda Mintruda Rossii», M, 2013g. [EHlektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: www. vcot.info

13. Hohlov D.N. Model' kompetencij inzhenera po ohrane truda. Osnovnye harakteristiki. g.Kirov, 2006 – 2011 g. [EHlektronnyj resurs].–Rezhim dostupa http://www.ot-kirov.ru/page/model_kompetencij_-_statya.

Педагогіка

УДК [371.214.114.004.14:371.336.004.85] 1 (045)

доктор філософських наук,

доцент кафедри загальноінженерних дисциплін

Богданова Наталія Григорівна

Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут

Української інженерно-педагогічної академії (м. Артемівськ)

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ НАВЧАЛЬНИХ КУРСІВ ПРИ ВИВЧЕННІ СОЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

Анотація. Стаття присвячена проблемам інформатизації навчального процесу з соціальних дисциплін у вищій школі. У статті досліджується необхідність розробки сучасних комп'ютерних навчальних курсів при вивченні соціальних дисциплін для підвищення якості знань студентів вищих навчальних закладів.

Ключові слова: електронний навчальний курс, студент, викладач, вища школа, соціальні дисципліни.

Аннотация. Статья посвящена проблемам информатизации учебного процесса по социальным дисциплинам в высшей школе. В статье исследуется необходимость разработки современных компьютерных учебных курсов при изучении социальных дисциплин для повышения качества знаний студентов высших учебных учреждений.

Ключевые слова: электронный учебный курс, студент, преподаватель, высшая школа, социальные дисциплины.

Annotation. Article deals with problems of informatization of educational process in the social in higher education. In the article the necessity of development of modern computer educational courses is investigated at the study of social

disciplines for upgrading of knowledge of students of higher educational establishments.

Keywords: electronic educational course, student, teacher, higher school, social disciplines.

Вступ. Характер трудової діяльності все більше набуває рис інтелектуалізації, де головними стають вміння та навички роботи з інформацією. За таких умов пріоритетним напрямком процесу інформатизації сучасного суспільства стає інформатизація освіти, що передбачає забезпечення сфери освіти методологією і практикою розробки та оптимізації використання сучасних інформаційних технологій, орієнтованих на реалізацію психолого-педагогічних цілей навчання, виховання та розвитку підростаючого покоління. Особливу роль процеси інформатизації відіграють на різних рівнях професійно-технічної освіти, де вміння працювати з інформацією та володіння новітніми інформаційними технологіями стають визначальними при оцінці якості підготовки фахівця у тій чи іншій галузі народного господарства. З огляду на це, проблема використання електронних навчальних курсів при вивченні соціальних дисциплін як засобу інформатизації освітньої галузі є дійсно актуальною.

Вивченням проблем розробки та використання електронних навчальних курсів в освітньому процесі займається велика кількість сучасних дослідників. Серед них Г. Коджаспірова, К. Петров (технічні засоби навчання і методика їх використання), А. Андреев, І. Захарова, І. Роберт (засоби нових інформаційних технологій в освіті), Ф. Янушкевич, О. Околенов (сучасні технології навчання у ВНЗ), М. Ізергін, О. Кудряшов, А. Руднев, В. Тегін (створення і використання інформаційних засобів навчання), Д. Корольов, О. Пустобасва, М.Беляев, С. Христочевских, В. Вовна, А. Морев, А. Фалалев (застосування електронних підручників у навчальному процесі), С. Волков (педагогічні умови використання електронного підручника в освітньому процесі технічного ВНЗ) та інші. Проаналізувавши роботи цих дослідників, ми прийшли до висновку, що не достатньо уваги приділено саме технології організації і проведення навчання соціальним дисциплінам з використанням електронних навчальних курсів.

Формулювання мети статті та завдань. Виходячи з цього, метою нашого дослідження буде розкриття і обґрунтування методики використання електронних навчальних курсів при вивченні соціальних дисциплін в межах різних форм і методів організації навчального процесу.

Виклад основного матеріалу статті. Коли ми говоримо про технологію організації і проведення навчання соціальним дисциплінам з використанням електронних навчальних курсів, то маємо на увазі сукупність засобів і методів створення педагогічних умов роботи на основі комп'ютерної техніки, засобів телекомунікаційного зв'язку і інтерактивного програмного продукту, які моделюють частину функцій педагога з обробки інформації, організації контролю і управління пізнавальною діяльністю [1].

Використання електронних навчальних курсів допомагає вирішувати цілий ряд навчально-виховних завдань: підвищення ефективності та якості навчального процесу; інтенсифікація та оптимізація навчання; індивідуалізація навчального процесу за змістом, об'ємом і темпами засвоєння навчального матеріалу; мотивація та активізація пізнавальної діяльності; поглиблення

У соціальних мотивів інші ознаки:

1) Соціальні широкі мотиви: вчинки, що відбивають розуміння школярем значимості навчання і ЗФК і С у цілому; відмовлення особистим інтересам заради суспільних, включення у види суспільно-корисної діяльності.

2) Соціальні позиційні мотиви: спроби до взаємодії і контактів з однолітками; звертання до партнера в ході ЗФК і С; ініціатива і безкорисливість при допомозі партнеру; відгук на прохання партнера про допомогу.

3) Мотиви соціального співробітництва: бажання зрозуміти способи колективної роботи й удосконалити їх; прояв інтересу до обговорення різних способів фронтальної і групової роботи в класі, прагнення до пошуку їх оптимальних варіантів, інтерес до переключення з індивідуальної роботи до колективної на колективну і назад.

Різні прояви в навчальному процесі мають мотиви “знані”, тобто тільки усвідомлювані школярами, і мотиви реально діючі.

“Знані мотиви” – уміння школяра зрозуміти і сформулювати судження заради чого він займається, уміння співвідносити мотиви, мотиви і цілі, а також уміння, вибудовувати свої мотиви за ступенями значимості – ранжирувати їх. Реально діючі мотиви – прояв мотивів в успішності і відвідуванні, у причинах пропусків занять, реальної активності в пізнавальній і суспільній діяльності, у відношенні до перерв у заняттях виконання додаткових завдань.

На заняттях старанність виявляється у наступному: уміння школярів ставити самостійні, нові, гнучкі перспективні цілі, уміння працювати за інструкцією, доводити задачу до кінця, прагнути до завершеності дій, самостійне подолання труднощів чи звертання за допомогою.

Мотиви, які виникають самостійно виявляються в бажанні школяра до самостійної постановки задач і цілей, незалежно від вчителя, відмовлення від допомоги вчителя і партнера.

Позитивні емоції співпереживання виявляються в готовності до емоційного відгуку, у переживанні успіху-неуспіху партнера.

Емоції задоволення при контакті з учителем, при справедливих відзивах проявляються в гарній дисципліні і тиші на заняттях, у числі реплік, вигуків і коментарів школярів.

Відсутність інтересу до ЗФК і С проявляється у пасивності і байдужності школярів, небажання виявляти активність, самостійність і ініціативу у навчальній діяльності; байдужість і нудьга.

Про характер мотивації вчитель може судити за рівнем реальної терміновості навчальної діяльності. До неї відносяться звичайні показники шкільної успішності, відвідуваності, а головне – показники сформованості навчальної діяльності школярів. Учитель може судити про це за матеріалами спостережень. Про уміння школярів приймати і вирішувати навчальні задачі, виконувати дії, дії самоконтролю і самооцінки. Весь цей матеріал доповнюється в ході індивідуальних бесід з учнями і їхніми відповідями про труднощі поставлених задач.

Показником характеру мотивації ЗФК і С є реальні вчинки школярів у навчальних і позанавчальних ситуаціях. Варто звертати увагу не на один учинок, а на серію вчинків у різних ситуаціях. Необхідно шукати перспективу розвитку і знань, сильні сторони мотивації кожного учня. Вивчення мотивації кожного окремо узятим учнем краще за все будувати шляхом порівняння

низький рівень позитивної мотивації до систематичних занять фізичною культурою, спортом, здорового способу життя у учнів загальноосвітніх шкіл.

Дотепер не розкриті психологічні і педагогічні механізми мотивації сприйняття фізичної культури, як чинників гармонійного розвитку особистості. Такі дисципліни як практична педагогіка, теорія і методика спортивної підготовки вимагають наукового обґрунтування структурних компонентів позитивної мотивації і методики її формування у дітей і молоді на уроках фізичної культури в умовах позашкільної роботи.

Дуже важливо зараз радикально переглянути і почати перебудовувати систему фізичного виховання дітей і молоді. Слід формувати у них моральне і психічне здоров'я, свідому потребу в систематичній фізичній досконалості, розвиток позитивної мотивації, свідомої вимоги до систематичних і організованих занять фізичною культурою, спортом, придбанням знань і умінь здорового способу життя.

Мета дослідження – експериментально обґрунтувати можливість використання з метою оптимізації в загальноосвітній школі різнорівневих режимів рухової активності. Визначити педагогічну модель формування позитивної мотивації до систематичних занять фізичною культурою, спортом і здорового способу життя у учнів загальноосвітніх шкіл.

Задачі дослідження.

1. Дослідити теоретичні основи формування і оптимізації психолого-педагогічних механізмів сприйняття підлітками фізичної культури і спорту, реалізації диференційованого підходу у використуванні педагогічних чинників.

2. Розробити і перевірити ефективність комплексної програми оптимізації вдосконалення у школярів старшої вікової групи рухової сфери, і мотивації до систематичних занять фізичної культури і спортом.

3. Обґрунтувати ефективність розробленої комплексної програми різнорівневої рухової активності формування позитивної мотивації у школярів старшої вікової групи до систематичних занять фізичною культурою і спортом.

Результати дослідження. Різні спонукання, що відносяться до мотиваційної сфери, наприклад, пізнавальні і соціальні мотиви, за своїм проявом неоднакові, вони по-різному проявляються в ході навчання і занять фізичною культурою і спортом (ЗФК і С). Учителю потрібно реєструвати різні прояви активного відношення школярів до навчання і ЗФК і С з окремими видами мотивів у ході уроку співвідносячи їх. За твердженням В.Г.Григоренка пізнавальні мотиви мають такі ознаки:

1. Широкі пізнавальні мотиви: виконання навчальних завдань, підвищеної труднощі, вираження позитивної реакції; прояв інтересу до додаткових відомостей, відношення до необов'язкових завдань; самостійне виконання навчальних завдань у вільний час.

2. Навчально-пізнавальні мотиви: самостійне звертання школярів до пошуку способів роботи, розв'язання, аналіз розв'язання задачі після позитивного результату; інтерес при переході до нової дії, до введення нових задач; зацікавленість в аналізі власних помилок, самоконтроль у ході занять, як умова уваги і зосередженості.

3. Мотиви самоосвіти: звернення до вчителів і дорослих з питаннями про способи раціональної організації навчальної праці і прийомах самоосвіти; усі можливі дії школярів по здійсненню самоосвіти (відвідування секцій, гуртків).

міжпредметних зв'язків; реалізація принципу розвивального навчання; автоматизація процесів контролю та корекції результатів навчальної діяльності; підвищення об'єктивності оцінок знань студентів; розвиток мислення; естетичне виховання; розвиток комунікативних здібностей; формування інформаційної культури студентів [2].

Основною метою функціонування системи вищої професійної освіти є підготовка висококваліфікованих спеціалістів, які володіють знаннями у необхідних галузях науки і техніки. При цьому якість освіти випускника повинна відповідати вимогам освітнього стандарту і відображати досягнуту у навчанні ступінь майстерності володіння професійною діяльністю.

Цю мету можна конкретизувати у вигляді певних умінь та навичок випускників ВНЗ, які повинні вміти: автоматизувати пошук, збір, зберігання, аналіз, обробку і передачу відповідної інформації; автоматизувати обробку результатів дослідження; організовувати інтерактивний діалог і оперативну взаємодію між учасниками виробничого процесу; імітувати і моделювати різні шляхи розвитку суспільства, протікання різних явищ і процесів в реальному, прискореному або уповільненому масштабах часу.

Формуванню названих умінь та навичок сприяє застосування електронних навчальних курсів при підготовці студентів з соціальних дисциплін в системі вищої професійної освіти. При цьому забезпечується доступний виклад навчального матеріалу підвищеної складності, обумовленої складністю змісту освітніх областей вищої освіти, абстрагуванням, ідеалізацією об'єктів і явищ, що вивчаються, різноманітним реальним систем і режимів їх існування і функціонування. Також забезпечується відображення великого об'єму теоретичних понять, що використовуються в соціальних дисциплінах вищої професійної освіти, високого ступеня їх логічного взаємозв'язку і високого рівня ієрархічності системи цих понять.

Варто враховувати, що електронні підручники є тільки допоміжним інструментом, вони доповнюють, а не замінюють викладача. Звичайно, є і недоліки застосування електронних навчальних курсів. На кожному етапі підготовки спеціалістів необхідно визначити доцільність і можливість використання електронних навчальних курсів. При цьому необхідно, у першу чергу керуватись принципом "не нашкодь", оскільки комп'ютер не може стати засобом рішення усіх проблем освіти. Постановка і реалізація цілей навчання соціальним дисциплінам передбачає переосмислення і розвиток загальнодидактичних принципів і розробку відповідних технологій навчання, в яких підготовка студента передбачає не тільки накопичення знань, умінь і навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності, але і розвиток у нього навичок, характерних для інформаційної культури.

Одним з основних компонентів навчального процесу під час підготовки з соціальних дисциплін у вищій школі є лекції. Тенденція до скорочення кількості лекційних годин у зв'язку з приєднанням України до Болонської конвенції ставить задачу суттєвого підвищення інформативності і ефективності кожної години лекції. Засобом розв'язання цієї задачі стають електронні навчальні курси, що реалізуються на базі новітніх комп'ютерних технологій. За наявності спеціально обладнаної лекційної аудиторії з великим екраном використання електронного навчального курсу дозволяє: дохідливо і наочно викласти матеріал у відповідності з навчальною робочою програмою; скоротити часові витрати, пов'язані з написанням на дошці хронологічних дат та власних імен,

представленням ілюстрацій, з організацією і демонстрацією різних історичних процесів та соціальних явищ; активізувати увагу студентів; забезпечити студентів електронним конспектом, що дозволяє їм самостійно ознайомитись зі змістом лекційного заняття і підготувати перелік питань, що виникли [3].

Під час лекційних занять з соціальних дисциплін електронний посібник покликаний допомогти лектору дохідливо й наочно викласти матеріал у відповідності з його програмою, яка повинна забезпечити лекторові підтримку як у проведенні лекції, так і в її підготовці. Крім презентації у підготовці лекційного матеріалу повинні витримуватися шаблони для печатки роздавальних матеріалів, які можуть бути використані у чистому виді або з доповненнями викладача для роздачі студентам на лекції.

Якщо розглядати лекцію як форму організації навчання, то під час її проведення можливі наступні методичні прийоми із застосування електронного навчального курсу з соціальної дисципліни дисципліни:

- інтерактивна презентація з можливістю переходу в будь-який фрагмент і повернення до кадру, з якого був зроблений перехід;
- перегляд анімаційних і відеофрагментів, програвання звуку в презентації. Роздільне управління фоном і дикторським озвучуванням, можливість переривання й запуску з будь-якого логічного фрагмента дикторської фонограми;
- можливість попереднього вибору лектором матеріалу відповідно до програми лекції (редактор сценаріїв). Інструментарій створення презентації з можливістю використання заготовок і впровадження додаткового матеріалу;
- окремо можна розглядати режим автоматичного представлення матеріалу, де програма повністю замінює лектора і студенти можуть тільки призупинити виклад або повторити необхідний фрагмент, обрати для себе оптимальну траєкторію вивчення матеріалу, зручний темп роботи над курсом і спосіб вивчення, які максимально відповідають психофізіологічним особливостям його сприйняття (режим самостійного вивчення матеріалу) [4].

Зручною функцією електронного навчального курсу на лекційному занятті є можливість швидкої навігації по ілюстративному та демонстративному матеріалу, що дозволяє значно скоротити час і підвищити ефективність повторення базового навчального матеріалу і актуалізації опорних знань студентів.

Багато можливостей комп'ютерних технологій можуть виявитися корисними при їхньому додатку до семінарських занять. Застосування теоретичних знань, отриманих під час лекцій, здійснюється на теоретичних заняттях, де у процесі виконання студентом відповідей на питання семінарських занять відбувається формування практичних навичок і професійних умінь. За допомогою електронного навчального курсу студенту повідомляється тема, мета і порядок проведення заняття, організується вхідний та вихідний контроль знань, видається інформація про правильність відповіді, надається необхідний теоретичний матеріал [5]. При складанні своїх доповідей та виступів студенти використовують лекційний матеріал та ілюстрації у вигляді презентацій.

Якщо при вирішенні завдань студентові знадобиться звернутися до лекційного матеріалу, то він не повинен шукати у меню ту лекцію, що йому була потрібна; всі переходи повинні бути передбачені, у тому числі й на логічнопов'язані теми (те, що в довідці до програм називається Related Topics).

УДК 37.013.22

кандидат педагогічних наук Щелкунов Денис Анатолійович

Державний вищий навчальний заклад

«Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слов'янськ);

магістрантка факультету фізичного виховання Смоляр Дар'я Олегівна

Державний вищий навчальний заклад

«Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слов'янськ)

ПЕДАГОГІЧНА СТРУКТУРА ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИСНОЇ МОТИВАЦІЇ ДО ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ У ШКОЛЯРІВ

Анотація. У статті обґрунтована педагогічна модель формування позитивної мотивації до систематичних занять фізичною культурою, спортом до здорового способу життя у учнів Ми довели, що нові організаційні форми фізичного виховання, в яких повною мірою були враховані вікові, статеві мотиваційні і індивідуальні особливості, а також адекватні потребам в русі норми фізичної активності учнів старшого шкільного віку, позитивно впливають на їх мотиваційну сферу, фізичний розвиток, фізичну підготовленість і функціональний стан.

Ключові слова: здоров'я, учні, мотивації, потреби, організаційні форми, індивідуальні особливості, фізична культура.

Аннотація. В статье обоснована педагогическая модель формирования положительной мотивации к систематическим занятиям физической культурой, спортом к здоровому образу жизни у учащихся Мы доказали, что новые организационные формы физического воспитания, в которых в полной мере были учтены возрастные, половые мотивационные и индивидуальные особенности, а также адекватные потребностям в движении нормы физической активности учащихся старшего школьного возраста, положительно влияют на их мотивационную сферу, физическое развитие, физическую подготовленность и функциональное состояние.

Ключевые слова: здоровье, ученики, мотивации, потребности, организационные формы, индивидуальные особенности, физическая культура.

Annotation. The article substantiates pedagogical model of the formation of positive motivation to systematic physical training, sports a healthy lifestyle at pupils We have proved that the of new organizational form of physical education, in which the fully taken into account age, sex and motivational individual characteristics and needs adequate Traffic rules in physical activity of pupils high school age, have a positive impact on their motivational sphere, physical development, physical fitness and functional status.

Keywords: health, students, motivation, needs, organizational forms, individual characteristics, physical culture.

Вступ. В Україні останніми роками спостерігається тенденція різкого погіршення здоров'я і фізичної підготовленості дітей і молоді. Серед основних причин цієї кризи варто відзначити знецінення соціальної престижності фізичної культури, спорту, здорового способу життя, мінімальна соціально-оздоровча цінність фізичної культури в дошкільних учбових закладах, явний недолік фінансування розвитку фізичної культури і спорту. Все це зумовило

2. Бех І.Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 1. Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади /І.Д. Бех. – К.: Либідь, 2003. – 280 с.

3. Бех І.Д. Виховання особистості: підручник /І.Д. Бех. – К.: Либідь, 2008. – 848 с.

4. Горащук В.П. Формирование культуры здоровья школьников (теория и практика) / В.П. Горащук. – Луганск: Альма-матер, 2003. – 376 с.

5. Григоренко В.Г. Оптимізація індивідуально-диференційованого підходу до дітей з глибокими порушеннями зору в умовах корекційного навчання рухових дій професійно-побутового змісту / В.Г. Григоренко, В.М. Пристинський //Інтеграція аномальної дитини в сучасній системі соціальних відносин: збірник наук статей Всеукр. наук.-практ. конф. – К., 1994. – С. 22-25.

6. Педагогічні технології особистісно орієнтованого формування в учнів загальноосвітньої школи культури здоров'я: теорія та практика: навч. посібник /за ред. В.Г. Григоренка, С.О. Омеляченко. – Слов'янськ: СДПУ, 2010. – 347 с.

References:

1. Apanasenko H.L. Sushchnost' y mekhanizmy yndyvudual'noho zdorov'ya /H.L. Apanasenko //Ukrayins'ky medychnyy al'manakh. – 2002. – # 4. T.5. – S. 6-7.

2. Bekh I.D. Vykhovannya osobystosti: u 2 kn. Кн. 1. Osobystisno oriyentovanyy pidkhd: teoretyko-tekhnohichni zasady /I.D. Bekh. – К.: Lybid', 2003. – 280 s.

3. Bekh I.D. Vykhovannya osobystosti: pidruchnyk /I.D. Bekh. – К.: Lybid', 2008. – 848 s.

4. Horashchuk V.P. Formyrovanye kul'tury zdorov'ya shkol'nykov (teoryya y praktyka) /V.P. Horashchuk. – Luhansk: Al'ma-mater, 2003. – 376 s.

5. Hryhorenko V.H. Optymizatsiya indyvudual'no-dyferentsiyovanoho pidkhd do ditey z hlybokymy porushennyamy zoru v umovakh korektsiyonoho navchannya rukhovyykh diy profesiyno-pobutovoho zmistu /V.H. Hryhorenko, V.M. Prystyns'ky //Intehratsiya anomal'noyi dytyny v suchasniy systemi sotsial'nykh vidnosyn: zbirnyk nauk statey Vseukr. nauk.-prakt. konf. – К., 1994. – S. 22-25.

6. Pedahohichni tekhnolohiyi osobystisno oriyentovanoho formuvannya v uchniv zahal'noosvit'nyi shkoly kul'tury zdorov'ya: teoriya ta praktyka: navch. posibnyk /za red. V.H. Hryhorenka, S.O. Omel'chenko. – Slov'yans'k: SDPU, 2010. – 347 s.

Проблеми сучасного педагогічного образования.

Сер.: Педагогика и психология

Якщо передбачається винятково самостійна робота (без навчального матеріалу), то у викладача повинна бути передбачена можливість відключення доступу студентів до лекційних матеріалів.

Структура заняття при вивченні соціальних дисциплін може мати наступний вид. За допомогою медіапроектора викладач повідомляє тему і мету, розкриває порядок проведення практичного заняття, повідомляючи основні уміння і навички, які повинні засвоїти студенти. Шляхом ілюстрації і демонстрації показує практичне застосування в реальному житті тих знань, умінь і навичок, які необхідно засвоїти студентам в результаті виконання завдань на семінарському занятті. Таким чином реалізується мотивація студентів. Для перевірки теоретичної підготовки студентів викладач організовує опитування, у період якого студенти роблячи відповідь на питання семінарського завдання, підкріплюють свої доповіді презентаціями та ілюстраціями. При підготовці до семінарського завдання студенти користуються електронним підручником (текстом лекцій, термінологічним та бібліографічним словниками і списком додаткової літератури).

При проведенні поточних атестацій студентів з соціальних дисциплін, викладач проводить тестування з вивчених розділів курсу. Тестування з соціальних дисциплін має наступний вигляд. Кожен студент працює за окремим комп'ютером і відповідає на тестові питання. Оцінка виставляється автоматично, викладач лише констатує результати, рівень підготовки та визначає методи корегування знань. Так забезпечується об'єктивність контролю. При необхідності студенти можуть ліквідувати теоретичні прогалини, використовуючи лекційний блок електронного навчального курсу. Посилання на незасвоєний студентом теоретичний матеріал можуть генеруватись автоматично засобами електронного навчального курсу, виконуючи функції корегування. Одночасно, викладач за результатами вхідного контролю може збирати статистичні данні відносно загальних характеристик для студентів груп недоробок з метою вдосконалення методики викладання дисципліни та своєчасної корекції знань студентів.

Персональна робота кожного студента може контролюватися програмою, а статистична інформація - збиратися у викладача. Таким чином, викладач одержує інструмент моніторингу успішності студента у реальному часі (можливий висновок на монітор зображення з обраного місяця студента). Статистика виконання завдань також може збиратися на екрані викладача, що дозволить урахувати різницю у швидкості виконання завдань студентами. З'являється можливість відмови від дій, не пов'язаних прямо з процесом навчання (наприклад, від переписування завдання з дошки). Електронний підручник повинен містити надмірну кількість завдань, щоб при необхідності викладач міг давати повторні завдання з теми по якій проходило тестування.

Використання комп'ютерів при тестуванні дозволяє істотно спростити проведення збору й аналізу інформації про успішність студентів. Стає можливим проведення швидких тестів, у яких повторюваність варіантів і неточність оцінки мінімальні. Також значимим може стати використання «розгалуженої» системи оцінок, у якій завдання, що ставляться до декількох тем, оцінюються відповідною кількістю оцінок, що виставляються за різні розділи. Таким чином, у викладача буде складатися цілісна картина про успішність студентів і про успішність обґрунтування матеріалу. Після

перевірки і ліквідації недоліків проводиться оцінювання навчальних досягнень студентів.

Хоча дана система оцінки знань дуже зручна для автоматизованої перевірки й не вимагає написання складних програм аналізу відповідей у неї є істотні недоліки з точки зору виявлення знань студента. У процесі навчання важлива не стільки відповідь, скільки логіка мислення, а у відповіді цікаво не тільки правильність вираження, а ще і пояснення цієї відповіді. Застосування комп'ютерних програм у ролі асистентів викладача при належному підході дозволяє перетворити групове заняття почасти в індивідуальне. Комп'ютер не тільки виконує рутинні операції, але й дозволяє перевірити по хід мислення студента, тим більше що часто в завданнях буває більше одного варіанта рішення. Комп'ютер дозволяє в режимі реального часу збирати й обробляти величезну кількість інформації, і то, яку користь витягне з неї викладач - це лише питання подання результатів обробки зібраної статистики. Відповідь не обов'язково містить тільки «так», «ні» або якесь однозначне твердження. Аналіз, виконаний комп'ютером, допоможе викладачеві краще зрозуміти, що кожний з його студентів упустив, незрозумів або, навпаки, що йому пояснювати не потрібно. Комп'ютерний підручник може стати потужним інструментом підвищення якості викладання й навчання, але спершу треба досконально продумати кожний з його вузлів - як систему тестування, систему обробки, так і дизайн; все повинне бути зручно й зрозуміло.

Залік за пройденим курсом може також проходити із використанням електронного підручника. Для його проведення використовується той же механізм, що й для поточного тестування.

У рамках Болонського процесу реформа системи вищої освіти України передбачає значне розширення об'єму самостійної роботи студентів при вивченні дисциплін навчального плану. Тому самостійній роботі студентів як організаційній формі навчання необхідно приділяти особливу увагу. Велику допомогу у цьому може надати електронний навчальний курс, однією з основних функцій якого є саме організація дистанційного (самостійного) навчання. Розглянемо основні можливості електронного навчального курсу в самостійній роботі студентів за основними його блоками.

Лекційний блок дозволяє студентові, по-перше, підготуватись до лекційного заняття, ознайомившись з його змістом в загальних рисах, що забезпечує більш якісне розуміння і засвоєння навчального матеріалу. По-друге, студент може закріплювати та допрацьовувати матеріал відвіданої лекції під час самостійної домашньої роботи, користуючись базою додаткової літератури та посиланнями на Інтернет-ресурси. По-третє, надається можливість вивчення лекційного матеріалу навіть без відвідування аудиторних занять. У цьому студенту допоможуть різні форми подання лекції. Це або відеолекція, записана викладачем на цифровий носій і вмонтована в електронний навчальний курс, або текстовий варіант лекції, насичений мультимедійними засобами представлення навчальної інформації (відеоролики, ілюстрації, аудіосупровід, система спливаючих підказок, гіперпосилання тощо). У додаток до цього є корисний інструментарій з варіювання темпу подання матеріалу, повтору складних моментів, швидкого переходу між блоками інформації, пошуку незрозумілих термінів. Електронний навчальний курс надає можливість реалізувати принцип

Проблеми сучасного педагогічного образования.

Сер.: Педагогика и психология

соціальної цінності. У зв'язку з цим, представляється доцільним реалізація наступних концептуальних підходів, а саме:

- системний підхід до розробки експериментальної програми і педагогічних технологій формування у дітей і підлітків з вадами зору особистісно-ціннісного ставлення до здоров'я на засадах таксономії цілей виховного, навчального і корекційно-реабілітаційного процесів;

- структурування інтерактивного виховного, навчального, корекційно-реабілітаційного середовища учнів цієї нозології повинно здійснюватися шляхом визначення змісту "суб'єкт-суб'єктних" взаємовідносин у процесі формування у дітей і підлітків особистісно-ціннісного ставлення до здоров'я;

- наявність системної інтеграції зовнішніх і внутрішніх «ціннісних» систем особистості дітей і підлітків з вадами зору в структурі їх духовного розвитку, спрямованого на виховання особистісно-ціннісного ставлення до свого здоров'я як духовно-соціальної цінності;

- постійно діючий оперативний моніторинг пізнавально-емоційних параметрів особистісно-ціннісного ставлення дітей і підлітків до свого здоров'я як духовно-соціальної цінності, з реалізацією його контрольно-оцінної, організаційно-управлінської, освітньої, виховної, стимулюючої і прогностичної функцій.

Системно-структурна організація концептуальних положень нашого дослідження забезпечує можливість стверджувати, що в змісті кожного із них іманентно позиціонуються завдання і мета кожної ланки навчально-виховного, корекційно-реабілітаційного і лікувально-відновлювального процесів дітей і підлітків з вадами зору. Мета і завдання цих ланок педагогічної системи інтеграції учнів з вадами зору в соціальні відносини виконують технологічно-утворюючу функцію.

Висновки. Таким чином, визначення індивідуальних психологічних, педагогічних, фізіологічних і офтальмологічних характеристик учнів з вадами зору дозволяє встановити низку особистісних, організаційно-педагогічних, соціально-психологічних, духовно-культурологічних і суспільних чинників, які обумовлюють позитивні і негативні стратегії їх поведінки, «деформацію» особистості. Аналіз негативних тенденцій у розвитку учнів в контексті змісту особистісно орієнтованого підходу до їх виховання дозволяє стверджувати, що формування у них особистісно-ціннісного ставлення до здоров'я як духовно-соціальної цінності, забезпечує ефективну реалізацію соматичних, психологічних, педагогічних, соціальних й особистісних чинників їх інтеграції в суспільні відносини країни у формі таких рис кожного учня, як самоорганізованість, цілепокладання, самоактуалізація, професійне самовизначення, суспільна самореалізація.

Викладені закономірності особистісно орієнтованого підходу до виховання учнів з вадами зору є теоретичною основою розробки ефективних педагогічних технологій і організаційно-педагогічних умов їх функціонування, з метою інтерактивного формування особистісно-ціннісного ставлення до свого здоров'я як домінуючого духовно-соціального чинника їх інтеграції в суспільні відносини.

Література:

1. Апанасенко Г.Л. *Суцність и механизмы индивидуального здоровья* / Г.Л. Апанасенко // *Український медичний альманах*. – 2002. – № 4. Т.5. – С. 6-7.

A.Sorsby, ми сформулювали сутність поняття “**здоров’я**”, під яким розуміли динамічний стан психофізичної життєдіяльності людини, що визначається функцією організму до саморегуляції і самовдосконалення, підтримки гомеостазу, самозбереження і оптимальної реалізації соматичного і психічного статусу, при раціональній взаємодії органів та систем, адекватному пристосуванню до змін оточуючого середовища, використанні резервних і компенсаторних механізмів у відповідності з фенотипічними потребами і можливостями виконання біологічних, репродуктивних та соціально-духовних функцій.

Системний аналіз результатів теоретико-методологічних досліджень означеної педагогічної проблеми, концептуальне значення науково-методичних праць Б.Ананьєва, І.Беха, О.Вишневського, А.Нісільчука, Г.Сковороди, В.Сухомлинського, Г.Шевченко дозволили нам сформулювати узагальнене поняття “**духовність**”, яке ми вважаємо коректною дефініцією по відношенню до методології нашого дослідження. Сутність поняття “**духовність**”, в контексті розуміння особистісно-ціннісного ставлення дітей і підлітків до свого здоров’я, ми розглядали як виразність в системі мотивів і потреб особистості двох фундаментальних соціально-педагогічно обумовлених потреб: ідеальної (духовної) потреби пізнавальної діяльності і соціальної потреби жити і діяти “заради інших”, пізнавати світ, себе, сутність свого життя, виявляти при цьому альтруїзм (задоволення від виконаного обов’язку, покарання – відчуття вини, совісті). Духовність є домінантне важливим ціннісно-соціальним фактором інтенсивного особистісного і цивілізаційного розвитку суспільства в мінливих умовах історичного й економічного розвитку. Формування духовного ставлення особистості до свого інтелектуального, психічного, професійного розвитку, психічного і соматичного здоров’я, здорового способу життя є найважливішим завданням системи виховання дітей і підлітків загальноосвітньої, а також спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату для дітей з вадами зору.

Теоретичні основи, організаційно-педагогічні умови практичної реалізації особистісно орієнтованого підходу до формування особистості учнів з вадами зору, що навчаються в спеціальних загальноосвітніх школах-інтернатах I-III ступеню, обумовлюють необхідність постійної опори фахівців на об’єктивні знання й оперативну інформацію щодо індивідуальних характеристик їх психологічного, медико-біологічного стану і можливостей. Систематизації таких знань, наукових даних, аналіз корекційно-виховних і реабілітаційних досягнень, які характеризують особистість учнів з вадами зору в аспекті виховання у них особистісно-ціннісного ставлення до здоров’я як духовно-соціальної цінності слід вважати нагальною проблемою сучасної теорії та методики виховання.

Таким чином, результати теоретичного дослідження проблеми формування особистості дітей і підлітків з вадами зору, корекції виявлених відхилень психічного, фізичного і духовного розвитку, їх можливості інтеграції в соціальні відносини країни, дають вагомі підстави стверджувати, що означена соціально-педагогічна проблема може бути успішно вирішена тільки за умов розробки, обґрунтування і впровадження в освітньо-виховне середовище організаційно-педагогічних механізмів і технологій виховання у цих учнів особистісно-ціннісного ставлення до свого здоров’я як духовно-

Проблеми сучасного педагогічного образования.

Сер.: Педагогика и психология

індивідуалізації навчання за рахунок можливості організувати навчальний процес за індивідуальним режимом в умовах самостійної роботи студентів.

Семінарський блок електронного навчального курсу дозволяє студенту самостійно розбирати та засвоювати текстовий матеріал будь-якої дисципліни соціального циклу, готуватися до тестування, заліку та іспиту. При цьому активно використовуються стандартні мультимедійні інструменти, характерні для електронних навчальних посібників. Для дисциплін соціального циклу може бути підготовлений відеоролик з аудіосупроводом викладача та спливаючими підказками, які відображають різні частини того чи іншого розділу з ілюстраціями.

Результати виконання семінарських робіт можуть бути надіслані викладачу електронною поштою. За результатами перевірки викладач надає рецензію і відправляє її студентові для корегування результатів його роботи. Рецензія може бути представлена у текстовій формі або у вигляді аудіокоментарів, або відеоролика. Використовуючи певні програмні оболонки та Інтернет-ресурси, можна влаштовувати Інтернет-конференції з виводом на екран результатів роботи студента та спільним їх обговоренням у прямому ефірі.

З метою організації самоконтролю студентів за результатами самостійного навчання застосовується тестовий блок електронного навчального курсу. По закінченню вивчення певного модуля студент проходить тестовий контроль, за результатами якого видається оцінка знань за будь-якою шкалою (5-ти бальною, 100-бальною, буквеною). При цьому можливості електронного тестування достатньо широкі. Питання можуть бути представлені у різних формах (текстові, ілюстративні, відео-, аудіо-). Набір питань може формуватись випадково із загальної бази, тому ідентичність тестових блоків на різних сеансах тестування малоімовірна. Аналогічно для кожного питання може змінюватись буквене позначення правильної відповіді, тобто підібрати ключ до тесту практично не можливо, що забезпечує об’єктивність контролю знань. Результати тестування можуть бути надіслані викладачу в електронній формі або роздруковані. За умов розробки електронного навчального курсу високого ступеня інтерактивності можна реалізувати ефективний вхідний контроль, який проводиться перед початком вивчення лекції або практичної роботи. Наприклад для лекційного самостійного заняття, в залежності від результатів вхідного контролю обирається індивідуальний об’єм навчальної інформації та напрям її вивчення.

Звичайно, не потрібно абсолютизувати можливості електронних навчальних курсів в системі професійної підготовки. Ніщо не замінить живого спілкування викладача зі студентами, але використання сучасних інформаційних технологій надає широкі можливості викладачеві у досягненні навчальних цілей, значно урізноманітнює форми представлення і подання навчальної інформації, організаційні форми роботи студентів, залучає їх до інформаційної культури, такої характерної для сучасного суспільства.

Висновки. За результатами проведеного дослідження можемо зробити наступні висновки: 1) глобальна інформатизація суспільства вимагає відповідних змін в системі професійної підготовки спеціалістів; 2) за рахунок використання електронних навчальних курсів реалізується принцип індивідуалізації навчання; 3) застосування електронних навчальних курсів значно підвищує пізнавальну активність студентів під час аудиторних та

самостійних занять; 4) мультимедійні засоби електронних навчальних курсів сприяють інтенсифікації та оптимізації навчального процесу; 5) за рахунок запровадження електронних навчальних курсів певною мірою долається проблема пасивності студентів; 6) тестовий блок електронного навчального курсу забезпечує об'єктивність контролю; 7) залучення електронних навчальних курсів до професійної підготовки спеціалістів є одна з причин реформування системи вищої освіти України за еталоном європейських освітніх стандартів, де передбачена провідна роль самостійної навчальної роботи студентів. Саме в організації самостійного навчання електронний навчальний курс розкриває свій потужний потенціал за рахунок мультимедійних та інтерактивних інструментів.

Проведене нами дослідження не претендує на повне вичерпання проблеми. Серед перспективних напрямків подальших практично-теоретичних розвідок є: дослідження технологій організації навчання з окремих дисциплін соціального циклу; кількісно-якісна оцінка результатів використання електронних навчальних курсів у навчальному процесі; технологія розробки електронних навчальних курсів з урахуванням психолого-педагогічних вимог тощо.

Література:

1. Гузеев В. В. Образовательная технология ТОГИС - обучение в глобальных информационных сетях / В. В. Гузеев // Школьные технологии. - 2000. - № 5. - С. 243-248.
2. Роберт И. Современные информационные технологии в образовании: дидактические проблемы; перспективы использования / И. Роберт. - М.: Школа-Пресс, 1994. - 205 с.
3. Пустобаева О. Н. Электронный учебник: опыт образовательной практики / О. Н. Пустобаева // Международная научно-практическая конференция "Информационные технологии в образовании и фундаментальных науках (ИТО-Поволжье – 2007)", 18-21 июня 2007. – Казань, 2007. - С. 1-4.
4. Королев Д. А. Области применения электронных учебников в учебном процессе / Д. А. Королев // Информационные технологии в менеджменте качества и инновационном менеджменте. - 2002. - № 4. - С. 43-48.
5. Беляев М. И. и др. Основы концепции создания образовательных электронных изданий / М. И. Беляев и др. // Федеральная целевая программа "Развитие единой образовательной информационной среды". Министерство образования РФ. - М., 2002. - С. 24-50.

References:

1. Guzeev V. V. Obrazovatel'naya technologya TOGY'S - obuchenye v global'nykh y'nformatsy'onnykh setyax / V. V. Guzeev // Shkol'nye technology. - 2000. - № 5. - S. 243-248.
2. Robert Y'. Sovremennye y'nformatsy'onnye technology'y v obrazovany'y': dy'dakty'chesky'e problemy; perspektivy y'spol'zovany'ya / Y'. Robert. - M.: Shkola-Press, 1994. - 205 s.
3. Pustobaeva O. N. Elektronnyj uchebny'k: opyt obrazovatel'noj praktyki' / O. N. Pustobaeva // Mezhdunarodnaya nauchno-prakty'cheskaya konferency'ya "Y'nformatsy'onnye technology'y v obrazovany'y' y' fundamental'nykh nauках (Y'TO-Povolzh'e – 2007)", 18-21 y'unya 2007. – Kazan', 2007. - S. 1-4.

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

особистості, оскільки за її допомогою розкривається становлення смислового зв'язку, єдності людини і світу, самого змісту цієї єдності морально-конструктивного чи деструктивного характеру стосовно індивіда [1, с. 207].

Наукові витoki цієї психолого-педагогічної категорії знаходяться в наукових працях В. Асеева, В. Афанасьєва, І.Беха, В.Давидова, Б.Ломова, В.М'ясищева, К.Платонова, С.Сірополока, які аргументовано, на основі системного підходу довели, що вона організаційно-педагогічно реалізує особистісно орієнтований підхід до вивчення психологічних, педагогічних і соціальних явищ. Це пов'язано з тим, що структурно-функціональною основою особистості є іманентна система суб'єктивно-оцінних індивідуально-вибіркових її ставлень до себе, і до реальної дійсності.

Фундаментального значення, на наш погляд, набуває концептуальний висновок І.Беха, який стверджує, що "... досягнення цієї мети (виховання особистісно-ціннісного ставлення до дійсності дитини) під силу тільки особистісно орієнтованому підходу до виховання. Відповідне технологічне забезпечення має ґрунтуватися на діалогічному підході, який визначає "суб'єкт-суб'єкту" взаємодію учасників педагогічного процесу, їх самоактуалізацію і самоорієнтацію. Технології такого спрямування передбачають перетворення суперпозиції учителя із субординізованої позиції виховання в особистісно рівноправну позицію. Вона дає змогу дитині бути суб'єктом виховної діяльності, що сприяє практичній реалізації її прагнення до духовного саморозвитку [1, с. 197].

Аналізуючи організаційно-педагогічні підходи, теоретичну аргументацію, методологічне підґрунтя процесу виховання у дітей і підлітків, як у нормі, так і з вадами функцій зорового аналізатора за термінологічним означенням можна зробити узагальнення відносно того, що рефлексивні риси дитини і підлітка виникають у результаті пізнання самого себе і адекватного ставлення до самого себе, на засадах яких виховується об'єктивна основа їх оцінних ставлень до самих себе [1, с. 209].

Системний підхід до теоретико-методологічного аналізу наукових робіт з проблеми дослідження дозволив нам розглядати поняття "відношення (ставлення) до здоров'я", як ціннісно структуровану систему персоніфікованих домінантно реалізуємих структурно-функціональних зв'язків особистості з соціальними, екологічними, культурологічними чинниками соціального простору в умовах якого формується, зберігається і духовно-соціально реалізується як особистісно-суспільна цінність психічного і соматичного здоров'я особистості.

Структура поняття ставлення до здоров'я в контексті змісту особистісно-ціннісного підходу до його виховання у дітей і підлітків, як з вадами зору дозволили встановити, що низка вчених у галузі педагогіки і психології розглядають це явище як складну, багатокomпонентну та індивідуально (спадковість, умови і спосіб життя, особистісно-ціннісне ставлення до здоров'я, екологічні умови добровільної згоди проживання в них) детерміновану психолого-педагогічну систему.

Результати теоретико-методологічного дослідження означеної наукової проблеми дозволяє нам сформулювати визначення поняття "здоров'я", яке є базовим відносно мети і завдань нашої експериментальної роботи. Спираючись на наукові роботи І.Беха, В.Бондара, В.Войтенка, В.Горашука, В.Григоренка, О.Дубогай, А.Кравченка, Ю.Лянного, В.Купини, В.Пристинського, Т.Сато,

Теоретико-методологічний аналіз педагогічної проблеми виховання в учнів з вадами зору особистісно-ціннісного відношення до здоров'я як духовно-соціальної цінності, буде визначати *актуальність* нашої роботи, так як здійснюватиметься в межах особистісно орієнтованого підходу до формування особистості підростаючого покоління українців. При цьому педагогічні, психологічні, соціальні, корекційно-реабілітаційні, медико-біологічні наукові доробки ми будемо вивчати в аспекті їх оптимальної відповідності до нашої дослідницької ідеї та наукових поглядів і переконань відомих учених у галузі теорії та методики виховання, теорії і методики фізичного виховання.

Особистісно орієнтоване виховання – це виховання у дитини переживань (як активних, пристрасних внутрішніх дій) стосовно світу людей і світу природи, поза якого тільки те, що емоційно пережите особистісно, стає її ціннісно-смысловим надбанням. Переживаючи смисл життєвих явищ, дитина освоює соціокультурний світ. У просторі переживань і відбувається саморозвиток і самовизначення дитини як особистості [1, с. 4].

Особистісно орієнтоване виховання дає вагомий науково-практичний підстави сподіватися, що досяжним є завдання розвитку всіх сутнісних сил вихованця, які полегшуватимуть його інтеграцію в повноцінне суспільне життя при збереженні своєї особистісної автономії [1, с. 4].

Ціль і завдання. Мета роботи – теоретичне й методологічне обґрунтування актуальності проблеми виховання в учнів з вадами зору особистісно-ціннісного ставлення до здоров'я як духовно-соціальної категорії.

Завдання роботи:

- визначення ступеню розробленості проблеми особистісно-ціннісного відношення до здоров'я, як компоненту духовного розвитку учнів загальноосвітньої і спеціальної загальноосвітньої школи-інтернату для сліпих і слабозорих дітей;

- встановлення основних тенденцій та концептуальних підходів щодо розв'язання цієї проблеми.

Результати дослідження. Концепція збереження й удосконалення здоров'я дітей і підлітків, формування у них особистісно-ціннісного ставлення до здоров'я як духовно-соціальної категорії, духовного і соматичного надбання є основним лейтмотивом освітньої політики в демократичному суспільстві. Політика такого змісту закладає підґрунтя для ефективного формування фізичних, психічних, соціальних чинників особистісно орієнтованої ціннісної моделі розвитку особистості учнів.

За такої позиції, як стверджують Г.Абрамов, Г.Апанасенко, В.Асеев, І.Бех, В.Григоренко, В.Пристинський, В.Шахненко, Г.Шевченко, надзвичайно важливим є отримання об'єктивної інформації, знань щодо психолого-педагогічної проблеми виховання в учнів різної соціально-педагогічної категорії особистісно-ціннісного ставлення до здоров'я на рівні окремих навчальних закладів і, в першу чергу, спеціальних загальноосвітніх шкіл для сліпих і слабозорих дітей, які у кількісному відношенні становлять одну з найбільших груп дітей з особливими психофізичними потребами.

В контексті нашого дослідження ми вважаємо за доцільне виховні аспекти формування здоров'я в учнів з вадами зору розглядати в площині структурування психолого-педагогічної категорії “відношення (ставлення)”, яка за твердженням І.Бека, є ключовою для процесу формування і розвитку

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

4. Korolev D. A. Oblasty` pry`meneny`ya elektronnykh uchebny`kov v uchebnom processe / D. A. Korolev // Y`nformacy`onnye technology` v menedzhmente kachestva y` y`nnovacy`onnom menedzhmente. - 2002. - № 4. - С. 43-48.

5. Belyaev M. Y`. y` dr. Osnovy koncepcy`y` sozdany`ya obrazovatel`nykh elektronnykh y`zdany`j / M. Y`. Belyaev y` dr.// Federal`naya celevaya programma "Razvy`ty`e edy`noj obrazovatel`noj y`nformacy`onnoj sredy". My`ny`sterstvo obrazovany`ya RF. - M., 2002. - S. 24-50.

Педагогіка

УДК: 37.014.5

аспірант Булгаков Роман Юрійович

Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова (м. Одеса)

ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА ВПРОВАЖДЕНИЯ ИДЕЙ МУЛЬТИКУЛЬТУРНОГО ПОДХОДА В ОСВИТЕ США

Анотация. Статья посвящена освещению особенностей становления та динамики развития идей мультикультурного подхода в освіте США. Уточнено часові межі й охарактеризовано специфіку етапів його розвитку. Конкретизовано позиції американських учених-педагогів щодо розуміння феноменів «інтеркультурна», «мультиетнічна» та «мультикультурна освіта», а також їх оцінок щодо здобутків і перспектив подальшого розвитку мультикультурного підходу в системі шкільної та педагогічної освіти США. Обґрунтовано основні напрями розвитку теорії і практики мультикультурного підходу в освіті США.

Ключові слова: мультикультурний підхід, мультикультурна освіта, етапи розвитку мультикультурного підходу в освіті США, інтеркультурна освіта, мультиетнічна освіта.

Аннотация. Статья посвящена освещению особенностей становления и динамики развития идей мультикультурного подхода в образовании США. Уточнены временные рамки этапов его развития и их специфика. Конкретизированы позиции американских учёных-педагогов относительно понимания феноменов «интеркультурное», «мультиэтническое» и «мультикультурное образование», а также их оценок достижений и перспектив дальнейшего развития мультикультурного подхода в системе школьного и педагогического образования США. Обоснованы основные направления развития теории и практики мультикультурного подхода в образовании США.

Ключевые слова: мультикультурный подход, мультикультурное образование, этапы развития мультикультурного подхода в образовании США, интеркультурное образование, мультиэтническое образование.

Annotation. The article covers features of making up and progress of multicultural approach ideas in the US education. Time frame of its development stages, as well as its peculiarities, have been detailed. Scientific standpoint of American researchers concerning the phenomena of intercultural, multiethnic, and multicultural education, and concerning the achievements and perspectives of multicultural approach development in the schooling system and teacher education in the US has been specified. Main development directions of multicultural approach theory and practice in the US education have been substantiated.

Keywords: multicultural approach, multicultural education, multicultural approach development stages in the US education, intercultural education, multiethnic education.

Постановка проблеми. Мультикультуралізм охоплює весь спектр соціальних, етнокультурних, політичних проблем, що виникають у взаємовідносинах між державою, етнічною більшістю з однієї сторони та автохтонними етнічними меншинами, групами іммігрантів з іншої. Сьогодні він охоплює також проблеми, пов'язані зі ставленням суспільства до груп, відносно яких можлива дискримінація за різними відмінними ознаками такими як: віросповідання, гендер, рідна мова, сексуальна орієнтація, фізичні можливості або вади та інші. Зокрема, цим проблемам адресовані вимоги національних меншин щодо збереження, розвитку та публічного використання їх мов, політичного представництва у державних органах влади, особливих прав на етнічну територію, надання їм регіональної автономії, створення такої системи державної освіти, яка б враховувала їх національні інтереси. Для груп іммігрантів першочерговими є вимоги рівних прав із національною більшістю по отриманні ними громадянства, недискримінаційного ставлення на ринку праці, в освітніх установах, у сфері соціального забезпечення та правового захисту. В даному контексті є значущими як власне інструментальні заходи, тобто соціально-технологічні засоби ослаблення соціального напруження, так і такі, що спрямовані на трансформацію політичних та правових систем відповідних національних держав, їх внутрішньої національної політики у мінливих соціальних та етнокультурних умовах.

Необхідність спеціального висвітлення теорії та практики мультикультурного підходу в США як соціального феномену та наукової категорії зумовлена також і тим, що у вітчизняній науковій традиції цей термін є відомим невеликому колу спеціалістів та, відповідно, не має необхідного інструментального наукового значення. Між тим, мультикультурна освіта як педагогічна парадигма забезпечення соціальної стабільності та міжкультурної злагоди має особливе значення для поліетнічних країн, до яких відноситься й Україна.

Аналіз основних досліджень і публікацій, ступінь наукового опрацювання проблеми. Загальні питання розвитку сучасної філософії освіти розглядаються у працях вітчизняних дослідників С. Гончаренка, С. Клепка, В. Кременя, В. Лутая, М. Поповича, Ю. Терещенка та ін. Однак проблема мультикультурного підходу в освіті лише частково була безпосереднім предметом їх наукових інтересів. У зарубіжних країнах мультикультурна освіта є усталеним та досить широким сегментом наукових досліджень та професійно-педагогічної практики (Т. Агуадо, Ф. Дервін, Р. Джексон, М. Келлі, А. Куршид, А. Портера). Питанням мультикультурності в освіті присвячені роботи відомих американських вчених: Д. Бенкса, Ч. МакГи-Бенкс, Д. Голлнік, К. Гранта, Дж. Гей, Г. Ледсон-Біллінгз, С. Ніето, К. Слітер, Ф. Чінна, які стосуються аналізу даної проблеми в школах США як країни з розмаїттям культур. Натомість провідні концептуальні ідеї та основні напрями розвитку теорії і практики мультикультурного підходу в освіті США недостатньо висвітлені в українському науково-педагогічному дискурсі.

Формулювання мети статті. З огляду на сучасні потреби гуманістичного розвитку національної системи освіти, **мета** поданої статті полягає у

УДК 37.013.22

кандидат наук з фізичного виховання і спорту

Щелкунов Анатолій Олексійович

Державний вищий навчальний заклад

«Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слов'янськ)

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ З ВАДАМИ ЗОРУ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ЗДОРОВ'Я

Анотація. У статті зазначається, що особистісно орієнтоване виховання ставить за мету розвиток у дітей вищих морально-духовних цінностей особистості. Формування здоров'я дітей, як духовно-соціальної цінності, повинно відбуватися зважаючи на диференційований аспект їх розвитку, культурно-нормативні характеристики розвитку організму в кожному віковому періоді в залежності від стану психічного і фізичного здоров'я, з урахуванням фізіологічних особливостей і закономірностей.

Ключові слова: здоров'я, духовність, учні, школа-інтернат, вади зору, особистісно-ціннісне відношення.

Аннотация. В статье отмечается, что личностно-ориентированное воспитание ставит целью развитие у детей высших нравственно-духовных ценностей личности. Формирование здоровья детей, как духовно-социальной ценности, должно осуществляться с учетом дифференцированного аспекта их развития, культурно-нормативных характеристик развития организма в каждом возрастном периоде в зависимости от состояния психического и физического здоровья, с учетом физиологических особенностей и закономерностей.

Ключевые слова: здоровье, духовность, учащиеся, школа-интернат, нарушения зрения, личностно-ценностное отношение.

Annotation. The article states that personality oriented education aims to develop in children the highest moral and spiritual values of the individual. Formation of children's health, as spiritual and social values should be given the differentiated aspect of their development, cultural and regulatory characteristics of the organism in each age period, depending on the state of mental and physical health, taking into account the physiological characteristics and patterns.

Keywords: health, spirituality, students, boarding school, visually impaired, personal and valuable relationship.

Вступ. Шлях України до європейської та світової інтеграції зумовлює необхідність інтенсивних змін в усіх галузях суспільного життя. Ці зміни обумовлені багатьма чинниками, серед яких домінують місце посідають трансформаційні зміни в соціальній сфері та формування нових цілей у вихованні та освіті. У зв'язку з цим роль школи, як соціального інституту суспільства, набуває особливої значущості у становленні й розвитку особистості, збереженні й удосконаленні її здоров'я, визначенні її життєвих пріоритетів, ціннісних орієнтацій, окресленні сподівань на майбутнє.

Проблема збереження й удосконалення здоров'я дитини, учнів, що мають особливі психофізичні потреби впродовж навчання в загальних і спеціальних навчальних закладах є стратегічною для держави, для національної системи освіти.

критеріїв і показників, які дозволили б визначати рівні професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва засобами комп'ютерних технологій навчання.

Література:

1. Педагогічний словник / за ред. дійсного члена АПН України М.Ярмаченка. – К.: Педагогічна думка, 2001. – 514 с.
2. Сисоєва С. Основи педагогічної творчості вчителя: навчальний посібник / С. Сисоєва. – К.: ІСДОУ, 1994. – 112 с.
3. Отич О. М. Мистецтво у змісті професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання: навч.-метод. посіб. / Олена Отич. – Полтава: ІнтерГрафіка, 2005. – 200 с.
4. Фурсикова Т. В. Роль комп'ютерних технологій у професійній діяльності вчителів образотворчого мистецтва / Т. В. Фурсикова // Декоративно-прикладне мистецтво в національній системі художньо-педагогічної освіти: досвід і перспективи. Збірник Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Одеса: Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, 2010. – С. 85–87.
5. Просіна О. В. Використання інтерактивних технологій у процесі підготовки вчителя до інтегрованого викладання мистецьких дисциплін / О. В. Просіна // Освіта на Луганщині. – 2007. – № 1 (26). – С. 70 – 73.

References:

1. Pedahohichnyy slovnyk / za red. diysnoho chlena APN Ukrayiny M.Yarmachenka. – K.: Pedahohichna dumka, 2001. – 514 s.
2. Sysoyeva S. Osnovy pedahohichnoyi tvorchosti vchytelya: navchal'nyy posibnyk / S. Sysoyeva. – K.: ISDOU, 1994. – 112 s.
3. Otych O. M. Mystetstvo u zmisti profesiyanoi pidhotovky maybutnikh pedahohiv profesiynoho navchannya: navch.-metod. posib. / Olena Otych. – Poltava: InterHrafika, 2005. – 200 s.
4. Fursykova T. V. Rol' komp'yuternykh tekhnolohiy u profesiynyi diyal'nosti vchyteliv obrazotvorchoho mystetstva / T. V. Fursykova // Dekorativno-prykladne mystetstvo v natsional'niy systemi khudozhn'o-pedahohichnoyi osvity: dosvid i perspektivy. Zbirnyk Vseukrayins'koyi nauково-praktychnoyi konferentsiyi. – Odesa: Pivdennoukrayins'kyu natsional'nyy pedahohichnyy universytet imeni K. D. Ushyn's'koho, 2010. – S. 85–87.
5. Prosina O. V. Vykorystannya interaktyvnykh tekhnolohiy u protsesi pidhotovky vchytelya do intehrovanooho vykladannya mystets'kykh dysyplin / O. V. Prosina // Osvita na Luhanshchyni. – 2007. – № 1 (26). – S. 70 – 73.

Проблеми сучасного педагогічного образования.

Сер.: Педагогика и психология

висвітленні основних етапів розвитку та напрямів розвитку теорії і практики мультикультурного підходу в освіті США.

Виклад основного матеріалу. Як показує вивчення зарубіжних джерел, становлення мультикультурного підходу в системі освіти США, а також закономірні етапи її розвитку, нерозривно пов'язані з соціально-історичними процесами, що мали місце в цій країні впродовж останнього століття. Це зумовлено тим, що американська школа виникла, та до цього часу існує, не тільки в умовах расового, етнічного та релігійного різноманіття, соціально-економічної нерівності, але й в умовах постійного притоку іммігрантів, децентралізованої системи освіти, нестачі фінансування та інших факторів, що ускладнюють реалізацію прав громадян на рівні можливості у отриманні освіти шляхом врахування їх індивідуальних особливостей, часом таких, що сильно відрізняються один від одного в культурному та соціально-економічному плані.

Так, не зважаючи на те, що сам термін «мультикультурний підхід» з'явився вперше в американській літературі тільки в 1969 р., завдяки праці Д. Форбса «Освіта культурно відмінних груп: мультикультурний підхід», в історії його розвитку як процесу становлення мультикультурної освіти у США правомірним є виокремлення п'яти еволюційних етапів, що мають наступні часові межі:

- раннього етнознавчого руху (1890 – 1940 рр.), який сприяв усвідомленню американськими владними колами та педагогами-ентузіастами необхідності задоволення культурних потреб чорношкірих учнів;
- міжгрупової або інтеркультурної освіти (1940 – 1950-е рр.), що відображала прагнення США до збереження цілісності американської нації та зниження етно-расової напруги шляхом асиміляції культурних меншин;
- етнознавчого руху періоду боротьби етно-расових меншин за свої соціальні права (1960 – 1970 рр.), що забезпечив ріст етно-расової самосвідомості вчителів та учнів конкретних культурних груп в американських школах;
- мультиетнічної освіти (1970 – 1980 рр.), спрямованої на закріплення освітніх прав і рівності суб'єктів в американській системі освіти;
- власне мультикультурної освіти (починаючи з 1980-х рр. – по сьогодні), яка покликана забезпечити консолідацію освітніх стратегій, що відносяться до культурних і субкультурних груп (меншин).

Не завжди межі цих періодів чіткі. Крім того Дж. Бенкс відмічає, що міжгрупова освіта, хоч і є важливою віхою в становленні сучасної мультикультурної освіти, воно відіграє в у цьому процесі значно меншу роль, ніж два етапи етнознавчого руху [5, с. 12].

Так, за одностайною думкою Дж. Бенкса, Д. Голлнік і Ф. Чінна, першими передвісниками мультикультурної освіти в американському академічному середовищі можна вважати заснування в 1915 р. Асоціації з вивчення життя та історії негрів, за яким відбулося відкриття «Журналу негритянської історії» (1916 р.) та «Негритянського історичного бюлетеня» (1937 р.). Ці видання, публікуючи результати фундаментальних досліджень вчених (В. Дюбуа, Ч. Уеслі та К. Вудсона) сприяли розповсюдженню інформації про культуру та історію негритянського населення США та її відображення у змісті освіти учнів расовосегрегованих шкіл, а також ВНЗ для чорношкірих студентів, із метою формування їх етнокультурної самосвідомості.

Початок другого етапу мультикультурної освіти в США було зумовлено ростом трудової міграції всередині країни, збільшенням потоку іммігрантів, що призвів до росту етно-расової напруги у суспільстві, та характеризується появою терміну «міжгрупова освіта». За опінією Дж. Бенкса, однією з основних цілей міжгрупової освіти в той історичний період стала підтримка єдності американської нації, шляхом формування у домінуючи культурної більшості терпимості по відношенню до мігрантів та розуміння їх соціокультурних проблем. Педагоги орієнтувались та дотримувались ідей асиміляції іммігрантів та небілих у домінуючій культурі заради пом'якшення їх дискримінації у сфері освіти. При цьому, одні педагоги акцентували увагу на формуванні розуміння етичної культури груп меншин, а інші фокусувались на роботі з білим населенням у питаннях, відносно забобонів та дискримінації у сфері освітніх послуг. Історик американської системи освіти Д. Тіак з цього приводу зауважує, що оскільки асиміляціоністська політика «плавильного тиглю» в освіті призвела до того, що культурні відмінності сприймалися як недолік, на другому етапі розвитку мультикультурної освіти «гноблення звелось до створення стереотипів, а окрема етнічна ідентичність повинна була розчинитися, за можливістю, повністю» [6, с. 81].

В результаті цього, на рубежі третього етапу розвитку мультикультурного підходу в американській освіті з'являється термін «інтеркультурна освіта», а також відповідні наукові публікації, присвячені проблемам професійної підготовки вчителів до вирішення його завдань та реалізації цілей. Інтеркультурна освіта визначалася дослідниками (Х. Гайлз, В. Піткі, Т. Інграм) як освіта, спрямована на «покращення взаєморозуміння та практики добрих взаємин представників різних культурних груп» [3, с. 39]. З плином часу, метою інтеркультурної освіти стало досягнення міжгрупового та міжрасового взаєморозуміння, а завданням – боротьба із застарілими педагогічними стереотипами, що виправдовували дискримінацію, що сприяло посиленню уваги до емоційної сфери педагога, вдосконаленню його морально-етичних почуттів, ставлення до себе та інших. Однак, як критично зауважує К. Грант та К. Слітер, однією з цілей американської інтеркультурної освіти, спрямованої на полегшення соціокультурної інтеграції, як і раніше залишався розвиток у расововідмінних груп учнів культурних моделей домінуючого суспільства [4, с. 149]. На думку Дж. Бенкса, головним завданням інтеркультурної освіти в цілому, було привнесення структурних і системних змін, метою яких є ствердження освітньої рівності усіх громадян США, але при цьому різноманітність розумілась у полегшеному варіанті «різні, але однакові» [5, с. 11].

Новий імпульс розвитку мультикультурної освіти був даний розвитком Руху за громадянські права чорношкірого населення США (1955 – 1968 рр.) та процесом десегрегації навчальних закладів. Одним з основних мотивів десегрегації у школах було прагнення забезпечити небілим учням доступ до однакової з білими американцями якості освіти, що у багато чому залежала від кращої матеріальної забезпеченості їх навчальних заходів. Увагу педагогів в цей період притягувала кореляція між бідністю, кольором шкіри та академічною успішністю. Для учнів із малозабезпечених небілих сімей активно впроваджувались програми «компенсаторного освіти». Як позитивний результат, в соціальній політиці США відбувається визнання самоцінності культур меншин. Через це з новою силою виникає інтерес до етнознавства, дослідження проблем дискримінації та міжгрупових відносин.

Проблеми сучасного педагогічного образования.

Сер.: Педагогика и психология

розв'язання проблемних ситуацій, а також можливостями особистості щодо професійної самореалізації.

Професійна підготовка майбутнього учителя образотворчого мистецтва зумовлені діяльнісною сферою, тобто тими практичними діями, які мають місце у процесі художньо-естетичної освіти, навчання і виховання. Адже майбутній учитель образотворчого мистецтва прагне досягти певних результатів та ефективності своєї діяльності, залучаючи до прийняття відповідних рішень свої професійні сили і можливості.

Практична діяльність дозволяє зазначити, що її цілі, засоби і способи актуалізуються ззовні, а пізнавальні, ціннісно-орієнтовані і проекткові компоненти в значній мірі є згорнутими. Кожна практична дія майбутнього учителя образотворчого мистецтва випереджається побудовою на інтелектуальному рівні певного проекту, плану. Образ дії включає уявлення про цілі, способи виконання і контролю за їх здійсненням. Він формується особистістю самостійно або за допомогою пояснення. Результати дії співвідносяться з образом дії, потім вносяться необхідні корективи.

Способом виконання дій, що забезпечує сукупність надбаних знань, умінь і навичок є практична діяльність, яка формується шляхом вправ і надає можливість виконання дій не тільки в звичних, але й в незвичних умовах. У сукупності з навичками і знаннями практична діяльність забезпечує умови для відображення дійсності, образів, явищ. Саме тому нами була виділена діяльнісна зумовленість професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Діяльнісна зумовленість характеризується вольовими якостями професійної особистості, творчим використанням знань і навичок у відповідності до поставлених цілей, мотивів вибору способів і засобів їх досягнення, усвідомленням і об'єктивним оцінюванням власних дій щодо цілі на кожному етапі професійної діяльності.

Вольовим якостям професійної особистості притаманні цілеспрямованість, наполегливість, самовладання, дисциплінованість. Розвиток вольової регуляції пов'язаний із мотиваційною сферою, стійкістю світогляду і переконань, здатністю до вольових зусиль в особливих ситуаціях діяльності. Майбутній учитель образотворчого мистецтва повинен свідомо ставити перед собою завдання і переслідувати більш віддалені цілі, що потребують значних вольових зусиль впродовж тривалого часу. Ретельна розробка і старання виконання поставлених завдань пов'язане з такою якістю професійної особистості як працьовитість, що виявляється у позитивному ставленні її до процесу навчальної діяльності. Позитивне ставлення до навчального процесу можливе, якщо особистість задоволена результатом навчальної діяльності, що стає можливим, коли вона володіє певними теоретичними знаннями та відповідними вміннями і навичками, може оперувати ними. Тобто розвиток знань, вмінь і навичок знаходиться на рівні, коли особистість може оперувати ними підсвідомо, не замислюючись, або свідомо трансформувати отриману інформацію згідно своїх задумів, що є дуже важливим у процесі навчальної та педагогічної діяльності[5].

Висновки. Отже, сучасний стан професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва засобами комп'ютерних технологій навчання, являє собою складне психолого-педагогічне явище, оцінити яке не можна за спрощеною схемою. Звідси випливає необхідність обґрунтування тих

майбутнього учителя образотворчого мистецтва як важливого чинника його педагогічної діяльності.

Як зазначено у педагогічному словнику за ред. М.Ярмаченка, здібності людини поділяються на загальні і спеціальні. Здібності не можна зводити до знань, умінь та навичок індивіда. Їх проявами є швидкість, глибина, легкість і міцність оволодіння засобами і прийомами діяльності. Здібності пов'язані із загальною спрямованістю особистості, ступенем сталості та схильності людини до тієї чи іншої діяльності. Спеціальні здібності, як психологічні особливості індивіда, дають можливість успішно виконувати визначений вид діяльності [1, с. 207].

Здібності майбутнього учителя образотворчого мистецтва нами віднесено до категорії спеціальних, які покликані функціонально забезпечувати вид професійної діяльності, який є визначальним для професійної освіти і виховання дітей та молоді. Майбутній учитель образотворчого мистецтва не може успішно вирішувати основні завдання художньої освіти, не маючи достатньо розвинені професійні здібності. Саме тому професійну підготовку майбутнього учителя образотворчого мистецтва слід визначати як важливий чинник його навчальної діяльності, як ефективну передумову успішного розв'язання ситуацій, які виявляються у процесі естетичного ставлення до художніх цінностей, їх сприймання, осмислення та інтерпретації в системі навчально-виховної роботи.

Усвідомлення цього питання переконує нас у необхідності розгляду особливостей розвитку професійних здібностей майбутнього учителя образотворчого мистецтва у тісному зв'язку з його педагогічною діяльністю, практикою залучення до цінностей художньої культури, участю у творчому процесі, зорієнтованому на збагачення досвіду освоєння навколишньої дійсності за законами краси, гармонії, виразності тощо. Професійні здібності майбутнього учителя образотворчого мистецтва є не лише ознакою його особистісного розвитку, але важливою умовою його професійної самореалізації, досягнення бажаного рівня художнього діалогу учнів зі світом мистецтва. На основі аналізу теоретичних джерел, присвячених змісту та характеру педагогічної діяльності учителя образотворчого мистецтва (О.Рудницька, С.Головатий, Т.Трубчаннікова, В.Щербина, І.Уріс, та ін.) нами виділено ряд особливостей професійної підготовки майбутніх вчителів образотворчого мистецтва. Вони пов'язані із загальною спрямованістю особистості на утвердження у житті та професійній діяльності художньо-естетичних принципів та цінностей, ступенем сталості та схильності до педагогічної діяльності, розвитком та збагаченням у процесі професійної підготовки художньо-творчих задатків. Адже як зазначено у науково-педагогічній літературі, розвиток спеціальних і, зокрема, творчих здібностей опирається на відповідні задатки. Існують у житті людини особливі сензитивні періоди, протягом яких здібності розвиваються особливо [1, 207].

Поряд із зазначеним вище слід наголосити й на тих особливостях професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва, які пов'язані з їх виявленням у педагогічній діяльності. Саме на матеріалі виявлення здібностей у процесі педагогічної діяльності видається можливим прослідкувати їх реальний зв'язок з існуючою практикою художньо-естетичної освіти, методами вирішення пізнавальних і творчих завдань, характером

Невипадково, завдяки цьому, наприкінці 1960-х – початку 1970-х рр. у цілому ряді американських ВНЗ і шкіл були реалізовані ініціативи з впровадження етнознавчих курсів та програм для викладачів відповідних культурних меншин.

Слід зауважити, що усвідомлення того, що вивчення етнознавчих дисциплін, сфокусованих на тих групах меншин, які їх вивчають, не приведе до бажаної міжкультурної гармонії в американському суспільстві та зникненню дискримінації, породило ідею корисності для домінуючої культурної більшості знань про історію, культуру, роль та внесок меншин в розвиток США. Це призвело до появи мультиетнічної освіти, знаменуючи початок четвертого етапу в розвитку мультикультурного підходу в системі освіти даної країни. На цьому етапі зміст усіх провідних гуманітарних дисциплін було перероблено таким чином, щоб воно всебічно представляло з позитивного боку історію, культуру та внесок різних етнічних груп, не виключаючи домінуючи, в становлення та розвиток американського суспільства, культури та держави.

П'ятий, тобто сучасний етап розвитку мультикультурного підходу в системі американської освіти, настав по мірі того, як до мультиетнічної освіти, через спільність концептуальних основ ліквідації дискримінації за різними ознаками, приєднувалися інші реформістські освітні течії, що фокусують увагу на проблемах дискримінації інших соціальних груп (інвалідів, жінок) та меншин (у тому числі й сексуальних), що переросло в новий та більш масштабний напрямок – мультикультурну освіту. Прикладом початком цього злиття освітніх напрямків послужили події першої половини 1970-х рр., коли батьки на федеральному рівні добились права освіти дітей-інвалідів разом із іншими учнями незалежно від ступеня їх інвалідності. Це окреслило американській школі нові гуманістичні завдання, що могли бути вирішені засобами відповідної - мультикультурної освіти.

Як наслідок, американські вчені-педагоги, що поділяють та розвивають ідеї мультикультурного підходу в освіті (Дж. Бенкс, Дж. Гей, К. Грант, Г. Ледсон-Біллінгс, С. Ніето) дійшли обґрунтованого висновку, що далеко не всіх учнів слід навчати з допомогою однакових дидактичних методів, засобів та підходів, оскільки їх соціокультурний досвід суттєво впливає на те, як вони вчаться та взаємодіють із педагогом й іншими учнями. Тому при розробці навчальних програм передовсім повинен враховуватись соціокультурний досвід учнів, що обумовлює їх різні освітні потреби, академічні здібності та можливості, оскільки учнівський контингент різниться за фізичними та розумовими задатками, віковими особливостями, етнічною, расовою, конфесійною, гендерною та класовою ознакою, сексуальною орієнтацією, ситуацією у родині, умовами проживання. Все це впливає на їх ставлення до школи, успішність і поведінку, оскільки освітній простір може бути для них середовищем, яке буде суперечити їх досвіду соціалізації, етнокультурним і релігійним уявленням і настановам.

Таким чином, зосереджуючись на повному усуненні дискримінації за ознакою певної групової приналежності, мультикультурна освіта змістила акцент із окремої дискримінаційної ознаки (раса, етнос, соціальний стан, стать, гендер, вік, рідна мова) на їх комплекс, який може характеризуватись наявністю цілого спектру дискримінаційних поглядів, ідеології та практики: расизму, ксенофобії, класизму, сексизму, гомофобії, ейблізму, ейджизму,

лукізму та інш. Прикладом такого комплексного підходу може слугувати впровадження до підручників біографічних відомостей та інформації про видатних особистостей, які мали цілий набір соціокультурних ознак, що слугували традиційною основою для дискримінації.

Слід зазначити, що завдяки систематичності та інтенсивності досліджень американських вчених та педагогів в галузі розробки ідей мультикультурного підходу, Національна асоціація мультикультурної освіти США (National Association for Multicultural Education) на теперішній час є однією з провідних педагогічних асоціацій як всередині країни, так і на світовому рівні в цьому педагогічному напрямі. В провідних документах даної асоціації мультикультурна освіта визначається як «філософське поняття, яке ґрунтується на ідеалах свободи, справедливості, рівності, об'єктивності та людської гідності» [2]. Цілі мультикультурної освіти передбачають:

- підготовку учнів до життя у багатокультурному та взаємопов'язаному світі, до активної діяльності, спрямованої на установах рівності в організаціях і установах шляхом забезпечення знаннями, вміннями та навичками задля перерозподілу влади та доходів між різними групами;
- розвиток системи цінностей, необхідної у демократичному суспільстві;
- формування позитивної самооцінки шляхом забезпечення знання історії, культури та внеску в них різних соціальних груп і представників різних етносів;

Як закономірний результат, сучасну теорію мультикультурної освіти у США складають п'ять основних концептуальних напрямків:

- етно-расово-конфесійний, який розглядає питання рівноправ'я, збереження культурної ідентичності, ефективної взаємодії та мирного співіснування представників різних етнічних, расових і релігійних груп в рамках освітнього процесу;
- білінгвальний та мультилінгвальний, який розглядає питання практичної реалізації прав громадян на отримання якісної освіти та її доступності в умовах іншомовного або багатомовного освітнього середовища;
- гендерний, який розглядає питання соціальної рівності чоловіків і жінок при доступі до інформаційно-технологічних та освітніх ресурсів при навчанні, тобто в рамках відмінностей за ознакою соціальної статі;
- трансгендерний (ЛГБТ-концепції), що розглядає питання дискримінації представників сексуальних меншин (лесбіянок, геїв, бісексуалів, трансгендерів) в рамках освітньої системи та їх доступу до педагогічних спеціальностей та вакансій у сфері освіти;
- інклюзивний, що розглядає можливості учнів з особливими освітніми потребами, зокрема, питання інтеграції дітей-інвалідів у освітнє середовище позакорекційних навчальних закладів.

Наявність цих напрямків і відповідної науково-педагогічної проблематики, що охоплюється сферою мультикультурної освіти, обумовлюються не тільки демографічними та соціально-історичними особливостями США. Політика культурного плюралізму, що завойовує все більшу популярність з кожним роком, потребує від освітньої системи США рівної представленості у ній усіх п'яти напрямків мультикультурної освіти. Наочним прикладом цього є ідея впровадження інформації про представників різних культур і субкультур як через зміст освіти, так і через їх представленість в усіх сферах життєдіяльності школи та ВНЗ.

Проблеми сучасного педагогічного образования.

Сер.: Педагогика и психология

процесами. З погляду науковців (О.Співаковський та ін.), комп'ютер має широкі функціональні можливості, але не може мислити. Ця функція є пріоритетом людини. Розуміння цього є принциповим для сучасної практики педагогічної освіти, спрямованої на підготовку педагога-художника, здатного реалізувати свої творчі сили і можливості у тісній взаємодії з комп'ютерною технікою [3, с. 115].

Прийняття оптимальних педагогічних рішень передбачає, передусім, глибоке знання особливостей розвитку всебічно розвиненої особистості і, зокрема, особливостей формування її найважливіших якостей. Ефективно впливати на розвиток професійних здібностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва буде можливо, якщо враховуються їх структурні та функціональні особливості, характер та способи використання на практиці, спрямованість та рівень розв'язання завдань педагогічного змісту. Виходячи з такого розуміння нами були визначені завдання науково-педагогічного пошуку, пов'язані з дослідженням особливостей та стану професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

У психологічній літературі знайшли певне висвітлення питання особливостей професійного розвитку особистості. Учені цілеспрямовано вивчають психологію творчості (В.Моляко), психологічні аспекти розвитку мотивації до творчості (Н.Литвинова), психологію розвитку особистості (В.Рибалка, Н.Смагло), діяльність суб'єкта творчого процесу (Д.Боговяленська), розвитку креативного мислення у студентів (В.Виноградова-Бондаренко). У центрі уваги вчених знаходяться питання психології здібностей до образотворчої діяльності (В.Кіреєва), структури здібностей до образотворчої діяльності (А.Ковальов), психології мистецтва (Л.Виготський, Б.Лезін, К.Сельченко). Наголошується у наукових працях на необхідності дослідження розвитку професійного потенціалу особистості (О.Яковлева, В.Лихвар), стимулювання творчої активності учнів (Т.Волобуєва), формування творчого мислення старшокласників (О.Смалько), організації творчої роботи учнів на уроках образотворчого мистецтва (В.Томашевський).

Ученим вдалося визначити певні особливості розвитку професійних здібностей особистості у різних сферах і напрямках діяльності. Йдеться, зокрема, про особливості розвитку професійних здібностей майбутніх учителів образотворчого мистецтва у сфері пізнавальної, науково-дослідної, технічної, культуротворчої, навчальної та мистецької діяльності [2]. Отримані наукові дані дозволяють зробити висновок про те, що професійні здібності являють собою індивідуально-психологічні особливості, які є однією з суб'єктивних умов успішного виконання певного типу діяльності. Професійні здібності не можуть бути уніфіковані, адже вони мають особистісну зумовленість, відображають тісний зв'язок з найважливішими формами і способами діяльності людини.

Професійні здібності майбутнього учителя образотворчого мистецтва не є виключенням і характеризуються тим, що засвідчують про певну спрямованість, характер, рівень організації того виду діяльності, який є домінуючим у процесі його життєвої та професійної самореалізації. Таким видом діяльності майбутнього учителя образотворчого мистецтва є художньо-естетична освіта і виховання учнівської молоді. Саме тому виявляється доцільним вивчення особливостей розвитку професійних здібностей

матеріал, який засвічує, що вказана проблема знаходиться у центрі уваги дослідників. Йдеться, передусім, про науково-методичні розробки, які присвячені запровадженню комп'ютерних технологій в системі професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

У пошуках відповіді на питання щодо оптимізації процесу комп'ютерного забезпечення професійної підготовки й професійного розвитку майбутніх учителів образотворчого мистецтва вчені вказують на роль та функції комп'ютерних засобів навчання у художньо-педагогічній освіті (Т.Батієвська, Т.Трубчанінова, Т.Фурсикова, О.Просіна), можливості комп'ютера у діяльності художника (М.Петрова), аналізують досвід окремих навчальних закладів, зокрема діяльність Косівського коледжу прикладного та декоративного мистецтва ім. В.І.Косіяна щодо запровадження нових інформаційних технологій в мистецькій і дизайнерській освіті (М.Близнюк), наголошують на особливостях викладання дисциплін з комп'ютерної графіки (В.Михайленко, М.Петров, В.Молочков, В.Ванін, С.Ковальов, Т.Фурсикова), вирішують завдання комп'ютерної підтримки практичних занять з дизайну (Г.Алдонін, Ю.Яворик) [4].

Крім цього, у науковій літературі аналізуються перспективи використання комп'ютерних технологій з метою організації репродуктивного і продуктивного навчання (С.Локтюшина), запровадження комп'ютерних технологій у мистецтві і засобах масової інформації (М.Ігнат'єв, Ю.Яворик), функціонування образотворчого мистецтва у комп'ютерному середовищі (С.Мартиян), розвитку творчої активності молодших школярів засобами інформаційних технологій навчання (Т.Волобуєва), використання комп'ютерних технологій у розвитку творчих здібностей (В.Акімов, Л.Покровщук), використання можливостей комп'ютерної графіки та анімації як засобу розвитку творчих здібностей дітей (Н.Суднікова, Л.Іосимова), формування проектного мислення учнів на основі інформаційних технологій (Т.Селіванова), вивчення основ комп'ютерної графіки у вищому навчальному закладі (Р.Горбатюк, І.Бочар), застосування нових інформаційних технологій в графічній підготовці студентів (М.Супова).

З метою ефективного вирішення завдань професійного розвитку майбутніх учителів образотворчого мистецтва вчені (І.Удріс, О.Чирва, В.Щербина та ін.) пропонують широко використовувати можливості занять з інформаційних технологій навчання, які проводяться на мистецько-педагогічному відділенні Богуславського гуманітарного коледжу ім. І.С.Нечуя-Левицького.

В умовах сьогодення ситуація суттєво змінилася на користь гуманітарних дисциплін і спеціальностей. Це стало можливим, передусім, за умови удосконалення комп'ютерної техніки, накопичення досвіду розробки комп'ютерних навчальних програм, розширення сфери застосування комп'ютерних методів навчання, зміни ставлення працівників у галузі художньої культури і освіти до комп'ютера як засобу вирішення професійних завдань. Водночас посилюється усвідомлення того, що комп'ютери можуть виконувати чимало функцій, але замінити мислення людини, її професійну активність вони не можуть. Так, за участю комп'ютера можна виконувати зображення у різних аспектах та співвідношеннях предметів і явищ, вибудовувати проекти та конструювати певні моделі та вироби, здійснювати управління складними функціональними системами та технологічними

На думку американських науково-педагогів, в мультикультурному суспільстві педагогіка усіх навчальних закладів повинні мати ясну уяву про стереотипи, упередження та забобони наявні серед учнів або їм адресовані, а також володіти дієвими способами попередження актів їх дискримінації, нерівності та утисків, забезпечуючи свободу їх рівного доступу до освітніх та інформаційно-технологічних ресурсів. Вказуючи на те, що ідеї мультикультурної освіти в США є підкріплені юридично на федеральному рівні, деякі з дослідників не вірять у першорядність законодавчої бази у питаннях забезпечення її успішності. На думку Д. Голлнік і Ф. Чінна, сумнів викликає ефективність мультикультурних зусиль школи без зміни етно-расових взаємовідносин у самому американському суспільстві, як середовищі, в якому відбувається соціалізація дитини. Крім того, міжособистісні відносини, займаючи центральне положення у взаєморозумінні та ефективній педагогічній праці з учнями із груп, що відрізняються за культурною приналежністю від свого педагога, вимагають його спеціальної підготовки.

Загалом, політика мультикультурної освіти у США є широко розвинутою: історія та культура різних країн та обох статей вивчаються впродовж всього шкільного курсу навчання, а престижні університети (Гарвард, Колумбія, Принстон) обов'язково знайомлять студентів із незахідними культурами. Крім того, рух «політкоректності» (political correctness) виступає «за більшу терпимість до людського різноманіття», оскільки, з одного боку, йдеться про боротьбу «проти виразів, визначень та висловів, що мають зневажливий характер», а з іншого боку, про «вдосконалення» мови шляхом збагачення її новими термінами «замість тих, що можуть завдати символічної травми» [1, с. 198].

Висновки. Провідні американські вчені-педагоги, що досліджують різні питання теорії та практики мультикультурного підходу (Д. Бенкс, Ч. МакГі-Бенкс, Д. Голлнік, К. Грант, Дж. Гей, Г. Ледсон-Біллінгз, С. Ніето, К. Слітер, Ф. Чінна), сходяться в думці, що мультикультурна освіта – це педагогічна концепція, що пронизує всі аспекти стратегій та практики організації навчання та виховання, як найбільш ефективного засобу, що гарантує досягнення максимального рівня академічної успішності для усіх учнів.

Мультикультурна освіта допомагає учням у розвитку позитивного самосприйняття, забезпечуючи їх знаннями про культуру та історії представників багатокультурної спільноти, здійснює підготовку усіх учнів до майбутньої активної діяльності, забезпечуючи рівність їх можливостей у доступі до освітніх ресурсів, озброюючи знаннями, вміннями та навичками для справедливого перерозподілу влади та доходів між різними групами в американському суспільстві. В силу цього, двома провідними концептуальними положеннями мультикультурної освіти у США виокремлюються принципи поваги до культурного різноманіття учнів та рівності їх освітніх можливостей незалежно від групової приналежності.

Перспективи подальших досліджень вбачаються у розгляді специфіки впровадження засад мультикультурності в освітній сфері європейських країн, яке почалося ще в середині минулого століття.

Література:

1. Дубовик О. Україна – США: Сучасні проблеми гуманізації університетської освіти / Оксана Дубовик // *Діалог культур: Україна у світовому контексті: матеріали перших міжнарод. філософ. – культуролог.*

читань / ред. кол.: С.О. Черепанова (відп. ред.) та ін. – Львів: Каменяр, 1996. – Вип.2. – С. 197-199.

2. *Definitions of Multicultural Education* [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://nameorg.org/names-mission/definition-of-multicultural-education/>

3. Giles H. *Problems of intercultural education* / H. Giles, T. Ingram, V. Pitkin // *Review of Education Research*. – 1946. – №16 (39). – P. 39-45.

4. Grant C. A. *Making choices for multicultural education: five approaches to race, class, and gender* / C. A. Grant, C. E. Sleeter. – New York, NY: J. Wiley & Sons, 2003. – 245 p. – (4).

5. *Handbook of research on multicultural education* / James A. Banks, editor; Cherry A. McGee Banks, associate editor. – San Francisco: Jossey-Bass, 2004. – 1089 p. – (2).

6. Tyack D. B. *Seeking common ground: Public schools in a diverse society* / Tyack. – Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 2003. – 237 p.

References:

1. Dubovyk O. *Ukrayina – SShA: Suchasni problemy humanizatsiyi universytet-s'koyi osvity* / Oksana Dubovyk // *Dialoh kul'tur: Ukrayina u svitovomu konteksti: materialy pershykh mizhnarod. filosof. – kul'turoloh. chytan'* / red. kol.: S.O. Cherepanova (vidp. red.) ta in. – L'viv : Kamenyar, 1996. – Vyp.2. – S. 197-199.

2. *Definitions of Multicultural Education* [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://nameorg.org/names-mission/definition-of-multicultural-education/>

3. Giles H. *Problems of intercultural education* / H. Giles, T. Ingram, V. Pitkin // *Review of Education Research*. – 1946. – №16 (39). – P. 39-45.

4. Grant C. A. *Making choices for multicultural education: five approaches to race, class, and gender* / C. A. Grant, C. E. Sleeter. – New York, NY: J. Wiley & Sons, 2003. – 245 p. – (4).

5. *Handbook of research on multicultural education* / James A. Banks, editor; Cherry A. McGee Banks, associate editor. – San Francisco: Jossey-Bass, 2004. – 1089 p. – (2).

6. Tyack D. B. *Seeking common ground: Public schools in a diverse society* / Tyack. – Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 2003. – 237 p.

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

Annotation. In this article solved STATUS Modern Professional Preparation students pedagogical colleges I-II accreditation - future teachers of Art Using of computer technology for teaching. Introduction to Modern Teaching Process Clearing technology. Methods, forms Professional Preparation students pedagogical colleges with Using of computer technology education.

Keywords: Modern status Professional Preparation, of application of computer technology learning, teacher of Art, student pedagogical colleges, forms, methods education.

Вступ. Питання професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва в умовах застосування комп'ютерних технологій навчання сьогодні викликає певний інтерес у працівників вищої педагогічної школи. Про це засвідчують публічні виступи педагогів, наукові дискусії, прагнення викладачів мистецько-педагогічних відділень коледжів I-II рівнів акредитації внести певні зміни, спрямовані на удосконалення навчально-виховного процесу, висловлювання вчителів образотворчого мистецтва щодо необхідності освоєння навчального матеріалу, який би відповідав потребам сучасної освіти.

Можна бачити, що існуюча практика професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва відчуває певні труднощі, пов'язані з упровадженням ефективних методів, форм і засобів навчання, застосуванням комп'ютерних технологій, які б дозволяли цілеспрямовано вирішувати складні завдання навчально-виховного процесу у вищій школі. Звідси виникає необхідність наукового аналізу того, що характеризує педагогічні дії викладачів, які у своїй діяльності прагнуть вирішувати завдання розвитку професійних здібностей у майбутніх вчителів образотворчого мистецтва. Якою є ефективність цієї роботи, наскільки послідовними і виваженими є педагогічні рішення, пов'язані з упровадженням комп'ютерних технологій в підготовці майбутніх учителів образотворчого мистецтва, чи можна вважати достатнім педагогічне забезпечення процесу професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва засобами комп'ютерних технологій навчання? Усі ці питання вимагають наукової відповіді.

Формування мети статті та завдань. Ураховуючи важливість і необхідність кваліфікованого осмислення зазначеної проблеми у нашій статті були сформульовані наступні завдання науково-теоретичного й дослідно-експериментального змісту: проаналізувати стан комп'ютерного забезпечення розвитку професійних навичок майбутніх учителів образотворчого мистецтва; дослідити готовність викладачів мистецько-педагогічного відділення до професійної підготовки студентів педагогічного коледжу в умовах застосування комп'ютерних технологій навчання; вивчити ставлення майбутніх учителів образотворчого мистецтва до питань організації їх професійної діяльності засобами комп'ютерних технологій навчання.

Виклад основного матеріалу статті. Стан комп'ютерного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва. У пошуках відповіді на це питання ми вважали необхідним, передусім, проаналізувати думки та погляди вчених, педагогів, методистів, щодо змісту та основних напрямів комп'ютерного забезпечення майбутніх учителів образотворчого мистецтва у процесі професійної підготовки. Слід зазначити, що у науково-педагогічному і методичному арсеналі вищої школи накопичено

12. Saveleva M. G. *Pedagogicheskie keysyi: konstruirovaniye i ispolzovaniye v protsesse obucheniya i otsenki kompetentsiy studentov [Tekst]: uchebno-metodicheskoe posobie / M. G. Saveleva. – Izhevsk: Udmurtskiy gos. un-t, 2014. – 95 s.*

13. Shestakova L. G. *Obschaya harakteristika nelineynogo stilya myshleniya cheloveka Initsiatyvy XXI veka / L. G. Shestakova. – 2010. – № 3. – S. 11–14.*

14. Yushko G. N. *Ispolzovanie sinergeticheskikh podhodov dlya organizatsii effektivnoy samostoyatelnoy raboty studentov / G. N. Yushko // Fundamentalnyie issledovaniya. – 2012. – № 6. – S. 77–81.*

15. Donella H. Meadows "System Dynamics meets the press", *The Global Citizen. – Washington: DC, Island Press, 1991. – p. 1–12.*

Педагогіка

УДК: 373.1:63:004

**викладач образотворчого мистецтва,
аспірант Чернявський Богдан Вікторович**

Комунальний вищий навчальний заклад
Київської обласної ради

«Богуславський гуманітарний коледж
імені І. С. Нечуя-Левицького» (м. Богуслав)

СТАН ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА ДО ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ

Анотація. У статті розглянуто сучасний стан професійної підготовки студентів педагогічних коледжів I-II рівня акредитації – майбутніх вчителів образотворчого мистецтва до використання комп'ютерних технологій навчання. Запропоновано для впровадження у навчальний процес сучасні інформаційні освітні технології. Розкрито методи, форми та засоби професійної підготовки студентів педагогічних коледжів з використанням комп'ютерних технологій навчання.

Ключові слова: сучасний стан професійної підготовки, застосування комп'ютерних технологій навчання, майбутні вчителі образотворчого мистецтва, студенти педагогічних коледжів, форми, методи та засоби навчання.

Аннотация. В статье рассмотрено современное состояние профессиональной подготовки студентов педагогических колледжей I-II уровня аккредитации - будущих учителей изобразительного искусства к использованию компьютерных технологий обучения. Предложены для внедрения в учебный процесс современные информационные образовательные технологии. Раскрыты методы, формы и средства профессиональной подготовки студентов педагогических колледжей с использованием компьютерных технологий обучения.

Ключевые слова: современное состояние профессиональной подготовки, применения компьютерных технологий обучения, будущие учителя изобразительного искусства, студенты педагогических колледжей, формы, методы и средства обучения.

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

Педагогіка

УДК 371, 378

**доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри методології
та управління освітою Василенко Надія Володимирівна**

Вінницький обласний інститут післядипломної
освіти педагогічних працівників (м. Вінниця)

ХМАРНІ ТЕХНОЛОГІЇ: УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

Анотація. Матеріали даної статті присвячені визначенню форм та необхідних компонентів використання хмарних технологій керівниками навчальних закладів; видів діяльності, що підтримуються у хмарі; можливості використання хмарних технологій для організації «віртуального кабінету директора школи»; дано визначення «віртуального кабінету директора школи» його принципи побудови; визначено переваги щодо його впровадження та окреслено основні структурні блоки.

Ключові слова: хмарні технології, віртуальний кабінет директора школи, форми хмарних технологій, види управлінської діяльності за хмарними технологіями.

Аннотация. Материалы данной статьи посвящены определению форм и необходимых компонентов использования облачных технологий руководителями учебных заведений; видов деятельности, поддерживаемых в облаке; возможности использования облачных технологий для организации «виртуального кабинета директора школы»; дано определение «виртуального кабинета директора школы» его принципы построения; определены преимущества по его внедрению и обозначены основные структурные блоки.

Ключевые слова: облачные технологии, виртуальный кабинет директора школы, формы облачных технологий, виды управленческой деятельности по облачными технологиями.

Annotation. The contents of this article are devoted to the definition of the forms and the required components to use cloud technologies heads of educational institutions; activities supported in the cloud; the possibility of using cloud technologies for "virtual office director of the school"; a definition of "virtual office headmaster" of his design principles; defined benefits for its implementation, and outlines the key building blocks.

Keywords: cloud computing, virtual office of the director of the school, the forms of cloud technologies, types of management activities on cloud technologies.

Постановка проблеми. Сьогодні як ніколи раніше важко уявити собі процес управління, навчання й виховання без використання сучасних технологій. І перш за все мова йде про застосування в управлінському процесі комп'ютерних технологій. Керівнику школи, як нікому іншому в школі відомо на скільки іноді буває складно навчитися та забезпечувати процес новітнім програмним забезпеченням і при цьому не порушити авторські права творців. Ще гірші справи з апаратним забезпеченням. На наш погляд впровадження технологій "хмарних обчислень" в освітній процес може стати відмінним рішенням вищезгаданих проблем. Технологія використання "хмарних сервісів" пропонує новаторську альтернативу традиційному управлінню в шкільній освіті, створюючи можливості для персонального навчання педагогів,

учнів та їхніх керівників, ефективного проведення інтерактивних занять і якісного викладання навчальних предметів.

Масштаби впровадження хмарних технологій стрімко зростають. У галузі освіти створюється справжня революція. Тепер, щоб вчитися, вчителю не обов'язково стояти біля дошки: вчитися можна скрізь. Для цього потрібно лише підключитися до мережі Інтернет [6]. Ми стаємо свідками швидкого впровадження хмарних технологій і сервісів в системі середньої і вищої освіти та розбудови єдиного інформаційного простору.

Єдиний інформаційний простір в освіті планується побудувати, з використанням хмарних технологій, які надає компанія Microsoft Україна. Загальноосвітні навчальні заклади для впровадження нових форм проведення уроків, безпечного зберігання даних і електронного обміну даними будуть застосовувати хмарний сервіс Office 365. [1]

Хмарні технології мають ряд переваг: не потрібні потужні комп'ютери, (понад 30% комп'ютерів у школах підлягають списанню), менше витрат на закупівлю програмного забезпечення і його систематичне оновлення (закупівля і оновлення програмного забезпечення для загальноосвітніх навчальних закладів майже не фінансується), оскільки все знаходиться у хмарі; відсутність піратства, необмежений обсяг збереження даних (масштабованість), доступність з різних пристроїв і відсутня прив'язка до робочого місця, забезпечення захисту даних від втрат та виконання багатьох видів навчальної діяльності, контролю і оцінювання, тестування он-лайн, відкритості освітнього середовища, економія коштів на утримання технічних фахівців.

Створення єдиного інформаційного простору забезпечить доступ до цього сервісу усіх шкіл, педагогічних працівників, учнів і навіть батьків, що забезпечить впровадження у навчально-виховний процес та управління: «віртуального кабінету», «віртуальної учительської», «віртуального методичного кабінету», «віртуального класу», «віртуального документообігу», електронного портфоліо учня, організації самостійної роботи учнів та факультативного навчання.

Аналіз останніх досліджень показав, що питання використання хмарних обчислень для організації тестування розкрито у роботах Морзе Н.В., Кузьминської О.Г. [5], організація самостійної роботи за допомогою хмарних сервісів Яндекс відображено у роботах Алексанян Г.А. [1], організація «віртуальної» учительської засобами Google-site досліджується Рождественською Л.В. [8]

Питання використання засобів Microsoft Office 365 для організації віртуального кабінету директора школи в загальноосвітньому навчальному закладі вченими не досліджувалося.

Мета даної статті: визначити форми та необхідні компоненти використання хмарних технологій директором школи, види діяльності, що підтримуються у хмарі, можливості використання хмарних технологій для організації «віртуального кабінету директора школи» як інтеграція їх різних форм в освіті.

Виклад основного матеріалу. Завдяки зростанню популярності хмарних технологій, для педагогів з'являються нові можливості управління навчальним процесом. Для забезпечення не тільки доступу учнів до основних компонентів навчально-виховного процесу, а й створення умов для їхнього неперервного навчання, зростання інтересу учнів до навчання є підвищення рівня

Проблеми современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

Алетейя, 2002. – 414 с.

9. Князева Е. Н. Одиссея научного разума. Синергетическое видение научного прогресса / Е. Н. Князева. – М., 1995. – 228 с.

10. Ласло Э. Век бифуркации: Постигание изменяющегося мира / Э. Ласло // Путь. – 1995. – № 7. – С. 3–129.

11. Покушалова Л. В. Метод case-study как современная технология профессионально-ориентированного обучения студентов / Л. В. Покушалова // Молодой ученый. – 2011. – № 5. – Т. 2. – С. 155–157.

12. Савельева М. Г. Педагогические кейсы: конструирование и использование в процессе обучения и оценки компетенций студентов [Текст]: учебно-методическое пособие / М. Г. Савельева. – Ижевск: Удмуртский гос. ун-т, 2014. – 95 с.

13. Шестакова Л. Г. Общая характеристика нелинейного стиля мышления человека Инициативы XXI века / Л. Г. Шестакова. – 2010. – № 3. – С. 11–14.

14. Юшко Г. Н. Использование синергетических подходов для организации эффективной самостоятельной работы студентов / Г. Н. Юшко // Фундаментальные исследования. – 2012. – № 6. – С. 77–81.

15. Donella H. Meadows "System Dynamics meets the press", *The Global Citizen*. – Washington: DC, Island Press, 1991. – p. 1–12.

References:

1. Arshinov V. I. Sobyitie i smysl v sinergeticheskom izmerenii / V. I. Arshinov // Sobyitie i smysl: Sinergeticheskii opyt yazyika. – М.: IF RAN, 1999. – С. 11–17.

2. Gladkih I. V. Metodicheskie rekomendatsii po razrabotke uchebnykh keysov / I. V. Gladkih // Vestnik Sankt-Peterburgskogo universiteta. – Seriya: Menedzhment. – 2005. – Vyipusk 2. – С. 169–194.

3. Globalnyie problemyi chelovechestva: Mezhdistsiplinarnyyi nauchno-prakticheskii sbornik. – М.: MGU. – 2006. – 264 s.

4. Delokarov K. H. Ratsionalizm i sotsiosinergetika / K. H. Delokarov // Obschestvennyie nauki i sovremennost. – 1997. – № 1. – С. 117–124.

5. Dobronravova I. Sinergetika: stanovlenie nelineynogo myishleniya / I. Dobronravova. – К.: Libyid, 1990. – 148 s.

6. Dulnev G. N. Rol sinergetiki v formirovanii novogo myishleniya / G. N. Dulnev // Mir Ognennyiy. – 1997. – № 3 (13). – rezhym dostupa: http://dolmen.narod.ru/7_13.htm.

7. Kapitsa S. P. Sinergetika i prognozyi buduschego / S. P. Kapitsa, S. P. Kurdyumov, G. G. Malinetskiy; izd. 3-e. – М.: Editorial URSS, 2003. – 288 s. – (Sinergetika: ot proshlogo k buduschemu).

8. Knyazeva E. N. Osnovaniya sinergetiki. Rezhimiyi s obostreniem, samoorganizatsiya, tempomiriyi / E. N. Knyazeva, S. P. Kurdyumov. – SPb.: Aleteyya, 2002. – 414 s.

9. Knyazeva E. N. Odisseya nauchnogo razuma. Sinergeticheskoe videnie nauchnogo progressa / E. N. Knyazeva. – М., 1995. – 228 s.

10. Laslo E. Vek bifurkatsii: Postizhenie izmenyayushchegosya mira / E. Laslo // Put. – 1995. – № 7. – С. 3–129.

11. Pokushalova L. V. Metod case-study kak sovremennaya tehnologiya professionalno-orientirovannogo obucheniya studentov / L. V. Pokushalova // Molodoy ucheniy. – 2011. – № 5. – Т. 2. – С. 155–157.

преобладает мотивация развития личности, концепция “стремления к покою» становится совершенно бесполезной. У таких людей удовлетворение потребности усиливает, а не ослабляет мотивацию, обостряет, а не притуляет удовольствие. Их аппетиты разгораются. Такие люди поднимаются над самими собой и вместо того, чтобы хотеть все меньше и меньше, хотят все больше и больше – знаний, например. Человек, вместо того, чтобы обрести покой, становится более активным. Утоление жажды развития разжигает, а не ослабляет ее. Развитие, само по себе, является восхитительным и приносящим удовлетворение процессом.

В качестве примера можно указать на удовлетворение желания быть хорошим врачом: приобретение желанных навыков, типа игры на скрипке или резьбы по дереву; развитие умения разбираться в людях, или во вселенной, или в самом себе; применение творческого подхода в любой избранной профессии: наконец, самое главное – просто удовлетворение желания быть хорошим человеческим существом” (Маслоу А. Психология бытия / Абрахам Маслоу. – К., 1997.)

Питання: “Чи згодні Ви з тим, що спокій, зменшення часу на роботу економить життєві сили людини й подовжує її життя?”, “Як Ви гадаєте, чому такі великі люди як Леонардо Да Вінчі, Мікеланджело Буонаротті, Антоніо Страдиварі, Лев Толстой прожили достатньо довго? ”, “Що дає представнику будь-якої професії працювати із захватом та отримувати задоволення від результатів праці?”.

Висновки. Синергетичне бачення світу важливе для майбутнього фахівця у будь-якій галузі, його синергетичне, нелінійне мислення дасть можливість будувати свою професійну діяльність на основі інтеграції знань різних наук, віри в Бога, законів краси та ціннісного світовідношення. Як зазначає В. Аршинов, синергетичне мислення є міжпарадигмальним, це комунікативне мислення-мова-сприйняття [1].

Література:

1. Аршинов В. И. Событие и смысл в синергетическом измерении / В. И. Аршинов // Событие и смысл: Синергетический опыт языка. – М.: ИФ РАН, 1999. – С. 11–17.
2. Гладких И. В. Методические рекомендации по разработке учебных кейсов / И. В. Гладких // Вестник Санкт-Петербургского университета. – Серия: Менеджмент. – 2005. – Выпуск 2. – С. 169–194.
3. Глобальные проблемы человечества: Междисциплинарный научно-практический сборник. – М.: МГУ. – 2006. – 264 с.
4. Делокаров К. Х. Рационализм и социосинергетика / К. Х. Делокаров // Общественные науки и современность. – 1997. – № 1. – С. 117–124.
5. Добронравова И. Синергетика: становление нелинейного мышления / И. Добронравова. – К.: Либидь, 1990. – 148 с.
6. Дульнев Г. Н. Роль синергетики в формировании нового мышления / Г. Н. Дульнев // Мир Огненный. – 1997. – № 3 (13). – режим доступа: http://dolmen.narod.ru/7_13.htm.
7. Капица С. П. Синергетика и прогнозы будущего / С. П. Капица, С. П. Курдюмов, Г. Г. Малинецкий; изд. 3-е. – М.: Едиториал УРСС, 2003. – 288 с. – (Синергетика: от прошлого к будущему).
8. Князева Е. Н. Основания синергетики. Режимы с обострением, самоорганизация, темпомыры / Е. Н. Князева, С. П. Курдюмов. – СПб.:

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

методичної, дидактичної, розвивальної, виховної складових навчального процесу допомагають «хмарні технології».

Керівники навчальні заклади почали долучатися до використання хмарних технологій в управлінській діяльності. Це використання не масштабне, глобальне на рівні міста або району, а локальне — на рівні одного навчального закладу, що дає змогу визначити практичну цінність хмарних технологій у розвитку школи та навчанні учнів. [2]

Проте, педагогами піднімається питання, що виявлення і врахування індивідуальних особливостей учнів під час навчання, не дає суттєвих результатів. Освітній процес повинен будуватися таким чином, щоб дати можливість учням набути досвід залученням різних типів інтелекту. Педагоги звертаються до «універсальних форм навчання», в основі яких лежить слухове, зорове та кінестетичне сприйняття даних [4] або теорії множинного інтелекту Говарда Гарднера в основі якої лежить дев'ять типів інтелекту: вербально-лінгвістичний, логіко-математичний, візуально-просторовий, кінестетичний, музичний, міжособистісний, внутрішньоособистісний, натуралістичний, екзистенціальний [3].

На нашу думку, у загальноосвітньому навчальному закладі керівники мають спрямовувати управлінську діяльність на інтеграцію формування творчих здібностей учнів та розвитку інтелекту всіх учасників освітнього процесу.

Сучасна освіта передбачає створення таких умов, з використанням комп'ютерних технологій, що навчальний матеріал стає предметом активної практичної та розумової діяльності кожного учня. У такий спосіб не тільки забезпечується глибоке розуміння, збільшуються можливості пам'яті, підвищується комп'ютерна грамотність, обумовлюється успішний перехід до вищого ступеня пізнання та відповідного йому критичного та творчого рівня мислення.

Такі навички критичного мислення передбачені майже всіма навчальними програмами. Тому важливу роль відіграють хмарні технології в організації діяльності учня, як в урочний, так і позаурочний час.

Така форми використання хмарних технологій в освіті, як: «віртуальні кабінет директора школи» має об'єднати віртуальні предметні спільноти, «віртуальні учительські», «віртуальні методичні кабінет», «віртуальні клас», «віртуальний документообіг», електронний щоденник і журнал, інтерактивна приймальня, тематичний форум, організація самостійної роботи учнів та факультативне навчання, контентні сховища. [2;4;8]

Необхідні компоненти для використання хмарних технологій: Інтернет, комп'ютер (планшет, мобільний телефон, нетбук), браузер, компанія, яка надає послуги хмарних технологій, навички роботи з Інтернетом.

Види діяльності які підтримуються у хмарі: процес обміну інформацією (комунікація), процес спільної діяльності (колаборація), співробітництво, взаємозв'язок людей у процесах їх діяльності (кооперація). [5]

Кабінетом директора школи вважається приміщення закладу зі створеним навчальним середовищем, оснащенням сучасними засобами навчання, а ще й місце для зберігання навчально-методичних матеріалів, наочностей і ділової документації. Кабінет директора - це ще місце в школі де учні, їхні батьки і вчителі можуть обмінятися думками, отримати консультацію, провести різноманітні зустрічі та дискусії. Сучасний кабінет директора має бути

просторим, комфортним для заступників, учнів та їх батьків, і вчителя. Це можна досягнути, на нашу думку, впровадженням в управлінську діяльність ІКТ. [2]

Віртуальний кабінет директора школи - це створене, за допомогою хмарних технологій, місце для управління спільної діяльності (колаборації), обміну інформацією (комунікації) та взаємозв'язку учасників освітнього процесу (кооперації) з метою підвищення якості освіти навчального закладу та розвитку здібностей учнів. [2;4;8]

Управління школою – це науково обґрунтовані дії адміністрації і педагогів, спрямовані на раціональне використання часу і сил викладачів і учнів у навчально-виховному процесі з метою поглибленого вивчення навчальних предметів, морального виховання, підготовки до усвідомленого вибору професії і всебічного розвитку особистості.

Віртуальний кабінет, зокрема і директора школи, за думкою Литвиної С.Г. розбудовується на *принципах*:

обов'язкової активної участі – всіх учасників освітнього процесу у використанні віртуального кабінету (заступників директора школи, вчителів, учнів та їх батьків);

ієрархії – чіткого розподілу прав на використання даних у віртуальному кабінеті директора школи;

відкритого обміну даними – інформація, що стосується навчання й виховання доступна для всіх учасників навчального процесу;

колективного використання даних - кожен учень має доступ до колективного створення та використання документів, які отримує від вчителя або інших учнів або учасників навчально-виховного процесу;

авторського права - всі учасники навчально-виховного процесу зобов'язуються дотримуватись законодавства про авторські права;

миттєвого зворотного зв'язку – кожен учасник освітнього процесу отримує право миттєвого з'єднання з директором, заступником, вчителем або з іншим учнем та їх батьками у разі необхідності.

У віртуальному кабінеті директора школи можуть використовуватись такі *типи документів*: спільного використання, документи-шаблони, для ознайомлення, до виконання.

Документи спільного використання – презентації, буклети, плакати, фото, відео, аудіо, тести, опорні конспекти, електронні таблиці, міні-підручники, тощо.

Документи-шаблони – документи, що вимагають дотримання єдиної структури, наприклад, документів проектної діяльності або створених за кейс-технологіями.

Для ознайомлення – різноманітна інформація з навчальної і виховної роботи, наприклад, інформація для учнів щодо організації тематичних екскурсій, конкурсів, олімпіад, шкільних КВК, міських та Міжнародних конкурсів тощо.

Для опрацювання – документи, які вимагають опрацювання або обов'язкового виконання учнями, учителями та іншими учасниками освітнього процесу, наприклад, завдання для підготовки до контрольних робіт, зрізів знань, ЗНО тощо.

Для саморозвитку: скарбничка логічних задач, ребусів, завдань для розвитку логічного та критичного мислення учнів.

Проблеми современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

та навички:

- аналітичні (вміння класифікувати, виділяти головне та другорядне, аналізувати, мислити логічно);
- практичні (вміння вирішувати професійні задачі);
- комунікативні (вміння спілкуватися, переконувати співрозмовника, відстоювати свою точку зору);
- соціальні (вміння оцінювати поведінку людей, вміння слухати, здійснювати самоконтроль) [2].

Г. Юшко відмічає, що розробка викладачем кейсів та їх аналіз студентами базується на синергетичному підході. Він передбачає пошук педагогом протиріч (точок біфуркації) для розробки проблемної задачі. “Робота з задачами такого роду вимагає від студента не просто використання знань і вмінь з навчального курсу, а й готовності приймати рішення в ситуації невизначеності, а також здатності брати на себе відповідальність за прийняття подібного рішення” [14, с. 79]. Безліч варіантів вирішення проблемної ситуації, що закладена в кейсі, дає можливість студенту міркувати, застосовувати життєвий досвід, синергетичне знання та вчитися обирати оптимальне рішення. Можна сказати, що кейс-технологія є технологією навчання прийняття професійних рішень у ситуації невизначеності.

При розробці кейсів ми спиралися на дослідження М. Варданян, А. Долгорукова, Є. Канивця О. Смолянинової, М. Савельєвої та інших учених. В якості інформативного матеріалу для кейсів ми використовували уривки з наукових робіт, художні тексти; в якості ілюстративного матеріалу фільми, фотографії, образотворче мистецтво. “Кейс – це маленький літературний твір, що дозволяє не тільки отримати інформацію, але й зануритися в атмосферу того, що відбувається. Це допомагає студентам уявити себе в реальній життєвій ситуації, а не просто вирішувати складну задачу” [11, с. 155].

Наведемо приклади кейсів, які ми застосовували на занятті з дисципліни “Педагогіка”.

Кейс № 1. “В человеческой жизни есть еще один сильный стимул – престиж. Человек, потерявший удовольствие от напряжения, от высоких достижений в труде, не рассчитывающий на престиж в сфере труда, ищет выход своей личности в других сферах. Возникают пороки. Это всевозможные химические средства, изменяющие психологическую настроенность и создающие иллюзию удовольствия. Один порок мы уже познали – алкоголизм. Я считаю, что мы уже сейчас убавили необходимый и напряженный труд ниже доступного уровня... Природа диктует определенный уровень необходимости в работе, ниже которого опускаться нельзя. Если ориентироваться на уровень счастья пассивных людей, которые согласны на счастье “поменьше”, лишь бы работа была “полегче”, тогда мы снизим уровень всех остальных людей. И, значит, эффективность нашего общества в целом. А главное, потенциал будущего поколения. А это опасно.” (Амосов Н.М. Жизнь человека и условия ее прочности // Наука и жизнь. – 1976. – № 9.).

Питання: “Чи згодні Ви з М. Амосовим, що в професії людина має отримувати задоволення від напруження, від високих досягнень?”, “Як можна запобігти виникненню пороків у людини?”, “Які Ви бачите шляхи підвищення престижності чесної праці?”.

Кейс № 2. “Как бы то ни было, когда мы изучаем людей, у которых

придатного для життя світу» [10].

Аналогічну думку ми бачимо у Г. Дульнева, який лінійність мислення пов'язує з роздробленням виховання людини на окремі частини: виховання розуму, тіла та душі. Вчений підкреслює, що сучасні природні науки досягли великої висоти у розвитку, однак втратили людську душу. Виховання людини здатної сприймати та розуміти цілісну картину світу, Г. Дульнев бачить в об'єднанні природних і гуманітарних наук для пізнання багатьох явищ, а також введення в школах такої мета-науки, яка навчить молодь зберігати цивілізацію та все живе на планеті [6].

Нелінійність мислення передбачає діалог поглядів, діалог культур та однодумців. Як зазначає К. Делокаров, сучасна людина поки ще неготова до діалогу з представниками інших точок зору, терпимість і відкритість не стали її внутрішньою потребою та настановою. На сьогоднішній день переважає колективна відповідальність, тоді як індивідуальна поширюється дуже малими темпами. Вирішення проблем глобального характеру, з точки зору К. Делокарова, можливе за умов формування у людини саме індивідуальної відповідальності, формування терпимості до представника іншої культури [4].

Л. Шестакова виділяє основні характеристики нелінійного мислення, на які ми маємо звернути увагу в процесі формування професійної моделі поведінки майбутнього фахівця:

- критичність;
- абстрактність і абстрагованість у комбінації з умінням встановлювати взаємозв'язки між ідеальною моделлю й реальним процесом;
- вміння та готовність розглядати альтернативну позицію;
- прагнення до дослідження природи й сутності понять і явищ;
- орієнтація на виявлення глибинних зв'язків і взаємозалежностей між процесами й явищами різної природи;
- готовність до розв'язання проблемних ситуацій, вміння визначати різні варіанти вирішення з урахуванням ступеню наслідків;
- єдність свідомого та підсвідомого, розумного й емоційного, раціонального й інтуїтивного при прийнятті рішення [13].

Задля формування нелінійного мислення в майбутніх фахівців нами було впроваджено на заняттях дисциплін педагогічного спрямування кейс-технології. «Кейс» (у перекладі з англ. «випадок») – опис реальних подій, ситуацій, що мають у своїй основі проблему, яку студенти повинні проаналізувати та запропонувати варіанти її вирішення. Інформація, закладена в кейсі, обговорюється колективно, педагог знаходиться в позиції консультанта та партнера.

При застосуванні кейс-технологій ми спиралися на наступні положення:

- ефективне навчання тим дисциплінам, істина яких плюралістична. Викладач має сформувати проблемне поле й активізувати студентів на пошук істини;
 - акцент у навчанні переноситься з оволодіння готовими знаннями на їх вироблення, на співтворчість;
 - розвиток системи професійних цінностей, життєвих установок, світосприйняття;
 - підвищення емоційності в навчанні [12].
- Застосування кейс-технологій розвиває у студентів такі професійні вміння

Проблеми сучасного педагогічного образования.

Сер.: Педагогика и психология

«Величезна сила хмари полягає в онлайн-контенті і відкритих ресурсах редагування, більшість з яких надається безкоштовно», – стверджує Бонк, наводячи як приклад бібліотеку Академії Хана, де вже зараз містяться майже дві з половиною тисячі безкоштовних відеолекцій з усіх предметів – від арифметики до фізики, фінансів та історії. «Безкоштовне онлайн-відео, – упевнений Бонк, – відкриває небачені можливості для будь-якого фахівця в галузі освіти». І треба сказати, що почалося це не сьогодні, і навіть не вчора [6].

Позитивні сторони впровадження «віртуального кабінету директора»: доступ до даних будь-де і будь-коли, доступність і прозорість діяльності педагогів та учнів, швидкість інформування учня і його батьків, збір та зберігання усіх даних в одному місці, середовище для обміну досвідом і навчання учнів, прозорість діяльності вчителя, організація спільної роботи, участі у міських та Міжнародних проектах тощо.

Особливості впровадження «віртуального кабінету директора»: додаткове навчання щодо роботи у «віртуальному кабінеті», забезпечення методично-дидактичного супроводу учня, посилення контролю щодо виконання і оновлення навчальних матеріалів, на перше місце виходять мотивація, заохочення у впровадженні ІКТ, наявність швидкісного Інтернету, наявність комп'ютерної техніки, додаткова роз'яснювальна робота з батьками.

Структура віртуального кабінету директору може включати основні блоки, які відповідають структурі управлінської діяльності керівників навчального закладу: «законодавча база», «адміністрація», «вчитель», «портфоліо учнів», «документи», «для батьків», «оголошення» тощо.

Діяльність керівників навчального закладу. Застосування хмарних технологій в освіті надають ряд переваг в управлінській діяльності директора школи та їх заступників:

1. Мають доступ до всіх матеріалів і документів будь-де і будь-коли;
2. З'являється можливість використання для перманентного навчання в системі післядипломної освіти відео і аудіо файлів прямо з Інтернету, без додаткового завантаження на комп'ютер;
3. Мають можливість організовувати спілкування засобами Lync з учасниками освітнього процесу та іншими навчальними закладами (проведення он-лайн уроків, тренінгів, круглих столів тощо);
4. З'являється можливість формувати траєкторії розвитку кожного учня з навчальних, зокрема і профільних, предметів;
5. Відкриваються принципово нові можливості для організації досліджень, проектної діяльності та адаптації навчального матеріалу до реального життя;
6. З'являється принципово нові можливості передачі знань: он-лай уроки, вебінари, інтегровані практичні заняття, кооперативні лабораторні роботи, он-лайн комунікація з учнями та їх педагогів з інших шкіл міста або інших країн.

Отже, ми прийшли до висновку, навіщо в навчальному закладі створювати саме «віртуальний кабінет директора школи»:

1. Віртуальний кабінет директора школи потрібен, як зручне єдине місце управління інформацією щодо збору всіх документів, списків, графіків, таблиць, анкет. У кожного учасника освітнього процесу формується власне електронне портфоліо. *Це економічно, зручно, як показала практика, забезпечує ефективне управління.*

2. Більшість вчителів, учнів з задоволенням вчать новим технологіям, розвивають інтелектуальні здібності. Під час використання «віртуального

кабінету директора школи» відбувається ефективно управління підвищенням рівнів ІКТ-компетентності як вчителів, так і учнів, які засобами хмарних технологій створюють спільне навчальне середовище, вчителі обговорюють досвід роботи, разом з учнями створюють презентації уроків та різних проектів. Це позитивно впливає на позитивні результати якості освіти навчального закладу.

3. У школі, як зазвичай, не вистачає як матеріально-технічного забезпечення технологій для управлінських комунікацій щодо взаємодії, так і змістовного спілкування на відстані. *Хмарні технології надають можливість сформулювати у педагогів та учнів впровадження вдалих соціокомунікативних технологій для взаємодії та спілкування.*

4. Створюються рівні можливості та умови для залучення батьків до активної участі у житті своєї дитини та вчасного інформування. *Це підвищить конкурентоспроможність навчального закладу щодо забезпечення якісних освітніх послуг громаді.*

Література:

1. Алексанян Г. А. Использование облачных сервисов Яндекс при организации самостоятельной деятельности студентов СПО [Текст] / Г. А. Алексанян // Педагогика: традиции и инновации (II): материалы междунар. заоч. науч. конф. (г. Челябинск, октябрь 2012 г.). — Челябинск: Два комсомольца, 2012. — С. 150-153.

2. Василенко Н.В. Хмарні технології в управлінні навчальним закладом. — Вінниця: ВОПОПП, 2014. — 148с.

3. Ворон М. Многоязычный интеллект: від теорії до практики / М. Ворон, Ю. Найда / [Електронний ресурс]. — <http://osvita.ua/school/theory/1740/> — Назва з екрану.

4. Литвинова С. Г. Методика використання технологій віртуального класу вчителем в організації індивідуального навчання учнів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.10 "Інформаційно-комунікаційні технології в освіті" / С. Г. Литвинова. — К., 2011. — 22 с.

5. Морзе Н.В. Як навчати вчителів, щоб комп'ютерні технології перестали бути дивом у навчанні? / Н.В. Морзе // Комп'ютер у школі та сім'ї. - №6 (86). — 2010. — С.10-14.

6. Морозов А. Школьники уходят в облака / А. Морозов / [Електронний ресурс]. — http://www.ng.ru/education/2011-09-06/8_shkolniki.html. — Назва з екрану.

7. Облачные вычисления. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://habrahabr.ru/blogs/cloud_computing/111274/. — Назва з екрану.

8. Рождественская Л.В. Дневник конференции. 10 шагов информатизации: призрак виртуальной учительской [Електронний ресурс]. — <http://edugalaxy.intel.ru/index.php?automodule=blog&blogid=8&showentry=3664> — Назва з екрану.

References:

1. Aleksanyan H. A. Yspol'zovanye oblachnykh servysov Yandeks pry orhanyzatsyy samostoyatel'noy deyatel'nosti studentov SPO [Tekst] / H. A. Aleksanyan // Pedagogika: traditsyy y ynnovatsyy (II): materiyaly mezhdunar. zaoch. nauch. konf. (h. Chelyabynsk, oktyabr' 2012 h.). — Chelyabynsk: Dva komсомol'tsa, 2012. — S. 150-153.

2. Vasylenko N.V. Khmarni tekhnolohiyi v upravlinni navchal'nyh zakladom.

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

сутності нелінійного мислення та важливості його формування в сучасного фахівця визначимося спочатку з поняттям “лінійне мислення”. Лінійне мислення пізнає світ покровою, обмежено, воно нездатне творчо підходити до розв’язання завдань і пошуків альтернативних шляхів вирішення проблем.

Американський дослідник Д. Медоуз сформулювала деякі позиції сучасної соціальної парадигми. Представимо деякі з них, бо, як нам здається, такі позиції дуже схожі з ознаками лінійного мислення. До них Д. Медоуз віднесла:

- Будь-який зріст – це гарно та можливо. Не існує лімітів росту.
- Технологія може вирішити будь-яку проблему, що виникає у людства.

Покращення будуть здійснюватися через кращі технології, а ні через краще людство.

- Майбутнє можна передбачити, а не вибрати або створити. Воно приходить до нас, а не ми його створюємо.

- Проблема не існує або не є серйозною доки її не вимірюють.

- Якщо щось економічне, то воно не потребує подальшого виправдання.

- Нація відокремлена одна від одної. Люди відокремлені від природи; економічні сектори можуть розвиватися незалежно один від одного. Деякі частини системи можуть процвітати поки інші частини страждають.

- Вибори – це або/або, а не і те/і те.
- Володіння речами – це джерело щастя.
- В людині раціональне превалює над інтуїтивним і духовним.
- Ми знаємо, що ми робимо [15].

І. Добронравова підкреслює, що людина з лінійним мисленням виведена за межі пасивної природи, вона не готова нести відповідальність за хід розвитку природної системи. Пізнання нею світу відбувається як пізнання законів суспільного життя та законів природи, але у відокремленому виді, що приводить до екологічних трагедій. Осмислення єдності людини та природи, природи та суспільства є ознакою нелінійного мислення, яке дає розуміння того, що навіть незначна, на перший погляд, діяльність може мати планетарні наслідки, за які людина має нести відповідальність [5].

Розмірковуючи над проблемою переходу від лінійного до нелінійного мислення, О. Князева підкреслює, що нелінійність мислення виявляється у готовності людини до появи нового і разом це готовність до того, що поява цього нового може бути не тільки кроком системи уперед, а й назад, відносно попереднього стану системи [9].

Домінування людей в суспільстві з лінійним мисленням угорський вчений Е. Ласло пояснює впливом прагматизму, що вкоренився в свідомості нашого часу та позбавив людину почуття відповідальності за свої вчинки. Така позиція людини дає короточасні переваги, однак веде до тривалих криз.

Е. Ласло підкреслює, що сучасна система освіти продовжує формувати у молоді лінійне мислення, вона серйозно відстала у доведенні сучасних знань, що продукуються провідними вченими, людьми мистецтв і гуманістами сучасності, до учнів. Система освіти готує людину, яка нездатна сприймати науково-технічну, соціогуманітарну та гуманістично-духовну культури як інтегративну культуру необхідну для цілісного сприйняття світу. Як вказує Е. Ласло: “Об’єднання технологів, учених, діячів мистецтв, релігійні об’єднання й ті, хто працює на ниві освіти, повинні відкинути свої вузькі інтереси та докласти зусилля заради побудови нового, більш гуманного та

education as the condition of their moral and spiritual formation. It has been proved that the deviation from nonlinear thinking is contributing to the formation in a person of the integral picture of the world and responsibility for his actions. The practical experience of formation of nonlinear thinking of future specialist has been performed.

Keywords: nonlinearity, thinking, specialist, moral and spiritual formation.

Вступ. З точки зору сучасних учених, велика кількість проблем, що виникають у людства, носять не економічний або технологічний характер, а лежать у площині людських властивостей. Так, професор Каліфорнійського інституту інтегральних досліджень С. Гроф, підкреслює, що глобальна цивілізаційна криза є по суті психодуховною, подолання якої можливо за умов радикальної глибокої внутрішньої трансформації людини, досягнення нею духовної зрілості [3]. Подібну позицію ми спостерігаємо й у вчених С. Капіці та С. Курдюмова, які підкреслюють, що найбільш небезпечною загрозою серед глобальних проблем людства (прискорений темп споживання природних ресурсів, глобальне потепління, бездумне використання ядерної енергії тощо) є відставання моральних імперативів від технологій, що розробляє людина для неможов би покращення свого життя. Вчені наполягають на вихованні “нової людини” – відповідальності не тільки за сьогоднішній, а й за завтрашній час, здатності не тільки “возлюбити ближнього”, а й “возлюбити дальнього” свого. “Краще цим завданням зайнятися раніше, щоб культура, ідеологія, релігія встигли підлаштуватися до нового майбутнього. Чим пізніше людство візьме на себе відповідальність за свою історію, тим вужче буде коридор доступних йому можливостей” [7, с. 6].

Виховання “нової людини” можливе за умов формування в неї нового мислення. З точки зору Л. Шестакової, стиль мислення людини визначає її вчинки, від нього залежить оцінка власних можливостей, ставлення до інших людей, а також здатність знаходити шляхи виходу зі складних життєвих ситуацій. Професійна модель поведінки є набором поведінкових дій, вчинків, які стають типовими для фахівця. Таким чином, стиль мислення в значній мірі визначає й спрямованість професійної моделі поведінки фахівця. Перспективним стилем мислення, на думку Л. Шестакової, є нелінійний, під яким автор розуміє такий стиль, що розглядає “навколишній світ і людину як складні відкриті системи, здатні до самоорганізації, орієнтовані на виявлення загальних зв’язків і відносин, на необхідність і конструктивну природу нестійкості та випадковості” [13, с. 13].

Питання формування нелінійного мислення було предметом досліджень таких учених як І. Добронравова, О. Князева, С. Курдюмова, Л. Шестакова та інших.

Формулювання мети статті та завдань полягають у розкритті сутності поняття “нелінійне мислення” та визначенні шляхів його формування в майбутніх фахівців як умови духовно-морального становлення.

Виклад основного матеріалу статті. Значна роль у формуванні нового погляду людини на світ, суспільство, на саму себе відводиться синергетиці – науці, що виникла на стику різних наукових напрямів, яка, з позиції О. Князевої та С. Курдюмова, є новим діалогом людини з природою, синтезом людського знання та мудрості [8].

Нелінійність мислення є важливішою ідеєю синергетики. Для розуміння

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

– Vinnytsya: VOIPOP, 2014. – 148s.

3. Voron M. *Mnozhyunnyy intelekt: vid teorii do praktyky* / M. Voron, Yu. Nayda / [Elektronnyy resurs]. – <http://osvita.ua/school/theory/1740/> – Nazva z ekranu.

4. Lytvynova S. H. *Metodyka vykorystannya tekhnolohiy virtual'noho klasu vchytel' v orhanizatsiyi indyvidual'noho navchannya uchniv: avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. ped. nauk: spets. 13.00.10 "Informatsiyno-komunikatsiyni tekhnolohiyi v osviti"* / S. H. Lytvynova. – K., 2011. – 22 s.

5. Morze N.V. *Yak navchaty vchyteliv, shchob komp"yuterni tekhnolohiyi perestaly buty dyvom u navchanni?* / N.V. Morze // *Komp"yuter u shkoli ta sim"yi*. – #6 (86). – 2010. – S.10-14.

6. Morozov A. *Shkol'nyky ukhodyat v oblaka* / A. Morozov / [Elektronnyy resurs]. – http://www.ng.ru/education/2011-09-06/8_shkolniki.html. – Nazva z ekranu.

7. *Oblachnyye vychyslenyya*. [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: http://habrahabr.ru/blogs/cloud_computing/111274. – Nazva z ekranu.

8. *Rozhdestvenskaya L.V. Dnevnyk konferentsyy. 10 shahov ynfomatyzatsyy: pryvrazhnyy vyrtual'noy uchytel' skoy* [Elektronnyy resurs]. – <http://edugalaxy.intel.ru/index.php?automodule=blog&blogid=8&showentry=3664> – Nazva z ekranu.

Педагогика

УДК: [37.091.12.011.3-051]-044.332

старший преподаватель кафедры дошкольного и начального образования Вострякова Нина Владимировна

Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко (г. Луганск)

ПЕРИОД ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ АДАПТАЦИИ НАЧИНАЮЩИХ УЧИТЕЛЕЙ КАК ВАЖНЕЙШЕЕ ЗВЕНО НЕПРЕРЫВНОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация. В статье рассматривается период профессиональной адаптации как важнейшее звено непрерывного педагогического образования. Названы проблемы, с которыми сталкивается выпускник педагогического вуза в начале своей карьеры. Доказана необходимость организации всесторонней поддержки начинающего учителя без отрыва от рабочего места.

Ключевые слова: непрерывное образование, начинающий учитель, профессиональная адаптация, этапы профессионального становления, всесторонняя поддержка.

Annotation. The article discusses the period of professional adaptation of beginning teachers as an important part of a continuous pedagogical education. Named the problems, that could have graduate of pedagogical higher education institution in the beginning of his career. The article proves the necessity of organizing comprehensive support novice teacher without departing from the workplace.

Keywords: continuing education, novice teacher, professional adaptation, stages of professional development, comprehensive support.

Вступление. Подготовка педагогических кадров уделяется существенное внимание в отечественной и зарубежной образовательной политике. Тем не менее, начинающий специалист довольно часто сталкивается с проблемой, заключающейся в том, что за годы учёбы информация, полученная в образовательном учреждении, успевает устареть. С другой стороны ученики, являющиеся представителями нового поколения, негласно предъявляют более высокие требования к молодому учителю и ждут от него знания и умения в духе своего времени.

Учитывая стремительное развитие науки и техники, начинающий педагог должен быть достаточно гибким и мобильным, чтобы успевать реагировать на изменения и преобразования, которые происходят в обществе и в современном образовании, а также соответствовать вызовам нового времени. Следует отметить, что данная проблема стоит не только перед молодыми педагогами, но и перед их старшими коллегами. Современный специалист вне зависимости от возраста и опыта работы должен понимать острую необходимость в постоянном обогащении своих знаний и умений на протяжении всей жизни, что в очередной раз подтверждает актуальность проблемы непрерывного педагогического образования.

Анализ литературы подтвердил серьёзный научный интерес ко всем этапам системы педагогического образования. Так, вопросы вузовской подготовки будущих педагогов исследуют Бевз Е. В., Волосович Л. В.; этап профессиональной адаптации молодых учителей рассмотрен в работах Гараевой Л. Х., Гумеровой М. М., Сафиной А. М.; проблемам профессионального становления педагогов и построения ими карьерной стратегии посвящены исследования Лучкиной Т. В.; изучению вопросов повышения квалификации после завершения курса педагогической подготовки, а также роли педагогического самообразования на разных этапах становления учителя особое внимание уделяют Антонова Л. Н., Жукова Т. В.

Цель и задачи статьи заключаются в изучении особенностей периода профессиональной адаптации, являющегося основным звеном непрерывного педагогического образования, от которого зависит формирование профессионализма будущего педагога.

Изложение основного материала статьи. Учитель – ключевая фигура современной школы. От качества подготовки учителя зависит успех образовательной системы в целом. Сегодня в развитии педагогического образования в мире наметились положительные тенденции. Среди таких следует отметить повышение требований к поступающим в педагогические учебные заведения, ставшие университетами, а также увеличение срока обучения (в США с 4 до 5 лет, в Англии – с 2 до 3 лет в колледжах и с 3 до 4-5 лет в университетах, в России – с 5 до 6 лет). В США и Англии увеличена продолжительность прохождения педагогической практики в школе, кроме того больше внимания стало уделяться развитию у будущих учителей самостоятельности и активности в приобретении практических навыков в будущей профессии [1, С. 33].

Однако положительных преобразований будет недостаточно, если процесс профессиональной подготовки учителя будет заканчиваться со сроком обучения в высших учебных заведениях. Он должен продолжаться как в период адаптации, так и в дальнейшей профессиональной деятельности [2; 3].

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

3. Hryhorenko V. H. *Teoryya motyvyrovannoho vozdeystviya dyfferentsyal'no – yntehrал'nykh optymumov pedahohycheskykh faktorov v protsesse dukhovnosomatycheskoho razvytiya cheloveka* / V. H. Hryhorenko // М.: fond sotsyal'nykh yzobreteniy Rossyy, 2000. – 226 s.

4. Zymnyaya Y. A. *Klyuchevye kompetentsyy – novaya paradyhma rezul'tata obucheniya* / Y. A. Zymnyaya // *Vyshee obrazovaniye*, 2003. – # 5. – S. 34-42.

5. Krutsevych T. *Teoryya y metodyka fizycheskoho vospytaniya*. – T.1. – *Obshchye osnovy teoryy y metodyky fizycheskoho vospytaniya* / T. Krutsevych // К.: Olymp. l-ra, 2003. – 423 s

6. Krutsevych T. *Teoryya y metodyka fizycheskoho vospytaniya*. T.2. – *Metodyka fizycheskoho vospytaniya razlychnykh hrupp naseleniya* / T. Krutsevych // К.: Olymp. l-ra, 2003. – 391 s.

7. Lohvynenko O. B. *Vykhovannya fizychnoy kul'tury uchniv 5-9 klasiv u pozaklasniy diyal'nosti zahal'noosvitni'oyi shkoly: avtoref. dys. na здobuttya nauk. stupenya kand. ped. nauk: spets. 13.00.07 «Teoriya i metodyka vykhovannya»* / O. B. Lohvynenko // – Luhans'k, 2004. – 20s.

8. *Pedahohichni tekhnolohiyi osobystisno oriyentovanoho formuvannya v uchniv zahal'noosvitni'oyi shkoly kul'tury zdorov'ya: teoriya ta praktyka* / Za red. V. H. Hryhorenka, S. O. Omel'chenko // *Slov'yans'k: Vyd-vo SDPU*, 2010. – 347 s.

Педагогіка

УДК 378.037

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри дошкільної та початкової освіти

Чеботарьова Ірина Володимирівна

Луганський національний університет імені Тараса Шевченка (м. Луганськ)

ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ НЕЛІНІЙНОГО МИСЛЕННЯ ЯК УМОВА ЇХ ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО СТАНОВЛЕННЯ

Анотація. Стаття присвячена аналізу проблеми формування нелінійного мислення у майбутніх фахівців у системі вищої школи як умова їх духовно-морального становлення. Доведено, що відхід від лінійного мислення сприяє формуванню в людини цілісної картини світу й відповідальності за свої дії. Представлено практичний досвід формування нелінійного мислення в майбутніх фахівців.

Ключові слова: нелінійність, мислення, фахівець, духовно-моральне становлення.

Аннотація. Стаття присвячена аналізу проблеми формування нелінійного мислення у майбутніх фахівців у системі вищої школи як умови їх духовно-морального становлення. Доказано, що відхід від лінійного мислення сприяє формуванню у людини цілісної картини світу й відповідальності за свої дії. Представлено практичний досвід формування нелінійного мислення в майбутніх фахівців.

Ключевые слова: нелинейность, мышление, специалист, духовно-моральное становление.

Annotation. The article is devoted to the analysis of the problem of the formation of nonlinear thinking of future specialists in the system of higher

• реалізація у процесі фізичного виховання учнів основної школи ігрових, кооперативних, змагальних педагогічних форм впливу на них індивідуально визначених засобів фізичної культури, що моделюють суспільно-соціальні ситуації життя людини обумовлює прояв комплексної, специфічної її реакції у формі духовно-ціннісного ставлення до системи здоров'язбережувальних знань (суспільно-соціальний, практикологічний, філософсько-культурологічний компоненти), умінь, здорового способу життя, культури здоров'я особистості [3; 8].

Висновки. Аналіз соціально-педагогічних чинників розвитку саногенного мислення учнів основної школи під час занять фізичною культурою дозволяє стверджувати, що пріоритетною освітньо-оздоровчою метою фізичного виховання школярів є розвиток, навчання ефективній пізнавально-оздоровчій діяльності, як в умовах школи, так і в умовах сім'ї та дозволля особистості.

Здоров'ярозвиваючі знання, що передає вчитель фізичного виховання учням в першу чергу, специфічно стосуються теоретичних, методичних, організаційно-педагогічних, лікарсько-психологічних та соціально-ціннісних основ фізичної культури суспільства і особистості.

Література:

1. Арєф'єв В. Г. *Фізична культура в школі* / В. Г. Арєф'єв, Г. А. Єдинак // – Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький О.А, 2007. – 248 с.
2. Бойчук Ю. Д. *Еколого-валеологічна культура майбутнього вчителя: теоретико-методичні аспекти: [монографія]* / Ю. Д. Бойчук // Суми: Університетська книга, 2008. – 357 с
3. Григоренко В. Г. *Теория мотивированного воздействия дифференциально – интегральных оптимумов педагогических факторов в процессе духовносоматического развития человека* / В. Г. Григоренко // М.: фонд социальных изобретений России, 2000. – 226 с.
4. Зимняя И. А. *Ключевые компетенции – новая парадигма результата обучения* / И. А. Зимняя // *Высшее образование*, 2003. – № 5. – С. 34-42.
5. Круцевич Т. *Теория и методика физического воспитания. – Т.1. – Общие основы теории и методики физического воспитания* / Т. Круцевич // К.: Олимп. л-ра, 2003. – 423 с
6. Круцевич Т. *Теория и методика физического воспитания. Т.2. – Методика физического воспитания различных групп населения* / Т. Круцевич // К.: Олимп. л-ра, 2003. – 391 с.
7. Логвиненко О. Б. *Виховання фізичної культури учнів 5-9 класів у позакласній діяльності загальноосвітньої школи: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання»* / О. Б. Логвиненко // – Луганськ, 2004. – 20с.
8. *Педагогічні технології особистісно орієнтованого формування в учнів загальноосвітньої школи культури здоров'я: теорія та практика* / За ред. В. Г. Григоренка, С. О. Омельченко // *Слов'янськ: Вид-во СДПУ*, 2010. – 347 с.

References:

1. Aryef'yev V. H. *Fizychna kul'tura v shkoli* / V. H. Aryef'yev, H. A. Yedynak // – Kam'yanets'-Podil's'kyi: PP Buynits'kyi O.A, 2007. – 248 s.
2. Boychuk Yu. D. *Ekoloho-valeolohichna kul'tura maybutn'oho vchytelya: teoretyko-metodychni aspekty: [monohrafiya]* / Yu. D. Boychuk // Sumy: Universytet-s'ka knyha, 2008. – 357 s

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

Обобщение и систематизация массового педагогического опыта, проведенное Зубцовой Л. К., позволило выделить следующие этапы становления молодого специалиста: довузовский, вузовский и послевузовский. Перечисленные этапы являются единными звеньями системы непрерывного образования. На разных этапах профессионального становления расширению полученных в вузе знаний, творческому усвоению учителем своей профессиональной роли принадлежит важнейшая, но содержательно и методологически по-разному организованная роль. Тем не менее, по мнению автора, для подготовки специалиста наиболее важным является именно послевузовский этап. При этом процесс адаптации молодого специалиста к работе в школе может быть успешным только в ходе *самостоятельной* практической деятельности, когда возможно развитие его педагогических способностей, умений, навыков [4, С. 249].

Успех в педагогической деятельности в целом, по мнению Рябова В. В., Фролова Ю. В., Махотина Д. А., определяется не только наличием практических навыков по организации образовательного процесса и профессионально важных качеств личности, но и наличием опыта [3, С. 164]. Выпускник высшего учебного заведения таковым не обладает, а уровень его знаний в предметной области, психологии, физиологии и др. служит всего лишь *пороговой характеристикой* для допуска учителя к работе [3, С. 163].

Следует отметить, что статус молодого специалиста в зарубежных странах несколько отличается от отечественного. Так, Кодекс Законов о труде Украины, в частности ч.2 ст.197, рассматривает *молодых специалистов* как выпускников государственных учебных заведений, потребность в которых ранее была заявлена предприятиями, учреждениями, организациями, и которым предоставляется работа по специальности на период *не менее трёх лет*. Получение диплома учителя за рубежом (в частности в Канаде) формально даёт право на назначение в школу, но такое первое назначение на учительскую должность почти всегда бывает *временным* [5, С. 37]. В зависимости от особенностей законодательства той или иной страны длительность испытательного срока варьируется от нескольких месяцев до нескольких лет, но в среднем составляет два-три года, в течение которых начинающему учителю оказывается содействие в профессиональном становлении. В отечественной практике, как правило, вхождение в профессию через школу молодого специалиста носит формальный характер.

Недостаточное внимание к началу педагогической карьеры, которая является чрезвычайно важным этапом в процессе профессионального становления учителя, приводит к негативным последствиям. Статистика показывает, что молодые специалисты, объективно оценивая свои умения и ощущая неспособность преодолевать сложности, именно в первые два-три года оставляют профессию. Жегин П. А., ссылаясь на исследование Вершловского С. Г., приводит данные, согласно которых 10% учителей со стажем до 3 лет и 17% учителей со стажем 4-5 лет планируют покинуть школу, и утверждает, что профессию часто покидают наиболее эффективные начинающие педагоги [6, С. 239].

Причиной таких отчаянных действий является целый комплекс проблем, с которыми молодой специалист (выпускник педагогического вуза) одновременно сталкивается в первый год работы в школе. Назовём основные из них:

1) несоответствие реалий тем теоретическим знаниям, которые были получены во время обучения в высшем учебном заведении;

2) расхождение между нарисованными в воображении образами детей, которые были созданы ещё на студенческой скамье, и живыми реальными детьми;

3) сложности во взаимоотношениях с другими учителями, поскольку не все из них понимают специфику адаптационного периода и не все готовы оказать поддержку молодому специалисту;

4) личностно-профессиональная неопределённость молодого учителя, который ещё не всё понял о себе, своём образе, своей миссии и т.д.

Начинающие учителя – это *будущие* профессионалы, и они не должны выполнять те же виды работ, что и опытные учителя, без поддержки со стороны соответствующих образовательных структур [5, С. 37]. Исследования, проводимые в России и за рубежом, показали, что *профессионалом* педагог становится при условии постоянного самосовершенствования только после 12-20 лет педагогической работы [3, С. 166]. Изучение зарубежного опыта поддержки начинающих учителей даёт основания утверждать, что значительно ускорить и облегчить процесс профессиональной адаптации молодых специалистов становится возможным при условии предоставления соответствующему консультанту (наставнику) полномочий по всесторонней поддержке молодого специалиста и организации её непосредственно на рабочем месте. Кроме того, работа с ментором (наставником), преподающим, тот же предмет, что и новичок, сокращает риск ухода из профессии на 30% [6, С. 239].

Выводы. Период профессиональной адаптации начинающего учителя является чрезвычайно важным звеном в системе непрерывного педагогического образования. Именно первые годы работы по специальности формируют основы мастерства педагога и его намерение остаться в профессии. Очевидным становится то, что без посторонней помощи процесс адаптации к новым условиям профессиональной деятельности становится затяжным, болезненным и малоэффективным. В связи с этим дальнейшего изучения требуют вопросы организации всесторонней поддержки молодого специалиста без отрыва от рабочего места и использования в полном объёме педагогического потенциала наставничества, а также грамотного сопровождения профессионального становления начинающего учителя.

Литература:

1. Митрофанов К.Г. Основные тенденции развития педагогического образования в мире // *Эксперимент и инновации в школе*. – 2010. - № 2. – С. 33-35.
2. Антонова Л.Н. Современный учитель в условиях модернизации педагогического образования России // *Вестник МГОУ. Серия «Педагогика»*. – 2011. - № 1. – С. 7-13.
3. Рябов В.В., Фролов Ю.В., Махотин Д.А. Сертификация педагогических работников как инструмент независимой оценки их квалификации и компетенций // *Народное образование*. – 2012. - № 8. – С. 163-171.
4. Зубцова Л.К. Условия профессиональной адаптации начинающего учителя // *Сибирский педагогический журнал*. – 2011. - № 3 (март). – С. 248-254.
5. Лучкина Т.В. Особенности содействия профессиональному становлению начинающего учителя в Канаде // *Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И.Герцена*. – 2009. - № 12. – С.36-45.

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

дидактичним поєднанням теоретичного (поняття теорії і методики фізичної культури, біомеханіки рухів, техніки фізичних вправ, структури психомоторних здібностей, оздоровчих механізмів впливу фізичних навантажень, резистентність організму, психосоматичний стан, нервово-м'язова працездатність тощо) та практичного навчального матеріалу (виконання фізичних вправ, їх вивчення, закріплення, індивідуалізоване удосконалення, розвиток фізичних якостей, загартування тіла, вимоги здорового способу життя, тестування функціональних можливостей, вплив природних і валеологічних факторів, самостійне виконання фізичних вправ в умовах дозвілля та виконання домашніх навчальних завдань тощо), які складають зміст уроків фізичного виховання та позакласних його форм [1; 2; 3; 8];

- орієнтації змісту занять фізичною культурою на сталу реалізацію міждисциплінарних зв'язків, які забезпечують учням можливість ціннісно зрозуміти сутність здоров'язбережувальних знань, особистісно-соціальну цінність здорового способу життя, культури здоров'я особистості, що вивчаються в процесі фізичного виховання учнів основної школи [1; 2; 3; 8];

- використання інтерактивної сутності занять фізичною культурою (яким притаманні змагальність, конкурентність, взаємодія, співтворчість, командний стиль діяльності) з метою активізації пізнавальної діяльності учнів основної школи в сфері формування здоров'язбережувальних знань (суспільно-соціальний, мотиваційно-потребнісний компоненти), здорового способу життя, культури здоров'я особистості (самостійна робота, самоактуалізація, робота в малій групі, намагання успіху, психосоматична рефлексія, самоконтроль, взаємоаналіз оперативної діяльності партнерів тощо), які усвідомлюються учнями як особистісно-соціальна цінність [8];

- формування в учнів здоров'язбережувальних знань, здорового способу життя, психофізичної досконалості шляхом оперативного підкріплення їх особистісно-соціальної цінності результатами психомоторного розвитку, удосконалення адаптаційних можливостей (до фізичних навантажень різної потужності, обсягу та біологічної структури), зростаючої динаміки спортивних досягнень, резистентності організму суб'єктів фізичного виховання [3; 8];

- структурно-функціональне поєднання інтелектуальної (оперативно структурованої) та психомоторної діяльності учнів у процесі занять фізичною культурою у різних її педагогічних формах забезпечує створення позитивного психоемоційного клімату занять, емоційно збагачених навчальних ситуацій, реалізація яких є потужним специфічним фактором продуктивного формування особистісно орієнтованих здоров'язбережувальних знань (мотиваційно-потребнісний, філософсько-культурологічний, суспільно-соціальний компоненти) і вмінь, здорового способу життя, культури здоров'я учнів основної школи [2; 3; 8];

- інтегрований інтелектуально-руховий вплив занять фізичною культурою учнів основної школи є потужним дидактичним і виховним фактором інтеріорізованого формування у суб'єктів фізичного виховання оперативної когнітивної та інтерпретаційної мотивації їх пізнавальної діяльності [8], що в структурі особистості виконують функцію логіко-ціннісного механізму фіксування та формування здоров'язбережувальних знань, здорового способу життя, культури здоров'я людини [3];

обґрунтувати специфічність впливу занять фізичною культурою на процес формування здоров'язбережувальних знань учнів основної школи.

Формулювання мети статті та завдань. Мета та завдання статті полягають у визначенні соціально-педагогічних чинників розвитку саногенного мислення учнів основної школи та формування здоров'язбережувальних знань в процесі занять фізичною культурою.

Виклад основного матеріалу статті. Системні дослідження сутності і структури фізичної культури як суспільно-соціального явища [3; 8] та навчальної дисципліни [1; 7] формує у учнів основної школи, саногенне мислення специфічність якого полягає у наступному:

- специфічність теоретично методичних знань фізичної культури, як навчальної дисципліни, обумовлюється змістом її базових розділів, які на системному рівні здоров'язбережувальних знань охоплюють низку наступних питань фізичного виховання учнів основної школи [1; 3]:
 - значення фізичної культури для психосоматичного здоров'я людини, формування її здорового способу життя, культури здоров'я, соціально-ціннісного самовизначення і самореалізації;
 - фізичний розвиток, фізична підготовка, руховий режим, перша допомога під час обмороження та перегрівання;
 - методи розвитку силових, швидкісних, швидко-силових, координаційних здібностей, гнучкості, спритності, витривалості, методи дозування фізичних навантажень;
 - особливості режиму харчування, профілактики інфекційних захворювань, загартовування тіла, гігієнічні вимоги до занять фізичною культурою;
 - здоровий спосіб життя, профілактика шкідливих звичок (паління, алкоголізм, наркоманія, гіподинамія, стреси тощо), методи самостійних занять фізичною культурою, самоконтролю за впливом фізичних навантажень (перевтома, перенапруження, перетренованість, травматичні враження тощо), фізичне виховання в сім'ї;
 - актуальність фізичної культури в процесі соціально-ціннісного (професійно-трудового) самовизначення та особистісно-соціальної самореалізації людини, яка усвідомлює психосоматичне здоров'я, культуру здоров'я, фізичну культуру особистості як безальтернативну цивілізаційну цінність [3].
- методика і педагогічні технології занять фізичною культурою учнів основної школи забезпечують формування вищезначених знань без шкоди для рухової активності суб'єктів освітнього та фізкультурно-оздоровчого процесу [1; 5; 6];
- здоров'язбережувальні знання формуються шляхом системної реалізації в освітньо-виховному середовищі школи нової парадигми здоров'язрозвиваючого навчання, основу якої складає вихідна концептуальна схема розв'язання педагогічних проблем та завдань на засадах орієнтації навчального процесу фізичного виховання на особистість учня [1; 3; 8], визначення учня рівноправним суб'єктом навчально-виховної взаємодії, та діалог як основу формування вищезначених знань [1; 3; 8];
- оптимальні умови особистісно-орієнтованого формування здоров'язбережувальних знань учнів основної школи досягаються

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

6. Жегин П. А. Поддержка начинающих учителей: опыт Австралии, Новой Зеландии, Ирландии // Педагогическое образование в России. – 2011. – 2. – С. 238-244.

References:

1. Mitrofanov K.G. Osnovnye tendentsii razvitiya pedagogicheskogo obrazovaniya v mire // Eksperiment i innovatsii v shkole. – 2010. – № 2. – С. 33-35.
2. Antonova L.N. Sovremennyy uchitel v usloviyah modernizatsii pedagogicheskogo obrazovaniya Rossii // Vestnik MGOU. Seriya «Pedagogika». – 2011. – № 1. – С. 7-13.
3. Ryabov V.V., Frolov Yu.V., Mahotin D.A. Sertifikatsiya pedagogicheskikh rabotnikov kak instrument nezavisimoy otsenki ikh kvalifikatsii i kompetentsiy // Narodnoye obrazovaniye. – 2012. – № 8. – С. 163-171.
4. Zubtsova L.K. Usloviya professionalnoy adaptatsii nachinayushchego uchitelya // Sibirskiy pedagogicheskiy zhurnal. – 2011. – № 3 (mart). – С. 248-254.
5. Luchkina T.V. Osobennosti sodeystviya professionalnomu stanovleniyu nachinayushchego uchitelya v Kanade // Izvestiya Rossiyskogo gosudarstvennogo pedagogicheskogo universiteta im. A.I. Gertsena. – 2009. – № 12. – С. 36-45.
6. Zhehin P.A. Podderzhka nachinayushchikh uchiteley: opyt Avstralii, Novoy Zelandii, Irlandii // Pedagogicheskoe obrazovanie v Rossii. – 2011. – №2.

Педагогика

УДК 37.03-053.67:[371.13:316.776.33]

кандидат педагогических наук, доцент Грищенко Надежда Анатольевна
Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко (г. Луганск)

НАУЧНОЕ ТВОРЧЕСТВО КАК КОМПЕТЕНТНОСТНЫЙ КОНСТРУКТ СПЕЦИАЛИСТА В СФЕРЕ ДОШКОЛЬНОГО И НАЧАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация. В статье обосновывается важность научного творчества специалистов дошкольного и начального образования с позиций компетентностного подхода. Представлена взаимосвязь научного творчества с реализацией специалистом компетентности самостоятельной познавательной деятельности. Статья раскрывает содержание, этапы научного творчества, а также качества творческой личности.

Ключевые слова: научное творчество, компетентность, компетентностный подход, творческая личность, личностное развитие.

Annotation. Importance of scientific works of experts of preschool and primary education from positions of competence-based approach locates in article. The interrelation of scientific creativity with realization by the expert of competence of independent cognitive activity is presented. Article opens the contents, stages of scientific creativity, and also quality of the creative person.

Keywords: scientific creativity, competent approach, competence, creative person, personal development.

Введение. Предъявляемые всё более высокие требования к профессионально-педагогической подготовке специалиста в сфере высшего профессионального образования, его личностным качествам приходят во всё

большее противоречие с реальными условиями, обеспечивающими эффективность данного процесса. Стремительные социально-экономические изменения, приведшие к принятию новых образовательных стандартов школьного среднего образования, предъявляют новые требования к профессиональной подготовке специалистов как дошкольного, так и начального образования. Не теряет актуальности проблема компетентности воспитателя и учителя младшей школы, а потому и построения компетентностной модели подготовки специалиста дошкольного и начального образования в высшей школе. Особую проблему составляет подготовка, переподготовка и повышение квалификации педагогических кадров в системе непрерывного образования, а также моделирование этой деятельности на основе компетентностного подхода.

Специалист в сфере образования должен всегда находиться в поиске оптимальных путей повышения результативности своего труда, а отсюда и удовлетворённости в профессии.

На необходимость создания чёткой системы подготовки будущего педагога, а также системы формирования профессиональных умений, в частности, указано многими учёными, в том числе Н.В. Кузьминой, И.Т. Огородниковым, А.Г. Петровым, А.И. Пискуновым, В.А. Сластёниным, Л.Ф. Спириным, А.И. Щербаковым и др. Так, например, А.И. Пискунов усматривает улучшение подготовки учителей в научно-обоснованном отборе теоретического материала и его увязке с практической деятельностью обучаемых. Н.В. Кузьмина настаивает на усилении внимания к гностической, конструктивной и коммуникативной деятельности, а И.Т. Огородников связывает эффективность подготовки с совершенствованием, как организаторской, методической работы, так и научно-исследовательской деятельности будущих специалистов.

Большинство методологических подходов в педагогическом образовании рассматривают активную деятельность, научный творческий потенциал и самореализацию специалиста образовательной сферы в тесной взаимосвязи, которые, получая высокий уровень развития, являются условиями профессиональной удовлетворённости личности специалиста.

Поэтому данная статья посвящена проблеме научного творчества как компетентностного конструкта специалиста в сфере дошкольного и начального образования.

Формулировка целей статьи. Целью статьи является теоретическое обоснование научного творчества как компетентностного конструкта специалиста дошкольного и начального образования, раскрытия его содержания и рассмотрение проблемы педагогического сопровождения творческой деятельности обучающихся в системе непрерывного образования.

Изложение основного материала статьи. Компетентностный подход не первое десятилетие разрабатывается в отечественной педагогической науке и представлен в трудах таких авторов, как: Э.Ф. Зеер, И.А. Зимняя, А.М. Маркова, П.Ф. Каптерев, А.В. Хуторской, В.Д. Шадриков и др [1, 2, 4, 5]. Э.Ф. Зеер обосновывает компетентность как интегративное качество личности, включающее в себя систему необходимых знаний, умений и навыков, достаточных для выполнения определённого вида профессиональной деятельности [1, с. 23]. По мнению А.В. Хуторского, компетентность понимается как владение человеком соответствующей компетенцией,

УДК: 371.7 / 37.011. 31

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри теоретичних, методичних основ фізичного виховання і реабілітації

Холодний Олександр Іванович

Державний вищий навчальний заклад

«Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слов'янськ);

старший викладач кафедри теоретичних, методичних основ фізичного виховання і реабілітації Чернобай Сергій Олексійович

Державний вищий навчальний заклад

«Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слов'янськ)

РОЗВИТОК САНОГЕННОГО МИСЛЕННЯ ШКОЛЯРІВ В ПРОЦЕСІ ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ

Анотація. Стаття присвячена соціально-педагогічним чинникам, які впливають на розвиток саногенного мислення учнів основної школи в процесі занять фізичною культурою. Аналізується специфічність впливу занять фізичною культурою на процес формування здоров'язбережувальних знань.

Ключові слова: Соціально-педагогічні фактори, фізична культура, здоров'язбережувальні знання.

Аннотація. Стаття посвящена социально-педагогическим факторам, которые влияют на развитие саногенного мышления учеников основной школы в процессе занятий физической культурой. Анализируется специфичность влияния занятий физической культурой на процесс формирования здоровьесохраняющих знаний.

Ключевые слова: Социально-педагогические факторы, физическая культура, здоровьесохраняющие знания.

Annotation. Article is devoted to the social and educational factors that influence the development of thinking sanogennykh primary school pupils in the process of physical training. We analyze the specificity of the effect of physical training on the formation of zdorovyasohranyayuschih knowledge.

Keywords: Socio-educational factors, physical culture, zdorovyasohranyayuschie knowledge.

Вступ. В умовах сучасної національної освітньо-виховної системи навчання розглядається як систематичне формування особистості учнів шляхом озброєння їх знаннями, уміннями, навичками, ключовими компетентностями, на засадах яких людина набуває здатності до соціально-ціннісного самовизначення та особистісно-суспільної самореалізації [2; 3]. Специфічність навчання в цій системі визначається змістом предмету, який включає у якості базових компонентів освіти виховання, розвиток, здоров'язбереження, соціальну адаптацію [2; 3; 4] в аспекті становлення базових компонентів здоров'язбережувальних знань.

Відомі вчені у галузі теорії і методики навчання такі, як Ю. Бойчук [2]. І. Зимня [4] аргументовано доводять, що головним компонентом навчання є відповідні знання, методика і технологія формування яких базується не тільки на загальнопедагогічних принципах, але й визначається специфікою навчального предмету. У зв'язку з цим узагальненням, буде доцільно

Під час створення системи вправ і завдань має бути дотриманим принцип наступності, за яким кожна наступна вправа під кутом зору комунікативно-діяльнісного підходу ґрунтується на досвіді, набутому студентами під час виконання попередніх вправ, розвиває його і, звісно, є складнішою.

Вважається, що добір вправ здійснено раціонально, якщо вони повністю відтворюють дидактичну структуру навчального процесу, а вона, у свою чергу, розглядається оптимальною за умови, якщо дібрані типи і види вправ організовані у такій послідовності та використані у такій кількості, що забезпечують ефективне формування умінь і навичок у різних видах мовленнєвої діяльності.

Висновки. Підручник слід розглядати як запропоновану студентам програму їхньої діяльності, успішне виконання якої може забезпечити досягнення запланованої мети, що є показником їхнього рівня навченості. Цьому сприяють вправи і завдання як засоби управління цим процесом. Відтак, від оптимально визначеної та раціонально-організованої їх системи значною мірою залежить ефективність підручника, а отже і успішність самого навчання.

Література:

1. Бим И.Л. Методика обучения иностранным языкам как наука и проблемы школьного ученика / Бим И.Л. – М.: Русский язык, 1977. – 288 с.
2. Бим И.Л. Теория и практика обучения немецкому языку в средней школе: Проблемы и перспективы / И.Л. Бим. – М.: Просвещение, 1988. – 256 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов.ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпін: ВТФ «Перун», 2007. – 1736 с.
4. Гальскова Н.Д. Современная методика обучения иностранным языкам: Пособие для учителя / Н.Д. Гальскова. – М. АРКТИ, 2003. – 189 с.
5. Гез Н. И. Система упражнений и последовательность развития речевых умений и навыков / Н. И. Гез // Иностранные языки в школе. – 1969. – № 6. – С. 29–40.
6. Засоби формування комунікативної компетентності у змісті шкільних підручників з іноземних мов. Теорія і практика: монографія / Валерій Редько. – К.: Генеза, 2012. – 224 с.
7. Скалкин В.Л. Системность и типология упражнений для обучения говорению / В.Л. Скалкин // Иностр. яз. в шк. – 1979. - №2. С. 19-25.

References:

1. Bym Y.L. Metodyka obuchenija ynostrannym jazykam kak nauka y problemy shkol'nogho uchebnika / Bym Y.L. – M.: Russkij jazyk, 1977. – 288 s.
2. Bym Y.L. Teorija y praktika obuchenija nemeckomu jazyku v srednej shkole : Problemy y perspektivy / Y.L. Bym. – M.: Prosveshhenye, 1988. – 256 s.
3. Velykij tлумachnyj slovník suchasnoji ukrainskijoj movy / uklad. i gholov.red. V.T. Busel. – K.; Irpin: VTF «Perun», 2007. – 1736 s.
4. Ghaljskova N.D. Sovremennaja metodyka obuchenija ynostrannym jazykam: Posobyje dlja uchytelja / N.D. Ghaljskova. – M. ARKTY, 2003. – 189 s.
5. Ghez N. Y. Sistema uprazhnenij y posledovatel'nostj razvytija rechevykh umenij y navykov / N. Y. Ghez // Ynostrannye jazyky v shkole. – 1969. – No. 6. – S. 29–40.
6. Zasoby formuvannja komunikativnoji kompetentnosti u zmisti shkilnykh pidruchnykiv z inozemnykh mov. Teorija i praktika: monoghrafija / Valerij Redjko. – K.: Gheneza, 2012. – 224 s.
7. Skalkyn V.L. Systemnostj v typpologhija uprazhnenij dlja obuchenija ghovoreniju / V.L. Skalkyn // Ynostr. jaz. v shk. – 1979. – No. 2. S. 19-25.

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

включающей его личностное отношение к ней и предмету деятельности. Иначе говоря, компетенция – это наперед заданное требование к образовательной подготовке обучаемого, а компетентность – уже состоявшееся качества личности обучаемого и минимальный опыт по отношению к деятельности в заданной сфере [5]. Автор выделяет перечень ключевых компетенций на основе главных целей образования, структурного представления социального опыта и опыта обучающихся, а именно:

1. Ценностно-смысловая компетенция.
2. Общекультурная компетенция.
3. Учебно-познавательная компетенция.
4. Информационная компетенция.
5. Коммуникативная компетенция.
6. Социально-трудовая компетенция.
7. Компетенция личностного самосовершенствования.

Показательно, что среди семи образовательных компетенций ценностно-смысловая компетенция занимает первое место. Поскольку педагогическая компетентность представляет собой совокупность базовой и специальной компетентностей, то овладение последней невозможно без реализации базовой компетентности и ключевых компетенций в профессиональной педагогической деятельности. Существенно, что к базовым компетентностям относят компетентность самостоятельной познавательной деятельности, невозможной без владения комплексом универсальных знаний, включающих законы, категории, понятия, принципы профессиональной и общенаучной направленности функционирования науки и общества.

В ключе вышеизложенного личностный смысл научного творчества специалиста дошкольного и начального образования является предпосылкой успешного овладения им специальными компетентностями, а также обуславливает гибкость и мобильность профессионала в непрерывно развивающемся образовательном и социокультурном пространстве.

На сегодняшний день мы стали свидетелями распространения феномена отчуждения как нарушения смысловых связей в структуре жизненного мира личности, в том числе и среди педагогов и воспитателей с солидным стажем профессиональной деятельности. Результатом этого процесса закономерно становится потеря смысла профессиональной деятельности, глубокая неудовлетворённость результатами своего труда. Потеря смысла профессиональной деятельности часто становится как субъективным переживанием отсутствия общего смысла жизни и нарушения регуляции собственного поведения. Круг интересов, входя в сложную структуру потребностей, целей, мотивов, идеалов, опосредуется смысловой основой сознания личности. Это означает, что именно личностный смысл определяет отношение человека к предметам и явлениям мира, отражает значение для него собственной деятельности. Можно отождествить смыслы и ценности, а потому рассматривать первые в качестве механизмов удерживания и укоренения человека в мире. Личностные смыслы являются той основой, на которой выстраиваются личностные ценности человека [3].

Поскольку главным принципом педагогического образования является его гарантированная результативность, то есть обязательность удовлетворения потребностей человека в повышении его жизненного уровня путём получения определённых образовательных услуг, то и дальнейшая поддержка

достаточного уровня удовлетворённости выбранной педагогической деятельностью органически входит в круг задач непрерывного образования.

Научное творчество, имеющее непосредственное отношение к научно-исследовательской работе, к разработке научных идей, их логической обоснованности и доказательности, к обобщению опыта педагогов-новаторов, к новейшим рекомендациям по развитию педагогической науки, инновационным методам, приёмам, технологиям в педагогической деятельности, должно быть органически включено в процесс обучения специалистов дошкольного и начального образования, отвечать их личностным смыслам, а, следовательно, базироваться на внутренней мотивации субъектов обучения.

Научное творчество как деятельность способствует формированию у обучающихся преобразующего отношения к окружающей действительности, поскольку у человека, который не занимается творческой деятельностью, вырабатывается приверженность к общепринятым взглядам и мнениям. Это приводит к тому, что в своей деятельности, работе и мышлении он не может выйти за пределы известного, а значит «остаётся на месте» как в своём профессиональном, так и личностном развитии. Таким образом, научное творчество имеет двойную результативность.

Результатом творческой деятельности обучающихся является формирование комплекса качеств творческой личности:

- умственная активность;
- стремление добывать знания и формировать умения для выполнения практической деятельности;
- самостоятельность в решении поставленной задачи;
- креативность и изобретательность.

Большое значение в творческой деятельности имеет непрерывность творческого процесса, который имеет свои временные фазы, среди которых можно выделить такие четыре: первая – подготовительная, вторая – инкубации или созревания, третья – озарения или инсайта и четвертая – проверки.

Первая фаза творчества не начинается с фактов. Она начинается с осознания проблемы. Факты и ситуации, из которых вытекает проблема, как правило, доступны многим. Но оценить их и сформулировать на основе их анализа проблемы могут лишь немногие подготовленные умы. Умение чувствовать, находить и ставить проблемы – одна из основных черт творческого мышления. Творческие проблемы формулируют при осознании противоречия между наличными знаниями и действительностью. Одним из источников творческих проблем является осознание того, что положения, которые оцениваются многими, как истинные, являются заблуждениями. Хотя они и не противоречат фактам, но являются ошибочными. Наконец, творческие проблемы могут возникать из стремления найти новый и весьма интересный метод обобщения имеющейся информации. Творческая проблема отличается от простого вопроса, затруднения (так переводится с греческого термин «проблема») тем, что для ее решения нет заранее заданного метода. Его находят в процессе поиска решения. Любой поиск предполагает наличие многих вариантов, путей, состояний. Цель поиска заключается в отборе лучшего из многих сравнимых по результату вариантов. Сознательный поиск возможных путей решения проблемы является продолжением подготовительной фазы творчества. Если удастся точно определить, что собой

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

підтримати діалог відповідно до запропонованої теми/ситуації; ініціювати та підтримувати діалог відповідно до різноманітних соціальних умов спілкування; обговорювати в діалозі різноманітні проблеми (за змістом прочитаного тексту, відповідно до запропонованої ситуації та ін.); запитати необхідну інформацію; висловити й обґрунтувати власну точку зору щодо проблеми, яка обговорюється; дати пораду партнеру по спілкуванню; висловити згоду/незгоду, радість/незадоволення та ін. у процесі спілкування; отримати інформацію від свого співрозмовника про його точку зору щодо певної проблеми.

Наведемо приклади.

Vervollständigen und dramatisieren Sie Dialoge. (Доповніть та інсценуйте діалоги).

Bilden Sie eigene Dialoge. Verwenden Sie die Redewendungen aus der Tabelle. (Складіть власні діалоги використовуючи вирази з таблиці).

Bilden Sie ähnliche Dialoge. Sprechen Sie jemanden an und fragen: (Складіть подібні діалоги, зверніться та розпитайте кого-небудь про:).

- wie Sie zum Bahnhof /zur Post /zur Apotheke/ zum Cafe usw kommen.

- wo sich die nächste Bus-Haltestelle befindet und ob es weit bis zur Haltestelle ist.

- bedanken Sie sich für den Rat und verabschieden Sie sich.

Arbeiten Sie in Paaren! Stellen Sie sich vor, ihr Freund interessiert sich für die Geschichte und Kultur Deutschlands, welche Sehenswürdigkeiten würden Sie ihm zu besuchen empfehlen, argumentieren Sie Ihre Meinung. (Працюйте в парах! Уявіть, що Вашого друга цікавить культура та історія Німеччини, які відомі місця Ви б порадили йому відвідати, аргументуйте свою думку).

Bitten Sie um Informationen zum Thema „Vollzugsbeamten“. (Зробіть запит інформації по темі „Співробітники правоохоронних органів“).

Es interessiert Sie z.B.: Wo ...? Was ...? Wie....? Wie oft...? Seit wann...? Wieviel...?

Не менш важливим засобом формування іншомовної професійної компетентності, повідомлення соціокультурної інформації та стимулювання комунікативної взаємодії є ілюстративний матеріал підручника (фотографії, малюнки, схеми, таблиці), який не лише супроводжує текстовий компонент, але й відображає фрагменти реальності країн, мова яких вивчається.

Welchem Thema ist die Collage gewidmet. Beschreiben Sie die Fotos. (Якій темі присвячено колаж. Опишіть фото).

Sehen Sie sich die Bilder an. Stellen Sie 5 Fragen zu jedem Bild. (Розгляньте картинки. Складіть по 5 запитань до кожної з них).

Beruferaten: Anhand der unten gegebenen Tabelle stellen Sie einen der Berufe vor (mündlich), die anderen müssen raten, um welchen Beruf es sich handelt. (Вігадай професію: на основі поданої таблиці презентуйте одну з професій, інші мають здогадатись, про яку саме йде мова).

Sehen Sie sich das Schema „Politisches System Deutschlands“ an und lesen Sie die Texte. Wählen Sie die passenden Begriffe über die Texte. (Розгляньте схему „Політична система Німеччини“ та прочитайте тексти. Доберіть правильні заголовки до текстів).

Sehen Sie das Bild an. Machen Sie eine Mitteilung zu seinem Inhalt. (Розгляньте картинку. Зробіть повідомлення до її змісту).

2) der Bundespräsident	b) Parlamentsmitglied, das von den Bürgern gewählt wird
3) der Bund	c) Staatsoberhaupt Deutschlands. Er repräsentiert Deutschland und ernennt die Minister und Ministerinnen in der Regierung. Er wird von der Bundesversammlung gewählt.
4) der Bundesrat	d) Vertretung der Regierungen der Bundesländer. Er kontrolliert den Bundestag und stimmt über Gesetzesvorschläge der Bundesregierung ab.
5) der Bundestag	e) Abgeordnete aus ganz Deutschland. Sie werden von allen deutschen Wahlberechtigten gewählt und diskutieren die Politik der Bundesregierung

Вправи для формування граматичних навичок передбачають засвоєння студентами граматичного явища на рівні значення, форми, функцій (застосування/упізнавання) у мовленнєвих продуктах:

Finden Sie im Text die Sätze mit gerader und invertierter Wortfolge. (Знайдіть в тексті речення з прямим та зворотнім порядком слів).

Verändern Sie die Wortfolge in den Sätzen. (Змініть порядок слів у реченнях).

Setzen Sie die in Klammern stehenden Verben in der passenden Passivform ein. (Розкрийте дужки та поставте дієслова у відповідну форму пасиву).

Antworten Sie auf folgende Fragen. Gebrauchen Sie Infinitivgruppen und die in Klammern stehenden Wortgruppen. (Дайте відповіді на запитання використовуючи інфінітивні групи та словосполучення подані в дужках).

Вправи і завдання для навчання усного і писемного монологічного мовлення:

Äußern Sie sich kurz zu den folgenden Stichpunkten: (Складіть висловлювання на основі тез:)

- 1) Was sind die Merkmale des Polizeiberufs?
- 2) Wie läuft die Auswahlvorstellung ab?
- 3) Warum nimmt der Sport so einen wichtigen Platz sowohl bei der Auswahl, als auch bei der Ausbildung zukünftiger Polizisten ein?
- 4) Was sind die berufsspezifischen Sportarten?
- 5) Welche Lehrgänge gibt es für die Polizeibeamten?

Berichten Sie über Ihr Lebenslauf schriftlich. (Повідомте письмово про свою біографію).

Machen Sie eine Mitteilung und erzählen Sie: (Зробіть повідомлення та розкажіть:).

- Was ist eine Straftat?
- Gegen wen (was) können die Straftaten gerichtet sein?
- Welche Straftaten behandelt das StGB?

У змісті підручника „Deutsch für Jarastudenten“, для виконання різноманітних дидактичних завдань, нами використовуються діалоги. Найтиповіші з них спрямовані на формування у студентів умінь: розпочати, підтримати та завершити діалог відповідно до етичних норм, прийнятих у країні, мова якої вивчається; логічно вибудовувати діалог; активізувати у спілкуванні нові мовні (фонетичні, лексичні та граматичні) одиниці;

Проблеми современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

представляет наилучший вариант, то становится возможным самый простой способ поиска – сознательный перебор вариантов. Часто, одним из самых эффективных способов поиска вариантов решения проблемы является рассмотрение ее со всех сторон так, чтобы можно было сознательно учесть и рассмотреть все возможные усложнения и варианты.

Сама же проблема педагогического сопровождения научного творчества многогранна, поскольку состоит не только в необходимости пересмотра учебного плана и рационального, интегративного включения научных проектов в систему подготовки специалистов, цели которых соответствуют данному этапу в системе непрерывного образования, но и в яркой индивидуализации научного творчества, особенно у обучающихся с богатым опытом педагогической работы. Например, дисциплина «Основы научно-педагогических исследований», стоящая в учебном плане подготовки специалистов дошкольного и начального образования на втором курсе призвана сформировать первоначальные умения и навыки научной работы и подготовить студентов к написанию курсовых работ по специальности. Однако эта дисциплина предшествует многим педагогическим дисциплинам и не может опираться на достаточное знание студентами педагогической науки и тем более практики, что препятствует глубокому научному поиску и формированию качеств творческой личности у студенческой молодежи. Иная ситуация возникает при обучении слушателей последилового образования и вообще студентов-заочников, работающих по специальности и имеющих достаточный опыт профессиональной деятельности. У взрослых обучающихся заинтересованность в проведении научных исследований в педагогической области гораздо выше, однако владение исследовательским инструментарием часто не на достаточном уровне. Поэтому в такой ситуации уместно говорить о решении проблемы при помощи индивидуальной работы с тьютором, педагогического сопровождения, основывающегося на принципах акмеологического и синергетического подходов.

Выводы. Таким образом, проблема педагогического сопровождения научного творчества специалистов дошкольного и начального образования требует своего решения, поскольку является одним из основных компетентностных конструкторов специалиста.

Весьма перспективной, на наш взгляд, представляется работа по моделированию процесса педагогического сопровождения научного творчества специалистов дошкольного и начального образования, представляющего систему индивидуальных научных проектов, интегрированную в общий план подготовки специалистов и имеющую тесные междисциплинарные связи. Практическим решением такой задачи может быть разработка специальных курсов, включающих теоретический и практический блоки, а также разнообразных тренингов и др.

Литература:

1. Зеер Э.Ф. Ключевые компетенции, определяющие качество образования. // Образование в Уральском регионе: научные основы развития: Тез. докл. II науч.-практ. конф. – Екатеринбург: Изд-во Рос. гос. проф.-пед.ун-та – 2002. – Ч.2. – С. 23-25.

2. Зимняя И.А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования. // Высшее образование сегодня. – 2003. – №5. – С. 34 – 42.

3. Грищенко Н.А. Формування просоціальних особистісних смислів студентської молоді у позанавчальній діяльності: автореф. дис. На здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.05. «Соціальна педагогіка» / Н.А.Грищенко. – Луганск, 2009. – 20 с.

4. Маркова А.К. Психология профессионализма. М.: Международный гуманитарный фонд «Знание», 1996. – 308 с.

5. Хуторской А.В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированного образования // Народное образование. – 2003. – № 2.

References:

1. Zeyer E.F. The key competences defining quality of education.//Education in Uralsk the region: scientific bases of development: Tez. докл. II науч. - практ. конф. – Yekaterinburg: Publishing house of Dews. the state. prof. - they are 2002. – Ch.2. – Page 23-25.

2. Zimnyaya I.A. Key competences – a new paradigm of result of education.//The higher education today. – 2003. – No. 5. – Page 34 – 42.

3. Grishchenko N. A. Formation prosocial personal senses of student's youth in nonlearning activity: abstract of dissertation: special 13.00.05. "Social education scinse" / N. A. Grishchenko. – Lugansk, 2009. – 20 pages.

4. Markova A.K. Psikhologiya of professionalism. M.: International humanitarian fund "Znaniye", 1996. – 308 pages.

5. Hutorskoy A.V. Key competences as a component of the personal focused education // National education. – 2003. – No. 2.

Педагогіка

УДК 371(410)

науковий співробітник Джурило Аліна Петрівна

Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України (м. Київ)

ПЕРСПЕКТИВНІСТЬ ДОСВІДУ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Анотація. Стаття присвячена проблемі забезпечення якості загальної середньої освіти у Великій Британії. У статті розглядається тлумачення терміну «якість освіти», визначаються найбільш ефективні механізми її забезпечення у Великій Британії та даються рекомендації, щодо використання позитивного досвіду для поліпшення рівня якості шкільної освіти в Україні.

Ключові слова: якість освіти, загальна середня освіта, Велика Британія, Україна.

Аннотация. Статья посвящена проблеме обеспечения качества общего среднего образования в Великобритании. В статье рассматривается толкование термина «качество образования», определяются наиболее эффективные механизмы ее обеспечения в Великобритании и даются рекомендации относительно использования положительного опыта для улучшения уровня качества школьного образования в Украине.

Ключевые слова: качество образования, общее среднее образование, Великобритания, Украина.

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

У науковій теорії існують різні класифікації творчих вправ і завдань: респонсивні, ситуативні, репродуктивні, описові, дискусивні, композиційні, ініціативні [2, 7]. За допомогою цих засобів забезпечується практичний рівень оволодіння мовою, що дає можливість застосовувати її у різноманітних видах комунікативної діяльності.

Види мовленнєвих вправ і комунікативних завдань залежать від цілей діяльності (для навчання аудіювання, говоріння, читання, письма) та форм їх виконання (індивідуальні, парні, групові). Залежно від поставлених цілей вони забезпечують формування рецептивних, репродуктивних, продуктивних умінь у мовленнєвій діяльності, сприяють становленню досвіду іншомовного спілкування [6, с. 89].

Наведемо приклади вправ і завдань, що використовуються у підготовленому нами підручнику.

Вправи для формування фонетичних навичок передбачають перебудову артикуляції, сформованої в рідній мові, на основі визначення її схожості та розбіжності з іноземною мовою, оволодіння фонематичним слухом, технікою вимовлення іншомовних звуків:

Lesen Sie die Wörter. Beachten Sie dabei Ihre Aussprache. (Прочитайте слова. Зверніть увагу на Вашу вимову).

Lesen Sie die Wörter. Beachten Sie die Aussprache von „v“ in den Prefixen ver-, vor-. (Прочитайте слова. Зверніть увагу на вимову „v“ в префіксах ver-, vor-).

Üben Sie die Aussprache der Zungenbrecher. (Потренуйтеся у вимові скоромовок).

Вправи для формування лексичних навичок забезпечують оволодіння лексичною одиницею на трьох рівнях: 1) значення, 2) форми, 3) функції (сфер використання) у мовленнєвій діяльності:

Nennen Sie die deutsche Äquivalente für: (Назвіть німецькі еквіваленти до:).

Права людини, бути закріпленим в конституції, нести відповідальність ...

Vervolständigen und übersetzen Sie die Sätze. (Доповніть та перекладіть речення).

1) Wo ... (знаходиться) die nächste Rechtsanwaltschaft?

2) Könnten Sie mir nicht einen guten Rechtsanwalt ... (порадити)?

3) Zentraler Anspruch der Beschuldigten ist ... (право), sich zu verteidigen.

4) (Витрати на послуги адвоката) ... der Parteien bilden zusammen mit den Gerichtskosten die sog. Prozesskosten.

5) (Обвинувачений) ... hat das Recht auf Akteneinsicht.

Bilden Sie die Wörter und lassen Sie Ihren Partner sie übersetzen. (Складіть слова та запропонуйте Вашому партнеру перекласти їх).

Bundes-	-präsident, -kanzler, -kanzlerin, -richter, -beamte, tag-, -rat, -land, -staat, -flagge, -gericht, -versammlung, -minister, -kabinett, -gesetz
---------	--

Verbinden Sie richtig. (Пос'ядайте правильно).

1) der/die Abgeordnete	a) Gesamtstaat Deutschland, bestehend aus allen Bundesländern
------------------------	---

різноманітних сферах міжнародної діяльності, що є визначальним пріоритетом комунікативно-діяльнісного підходу, об'єктивно, за всіма його параметрами доцільно в основі типології вправ покласти категорію спілкування та етапи його організації в навчальному процесі. Відповідно до цього підходу розрізняють вправи, що готують до спілкування (це, як правило, вправи рецептивного характеру), навчають структурування акту спілкування (на репродуктивному й репродуктивно-продуктивному рівнях), навчають самого спілкування (на продуктивному рівні) і навчають контролю рівня сформованості умінь спілкуватись іноземною мовою. А відтак, студенти мають пройти стадії виконання вправ від рецептивних до продуктивних, оволодаючи досвідом побудови власних висловлювань в усній і письмовій формах, перебуваючи, за висловленням Н.Д. Гальскової, у постійному „комунікативному режимі“ [4].

Це зумовлює необхідність визначити: а) відповідний тип вправ, спрямованих на формування умінь і навичок спілкування в усній і письмовій формах; б) ієрархію вправ у сконструйованій системі; в) форму виконання вправ (індивідуальну, парну, групову); г) обсяг мовного та мовленнєвого матеріалу, його складність і трудність; д) рівень навченості (досвід) студентів у виконанні певних вправ, який залежить від ступеня їхньої мовної та мовленнєвої підготовленості та індивідуальних особливостей. Варто зазначити, що такий підхід до визначення типології не суперечить чинним класифікаціям вправ, наприклад, диференціації їх на *мовні* та *мовленнєві* (І.В. Рахманов); *мовні, підготовчі до мовлення* і *власне мовленнєві* (А.Д. Климентенко); *мовні, аналітичні, домовленнєві тренувальні, умовно-мовленнєві та мовленнєві* (С.П. Шатілов); *тренувальні* (імітаційні, підстановчі, трансформаційні тощо) та *умовно-комунікативні* (В.Л. Скалкін); *домовленнєві або умовно-мовленнєві та власне мовленнєві або комунікативні* (І.Л. Бім); *умовно-комунікативні та комунікативні* (Ю.І. Пассов).

У процесі формування якісного складу, послідовності та функцій вправ/завдань у змісті підручника нами була використана типологія засобів навчання мовного та мовленнєвого матеріалу запропонована В.Г. Редьком [6, с. 101].

Мовні вправи. Сприяють формуванню мовних (фонетичних, лексичних, граматичних) навичок, забезпечують засвоєння значення та форми мовних одиниць у мовленні в результаті усвідомленого оволодіння мовними операціями, швидкість і безпомилковість виконання яких слугує головним показником сформованості навичок.

Умовно-мовленнєві. Зазвичай сприяють переносу мовних навичок у мовленнєву діяльність шляхом використання нових лексичних або граматичних одиниць в ситуативно-спрямованих мікровисловлюваннях.

Мовленнєві вправи. Слугують для автоматизації мовленнєвих дій, забезпечуючи активізацію навичок у мовленнєвій діяльності. Сприяють формуванню мовленнєвих умінь у чотирьох видах мовленнєвої діяльності (аудіюванні, говорінні, читанні, письмі).

Комунікативні завдання. Сприяють формуванню готовності до спілкування в усній та письмовій формах, внаслідок комплексного використання мовних навичок, мовленнєвих умінь і навчального досвіду (загально навчальних компетентностей), що забезпечує становлення мовленнєвого динамічного стереотипу.

Annotation. The article is devoted to the problem of ensuring the quality of secondary education in Great Britain. The article deals with the interpretation of the term "quality education", the author determines the most effective mechanisms for its enforcement in Great Britain and makes recommendations regarding the using of positive experiences to improve the quality of school education in Ukraine.

Keywords: quality of education, secondary education, Great Britain, Ukraine.

Вступ. Проблема якості освіти з кожним роком стає все більш актуальною. Особливо гостро це питання стоїть у країнах з високим рівнем ринкових відносин, де конкурентна здатність держави є запорукою її процвітання. Все частіше освітні установи теж класифікуються як об'єкти економічного простору, що вступають у жорстку конкурентну боротьбу за споживачів своїх товарів та послуг. В свою чергу останні розглядаються як клієнти, увагу яких потрібно привертати якістю наданих послуг.

Україна не є винятком у цьому питанні. Хоча ринкова спрямованість освіти у нашій країні має не такий довгий шлях, а темпи цього процесу є значно повільнішими, у порівнянні із країнами Заходу, наша держава теж прагне до забезпечення якості на всіх ланках освіти та її економічної ефективності. З цієї точки зору здобутки зарубіжних країн у галузі забезпечення якості освітніх послуг, особливо Великої Британії, чия система освіти пройшла перевірку часом і вважається однією з найкращих у світі, мають велике значення та потребують аналітичного осмислення з метою використання в національних умовах.

Формулювання мети статті та завдань. Мета та завдання статті полягають у визначенні сутності поняття «якість освіти», розкритті особливостей її забезпечення у Великій Британії та перспективності використання позитивного досвіду із забезпечення якості загальної середньої освіти в Україні.

Виклад основного матеріалу статті. У Великій Британії проблема якості освіти привернула до себе увагу у 50-60 роках, коли після Другої світової війни Велика Британія із колоніальної імперії перетворюється у Британську Співдружність. Даний процес призводить до поглиблення західноєвропейської інтеграції, що вимагає забезпечення високої якості та конкурентоспроможності британської економіки, та потребує великих капіталовкладень не лише у виробництво, але і в освітню галузь Великої Британії. Остання з тих пір починає розглядатися як основний інструмент соціальної політики.

На жаль (чи на щастя), не існує єдиної та простої відповіді на питання «Що таке якість освіти?». Ми визначаємо це поняття як динамічну та постійно мінливу концепцію освіти. Конкретика відповіді залежить від того, хто задає це питання і які його погляди на цілі освіти.

Серед різних цілей освіти можна виділити: формування нації та держави, що ґрунтуються на певних цінностях, ідеології або релігійних переконаннях; збереження або зміна традиційних цінностей і міфів; досягнення глобальної економічної конкурентоспроможності; забезпечення індивідуальної зайнятості або економічної стабільності; збереження сімейних і суспільних цінностей; підтримка прав людини і миру в усьому світі. Вибір певної мети або її інтерпретація також залежить від конкретної суспільної групи, якій ми адресуємо наше запитання: школярі, батьки, школа, місцева спільнота, держава

чи світ в цілому. У кожної з цих груп є своє власне розуміння про якість освіти:

- для учнів якість може бути визначена в термінах оцінок, привабливості змісту навчальних предметів і навчання або корисності шкільної освіти для отримання роботи;
- для батьків якість може бути визначена в термінах збереження певних цінностей, вкладу в сімейні традиції, гарантій трудової зайнятості;
- для школи якість пов'язана з успіхом її випускників, з тим, чи може учень перейти на наступний щабель навчання, або з результатами, показаними учнями при проведенні національних іспитів і тестів;
- для місцевого співтовариства якість може бути визначена в термінах підтримки цінностей місцевої громади, рейтингу школи в національних іспитах або числа випускників, добре освічених і підготовлених;
- для країни якість, як правило, пов'язана з формуванням національної згоди навколо деякої політичної філософії чи релігії, збереженням або переосмисленням національної історії, досягненням конкурентоспроможності в глобальній економіці;
- на міжнародному рівні якість розглядається як можливість забезпечення мирного співіснування і формування співпричетності до світової спільноти.

Також потреби та очікування щодо освіти значно різняться навіть у жителів однієї країни або представників однієї спільноти – бідних чи багатих, які живуть в місті чи в сільській місцевості, які мають релігійні або світські погляди.

Існує багато різних описів і визначень терміна «якість освіти», кожне з яких намагається врахувати конкретні особливості та відмінності, визначені вище. Ми беремо в якості основи для розуміння і подальшого викладу таке трактування: **якість освіти** показує, наскільки добре учень досягає успіху в кожній з наступних областей: реалізація свого повного потенціалу, вміння жити і працювати з гідністю, поліпшення якості власного життя, прийняття поінформованих рішень і безперервна освіта.

Важливість забезпечення якості освіти отримує все більш широкого визнання, але, що стосується питання про те, що ж означає ця концепція на практиці, думки розходяться. Тим не менш, в основі більшості спроб дати характеристику якості освіти лежать два принципи:

1. Одним із показників якості системи освіти є ступінь забезпечення когнітивного розвитку дитини (що традиційно оцінюється в багатьох країнах);
2. Наріжним каменем є роль освіти у справі просування спільних цінностей та забезпечення творчого та емоційного розвитку (ступінь досягнень цих цілей оцінити набагато складніше).

В рамках національної програми Великої Британії «Кожна дитина важлива» (EveryChildMatters, 2003) реалізується нова парадигма – забезпечення прав людини через освіту (EducationJustice).

Проблеми сучасного педагогічного образования.

Сер.: Педагогика и психология

правосуддя), „Polizei“ (Поліція), „Kriminalität“ (Злочинність), „Straftaten“ (Злочини), „Strafrecht“ (Кримінальне право) тощо.

Добір текстів здійснювався нами таким чином, щоб на їх основі можна було розробити вправи та завдання. Тексти в підручнику виконують роль своєрідної інформаційної бази, достатньої для ефективного виконання студентами вправ та завдань.

Під терміном вправи ми розуміємо спеціально організовану діяльність, навчальні дії, що спрямовані на формування та вдосконалення мовленнєвих умінь і навичок і які складають основну частину навчальної роботи на занятті, процес виконання умовно-комунікативного або комунікативного завдання.

Процес навчання іноземних мов передбачає використання значної кількості найрізноманітніших вправ і завдань. Тому застосування у змісті навчальної літератури науково-обґрунтованої системи вправ є особливо актуальним.

Система вправ є основним чинником, який забезпечує навчальний процес та досягнення успіху в опануванні мови. Під системою вправ, слідом за Н.І. Гез, розуміємо організацію взаємопов'язаних навчальних дій, розміщених у порядку наростання мовленнєвих або операційних труднощів з урахуванням послідовності становлення мовленнєвих умінь, навичок і характеру існуючих актів мовлення [5, с. 31].

На нашу думку перспективним вбачається такий набір вправ, які забезпечують максимальну повторюваність нової мовної одиниці й стимулюють студентів до її використання на всіх етапах навчання, в різних видах мовленнєвої діяльності.

Традиційно вправи диференціюються на домовленнєві (докомунікативні, або/та що готують до комунікації) та мовленнєві (комунікативні). Така диференціація зумовлює виділення трьох етапів організації засвоєння навчального матеріалу: *I етап* – оволодіння значенням і формою мовної одиниці здебільшого на рівні слова чи словосполучення, *II етап* – оволодіння аналогічними діями з мовною одиницею на рівні речення чи мікровисловлювання (підстановка, трансформація, створення за аналогією), *III етап* – оволодіння цілісною діяльністю: виконання дій з новою мовною одиницею (засвоєння її функцій) на рецептивному та репродуктивному/продуктивному рівнях у різних видах мовленнєвої діяльності на рівні цілісного тексту/мікротексту, коли увага студентів концентрується на його змісті [6, с. 79-80].

Кожний наступний етап передбачає складнішу діяльність, ніж попередній. Це зумовлює добирати такі вправи, які забезпечують успішне виконання учнями трьох її видів: 1) *усвідомлювати* значення і формоутворення нової мовної одиниці, 2) *запам'ятовувати* їх (доводити виконання відповідних операцій до автоматизмів) і 3) *відтворювати* (на продуктивному і рецептивному рівнях) мовну одиницю у мовленнєвій діяльності відповідно до її функцій у певному контексті [1]. Засобами, що сприяють успішному виконанню операцій і дій на цих етапах, слугують мовні та мовленнєві вправи. При цьому мовні вправи співвідносяться з першими двома видами діяльності, а мовленнєві – з третім.

Враховуючи тенденцію останніх років, яка передбачає спрямування теорії та практики навчання іноземних мов на нові цільові та змістові аспекти – на оволодіння іншомовним спілкуванням як засобом мовленнєвої взаємодії в

Значний внесок у розвиток теорії вправ, як основних засобів навчання іноземних мов, зробили І.Л. Бім, Н.Ф. Бориско, М.Л. Вайсбурд, Н.Д. Гальскова, Н.І. Гез, Г.О. Китайгородська, С.Ю. Ніколаєва, Ю.І. Пассов, В.М. Плахотник, В.Г. Редько, Г.В. Рогова та багато інших. Вченими було досліджено різноманітні аспекти проблеми: від типології вправ до їх системи як навчання мовних одиниць (фонетики, лексики, граматики), так і для оволодіння видами мовленнєвої діяльності (аудіюванням, говорінням, читанням, письмом).

Незважаючи на значну кількість теоретичних досліджень, проблема визначення типів та видів вправ, а також особливостей їх організації як засобів формування іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців юридичних спеціальностей у змісті підручника не була предметом окремого дослідження.

Формулювання мети статті та завдань. Метою та завданням статті є здійснити аналіз засобів формування іншомовної професійної компетентності на прикладі змісту розробленого підручника, визначити умови та запропонувати систему вправ та завдань які сприятимуть ефективному опануванню курсу навчальної дисципліни „Іноземна мова“ студентами юридичних спеціальностей.

Виклад основного матеріалу статті. На початку розкриття теми нашого дослідження вважаємо за необхідне навести визначення деяких ключових його понять. У науковій літературі поняття „засіб“ трактують наступним чином: 1) якась спеціальна дія, що дає можливість здійснити що-небудь, досягти чогось; спосіб. 2) чого, який. те, що служить знаряддям у якій-небудь дії, справі. // перев. мн. Механізми, пристрої і т.ін. необхідні для здійснення чого-небудь, для якоїсь діяльності [3].

На підставі цього можемо стверджувати, що в змісті підручника засобами, що служать знаряддям у справі формування іншомовної професійної компетентності є вправи, завдання, тексти, діалоги, ілюстративний матеріал.

Під іншомовною професійною компетентністю ми розуміємо сукупність знань (лексичних, граматичних, фонетичних та орфографічних), умінь в аудіюванні, говорінні, читанні, письмі та навичок спілкування, що забезпечує володіння іноземною мовою в професійній сфері.

А відповідно, дібрані засоби у змісті підручника мають бути спрямовані на формування мовних знань та мовленнєвих умінь.

Незаперечним є факт, що опанування мови професії передбачає оволодіння професійно орієнтованою лексикою, що неможливо без формування цілісної системи понять, що функціонує в цій сфері діяльності. Оволодіння понятійною системою можливо тільки за допомогою спеціально відібраного і логічно вибудованого текстового матеріалу. Саме за допомогою професійно значимої інформації, носієм якої є текст, імітується контекст професійної діяльності на заняттях іноземної мови.

Професійно-спрямований характер навчання реалізується нами за рахунок включення до змісту підручника „Deutsch für Jurastudenten“ сфер, тем та текстів юридичного спрямування, зокрема: „Politisches System der Ukraine und der BRD“ (Політична система України та ФРН), „Die Machtorgane der Ukraine und der BRD“ (Органи влади України та ФРН), „Staatsaufbau Deutschlands“ (Державний устрій Німеччини), „Recht in Deutschland“ (Право в Німеччині), „Juristische Berufe“ (Юридичні професії) „Justizvollzug“ (Здійснення

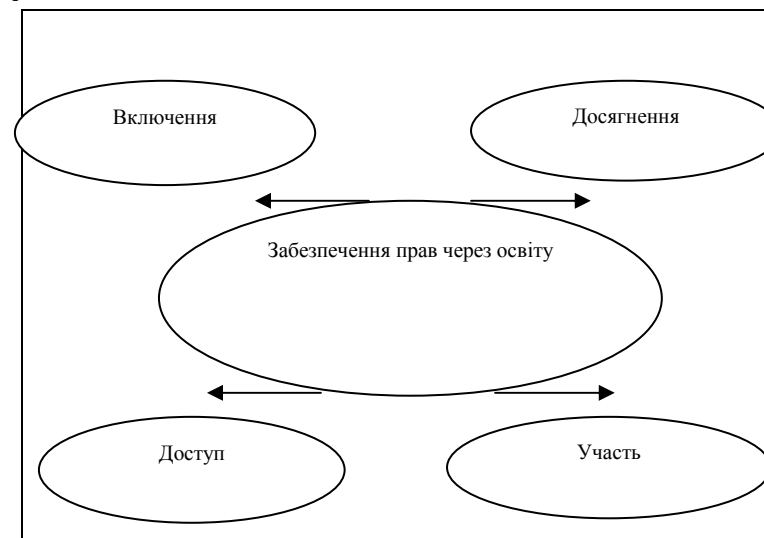

Рисунок 1

У поняття «забезпечення прав людини через освіту» або «справедливість в освіті» є чотири складові – *рівний доступ* (для всіх дітей і молодих людей до освіти, що відповідає їх потребам і прагненням); *включення* (всіх дітей в рамках системи, здатної задовольнити індивідуальні потреби кожної дитини); *досягнення* (тобто можливість для всіх дітей і молодих людей повністю реалізувати свої навчальні та соціальні можливості); *участь* (дітей, батьків, інших зацікавлених сторін у процесі прийняття рішень). Якісна освіта дозволяє забезпечити кожній дитині найкращі стартові умови для того, щоб в майбутньому вона стала успішною. Критерій хорошої освітньої системи (її високої якості) – це міра, в якій найменш забезпечені члени суспільства мають можливість досягти успіху.

Ефективним механізмом забезпечення якості шкільної освіти у Великій Британії є комплексний підхід у формуванні освітнього середовища, що ґрунтується на поєднанні формальної, неформальної та інформальної освіти.

Формальна освіта – ієрархічно структурована, розділена на часові етапи освітня система, що забезпечує отримання знань і навичок у стінах формальних освітніх інститутів від школи до вузу.

Неформальна освіта – організація пізнавальної діяльності за рамками традиційної освітньої системи з використанням таких форм, як додаткова освіта, курси, тренінги, навчання на робочому місці та ін.

Інформальна освіта – спонтанна, освіта в певному середовищі (сім'я, вулиця, неформальна комунікації з друзями, сусідами і колегами, музеї, бібліотеки, ЗМІ), яка по суті своїй є навчанням впродовж життя.

Школи повинні навчитися використовувати освітній потенціал навколишнього середовища, організовуючи навчальний процес поза стінами

школи і формуючи у своїх учнів навички самостійного навчання. Держава повинна створювати умови для виникнення і функціонування різноманітних освітніх «майданчиків» і центрів знань.

У багатьох випадках успіх реформ і змін в освітньому напрямку залежить від методів, які застосовуються в управлінні освітою. Навряд чи можна знайти універсальну модель ефективного управління, що підходила б для всіх, адже специфічні умови кожної країни сильно впливають на набір використовуваних методів і стратегій. Однак досвід Великобританії показує, що існують методи і підходи, які з великим ступенем впевненості можна назвати доцільними та перспективними для використання їх на теренах вітчизняної освіти.

Орієнтація на результат. Головною тенденцією, яка склалася у Великобританії в останні 10-15 років, є перехід до управління, що зорієнтоване на результат (на відміну від управління, зорієнтованого на ресурси і процес). Високий рівень ресурсного забезпечення далеко не завжди є причиною високих навчальних результатів і, навпаки, високі результати можуть досягатися за рахунок вмілого використання обмежених ресурсів.

«Хороша» школа вже більше не визначається як школа, що має прекрасне ресурсне забезпечення, таке, як достатня кількість високо кваліфікованих і добре оплачуваних вчителів, невеликі за кількістю учнів класи, різноманітне обладнання, добре оснащені бібліотеки, різні навчальні матеріали, доступ до мережі Інтернет та інформаційних технологій. По-справжньому «хороша» школа визначається своїми результатами, а не ресурсами.

Планування політичних рішень. Орієнтація на результат вимагає вміння визначати чіткі досягнення і розробляти систему заходів щодо їх досягнення, що неможливо без ефективної системи планування проєктів та програм. Розробникам і виконавцям політичних рішень потрібно вміти проводити дії, що лежать в основі ефективного планування і реалізації проєктів і реформ:

- залучення широкого кола зацікавлених сторін;
- проведення суворого аналізу на основі точних даних;
- визначення чітких вихідних показників, спираючись на які, буде проводитися моніторинг та оцінка ефективності та впливу проєкту;
- забезпечення формування логічної, технічно обґрунтованої і практично здійсненої стратегії реформування;
- співставлення реформи з тим, що відомо про «політичну економію» в місцевому контексті;
- висування ясних припущень і оцінка ризиків, пов'язаних із застосуванням стратегій;
- планування розвитку людського потенціалу та формування стійкості, щоб задовольнити потреби, які виникнуть з часом при проведенні реформи.

Підготовка кадрів. Планування і реалізація політичних рішень вимагає належного кадрового забезпечення. У Великій Британії управлінці мають підготовку в області освітнього менеджменту. Ця підготовка забезпечується в університетах в рамках спеціалізованих магістерських та докторських програм за рахунок курсів підвищення кваліфікації та традиційних програм перепідготовки.

Розподіл відповідальності. Чіткий розподіл повноважень та відповідальності між різними рівнями освіти – від національного міністерства до школи – стає ще одним важливим елементом системи ефективного управління. Зміщення акценту з широкого охоплення освітніх послуг на

УДК: 378

викладач-методист навчального відділу

Чернігівський юридичний коледж Державної пенітенціарної служби України

аспірант інституту педагогіки Федоренко Олександр Миколайович

Національної академії педагогічних наук України (м. Київ)

ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ЗМІСТІ ПІДРУЧНИКА „DEUTSCH FÜR JURASTUDENTEN“

Анотація. Стаття присвячена аналізу засобів формування іншомовної професійної компетентності на прикладі змісту підручника „Deutsch für Jurastudenten“, обґрунтовано добір текстового матеріалу, визначено типи та види вправ, запропоновано їх систему, використання якої сприятиме ефективному опануванню курсу навчальної дисципліни „Іноземна мова“ студентами юридичних спеціальностей.

Ключові слова. Зміст підручника, засоби формування іншомовної професійної компетентності, студенти юридичних спеціальностей, вправи, завдання.

Анотация. Статья посвящена анализу средств формирования иноязычной профессиональной компетентности на примере содержания учебника «Deutsch für Jurastudenten», обоснованно отбор текстового материала, на основе определенных типов и видов упражнений, предложено их систему, использование которой будет способствовать эффективному освоению курса учебной дисциплины „Иностранный язык“ студентами юридических специальностей.

Ключевые слова. Содержание учебника, средства формирования иноязычной профессиональной компетентности, студенты юридических специальностей, упражнения, задания.

Annotation. In the article the author analyzes the means of forming the foreign language professional competence on the example of the textbook content „German for Law-students“, substantiates the way of texts selection, on the basis of defined types and kinds of exercises proposes their system, the use of which will contribute to the effective development of students' foreign language competence.

Keywords. The textbook content, the means of forming the foreign language professional competence, students of legal specialties, exercises, tasks.

Вступ. Основна мета опанування курсу навчальної дисципліни „Іноземна мова“ студентами юридичних факультетів та спеціальностей полягає у формуванні у них мовних та мовленнєвих компетенцій, що сприятимуть їхньому ефективному функціонуванню в розмаїтті культурного, навчального та професійного середовища.

Сучасна педагогічна наука володіє різноманітними засобами, що здатні ефективно впливати на процес розв'язання поставлених завдань та сприяти досягненню визначеної мети.

Серед пріоритетних засобів формування іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців юридичних спеціальностей чільне місце займають вправи та завдання у змісті підручника.

Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка. – 2010. - № 2. - С. 18-23.

8. Усачева И.В. Формирование учебной исследовательской деятельности / И.В. Усачева, И.И. Ильясов. – М.: Изд-во Московского университета, 1986. - 122 с.

9. Шадриков В.Д. Психология деятельности и способности человека: Учебное пособие / В.Д. Шадриков. – М.: Издательская корпорация «ЛОГОС», 1996. – 320 с.

References:

1. Vodopyanova E.V. *Tehnologiya nauchnoy deyatel'nosti kak obekt sotsialno-filosofskogo analiza: Avtoref. dis. ... dokt. fil. nauk: 09.00.08 / E.V. Vodopyanova.* – М., 1997. – 332 s.

2. Zagvyazinskiy V.I. *Issledovatel'skaya deyatel'nost pedagoga: uchebnoe posobie dlya studentov vysshikh pedagogicheskikh zavedeniy / V.I. Zagvyazinskiy.* – М.: Izdatelskiy tsentr «Akademiya», 2006. – 176 s.

3. Ionin L.G. *Sotsialnyie tehnologii: Tolkoviy slovar / Otv. red. V.N. Ivanov.* – Moskva-Belgorod: Luch-Tsentr sotsialnyiy tehnologiy, 1995. – 259 s.

4. Kremen V.G. *Naukovo-doslidna robota // Entsiklopediya osviti; AkademIya pedagogichnih nauk UkraYini; Gol. redaktor V.G. Kremen.* – К.: YurInkom Inter, 2008. – С. 554.

5. Leontev A.N. *Lektsii po obshchey psikhologii: Uchebnoe posobie dlya vuzov po spetsialnosti «Psikhologiya» / Pod red. D.A. Leonteva, E.E. Sokolovoy.* – М.: Smyisl, 2000. – 512 s.

6. Monahov V.M. *Vvedenie v teoriyu pedagogicheskikh tehnologiy: Monografiya / V.M. Monahov.* – Volgograd: Peremena, 2006. – 319 s.

7. Tusheva V.V. *Naukovo-doslidnitska kultura maybutnogo vchitelya: sutnIst ponyattya ta teoretichni aspekti Yiyi formuvannya / V.V. Tusheva // NaukovI zapiski TernopIlskogo natsIonalnogo pedagogIchnogo unIversitetu Imeni Volodimira Gnatyuka. SerIya: PedagogIka.* – 2010. - № 2. - С. 18-23.

8. Usacheva I.V. *Formirovanie uchebnoy issledovatel'skoy deyatel'nosti / I.V. Usacheva, I.I. Ilyasov.* – М.: Izd-vo Moskovskogo universiteta, 1986. - 122 s.

9. Shadrikov V.D. *Psikhologiya deyatel'nosti i sposobnosti cheloveka: Uchebnoe posobie / V.D. Shadrikov.* – М.: Izdatelskaya korporatsiya «LOGOS», 1996. – 320 s.

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

питання забезпечення їх якості потребує переходу до децентралізованої моделі освіти. Політика централізованого управління та контролю дозволяє успішно вирішувати завдання розширення доступу освітніх послуг. В умовах орієнтації на вимоги споживачів та підвищення якості освіти ключовою стратегією є надання школам та муніципалітетам самостійності в розробці та реалізації конкретних дій. Як наслідок, вдається приблизити постачальників послуг до споживача, підвищити вимоги до якості роботи шкіл та місцевих влад.

Разом з тим децентралізована система управління потребує чіткого розподілу відповідальності та повноважень між усіма суб'єктами на різних рівнях освіти – між учителями та адміністрацією школи, між школами та місцевою владою, між місцевою владою та регіональними і муніципальними відомствами.

Автономія і підзвітність. Самостійність шкіл та муніципалітетів реалізується на практиці через надання широкої автономії, що дає право приймати рішення з усіх питань освітньої політики – найм викладачів, визначення цілей і пріоритетів розвитку, вибір методів навчання, планування і розпорядження бюджетом. Усі прийняті рішення мають бути відповідальними, тому поряд з автономією використовується принцип підзвітності.

Підзвітність означає вимогу обов'язкової відповідальності шкіл / органів управління освітою перед громадськістю за результатами своєї діяльності. Підзвітність забезпечується через поєднання різних процедур як внутрішньої та зовнішньої оцінки: від самооцінки до національної інспекції. Автономія школи та підзвітність перед громадськістю і місцевою спільнотою – відмінна особливість системи управління Великої Британії.

Довіра до шкіл. Створення атмосфери довіри до школі з боку високопоставлених органів влади, що присутня в освітній системі Великої Британії – це найбільш ефективна стратегія, яку можна порекомендувати для використання в найрізноманітніших освітніх системах. До числа практичних заходів щодо реалізації даної стратегії відносяться: виявлення та поширення кращих практик; організація горизонтальної кооперації між школами та вчителями; опора при проведенні інспекції на проблеми, виявлені самими школами в процесі самооцінки; система консультаційної підтримки шкіл для подолання виявлених проблем; спеціальні програми підтримки відстаючих освітніх установ.

Висновки. Підсумовуючи все вищезазначене, робимо висновок, що досвід Великої Британії із забезпечення якості загальної середньої освіти є дуже перспективним для використання в Україні. Найбільш ефективним ми вважаємо запозичення наступних механізмів: визначення державних стандартів усіх рівнів загальної середньої освіти; визначення змісту загальноосвітньої підготовки і відповідних базових дисциплін, впровадження інтегрального і варіантного принципів навчання; подовження терміну навчання у початковій школі мінімум до п'яти років; реформування структури загальноосвітніх навчально-виховних закладів відповідно до рівнів освіти та потреб регіонів; кооперація загальноосвітніх навчально-виховних закладів із вищими навчальними закладами; розвиток мережі загальноосвітніх навчально-виховних закладів, заснованих на різних формах власності; формування мережі навчально-виховних закладів з дво-трирічними термінами навчання загальноосвітнього, профільного (спеціалізованого) та професійного спрямування; наукове та методичне забезпечення загальної середньої освіти,

підготовки і впровадження нових навчальних планів і програм, підручників, посібників тощо; проведення науково-дослідної та експериментальної роботи щодо впровадження педагогічних інновацій, інформатизація загальної середньої освіти; впровадження у загальноосвітніх навчально-виховних закладах психологічної та соціально-педагогічної служб; розроблення науково обґрунтованих методик оцінки якості діяльності навчально-виховних закладів та педагогічних працівників; забезпечення ЗНЗ висококласними педагогічними кадрами; регулярна державна атестація та акредитація загальноосвітніх навчально-виховних закладів усіх типів незалежно від форм власності.

Література:

1. *Assessment for Learning: 10 principles. Research-based principles to guide classroom practice.* Assessment Reform Group, 2002.
2. *Background Note on Quality Education based on the Education for All Global Monitoring Report 2008.* UNESCO, 2008.
3. *Global Campaign for Education. A quality education for all: Priority actions for governments, donors and civil society, briefing paper, May 2002.*
4. *Hawker David. Assessing the quality of learning outcomes in secondary education Khanty-Mansiysk Education Conference, October 2007.*
5. *How the world's best-performing school systems come out on top.* McKensy&Company, 2007.
6. *Ingram George M. Quality education – What is it and Who decides?*
7. *Pigozzi Mary Joy. Quality education - a UNESCO perspective, 2004.*
8. *Postlethwaite T.N.. Monitoring educational achievement. UNESCO: International Institute for Educational Planning, 2004.*
9. *Stephens David. Quality of Basic Education, paper prepared for UNESCO EFA Monitoring Report Team, November 2003.*
10. *UNESCO. Draft paper for 2005 Global EFA Monitoring Report, 2004.*
11. *UNICEF. Defining Quality in Education, working paper, June 2000.*
12. *Webber Stephen. Stakeholders and Education Policy: Trends and Challenges. Khanty-Mansiysk Education Conference, October 2007.*

References:

1. *Assessment for Learning: 10 principles. Research-based principles to guide classroom practice.* Assessment Reform Group, 2002.
2. *Background Note on Quality Education based on the Education for All Global Monitoring Report 2008.* UNESCO, 2008.
3. *Global Campaign for Education. A quality education for all: Priority actions for governments, donors and civil society, briefing paper, May 2002.*
4. *Hawker David. Assessing the quality of learning outcomes in secondary education Khanty-Mansiysk Education Conference, October 2007.*
5. *How the world's best-performing school systems come out on top.* McKensy&Company, 2007.
6. *Ingram George M. Quality education – What is it and Who decides?*
7. *Pigozzi Mary Joy. Quality education - a UNESCO perspective, 2004.*
8. *Postlethwaite T.N.. Monitoring educational achievement. UNESCO: International Institute for Educational Planning, 2004.*
9. *Stephens David. Quality of Basic Education, paper prepared for UNESCO EFA Monitoring Report Team, November 2003.*
10. *UNESCO. Draft paper for 2005 Global EFA Monitoring Report, 2004.*
11. *UNICEF. Defining Quality in Education, working paper, June 2000.*

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

апаратом саме музичної і ширше мистецької педагогіки, тезаурусом мистецької філософії, мистецької дидактики, мистецької антропології, аксіології тощо.

Для вчителя-дослідника-музиканта володіння технологією науково-дослідницької діяльності можливе за умов дії механізмів наукової творчості на рівні теоретичного обґрунтування наукової проблеми і педагогічної, мистецької творчості на рівні проектування і розробки авторських педагогічних технологій, впровадження їх у музично-педагогічну практику. Таке творче ядро науково-дослідницької має виявлення у розробленій концепції дослідження, якій підпорядковуються усі дії і розміркування вчителя-дослідника.

Таким чином, технологічний компонент науково-дослідницької культури майбутнього фахівця – вчителя музики пропонуємо розглядати в якості інваріантного ядра, що представляє дослідницький інструментарій, технологію наукового пізнання, які детерміновані існуючим науковим стилем педагогічного товариства, сформованою професійно-педагогічною культурою майбутнього вчителя-дослідника-музиканта. В залежності від рівня сформованості науково-дослідницької культури майбутнього вчителя, зокрема музичного мистецтва, її технологічна складова наповнюється відповідним змістом і охоплює весь спектр методів, операцій і дій наукового пізнання, що ускладнюються і урізноманітнюються в процесі дослідницького музично-педагогічного пошуку.

Висновки. Отже, нами розглянути деякі питання стосовно складно структурованої технологічної складової НДК МВММ, яка характеризується цілісністю і системністю і спрямована на виконання сукупності дослідницьких задач. Важливою ознакою технологічного компонента НДК МВММ є поєднання наукової, педагогічної і мистецької творчості.

Обраний нами напрямок дослідження має продовження у вивченні технологічного компоненту науково-дослідницької культури майбутнього вчителя музичного мистецтва за кордоном.

Література:

1. *Водопьянова Е.В. Технология научной деятельности как объект социально-философского анализа: Автореф. дис. ... докт. фил. наук: 09.00.08 / Е.В. Водопьянова. – М., 1997. – 332 с.*
2. *Загвязинский В.И. Исследовательская деятельность педагога: учебное пособие для студентов высших педагогических заведений / В.И. Загвязинский. – М.: Издательский центр «Академия», 2006. – 176 с.*
3. *Ионин Л.Г. Социальные технологии: Толковый словарь / Отв. ред. В.Н. Иванов. – Москва-Белгород: Луч-Центр социальных технологий, 1995. – 259 с.*
4. *Кремень В.Г. Науково-дослідна робота // Енциклопедія освіти; Академія педагогічних наук України; Гол. редактор В.Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – С. 554.*
5. *Леонтьев А.Н. Лекции по общей психологии: Учебное пособие для вузов по специальности «Психология» / Под ред. Д.А. Леонтьева, Е.Е. Соколовой. – М.: Смысл, 2000. – 512 с.*
6. *Монахов В.М. Введение в теорию педагогических технологий: Монография / В.М. Монахов. – Волгоград: Перемена, 2006. – 319 с.*
7. *Тушева В.В. Науково-дослідницька культура майбутнього вчителя: сутність поняття та теоретичні аспекти її формування / В.В. Тушева //*

У визначенні компонентного складу науково-дослідницької діяльності, який віддзеркалює технологічний механізм розгортання дослідницького пошуку, І. В. Усачова та І. М. Іллясов [8] звертаються до процесуальних характеристик цієї діяльності і її результату. Науковцями виділені такі компоненти:

1. *Інформаційний*, який містить отримання інформації про наявні знання, їх узагальнення, компресію, фіксацію. Його продукт репрезентований у вигляді бібліографічного та змістового огляду за темою дослідження;

2. *Аналітико-критичний* передбачає аналіз і критику наявних знань, постановку проблеми дослідження на основі виявлення ще не вивчених сторін теми дослідження. Його продуктом є аналітичний огляд за темою, формулювання проблеми дослідження та конкретні завдання роботи.

3. *Власно-дослідницький* включає проведення теоретичного та експериментального дослідження для отримання нового знання, фіксацію проміжних результатів дослідження. В якості продукту виступають нові знання та розв'язання поставленої проблеми.

4. *Трансляційно-оформлюючий*, який представлений у формі наукового документа, що фіксує остаточні результати дослідження й отримані нові знання. Його продуктом є науковий текст, який містить опис виконаної роботи та отримані результати.

В Енциклопедії освіти під редакцією В. Г. Кремня поняття «дослідницька діяльність учнівської молоді» розкривається з позицій поетапного здійснення дослідження, тим самим підкреслюється технологічна сутність (основа) цієї діяльності. Отже, за визначенням, що наводиться в енциклопедії, дослідницька діяльність учнівської молоді – це діяльність, яка безпосередньо пов'язана з вирішенням творчого, дослідницького завдання, що не має наперед відомого результату (у різних галузях науки, техніки, мистецтва) та передбачає етапи, характерні для наукового дослідження (визначення проблеми, ознайомлення з літературними джерелами та їх опрацювання, формулювання гіпотези дослідження, власне проведення дослідження, аналіз його результатів і остаточне узагальнення, формулювання висновків, конкретна робота учнів за результатами здійсненого дослідження [4, с. 236].

Осмислюючи вище викладене, можна стверджувати, що технологічний компонент НДК МВММ представляє єдиний механізм, що забезпечує виконання сукупності *дослідницьких задач*, розв'язання яких пов'язане з цілепокладанням, плануванням, аналізом, оцінкою і коректуванням наукового знання. В загальному вигляді задачу можна охарактеризувати як таку наперед прийняту схему (план, програму) цілеспрямованих дій, яка дозволяє отримати заплановані результати. Задача передбачає конкретні цільові установки, вихідні умови, систему дій, що контролюються, та засоби, необхідні для її розв'язання [9]. Поняття «задача» найбільш глибоко виражає сутнісну властивість усіх видів цілеспрямованої діяльності людини, особливо у такій соціальній сфері людської діяльності, як наука.

Отже, музично-педагогічне дослідження представляє єдиний комплекс взаємопов'язаних дослідницьких задач, спрямованих на розв'язання конкретної музично-педагогічної проблеми, процес створення теоретичної, методичної і практичної моделі формування педагогічного, мистецького феномену, що вивчається, і вимагає володіння поняттєво-категоріальним

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

12. Webber Stephen. *Stakeholders and Education Policy: Trends and Challenges. Khanty-Mansiysk Education Conference, October 2007.*

Педагогика

УДК:378.937

кандидат филологических наук,

доцент кафедры немецкой филологии Колесниченко Наталья Юрьевна

Одесский национальный университет имени И. И. Мечникова (г. Одесса)

ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА БАКАЛАВРОВ РОМАНО-ГЕРМАНСКОЙ ФИЛОЛОГИИ В УНИВЕРСИТЕТУ КАСТИЛЬЯ–ЛА-МАНЧА

Аннотация. Статья посвящена анализу особенностей организации профессиональной подготовки бакалавров романо-германской филологии в Испании на примере Университета Кастилья–Ла-Манча. Особое внимание уделено освещению специфики содержания филологического образования бакалавров по специальности «Испанский язык и литература».

Ключевые слова: бакалавры романо-германской филологии, профессиональная подготовка бакалавров, содержание филологического образования.

Анотация. Статья посвящена анализу особенностей организации профессиональной подготовки бакалавров романо-германской филологии в Испании на примере Университета Кастилья–Ла-Манча. Особливу увагу приділено висвітленню специфіки змісту філологічної освіти бакалаврів за спеціальністю «Іспанська мова та література».

Ключові слова: бакалаври романо-германської філології, професійна підготовка бакалаврів, зміст філологічної освіти.

Annotation: The article is devoted to the analysis of the organization of professional training of bachelors of Romance-Germanic Philology at the University of Castilla-La Mancha in Spain. Special attention is given to the description of the specific features of the undergraduate degree programme in “Spanish language and Literature”.

Keywords: bachelors of Romance-Germanic Philology, professional training of bachelors, professional training curriculum.

Введение. В новом тысячелетии современный мир приобретает совершенно новые контуры, что преимущественно фиксируется такими новыми категориями, как «глобализация» и «интеграция». При этом приводятся неопровержимые факты, свидетельствующие о том, что:

– в нестабильности мировых рынков жизнь доказала преимущество больших экономических пространств, образованных целыми странами или определенными их группировками, которые обладают большим и емким внутренним рынком, позволяющим проходить сквозь кризис объективно легче и открывающим гораздо больше возможностей для наращивания своих конкурентных преимуществ;

– международная экономическая интеграция в последнее время нередко дополняется интеграцией политической, означающей создание

наднациональных органов государственной власти, а также социокультурной, вызванной потребностью выработки единых стандартов высшего образования, в частности, на европейском континенте, с целью значительного повышения его качества и конкурентноспособности [2, с. 277].

В связи с этим внимание международных экспертов и современных ученых-педагогов, инициировавших идеи создания общеевропейского научно-образовательного пространства, сосредоточено на разработке новых моделей профессиональной подготовки специалистов на уровнях: бакалавр – магистр – доктор (U. Ammon, M. Berns, E. Broady, D. Cowles, G. Gilbreath, F. Grin); профессионального и личностного самоопределения (Е.А. Климов, Т.В. Кудрявцев, М.В. Ретивых, К. Роджерс, Дж. Ролз, Н.С. Пряжников, В.Д. Шадриков), профессионально-творческой подготовки будущих специалистов (В.Б. Бондаревский, Н.В. Бордовская, М.Г. Гарунов, И.А. Зязюн, В.И. Орлов, П.И. Пидкасистый, С.В. Рыжова, О.С. Цокур), общей и профессиональной культуры специалистов в области иностранных языков (М.М. Бахтин, В.С. Библер, Л.Н. Голубенко, Е.Н. Дмитриева, И.А. Зимняя, И.Ф. Исаев, Ю.М. Лотман, В.А. Сластенин). Вместе с тем, опыт зарубежных университетов по подготовке бакалавров романо-германской филологии освещен не достаточно.

Формулировка цели статьи. Целью статьи является освещение особенностей организации профессиональной подготовки бакалавров романо-германской филологии в Испании на примере Университета Кастилья–Ла-Манча.

Изложение основного материала. Несмотря на то, что политическая система Испании в отличие от Франции, Италии, Великобритании и Германии как ведущих государств Европейского союза, на протяжении нескольких столетий мало способствовала развитию науки и культуры, а также высших школ, не получивших своего интенсивного развития со времен основания университетского колледжа в Толедо (1969 г.) [4], приоритет в подготовке бакалавров романо-германской филологии заслуженно принадлежит Университету Кастилья–Ла-Манча (Universidadde Castilla-LaMancha), основанного в 1982 г. и расположенного в живописных районах четырех провинций, входящих в состав одноименного автономного сообщества. Самый крупный из кампусов, Сьюдад-Реаль, включает Факультет романо-германской филологии.

Следует отметить стремительные темпы развития инфраструктуры Университета Кастилья–Ла-Манча, который буквально ворвался в мировое академическое сообщество, поражая своими достижениями: за 32 года своего существования университет сумел подняться на верхние строчки национальных рейтингов, ежегодно обучая более 30 тысяч студентов, заключить соглашения о сотрудничестве с 300 вузами на разных континентах, присоединиться к программам студенческого и преподавательского обмена Erasmus, Leonardo, Cicerone. Благодаря последним, обучение бакалавров и магистров романо-германской филологии, как и всех других специализаций, перешло на новый, более высокий качественный уровень, так как в распоряжении студентов и преподавателей имеется огромная библиотека, состоящая из 4 главных отделов и 11 филиалов. В ее запасниках хранится свыше 800 тысяч томов научных изданий, 3000 единиц периодических изданий, более 30 тысяч электронных книг. В настоящее время Университет

отримано), який визначається не самою метою, а об'єктивно-предметними умовами її досягнення. Оскільки способи здійснення дії, тобто операції, є результатом перетворення дії, то діяльність реалізується через дії. При цьому дія має відповідати меті, а операції – умовам.

Для обґрунтування авторської позиції стосовно технологічного механізму науково-дослідницької культури майбутнього вчителя музичного мистецтва ми звертаємося до теоретичних положень О. М. Леонтьєва, С. Л. Рубінштейна про зв'язок зовнішніх та внутрішніх (розумових) дій [5]. Важливо акцентувати увагу на розгляді дослідницьких дій крізь призму внутрішніх процесів, а саме процесів свідомості. Здійснення науково-дослідницької діяльності, як і будь-який інший вид діяльності характеризується усвідомленістю та цілеспрямованістю і припускає активне застосування таких розумових дій (операцій) як аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, узагальнення, пояснення, моделювання, програмування і т. ін. Однак реальними одиницями діяльності є не дії самі по собі, а й різноманітні «цілісні діяльності», що визначає підхід до науково-дослідницької діяльності як до «.. цілісності, а не просто сукупності дій» (О. М. Леонтьєв).

Отже, дієво-операційний аспект технології науково-дослідницької діяльності вчителя, зокрема музичного мистецтва, виявляється у формуванні його дослідницьких вмінь, які свідчать про ступінь оволодіння досвідом науково-дослідницької діяльності, що детермінований об'єктивними і суб'єктивними (внутрішніми) факторами. Дослідницькі дії та операції підпорядковані структурі педагогічного дослідження і визначають міру інтеграції та персоналізації особистості вчителя музичного мистецтва у науково-дослідницькій діяльності. Проблема формування дослідницьких вмінь вчителя, зокрема музичного мистецтва, знайшла своє висвітлення в роботах В.І. Андрєєва, С.П. Балашової, В.В. Кулішової, В.І. Журавльова, Н.Г. Недодатко, Н.В. Сичкової, М.І. Фалько, О.А. Шашенкової та ін.

З метою розкриття змістовного аспекту технології науково-дослідницької діяльності вважаємо доцільним звернутися до поняття «педагогічне дослідження», яке розглядається вченими (С. У. Гончаренко, В. І. Загвязинський, В. В. Краєвський, В. В. Олійник, В. М. Полонський, М. М. Скаткін) як процес і результат науково-пізнавальної діяльності, спрямованої на одержання нових знань про закономірності освіти, її структуру та механізми, зміст, принципи і технології.

Підсумовуючи результати аналізу, висунемо таке визначення поняття «музично-педагогічне дослідження»: це процес і результат отримання й продукування нових (суб'єктивних і об'єктивних) знань, який забезпечується сукупністю методів наукового, художнього пізнання і спрямований на розв'язання теоретичних і практичних завдань в галузі музично-педагогічної освіти з метою підвищення її ефективності; спосіб збагачення соціокультурного і професійно-особистісного досвіду вчителя музичного мистецтва як дослідника. Реалізація музично-педагогічного дослідження здійснюється в русі загальних вимог до науково-педагогічних досліджень.

Музично-педагогічне дослідження передбачає володіння технологією науково-дослідницької діяльності як своєрідної виконавчої системи, певними науковими методами у поєднанні з художніми способами осмислення музично-педагогічної дійсності, розробку необхідних новітніх педагогічних і мистецьких технологій для розв'язання музично-педагогічної проблеми.

відображає способи (методи, прийоми, процедури, алгоритми, еталони, схеми, норми, стандарти, логіку дослідження) одержання наукових знань і дає уявлення про організацію науково-дослідницької діяльності, виконання дослідницьких дій у певній послідовності.

Оскільки культура виявляється у відповідній діяльності, представляється доцільним визначити технологію цієї діяльності, яка, на наш погляд, має представляти своєрідний механізм її керування, відображати інтегративний, багатовекторний процес розгортання науково-дослідницької діяльності і впливати на якісні та кількісні її характеристики. В основі розроблення технології науково-дослідницької діяльності має бути покладена ідея її цілісності і системності.

У цьому сенсі технологію науково-дослідницької діяльності вчителя-дослідника-музиканта вважаємо доцільним інтерпретувати як оптимальний спосіб організації та керівництва музично-педагогічним дослідженням. Основними властивостями такої технології є внутрішня упорядкованість, узгодженість взаємодії усіх її складових; взаємозв'язок між дослідницькими діями, який веде до удосконалення всієї дослідницької системи.

З огляду на сучасні вимоги до реалізації технології науково-дослідницької, яка вибудовується на основі принципу доповнення, тобто взаємодії та взаємодоповнення таких дихотомій як «репродуктивне – творче», «логічне – емоційне», необхідно говорити про гармонійне поєднання технологічного та творчого підходів у здійсненні дослідницького пошуку. Технологічність передбачає знання способів і алгоритмів цієї діяльності, що забезпечують її оптимальність, ефективність, інтенсивність. В основі творчої компоненти лежить продуктивний процес створення нових задумів, ідей, концепцій, їх вибудовування у логічний ряд доказів та висновків. Тому можна стверджувати, що у реальному процесі дослідницького пошуку «не можливо відокремити норму від креативності, оскільки вони знаходяться у рухомій взаємодії» [1, с. 43].

Особливого значення набуває творчий підхід у реалізації дослідницьких стратегій в галузі музично-педагогічної освіти, оскільки головною домінантою є художньо-естетична і духовно-творча домінанта. У цьому контексті дослідницький пошук вчителя музичного мистецтва необхідно розглядати як такий, що детермінований, з одного боку, науковими нормами, цінностями і методологічними орієнтирами, з іншого боку, – вимогами і завданнями музично-педагогічної освіти, її змістом.

Як свідчить аналіз наукових джерел, у вивченні поняття «технологія» сформувалося два напрями:

перший, передбачає визначення дій та операцій, основних процедур, методики та алгоритмів діяльності [3; 6];

другий – фіксує організацію діяльності, її етапи і логіку вибудовування [2; 8].

Отже, ґрунтуючись на цих позиціях, зробимо висновок, що технологія науково-дослідницької діяльності включає два взаємопов'язаних аспекти: подрібнення за діями та операціями (*дієво-операційний аспект*) і подрібнення поетапне, тобто логіка дослідження, змістовне наповнення кожного етапу (*змістовний аспект*).

Як відомо, в структурі діяльності домінуюча роль належить діям, які розглядаються як процес, що підпорядкований досягненню певного результату, який існує у формі мети. Окрім свого інтенціонального аспекту (що має бути досягнуто) дія має і свій операційний аспект (як, яким способом це може бути

Проблеми современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

Кастилья–Ла-Манча входит в число немногих испанских вузов, имеющих членство в таких международных ассоциациях, как EAIE (European Association for International Education), EUA (European University Association), AUIP (Latinamerican University Post-graduate Association), Columbus University Network, а также в региональных образовательных объединениях – Tordesillas Universities Group, Compostela Universities Group и др.

Начиная с 2006 года Университет Кастилья–Ла-Манча принимает участие в разработке и реализации серии программ в области гражданского строительства совместно с университетами США. Благодаря этому выпускники вуза, в первую очередь, бакалавры романо-германской филологии, обладающие не только прочной академической подготовкой, но и опытом международного общения, обладают весомыми конкурентными преимуществами на рынках вакансий в любой из стран мира. Этому способствовало то, что с первых лет существования университет взял курс на интернациональное обучение. В рамках этого направления организуются зарубежные стажировки для преподавателей и студентов, осуществляется зачисление на образовательные программы Университета Кастилья–Ла-Манча студентов из вузов других стран, разрабатываются программы адаптации для иностранных абитуриентов.

Повышенное внимание в Университете Кастилья–Ла-Манча уделяется изучению иностранных языков, в первую очередь английского. Высококвалифицированные специалисты университета в области иноязычного образования и лингводидактики успешно внедряют в практику обучения экспериментальную авторскую программу «Learn English at Your Campus». При реализации данной программы обучение английскому языку подкрепляется участием студентов во всевозможных культурно-развлекательных мероприятиях – выставках, концертах, спектаклях и т.д. Насыщенная событиями студенческая жизнь не мешает учебе, а делает процесс обучения более увлекательным. Университет Кастилья–Ла-Манча считает своей миссией содействовать научному и культурному прогрессу региона и Испании в целом.

Университет Кастилья–Ла-Манча предлагает студентам свыше 80 бакалаврских и более 30 мастерских программ в области гуманитарных, социальных и естественных наук, гражданского права, здравоохранения и медицины, искусства, технологии, архитектуры. Все они разработаны в соответствии с международными стандартами, зафиксированными в требованиях Болонской декларации. Помимо них университетом предлагаются программы для аспирантов, постдипломные курсы по ряду специализаций, языковые программы для желающих совершенствовать испанский язык, в том числе одновременно с прохождением базового обучения по испанской филологии на уровне бакалавра. Имеется возможность получить ученую степень и диплом не только национального, но и международного образца.

Что касается программ обучения бакалавров в Университете Кастилья–Ла-Манча, то с каждым годом они все более приближаются к общеевропейским стандартам [2, с. 57]. В связи с этим, выпускник бакалавриата может рассчитывать на получение документа о базовом высшем образовании международного образца. Однако, гарантией зачисления в бакалавриат Университета Кастилья–Ла-Манча является успешная сдача абитуриентами выпускных экзаменов по подготовительной программе (Bachillerato), рассчитанной на 2 года обучения, согласно избранного профиля подготовки.

Обучение по бакалаврским программам (Grado) длится 3–4 года и рассматривается в качестве первого цикла обучения в Университете Кастилья–Ла-Манча [4]. Этот вид программ предлагается в Испании другими университетами (facultades universitarias), высшими техническими школами (escuelas tecnicassuperiores) и университетскими школами (escuelas universitarias). Первые два типа вузов различаются в основном направленностью обучения: в университетах преимущество отдается гуманитарным наукам, в высших технических школах изучают инженерное дело, технологию промышленных производств, строительство, архитектуру. По завершении 1-го цикла обучения выпускник получает диплом бакалавра. Соответствующие ему ученые степени – это ingenierotecnico (в том числе arguitectotecnico) для специалистов технической направленности и diplomado для гуманитариев. Обладатели таких степеней имеют право продолжать обучение в рамках следующего, второго цикла, т.е. в магистратуре. Университетские школы готовят специалистов для определенных секторов экономики – это некое подобие наших профессионально-технических училищ. Диплом, выданный таким вузом не дает возможности поступления в магистратуру, зато с ним можно достаточно легко найти работу в том или ином регионе Испании.

Следует отметить, что профессиональная подготовка бакалавров романогерманской филологии в Кампусе Сьюдад-Реаль Университета Кастилья–Ла-Манча осуществляется на протяжении не трех, а четырех лет. Их предметная специализация охватывает три ведущих направления: «Английская филология», «Современные языки и литература: английский и французский» и «Испанский язык и литература».

Так, подготовку бакалавров по специальности «Испанский язык и литература» осуществляет Факультет искусств, созданный 29 октября 2009 года, разработавший шесть новых курсов данной степени, утвержденных в соответствии с новым законодательством в области высшего образования Испании, адаптированных к Европейскому пространству высшего образования [3]. Бакалаврские степени имеют нагрузку 240 европейских кредитов (ECTS), которые студент набирает за 4 года. Образовательная программа включает три блока дисциплин: основных, обязательных и факультативных курсов, что завершается подготовкой и защитой квалификационной работы бакалавра, что отражает табл. 1.

Таблица 1

Соотношение учебных дисциплин в структуре образовательной программы подготовки бакалавров испанской филологии

Тип учебного курса	Количество кредитов
Основной	66 кредитов: 54 на 1-м, 12 на 2-м году обучения
Обязательный	132 кредита: 6 на 1-м, 48 на 2-м, 48 на 3-м, 30 на 4-м году обучения
Факультативный	36 кредитов: 12 на 3-м, 24 на 4-м году обучения
Окончательный проект (квалификационная работа)	6 кредитов на 4-м году обучения
Всего:	240 кредитов

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

О.М. Новикова, В.М. Полонського, В.А. Семиченко, М.М. Скаткіна, О.С. Цокур та ін.

У музичні педагогіці проблема формування науково-дослідницької культури вчителя (окрім її аспекти) була започаткована в роботах Е.Г. Абдулліна, Н.А. Сегеди, О.П. Щолокової (методологічний аспект дослідницької діяльності вчителя музики, викладача мистецьких дисциплін), Л.Г. Арчажнікової, О.М. Олексюк (дослідницький компонент у професійній підготовці вчителя музики), Г.М. Падалки (методи науково-педагогічного керівництва підготовкою магістерської роботи), Г.Ю. Ніколаї, О.П. Рудницької (наукове дослідження як дидактична категорія у мистецькій освіті), В.Ф. Орлова, О.М. Отич, Т.Й. Рейзенкінд, О.Я. Ростовського (досвід вчителя музики в оволодінні дослідницькими технологіями в рамках поліхудожньої і науково-пізнавальної діяльності). Питання щодо дослідницьких вмінь і якостей майбутніх вчителів музики висвітлювалися у дисертаційних дослідженнях В.А. Лісового, М.І. Фалько.

Проте питання, що розкривають теоретичні і методичні основи формування науково-дослідницької культури майбутнього вчителя музичного мистецтва, зокрема її технологічного компоненту, сьогодні залишаються недостатньо вивченими.

Мета статті – дослідити формування науково-дослідницької культури майбутніх вчителів-дослідників-музикантів. **Завдання** – розкрити технологічний компонент науково-дослідницької культури майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу статті. У своєму дослідженні ми виходили з того, що науково-дослідницька культура майбутнього вчителя музичного мистецтва (НДК МВММ) це якість особистості, що відображає її здатність до синтезування наукових і художніх методів пізнання, аналітико-синтетичної мисленнєвої діяльності і емоційно-образного осягнення музично-педагогічної дійсності, втілення наукового і художньо-естетичного, музично-педагогічного ідеалу у дослідницький пошук, застосування наукових (педагогічних і мистецтвознавчих) знань у науково-теоретичній (пояснювальній) та конструктивно-технологічній (перетворюючій) діяльності.

Розкриваючи технологічний феномен у контексті науково-дослідницької культури майбутнього вчителя музичного мистецтва, ми виділяємо такі поняття як «технологія», «спосіб діяльності» і «культура особистості», відслідковуючи їх взаємодію. Так, характеристики технологічної взаємодії розглядаються як такі, що мають визначне значення у процесі відтворення діяльнісних структур. І це дозволяє говорити про спосіб діяльності, що втілюється у конкретній технології і визначається рівнем науково-дослідницької культури особистості. У цьому контексті стає питання про виділення певних способів реалізації та розгортання науково-дослідницької діяльності, її іманентного механізму, тобто технології. Таке розуміння питання створює перспективу у вивченні технологічного компоненту науково-дослідницької культури вчителя, зокрема в галузі музично-педагогічної освіти, в рамках двох систем: діяльності (її технології) і культури особистості як вираження професійних якостей (мисленнєвих дій, особистісних новоутворень) вчителя-дослідника-музиканта.

Діяльнісна концепція дозволяє розглядати технологічний компонент науково-дослідницької культури як особистісного феномену як такий, що

Annotation. Some questions of the relatively difficult structured technological constituent of future teacher of musical art are considered in the article, that is characterized integrity, system and directed to on implementation the research job mix. An important sign is combination of scientific, pedagogical and artistic work.

Keywords: research culture, technology of activity, scientific and artistic methods of cognition, effectively-operational and rich in content aspects of technology of research activity, musical pedagogical research.

Вступ. У контексті головних вимог Болонської декларації, де зазначається, що створення Європейського простору вищої освіти має відбуватися одночасно та паралельно зі створенням простору наукових досліджень, оскільки наукові дослідження є рушійною силою вищої освіти, питання формування науково-дослідницької культури сучасного фахівця, зокрема вчителя музичного мистецтва, є одним з пріоритетних у вищій школі.

Проблема взаємодії освіти і науки у контексті перспектив розвитку суспільства, «онаучнення» сучасного освітнього простору має своє висвітлення в роботах таких українських науковців, як В.П. Андрущенко, С.У. Гончаренко, М.Б. Євтуха, В.А. Семиченко, О.С. Снісаренко, В.В. Олійника, котрі вказують на значущість підготовки майбутнього фахівця-дослідника, науковця, здатного до постійного оновлення наукового і практичного знання, навчання протягом всього життя.

Необхідність формування науково-дослідницької культури майбутніх вчителів музичного мистецтва зумовлена зростаючими вимогами до їх рівня загальнонаукової і професійно-педагогічної підготовки, зміною освітніх парадигм, які фіксують перехід від масово-репродуктивних форм і методів викладання до індивідуально-творчих; підготовкою майбутніх вчителів-дослідників-музикантів до компетентного входження в ринок праці, потребами у самоосвіті і самовихованні.

Аналіз передового світового і вітчизняного педагогічного досвіду, результатів вивчення і діагностування рівня науково-дослідницької культури майбутніх вчителів музичного мистецтва у вищій педагогічній школі свідчить про не сформованість ціннісного ставлення до наукового (педагогічного, мистецтвознавчого) знання і наукового мислення як життєво необхідного придбання і «всепланетного явища» (В.І. Вернадський), вмінь володіти технологією науково-дослідницької діяльності, працювати з понятійно-категоріальним апаратом загальної і музичної педагогіки, концептуалізувати знання, відслідковувати зв'язок між доцільно спланованим педагогічним впливом і дослідницьким результатом, розробляти діагностуючий інструментарій.

Аналіз актуальних досліджень. Вивченню окремих аспектів професійної культури педагога були присвячені роботи таких вчених, як А.М. Алексюк, І.М. Богданова, С.Я. Батишев, В.М. Гриньова, М.Б. Євтух, І.А. Зязюн, І.Ф. Ісаєв, В.Г. Кремень, З.Н. Курлянд, В.І. Лозова, Н.Г. Ничкало, О.М. Пехота, І.П. Підласий, І.Ф. Прокопенко, З.І. Равкін, Ю.В. Сенько, В.В. Серіков, С.О. Сисова, А.І. Щербаков та інші. Проблеми загальнонаукової та методологічної підготовки студентів розглядалися в роботах В.П. Андрущенка, Ю.К. Бабанського, Г.О. Балла, О.В. Бережної, В.К. Бурая, М.Г. Герасимова, П.П. Горкуненко, С.У. Гончаренка, В.І. Журавльова, В.І. Загвязинського, І.А. Зимньої, М.О. Князян, В.В. Краєвського, В.А. Кушніра, О.М. Микитюка,

Проблеми современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

Согласно официальному документу, в соответствии со статьей 25.7 Королевского указа №1393 от 29 октября 2007 г., по которой устанавливается организация официальных исследований университетов и отчет национального агентства об оценке качества и аккредитации, подтверждено название степени «Бакалавр испанского языка и литературы университета Кастилья-Ла-Манча», которое относится к специализации «Искусство и гуманитарные науки» [4].

Бакалавриат Факультета искусств университета Кастилья-Ла-Манча частично наследовал цели и содержание старого факультета испанской филологии, основанного в 1990 году. Он хорошо зарекомендовал себя для исследований не только благодаря своей истории, но и из-за стабильного спроса абитуриентов, около пятидесяти человек из года в год. Кроме того, как старые, так и новые степени бакалавра оправданы существованием в средней школе учителей по специальности «Испанский язык и литература». Поэтому традиционно выпускники бакалавриата призваны прежде всего удовлетворить региональный спрос на преподавателей испанского языка и литературы для средней школы. Есть также растущая потребность в бакалаврах испанской филологии для консультации по всем видам профессий, особенно тех, которые касаются средств массовой информации. Существует также спрос на данных специалистов в областях, связанных с культурой управления во всех типах учреждений и администраций.

С другой стороны, следует также отметить, что в последние годы увеличился спрос на бакалавров со знаниями испанского языка в зарубежных странах, особенно в США, Бразилии и Китае, а также государств Европы. Как результат, трудоустройство выпускников бакалавриата по специальности «Испанский язык и литература» происходит традиционно хорошо: от 55% до 75% из них находят достойно оплачиваемую работу не позднее 6-8 месяцев после получения диплома. В связи с этим, существование бакалавриата, дающего специализацию выпускникам «Испанский язык и литература» в Университете Кастилья-Ла-Манча, позволяет не только европейским, но и украинским студентам, участниками программы ERASMUS, углубиться в данную специальность, особенно на территории студенческого городка Сьюдад-Реаль. А непрерывность и расширение возможностей этой программы для украинских студентов, позволяет им продолжить более глубокое изучение испанской филологии в данном вузе. При этом, иностранные студенты могут обучаться по бакалаврским программам с такими эквивалентными степенями, как:

- испанский язык и литература в комбинировании с другим языком или деятельностью профессионального типа (торговля, туризм, образование);
- испанский язык и литература, которая эквивалентна степени бакалавра филологии в Испании.

Этому способствует образовательная программа подготовки бакалавров испанской филологии, рассчитанная на 4 года их обучения в Кампусе Сьюдад-Реаль Университета Кастилья-Ла-Манча, содержание которой отражено в таблице 2.

Таблица 2

Образовательная программа подготовки бакалавров испанской филологии в Кампасе Сьюдад-Реаль Университета Кастилья-Ла-Манча

Курсы обучения	Код Название учебных дисциплин	Тип Кредиты
Первый курс	66002 Техника устного и письменного выражения испанского языка	T 6
	66101 Введение в литературоведение	T 6
	66102 Английский язык 1	T 6
	66103 История Испании	T 6
	66104 Латынь	T 6
	66105 Методы исследования испанского языка	B 6
	66106 Литературоведение	T 6
	66107 Английский язык 2	T 6
	66108 История искусства	T 6
	66109 Классическая культура и традиции	T 6
Второй курс	66110 Изучение языка I	T 6
	66111 Философия современного мира	T 6
	66112 Теория литературы	B 6
	66113 Введения в испанскую литературу средневековья	B 6
	66114 Введение в новейшую испанскую литературу	B 6
	66115 Испанская грамматика: слово и синтагма	B 6
	66116 Испанская грамматика: звуки	B 6
	66117 Семантика	B 6
	66118 Введение в латиноамериканскую литературу	B 6
	66119 Введение в современную испанскую литературу	B 6
Третий курс	66120 Испанская грамматика: предложение	B 6
	66121 Социальные изменения в испанском языке	B 6
	66122 История испанского языка I	B 6
	66123 Средневековая художественная литература	B 6
	66124 Прагматичный и текстовый анализ	B 6
	66125 История испанского языка II	B 6
	66126 Литература испанского барокко	B 6
Четвертый курс	66127 Гуманизм и его литературный план	B 6
	66128 Второй иностранный язык	B 6
	66129 Реализм в испанской литературе	B 6
	66131 Испанский язык в Испании и Америке	B 6
	66132 Модерн и авангард: от романтизма до современности	B 6
	66133 Методология научного исследования	P 6
	66134 Окончательный проект	

Примечание: Тип учебной дисциплины:
ТБазовый тренинг (основной);
ВОбязательный;
ОФакультативный;
РБакалаврская квалификационная работа.

Укажем, что среди 20 факультативных предметов, рассчитанных на 6 кредитов каждый, выбираемых бакалаврами испанской филологии по собственным интересам в Кампасе Сьюдад-Реаль Университета Кастилья-Ла-Манча, доминируют учебные курсы по изучению второго или нескольких иностранных языков, а также курсы профессиональной направленности, не совпадающие с их основной специализацией. Среди них такие факультативы,

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

2. Barishkin A.G., Shubyna T.V., Rezyk N.A. *Komputernie prezentatsii na uroke matematiki / Kompyuternie instrumenti v obrazovanii.* – # 1. – 2005. – S. 62 – 70.

3. Dyzaín multymedynoho uroka: metodyka, tekhnolohycheskie priemi, fragmenti urokov / Sost. H.O. Avastatsaturov. – Volhohrad: Uchytel, 2009. – 133 s.

4. *Matematyka. 3 klass. Ucheb. dlia obshcheobrazovat. uchrezhdeniy s pryl. na elektron. nosytele. V 2 ch. Ch. 1 / [M.Y. Moro, M.A. Bantova, H.V. Beltiukova y dr.].* – 2-e yzd. – M.: Prosveshchenye, 2012. – 112 s.: yl. – (shkola Rossii).

5. Selevko H.K. *Pedahohycheskye tekhnolohii na osnove informatsionno-kom-munikatsionnikh sredstv / H.K. Selevko.* – M.: NII shkolkikh tekhnolohii, 2005. – 208 s.

6. Skafa E.I. *Evrysticheskoe obuchenie matematike: teoriya, metodika, tekhnolohiya. Monohrafiya / E.I. Skafa.* – Donetsk: Izd-vo DonNU, 2004. – 439 s.

7. Skafa O. I. *Kompiuterno-orientovani uroky v evrystychnomu navchanni matematyky: navchalno-metodychnyi posibnyk / O. I. Skafa, O. V. Tutova; [Donetskii natsionalnii universitet].* – Donetsk: vid-vo «Veber» (Donetska filiiia), 2009. – 320 s.

8. *Stvoruiemo prezentatsii. PowerPoint / Uporiad. I. Skliar.* – K.: Red. zahalnoped. haz., 2005. – 112 s. – (B-ka «Shk.svitu»).

9. Cheremnikh H.V. *Pryemi vizualizatsii v pedahohycheskikh tekhnolohiyakh. FIO, 2003. http://center.fio.ru/vio/FIO_01/Prezent/ITO/1999/II/5/5137.html*

Педагогіка

УДК [371.124:7.071.2:001] (477)

доцент, кандидат педагогічних наук Тушева Вікторія Володимирівна
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
(м. Харків)

ТЕХНОЛОГІЧНА СКЛАДОВА НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Анотація. В статті розглянуто деякі питання стосовно складно структурованої технологічної складової майбутнього вчителя музичного мистецтва, яка характеризується цілісністю, системністю і спрямована на виконання сукупності дослідницьких задач. Важливою ознакою є поєднання наукової, педагогічної і мистецької творчості.

Ключові слова: науково-дослідницька культура, технологія діяльності, наукові і художні методи пізнання, дієво-операційний і змістовний аспекти технології науково-дослідницької діяльності, музично-педагогічне дослідження.

Аннотация. В статье рассмотрены некоторые вопросы относительно сложно структурированной технологической составляющей будущего учителя музыкального искусства, которая характеризуется целостностью, системностью и направлена на выполнение совокупности исследовательских задач. Важным признаком является сочетание научного, педагогического и художественного творчества.

Ключевые слова: научно-исследовательская культура, технология деятельности, научные и художественные методы познания, действенно-операционный и содержательный аспекты технологии научно-исследовательской деятельности, музыкально-педагогическое исследование.

Учащиеся подбирают подходящие изображения в Интернете, составляют презентацию из 4-5 слайдов в программе MS Power Point, которые прикрепляются посредством гиперссылок к изображению геометрической фигуры на соответствующий слайд (рис. 5).

В процессе работы над проектом происходит совершенствование технических умений школьников: они учатся реализовывать структуру презентации, подобрав соответствующий тип разметки и вписав названия каждого из слайдов, выбирать оформление слайдов, которое более всего отвечает содержанию презентации, добавлять динамические эффекты, звуки.

На этапе уточнения результата и плана действий ученики дорабатывают презентации о геометрических фигурах, а учитель объединяет их и на основе предложенных учениками вариантов сказки составляет итоговое мультимедиа сочинение «Математическая сказка».

Выводы. Уроки с использованием презентаций не только расширяют и закрепляют полученные знания, но и в значительной степени повышают творческий и интеллектуальный потенциал учащихся.

Учитель, использующий презентации в процессе обучения математике, имеет возможность представлять учебный материал как систему ярких опорных образов. Это позволяет облегчить его понимание, сформировать необходимое правило-ориентир, то есть общие рекомендации, которые помогут учащимся "открывать" новые для них факты.

Литература:

1. Резник Н.А., Ежова Н.М. *Отдельные проблемы интерфейса компьютерных средств обучения*. – Мурманск: МИЭП, 2003. – 33 с.
2. Барышкин А.Г., Шубина Т.В., Резник Н.А. *Компьютерные презентации на уроке математики / Компьютерные инструменты в образовании*. – № 1. – 2005. – С. 62 – 70.
3. *Дизайн мультимедийного урока: методика, технологические приемы, фрагменты уроков / Сост. Г.О. Авастацатуров*. – Волгоград: Учитель, 2009. – 133 с.
4. *Математика. 3 класс. Учеб. для общеобразоват. учреждений с прил. на электрон. носителе. В 2 ч. Ч. 1 / [М.И. Моро, М.А. Бантова, Г.В. Бельтюкова и др.]*. – 2-е изд. – М.: Просвещение, 2012. – 112 с.: ил. – (школа России).
5. Селевко Г.К. *Педагогические технологии на основе информационно-коммуникационных средств* / Г.К. Селевко. – М.: НИИ школьных технологий, 2005. – 208 с.
6. Скафа Е.И. *Эвристическое обучение математике: теория, методика, технология. Монография* / Е.И. Скафа. – Донецк: Изд-во ДонНУ, 2004. – 439 с.
7. Скафа О. І. *Комп'ютерно-орієнтовані уроки в евристичному навчанні математики: навчально-методичний посібник* / О. І. Скафа, О. В. Тутова; [Донецький національний університет]. – Донецьк: вид-во «Вебер» (Донецька філія), 2009. – 320 с.
8. *Створюємо презентації. PowerPoint* / Упоряд. І. Складар. – К.: Ред. загальнопед. газ., 2005. – 112 с. – (Б-ка «Шк.світ»).
9. Черемных Г.В. *Приемы визуализации в педагогических технологиях*. ФИО, 2003. http://center.fio.ru/vio/VIO_01/Present/ITO/1999/II/5/5137.html

References:

1. Reznik N.A., Ezhova N.M. *Otdelnye problemi interfeisa kompiuternikh sredstv obucheniya*. – Murmansk: MIEP, 2003. – 33 s.

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

как: французский, немецкий, итальянский, арабский языки, производственная практика, оригинальные спецкурсы (Описательная Латинская Америка, Актуальная испанская литература, Документы и записи, Культурный менеджмент, Музыка, Стратегии рациональных аргументов, Мотивы и размышления над испанскими текстами, История рода и культуры, Архив библиотечного обслуживания и документации, Управление и сохранение наследия, Наследие Кастилья-Ла-Манча, Преподавание испанского языка, Литературное наследие и его руководство, Креативная письменность, Редактирование, Греко-римская мифология).

Проанализировав учебный план и программу по специализации бакалавров «Испанский язык и литература» в Кампасе Сьюдад-Реаль Университета Кастилья-Ла-Манча правомерно сделать вывод о том, что основные цели их профессиональной подготовки как филологов сводятся к следующему:

- обеспечение достаточного знания лингвистических, литературных и культурных аспектов испанского языка и литературы, в дополнение к языковой подготовке, которая позволяет освоить характер производства, обработки и интерпретации письменных и устных текстов;
- формирование знаний о методах, технологиях, концепциях и основных описательных инструментах, необходимых для описания средств испанского языка и способов языкового отражения в литературных текстах, а также анализа испанской литературы в конкретном историческом контексте;
- развитие этих знаний и навыков на педагогической практике с целью обучения учащихся испанскому языку и культуре;
- расширение возможности доступа к библиотечным ресурсам и соответствующим документам, обеспечивающих понимание и способность критической оценки полученной информации;
- стимулировать способности к профессиональной и межличностной коммуникации, более адекватному выражению своих мыслей и идей на испанском языке в письменной и устной форме, к написанию эссе и специализированных отчетов.

Согласно принятой профессиограммы, выпускники бакалавриата в Кампасе Сьюдад-Реаль Университета Кастилья-Ла-Манча, согласно специализации «Испанский язык и литература» при защите квалификационной работы должны показать, что: знают методы, приемы, концепции и основные описательные инструменты испанского языка и способы литературного анализа текстов испанской литературы в конкретном историческом контексте; могут передать эти знания на педагогической практике; способны воспользоваться доступом к соответствующим библиографическим и документальным ресурсам, понять и критически оценить полученную информацию; в состоянии правильно выразить себя на испанском языке в письменной и устной форме, написать эссе и специализированные отчеты. Иногда бакалавры испанской филологии привлекаются к более углубленному изучению дисциплин специализации, что нередко выносятся в их дополнительную программу [4] и на самостоятельную исследовательскую работу в рамках определенных мастер-классов:

- испанская филология (Лингвистические исследования испанского языка; Литература Средневековья и Золотой век; Литературная система: теоретико-критические перспективы);

– современная филология (Исследование жанров в текстах: газетные, политические, разговорные; Язык, общество и культура: междисциплинарные исследования в области иностранных языков и культур; Исследования сравнительной литературы и популярных жанров литературы);

– география (Территория, пейзаж и устойчивость: социальные аспекты; Территория, пейзаж и устойчивость: природные аспекты);

– история (Структура исторической памяти и речи; Общество, политика и управление; Культура, самобытность и идеологии);

– история искусств (Художественное наследие: прошлое, традиции и инновации; Искусство, литература и критика: Италия и Испания в последние десятилетия холодной войны; Путевые заметки как источник изучения истории и истории искусств);

– философия (Модерн и постмодерн).

Выводы. Таким образом, бакалавры испанской филологии по окончании Университета Кастилья-Ла-Манча смогут более успешно трудоустроиться в таких областях, как: преподавание испанского языка и литературы; оказание образовательных услуг по обучению иностранным языкам и в области других гуманитарных наук; специализированная работа с испанским языком и литературой (СМИ, связи с общественностью, бизнес, управление); культурный менеджмент и документация; редакционное дело и управление. Поскольку Университет Кастилья-Ла-Манча уделяет повышенное внимание вопросам трудоустройства своих выпускников, то университетский информационный центр занятости обеспечивает двустороннюю связь между бакалаврами и потенциальными работодателями, изучает спрос на региональном рынке вакансий, благодаря чему выпускники, желающие строить профессиональную карьеру в автономном сообществе Кастилья-Ла-Манча, находят достойно оплачиваемую работу не позднее 6-8 месяцев после получения диплома.

Литература:

1. *Education: Moving into the New Era / Conservative Research Department: Politics Today.* – 1990. – №10. – P. 265–279.

2. *Focus on the structure of Higher Education in Europe 2003/04. National Trends in the Bologna Process.* – Brussels: EURYDICE, 2003. – 91 p.

3. Общий консолидированный информационно - аналитический материал по Болонскому процессу – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.hse.ru/data/2010/05/12/1217374063/1.pdf>

4. Официальный сайт Университета Кастилья-Ла-Манча – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.uah.es/acceso_informacion_academica/primer_segundo_ciclo/matricula/G790.pdf

References:

1. *Education: Moving into the New Era / Conservative Research Department: Politics Today.* – 1990. – №10. – P. 265–279.

2. *Focus on the structure of Higher Education in Europe 2003/04. National Trends in the Bologna Process.* – Brussels: EURYDICE, 2003. – 91 p.

3. *Obshhij konsolidirovannyj informacionno - analiticheskij material po Bolonskomu processu* – [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupa: <http://www.hse.ru/data/2010/05/12/1217374063/1.pdf>

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

Учитель демонстрирует учащимся с помощью интерактивной доски презентацию – начало математической сказки (рис. 5, рис. 6).

Рис. 5

После этого учитель делит класс на три группы, каждая из которых выбирает одну из тем: «Треугольник в царстве «Волшебная геометрия», «Квадрат в царстве «Волшебная геометрия» или «Прямоугольник в царстве «Волшебная геометрия». Учащиеся собирают информацию по выбранной теме и составляют с помощью учителя презентации, которые на завершающем этапе войдут в итоговое мультимедиа сочинение. Учитель консультирует школьников и оказывает помощь в составлении презентации.

Рис. 6

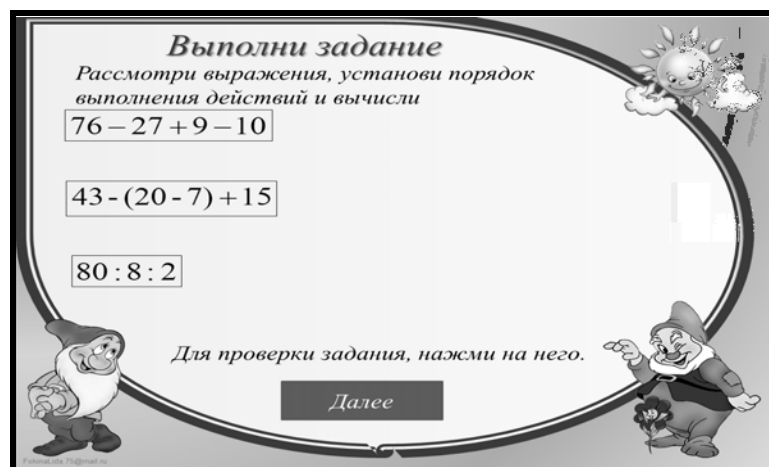

Рис. 4

Мы считаем такой способ работы достаточно эффективным, поскольку в процессе устного обсуждения школьники учатся формулировать мысли, доказывать свою точку зрения. Так как фантазия и желание проявить себя у младшего школьника велики, стоит учить его как можно чаще излагать собственные мысли, в том числе и с помощью ИКТ, при этом формы работы ученик выбирает для себя сам. Так, дети с математическими способностями чаще работают по изготовлению программных продуктов – презентаций. Дети-“гуманитарии” выбирают работу по составлению кроссвордов или сообщений, докладов, рефератов. Поэтому учитель смело может использовать на уроках математики в 3 классе метод проектов, благодаря которому учащиеся получают прочные, глубокие знания по предмету, у них формируются стойкие познавательные интересы, развивается умение самостоятельно применять полученные знания на практике [6; 7].

При изучении темы «Числа от 1 до 100. Умножение и деление» мы предлагаем учащимся проект «Математические сказки», целью которого является формирование их творческого мышления и воображения, интереса к математике посредством составления математической сказки о геометрических фигурах. В процессе работы над проектом решаются такие задачи:

- повторить геометрические фигуры (треугольник, квадрат, прямоугольник) и их обозначение буквами;
- повторить типы углов и обозначение их буквами;
- закрепить умения учащихся вычислять периметр геометрических фигур, площадь прямоугольника и квадрата;
- развивать воображение учащихся посредством составления сказок, «отрезания» углов у геометрических фигур;
- формировать устойчивый интерес к математике;
- воспитывать аккуратность при сборе информации и оформлении проекта.

4. Oficial'nyj sajт Universiteta Kastil'ja-La-Mancha – [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: http://www.uah.es/acceso_informacion_academica/primer_segundo_ciclo/matricula_I_II_ciclo/documentos/Hojas_matricula/G790.pdf

Педагогика

УДК 378.037

кандидат педагогических наук, доцент кафедры дошкольного и начального образования Короткова Светлана Владимировна
Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко (г. Луганск)

ЗДОРОВЬЕ КАК ОСНОВА ФОРМИРОВАНИЯ У МОЛОДЕЖИ НАПРАВЛЕННОСТИ НА ДОСТИЖЕНИЕ УСПЕХА

Анотація. Стаття присвячена аналізу здоров'я як цілісного багатоструктурного утворення, що є основою формування в молоді спрямованості на досягнення успіху. Доведено, що активність розуму та тіла людини дозволяє поставити життєві цілі, прагнути до них і досягати їх, зберігаючи себе в прекрасній фізичній та духовній формі.

Ключові слова: здоров'я, успіх, молодь, активність, духовність.

Аннотация. Статья посвящена анализу здоровья как целостного многоструктурного образования, являющегося основой формирования у молодежи направленности на достижение успеха. Доказано, что активность ума и тела человека позволяет поставить жизненные цели, стремиться к ним и достигать их, сохраняя себя в прекрасной физической и духовной форме.

Ключевые слова: здоровье, успех, молодежь, активность, духовность.

Annotation. The article is devoted to the analysis of health as integral multistructural formation, which is the basis of formation in youth the orientation on achieving success. It has been proved that mind and body activity of a person allows to set life goals, aspire to them and achieve them, keeping yourself in an excellent physical and spiritual condition.

Keywords: health, success, youth, activity, spirituality.

Вступление. Формирование ценностного отношения молодого поколения к здоровью является одной из важнейших задач по подготовке успешного человека. Путь к успеху – это не только проектирование своих достижений, но и умение личности проектировать себя, свое здоровье. От активности личности в данном вопросе зависит результат, т.е. достигнет ли она успеха. Еще Демокрит подчеркнул важную мысль о том, что человек имеет все необходимые для проектирования здоровья возможности: «Здоровья просят у богов в своих молитвах люди, а того не знают, что они сами имеют в своем распоряжении средства к этому» [10, с. 178].

Проблема здоровья как основа успешной реализации человека отражена в работах таких ученых как Н.М. Амосов, В.А. Ананьев, И.И. Брехман, Г.К. Зайцев, В.П. Казначеев, Ю.П. Лисицын, Г.С. Никифоров и др.

Формулирование цели статьи и заданий. Провести анализ понятия «здоровье» как целостного многоструктурного образования, являющегося основой формирования у молодежи направленности на достижение успеха.

Изложение основного материала статьи. Для обоснования четкой зависимости между наличием здоровья, сформированного ценностного отношения к нему и возможностью быть успешно реализованным в жизни, определимся, в первую очередь, что мы вкладываем в понятие «успешный человек».

Под успешным мы понимаем человека, который занят упорным и творческим трудом по достижению поставленной цели, не противоречащей мировым духовно-нравственным и общекультурным нормам и ценностям; человек, ощущающий радость от собственных достижений и от процесса, который ему предшествует; получающий вознаграждение за свою работу в том размере, который его устраивает, и окруженный близкими ему людьми, признающими значимость его достижений.

Значимость здоровья мы прослеживаем в повседневной жизни, приветствие «здравствуйте» означает не что иное, как пожелание здоровья человеку. В Священном писании апостол Лука напутствует людей на праведный образ жизни: «Если вы будете тщательно хранить себя от этого (безнравственности), то будете успешны. Доброго вам здоровья» (Деяния 15: 29). Значение здоровья отражено в пословицах и поговорках, являющихся сокровищницей мудрости народа: «В здоровом теле – здоровый дух», «Где здоровье, там и красота», «Дал бы Бог здоровья, а счастье найдем», «Здоровье дороже денег, здоров буду и денег добуду». Известный русский врач В.В. Вересаев в книге «Записки врача» так отразил ценность здоровья: «...с ним ничего не страшно, никакие испытания; его потерять – значит потерять все; без него нет свободы, нет независимости, человек становится рабом окружающих людей и обстановки; оно – высшее и необходимейшее благо, а между тем удержать его так трудно!» [6].

На сегодняшний день существует большое количество определений здоровья, анализ которых дает нам возможность обосновать его значимость в формировании успешного человека. Общепринятым является определение, данное Всемирной организацией здравоохранения (ВОЗ) в 1946 году: «Здоровье человека есть состояние полного физического, ментального и социального благополучия, а не только отсутствие болезни и физических недостатков» [15, с. 86].

Г.С. Никифоров определяет здоровье как ведущий фактор в деле гармоничного развития молодого человека. По мнению учёного, здоровье определяет успешность освоения человеком профессии, «плодотворность его будущей профессиональной деятельности, что составляет общее жизненное благополучие» [11, с. 71].

В.А. Ананьев здоровье рассматривает в качестве оптимальных условий для выполнения человеком намеченных жизненных целей и задач, «его предназначения, в конечном счете, его самоосуществления на Земле» [2, с. 12]. Ученый считает, что с целью успешной жизненной реализации необходимо включить в понятие «здоровье» и такие формы поведения, которые будут способствовать его укреплению. В.А. Ананьев рассматривает здоровье не только как состояние человека, но и как процесс «жизнедеятельности, обеспечивающий необходимое качество жизни и достаточную ее продолжительность» [2, с. 16].

Н.А. Семенова дает определение, в котором отображена зависимость качественной, полноценной жизни человека от наивысшей ценности:

Помощниками учителя выступают герои мультфильма «Белоснежка и семь гномов» – гномы Скрамник и Весельчак. Они задают классу вопросы, которые направляют учеников к пониманию того, что скобки изменяют порядок выполнения действий в числовых выражениях. Организация в игровой форме беседы по изучению нового материала позволяет усилить мотивацию третьеклассников к изучению новой темы. Кроме того, игра делает процесс обучения более разнообразным, что способствует качественному усвоению учебного материала.

Следующий слайд содержит правило о выполнении действий в числовых выражениях и задания для первичного закрепления изученного материала. Вопрос к заданиям формулируют уже знакомые учащимся «помощники» учителя – гномы (рис. 3).

Учащиеся записывают в тетрадь под диктовку правило о выполнении действий в числовых выражениях и, опираясь на него, объясняют последовательность, с которой производятся действия в предложенных на слайде заданиях.

Запомни и запиши в тетрадь!

Действия в числовых выражениях выполняют в следующем порядке:

- 1) действия, записанные в скобках;
- 2) умножение и деление;
- 3) сложение и вычитание.

Объясни, как надо выполнять действия.

$$30 + 6 \cdot (13 - 9) = 30 + 6 \cdot 4 = 30 + 24 = 54$$

$$18 : 2 - 2 \cdot 3 + 12 : 3 = 9 - 6 + 4 = 7$$

Далее

Рис. 3

На этапе применения знаний и умений учащихся организовывается работа со слайдом, представленным на рис. 4. В задании необходимо сначала рассмотреть выражение и установить порядок выполнения действий (рекомендуется обсуждение этого вопроса с учениками), а затем вычислить выражение, оформив его решение в тетради.

Рис. 1

Процесс изучения нового материала по данной теме строится в форме беседы: учащимся предлагаются задания на сравнение выражений (рис. 2).

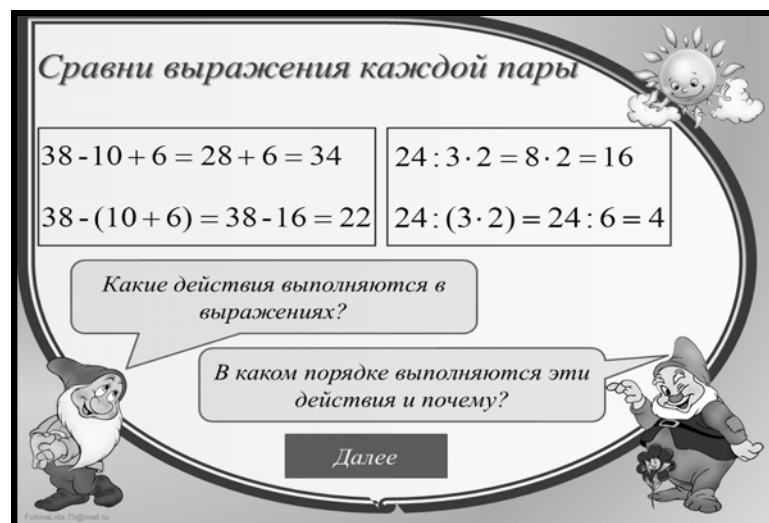

Рис. 2

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

«Здоровье – это такое состояние человека, которое позволяет чувствовать себя «на коне», быть счастливым, интересоваться всем и жить очень долго, не болея. Это главный показатель качества жизни» [13, с. 4].

Показателем важности сохранения здоровья для полноценной жизни и успешной профессиональной реализации является жизнь и творчество известного хирурга-кардиолога, ученого и писателя Н.М. Амосова, который успешно оперировал почти до 80 лет. Его жизненная стратегия по достижению успеха заключалась в постоянном движении мысли и тела; остановка для ученого была не приемлема. Н.М. Амосов под здоровьем понимает «резервные мощности» клеток, всего организма, но эти резервы существуют до тех пор, пока упражняются. Остановка движения приводит к таянию этих резервов и, соответственно, к снижению уровня здоровья. Ценность здоровья, с точки зрения ученого, состоит в неперенном условии эффективной деятельности, что дает человеку ощущение счастья. Н.М. Амосов считает, что молодое поколение необходимо учить сохранять и укреплять здоровье, надеясь на себя и внутренние резервы организма. Ученый утверждает, что человек настолько совершенен, что, во многих случаях, возможно вернуть здоровое состояние, но для этого уже будут требоваться большие усилия. Рецепт успешной, здоровой жизни Н.М. Амосова очень прост: физические нагрузки, правильное питание, умение отдыхать, закаливание, ощущение счастья [1].

Г.Л. Апанасенко отмечает, что категория «здоровье» является не только медико-биологической, но и социальной. Как здоровье влияет на достижение успеха человека, так и успешная реализация биологических и социальных функций укрепляет здоровье личности. На способность сохранять здоровье оказывают мощное влияние духовные качества человека. «От соответствия жизненных установок, притязаний индивида и проявлений здоровья формируется та или иная степень «благополучия» – физического, душевного и социального [3, с. 18].

Проведенное О.С. Васильевой и Ф.Р. Филатовым исследование по выявлению эталонного образа здорового человека (на основании анкетирования 1000 респондентов) показало, что здоровье личности является атрибутом людей, имеющих успех в обществе, «которые «хорошо» выглядят и эффективно действуют; они формируют у других людей определенное впечатление о себе (благодаря устойчивым «параметрам» своего внешнего облика) и способны производить некий социально значимый продукт (благодаря высокой работоспособности)» [5, с. 163].

Исследования Э.Г. Булич и И.В. Муравова показали, что успешная реализация человека: творческое достижение, общественное признание является живительной силой для укрепления организма, и, соответственно, здоровья человека. Авторы выводят формулу отличного самочувствия: пребывание человека не в благополучных условиях, а в состоянии благополучия, обеспечиваемое успешной деятельностью. «Такое благополучие, сопровождающееся чувством удовлетворения, гораздо ценнее в оздоровительном отношении, чем безмятежное состояние духа» [4, с. 66].

Проведенные исследования по выявлению факторов, влияющих на здоровье человека, показали, что на долю такого фактора как образ жизни приходится 55-60%, 40-45% образуют факторы наследственность, состояние окружающей среды и работа органов здравоохранения [9]. Такие данные дают нам право выделить факторы управляемые и мало управляемые человеком.

Так, образ жизни, вполне можно назвать управляемым фактором и при условии формирования у молодежи ценностного отношения к здоровью можно рассчитывать на эффективную жизненную реализацию, т.е. достижения успеха в определенной сфере. К тому же здоровый образ жизни способствует ослаблению негативного воздействия и других факторов, например, такого фактора как наследственность. Примером может служить образ жизни испанца Пабло Пинеда – первого в Европе преподавателя с синдромом Дауна. Желание быть востребованным в жизни, достичь успеха в выбранном деле заставляет Пабло много и упорно трудиться над собой. Такой фактор как состояние окружающей среды трудно контролировать человеку, но умеющий сохранять здоровье способен, в некоторых случаях, и противостоять негативному воздействию окружающей среды. К тому же здоровый человек меньше подвержен, чем нездоровый воздействию такого фактора как работа органов здравоохранения. Ответственная личность возлагает, в большей степени, ответственность на себя в отношении сохранения здоровья, нежели на здравоохранение. Эта мысль подчеркивается Н.М. Амосовым, который считал, что здоровье является личным делом каждого человека, для его сохранения, прежде всего, необходимо желание и воля.

Многосторонний взгляд на категорию «здоровье» дает нам представление о здоровье как о целостном образовании, в котором все его компоненты находятся в тесной взаимозависимости (В.П. Горашук, Г.К. Зайцев, С.В. Попов, В.С. Язловецкий и др.). В большинстве научных исследований выделяются такие компоненты здоровья как физическое, духовное, психическое и социальное. Многокомпонентность категории «здоровье», безусловно, отражается и на построении процесса формирования направленности на успех. Развитие умений и навыков поддержания физического состояния в течение всей жизни полностью не решит вопрос подготовки личности к успешной жизненной реализации. Большое значение в этом вопросе играет и такой аспект как духовное здоровье.

В.А. Ананьев духовный аспект здоровья рассматривает как сформированную духовную компетентность, под которой понимает «способность развивать природу человека, выражать (воплощать) высшие ценности в жизнь. Выражать – значит делать, творить добро, отстаивать справедливость, а не только говорить об этом» [2, с. 26]. Человек, стремящийся к успешной реализации своих потенциальных возможностей, должен быть честным, порядочным, ответственным, толерантным, жить в гармонии с самим собой, с обществом и природой. Путь к успеху должен прокладываться на основе выработанных человечеством нравственных норм, духовных ценностей и идеалов.

Психическое здоровье проявляется в нормальном возрастном развитии основных функций психики. Психически здоровый человек способен контролировать свои эмоции, адекватно реагировать на стрессы, на быстро изменяющиеся условия жизни, а также решать проблемы, возникающие в различных сферах его жизнедеятельности. Как подчеркивают А.А. Жукова и И.А. Кудряшова: «Здоровье на психическом уровне связано с личностью и зависит от таких личностных характеристик, как эмоционально-волевая и мотивационно-потребностная, от развития самосознания личности и от осознания ценности для личности собственного здоровья и здорового образа жизни» [7, с. 20].

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

- информация на экране монитора должна быть оформлена единообразно, так, чтобы количество «управляющих кнопок» было минимальным, располагаясь в установленном месте;
- визуальное представление данных должно быть простым, лаконичным;
- при создании определенного математического учебного образа необходимо использовать все три языка представления учебных знаний (текст – рисунок – формула);
- при размещении на слайде рисунков следует придерживаться точности в воспроизведении структуры и элементов представляемых объектов;
- слайд должен полностью содержать фрагмент теории, зрительно устанавливая акцент на главном в его содержании.

Таким образом, качественное оформление презентации, используемой на уроке математики в начальной школе, играет большую роль при формировании правильных зрительных образов у учащихся, оказывает влияние на развитие зрительной памяти, ассоциативного, образного и логического мышления учащихся [8; 9].

Кроме того, считаем, что использование презентаций в учебном процессе дает положительный результат только при умелом их использовании в организации учебно-познавательной деятельности учеников, в противном случае результат может оказаться и негативным.

Рассмотрим приемы использования презентаций, созданных нами в программе MS Power Point для поддержки обучения темы «Числа от 1 до 100. Умножение и деление», которые позволяют сделать процесс обучения более эффективным и интересным по сравнению с традиционным обучением математики.

При рассмотрении материала, касающегося порядка выполнения действий в выражениях, мы используем презентацию «Порядок выполнения действий в числовых выражениях». Она состоит из таких блоков: актуализация знаний учащихся, изложение нового материала, первичное закрепление изученного материала, применение знаний и умений учащихся.

На этапе актуализации знаний и умений учащихся для повторения сложения, вычитания и умножения чисел можно организовать коллективное решение заданий из презентации, демонстрируемой на интерактивной доске. Учащиеся анализируют каждое задание, записывают его решение в тетрадь, сверяют с решением, выведенным учителем на экран, обсуждают рациональность вычислений и правильность ответов (рис. 1).

Введение. В настоящее время достаточно актуальным вопросом является внедрение информационно-коммуникационных технологий (ИКТ) в образование. Особенностью учебного процесса с применением ИКТ является то, что центром деятельности становится ученик, который исходя из своих индивидуальных способностей и интересов, выстраивает процесс познания. Учитель выступает в роли помощника, консультанта, поощряющего оригинальные находки, стимулирующего активность, инициативу, самостоятельность.

При дидактически правильном подходе компьютер активизирует внимание учащихся, усиливает их мотивацию, развивает познавательные процессы, мышление, внимание, воображение и фантазию [3].

В связи с тем, что ведущим видом мышления у учащихся начальной школы является наглядно-образное мышление, а восприятие у большинства из них – визуальное, то для эффективной работы с младшими школьниками имеет смысл использовать технологии, опирающиеся на визуальное восприятие. Для визуализации учебного материала в начальной школе используют рисунки, таблицы, последовательности изображений, компьютерные презентации.

Вопросы применения презентаций в учебном процессе рассматривались в работах А.Г. Барышкина, А.Б. Драхлера, Т.Г. Крамаренко, Н.А. Резник, Г.К. Селевко, Е.И. Скафы, Т.В. Шубиной и других ученых.

По мнению этих авторов, если сравнить традиционный урок с уроком, на котором используется презентация, то можно отметить, что применение презентаций не только оживляет учебный процесс (что особенно важно, если учитывать психологические особенности младшего школьного возраста, в частности, длительное преобладание наглядно-образного мышления над абстрактно-логическим), но и повышает мотивацию обучения [2; 5].

На уроках математики компьютерные презентации позволяют решить проблему дефицита подвижной наглядности, когда дети под руководством учителя на экране интерактивной доски сравнивают геометрические фигуры способом наложения, анализируют взаимоотношения множеств, решают задачи на движение, демонстрируемые с помощью презентаций MS Power Point.

Формулировка цели статьи. В связи с тем, что внедрение информационно-коммуникационных технологий в начальное образование находится все еще в стадии разработки, методика применения презентаций в учебном процессе начальной школы еще не до конца разработана и имеет свои особенности. Поэтому целью статьи является рассмотрение приемов использования презентаций на уроках математики в начальной школе (на примере материала третьего класса по учебнику [4]).

Изложение основного материала статьи. Правильное использование средств наглядности на уроках математики в начальной школе способствует формированию четких количественных представлений, содержательных понятий, развивает логическое мышление и речь школьников, помогает на основе рассмотрения и анализа конкретных явлений прийти к обобщениям, которые затем применяются на практической деятельности.

Однако, как показывает практика, не каждое средство наглядности позволяет достичь хорошего результата в обучении. Поэтому при составлении и оформлении презентаций мы придерживаемся рекомендаций, которые даны Н.А. Резник и Н.М. Ежовой [1]:

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

Признание и оценка значимости достижений человека происходит в социальной среде (семья, школа, социальные организации, трудовой коллектив). Поэтому при формировании направленности на успех важно учитывать социальную составляющую здоровья как эффективное взаимодействие с социальной средой. Успех человека во многом определяется качеством сложившихся взаимоотношений. Б.Трейси отмечает, что умения поддерживать позитивные человеческие взаимоотношения влияет больше, чем другие факторы на построение карьеры и личной жизни. Ученый подчеркивает, что самой высокооплачиваемой формой интеллекта в Америке является социальный. 85% успеха в жизни практически полностью определяется социальными навыками человека, способностью его уживаться с людьми, вовлекать их в сотрудничество [14].

Д.К. Квик, К.Л. Купер, Д.Д. Квик, Д.Х. Гэйвин [8] в работе «Здоровье руководителя» акцентируют внимание на возможных вариантах сохранения здоровья по пути к успешной реализации. Авторы подчеркивают, что трудоголик может достичь успеха, но сохранить здоровье вряд ли ему удастся. Мы уже подчеркивали, что успешный человек – это счастливый человек, наслаждающийся своими достижениями и здоровьем. Тогда как Д.К. Квик, К.Л. Купер, Д.Д. Квик, Д.Х. Гэйвин характеризуют трудоголика проявлением таких неприятных симптомов как хроническая усталость, раздражительность, потеря навыков общения, подозрительность, навязчивое беспокойство, притупление чувства юмора, не желание и неумение отдыхать и развлекаться. Во многих случаях появляется страсть к алкоголю, что, безусловно, влияет на параметры здоровья, причем всех его составных частей, а во многих случаях приводит к полному его разрушению. С нашей точки зрения, очень дорого оценивает человек свой успех, цена – потеря здоровья. Ощущение долгожданной радости от успеха может на долгие годы, а то и на всю жизнь смениться безрадостным существованием: депрессия, алкогольная зависимость, потеря семьи и т.д.

Проблема стресса успеха не менее важная, чем проблема достижения успеха. Н. Самоукина дает характеристику стрессу успеха: у человека наступает состояние отсутствия смысла, разочарование в себе, людях, жизни и т.д. Предотвращение стресса успеха Н. Самоукина видит в такой психологической защите:

- не выкладываться до конца и не надрываться при достижении даже самой значимой цели;
- стараться удерживать себя от грез и мечтаний о том, какое счастье ждет нас на вершине успеха. Как правило, жизнь проще и прозаичнее наших фантазий;
- после достижения цели не останавливаться и дальше планировать жизненные цели, оставаться активным [12].
- **Выводы.** Стрессоустойчивая личность получает радость и от процесса своей деятельности по пути к успеху и от самого успеха. Активность ума и тела человека позволяет поставить интересные жизненные цели и стремиться к ним, сохраняя себя в прекрасной физической и духовной форме.

Литература:

1. Амосов Н. М. *Раздумья о здоровье* / Н. М. Амосов; 3-е изд., доп., перераб. – М.: Физкультура и спорт, 1987. – 64 с.
2. Ананьев В. А. *Основы психологии здоровья. Книга 1: Концептуальные*

основы психологи здоровья / В. А. Ананьев. – СПб.: Речь, 2006. – 384 с.

3. Апанасенко Г. Л. Валеология на рубеже веков / Г. Л. Апанасенко // Наука в олимпийском спорте. – 2000. – Спец. выпуск. – С. 14–21.

4. Булич Э. Г. Здоровье человека: Биологическая основа жизнедеятельности и двигательная активность в ее стимуляции / Э. Г. Булич, И. В. Муравов. – К.: Олимпийская литература, 2003. – 424 с.

5. Васильева О. С. Психология здоровья человека: эталоны, представления, установки: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / О. С. Васильева, Ф. Р. Филатов. – М.: Издательский центр «Академия», 2001. – 352 с.

6. Вересаев В. Записки врача / В. Вересаев. – М., 1936.

7. Жукова А. А. Формирование у старшеклассников ценностного отношения к здоровью в процессе изучения художественной литературы: монография / А. А. Жукова, А. А. Кудряшова. – Пенза, 2010. – 144 с.

8. Квик Д. К. Здоровье руководителя Глазами газеты «Financial Times» / Д. К. Квик, К. Л. Купер, Д. Д. Квик, Д. Х. Гэйвин; [пер с англ.]. – Днепропетровск: Баланс-Клуб, 2003. – 208 с.

9. Лисицын Ю. П. Общественное здоровье и здравоохранение: учебник / Ю. П. Лисицын; 2-е изд. – М.: ГЭОТАР-Медиа, 2010. – 512 с.

10. Материалисты Древней Греции. Собрание текстов Гераклита, Демокрита и Эпикура / Общ. ред. и вступ. стат. М. А. Дынника. – М.: Гос. издат. полит. литературы, 1955. – 239 с.

11. Психология здоровья: учебник для вузов / Под ред. Г. С. Никифорова. – СПб.: Питер, 2006. – 607 с.

12. Самоукина Н. Карьера без стресса / Н. Самоукина. – СПб.: Питер, 2003. – 256 с. – (Серия «Бизнес-психология»).

13. Семёнова Н. А. Человек – соль Земли / Н. А. Семёнова; изд. испр. и доп. – СПб.: ДИЛЯ, 2003. – 448 с.

14. Трейси Б. Достижение максимума / Пер. с англ. В. Ф. Волченко; Худ. обл. М. В. Драко. – 3-е изд. – Мн.: ООО «Попурри», 2004. – 368 с. – (Серия «Успех»).

15. Устав (Конституция) Всемирной организации здравоохранения // Всемирная Организация здравоохранения: Основные документы; [пер. с англ.]. – 39-е изд. – М.: Медицина, 1995. – 208 с.

References:

1. Amosov N. M. Razdumya o zdorove / N. M. Amosov; 3-e izd., dop., pererab. – М.: Fizkultura i sport, 1987. – 64 s.

2. Ananayev V. A. Osnovyi psikhologii zdorovya. Kniga 1: Kontseptualnyie osnovyi psikhologii zdorovya / V. A. Ananayev. – SPb.: Rech, 2006. – 384 s.

3. Apanasenko G. L. Valeologiya na rubezhe vekov / G. L. Apanasenko // Nauka v olimpiyskom sporte. – 2000. – Spets. vyipusk. – S. 14–21.

4. Bulich E. G. Zdorove cheloveka: Biologicheskaya osnova zhiznedeyatel'nosti i dvigatel'naya aktivnost v ee stimulyatsii / E. G. Bulich, I. V. Muravov. – К.: Olimpiyskaya literatura, 2003. – 424 s.

5. Vasileva O. S. Psihologiya zdorovya cheloveka: etalony, predstavleniya, ustanovki: Ucheb. posobie dlya stud. vyssh. ucheb. zavedeniy / O. S. Vasileva, F. R. Filatov. – М.: Izdatelskiy tsentr «Akademiya», 2001. – 352 s.

6. Veresaev V. Zapiski vracha / V. Veresaev. – М., 1936.

7. Zhukova A. A. Formirovanie u starsheklassnikov tsennostnogo otnosheniya k zdorov'yu v protsesse izucheniya hudozhestvennoy literatury: monografiya /

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

17. Martinek T. The development of compassionate and caring leadership among adolescents/ Martinek, T., Schilling, T. and Hellison, D // Physical Education and Sport Pedagogy. – 2006/ - № 11(2). - P. 141–157.

18. Miller S.C. Sociomoral education through Physical education with at-risk Children / S.C. Miller, J.L. Bredemeier, D.L.L. Shields // Quest. - 1997. - № 48. - P. 114–129.

19. Nichols G. A consideration of why active participation in sport and leisure might reduce criminal behavior/ Nichols G // Sport, Education and Society. – 1997. - № 2(2). – P.181–190.

20. Pospiech J. Educacyjna walory sportu w szkole – perspectiva europejska. Wychowanie fizyczne i sport w szkole. - Warszawa, 2010. – P. 65-67.

21. Steenbergen J. Tamboer J.W.i. Ethics and the Double character of Sport. An Attempt to Systematize the Discussion on the Ethics of Sport / J. Steenbergen, J.W.I Tamboer // M.J. McNamee en S.J. Parry - Ethics and Sport. - London, 1998. - P. 35–53

22. UK Parliament. Education Act.- London: HMSO. -1944.

23. UK Parliament. Education Reform Act.- London: HMSO.-1988

24. Warnock Report. Special educational needs: report of the Committee of Enquiry into the education of handicapped children and young people.- London: HMSO. – 1978

25. Wychowanie fizyczne i sport w szkole/ red.Zbigniew Szaleniec, Jozef Bergier. – Komisja Nauki, Edukacji i Sportu Senatu Rzeczypospolitej Polskiej. – Warszawa: Kancelaria Senatu, 2010. – p.155

Педагогика

УДК 372.851:004

кандидат педагогических наук **Тугова Ольга Васильевна**

Донецкий национальный университет (г. Донецк);

магистрант **Тугова Светлана Васильевна**

Республиканское высшее учебное заведение

«Крымский инженерно-педагогический университет» (г. Симферополь)

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРЕЗЕНТАЦИЙ В ОБУЧЕНИИ МАТЕМАТИКЕ В 3 КЛАССЕ

Аннотация. Статья посвящена анализу использования презентаций MS Power Point в обучении математике в начальной школе на примере материала 3 класса. Рассмотрены приемы использования презентаций в учебном процессе, которые формируют математическую компетентность школьников.

Ключевые слова: начальная школа, математика, информационно-коммуникационные технологии, презентации, проект.

Annotation. The article is devoted using of presentations in the studying of mathematic in the elementary school. There are considered the methods of using presentations in the educational process of mathematics in third form. These techniques develop pupils' mathematical competency successfully.

Keywords: elementary school, mathematic, information and communication technologies, presentations, project.

J.W.I Tamboer // M.J. McNamee en S.J. Parry - *Ethics and Sport*. - London, 1998. - P. 35-53

22. UK Parliament. *Education Act*. - London: HMSO. -1944.

23. UK Parliament. *Education Reform Act*. - London: HMSO. -1988

24. Warnock Report. *Special educational needs: report of the Committee of Enquiry into the education of handicapped children and young people*. - London: HMSO. - 1978

25. Wychowanie fizyczne I sport w szkole/ red.Zbigniew Szaleniec, Jozef Bergier. - Komisja Nauki, Edukacji I Sportu Senatowi Rzeczypospolitej Polskiej. - Warszawa: Kancelaria Senatu, 2010. - p.155

References:

1. Vorobjov A.V. *Sport kak cyvilizovanoje evlenie* /A.V.Vorobjov // *Filosofija I budueshie cyvilizacii tezisy dokladov I vystuplenii IV Rosiiskogo filosofskogo kongresa: v 5 t.* - M.: Sovremennye tetradi 2005. - T.4. - S.582.

2. Kun L. *Vseobshajz istorija fizicheskoi kultury I sporta* - M.: Raduga, 1982. - 400 s.

3. Lukjanov A.V. *Sport kak socialno cennosnaja sistema* [tekst] / A.V. Lukjanov A.V., Mazov N. U. // *Filosofija I obshchestvo*. - 2008. - № 2. - S. 168-184.

4. Stolbov V.V. *Finogenova L.A. Melnicova N.U. Istorija fizicheskoi kultury I sporta* / pod. Red. Stolbova V. V. - M.: Fizkultura I sport, 2000. - 423 s.

5. Bailey R. *Evaluating the relationship between physical education, sport and social inclusion*/ Bailey R // *Educational Review*. - 2005. - 57(1). P. 71-90.

6. Crabbe T.. *Knowing the score, Positive Futures case study research: final report*, London: Home Office. - 2006a

7. Coakley J. *Using sports to control deviance and violence among youths: Let's be critical and cautious* / Coakley J// *In Paradoxes of youth and sport*. - Albany, NY: State University of New York Press, 2002. - P. 13-30

8. Danish, S. J. *Teaching life skills through sport*. / Danish, S. J.// *In Paradoxes of youth and sport*. - Albany, NY: State University of New York Press, 2002. - P. 49-59

9. DCMS (Department for Culture, Media and Sport). "Game plan: a strategy for delivering government's sport and physical activity objectives" - 2002.

10. DCMS (Department for Culture, Media and Sport). *Department for Education and Skills*. Departmental report, Norwich: HMSO - 2007.

11. DCMS (Department for Culture, Media and Sport) *Policy Action Team 10: report to the Social Exclusion Unit—arts and sport*. - London, Her Majesty's Stationery Office) - 1999

12. DfEE / QCA (Department for Education and Employment/Qualifications and Curriculum Authority). 1999. *Physical education: the National Curriculum for England*. - London: QCA.

13. Elton Report.. *Discipline in schools: Report of the Committee of Enquiry chaired by Lord Elton*. - London: HMSO. - 1989

14. Flintoff A. *The school sport coordinator programme: Changing the role of the physical education teacher?* / Flintoff A. // *Sport, Education and Society*. - 2003 № 8(2). - p. 231 - 250

15. Hellison D. *Teaching responsibility through physical activity*/ Hellison D.. - Champaign, IL: Human Kinetics. - 1995

16. Leamnsnson R., *Thinking About Teaching and Learning* / R. Leamnsnson. - *Developing Habits of Learning with First Year college & University Students*, 1999. - P. 256.

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

A. A. Zhukova, A. A. Kudryashova. - Penza, 2010. - 144 s.

8. Kvik D. K. *Zdorove rukovoditelya Glazami gazetyi «Financial Times»* / D. K. Kvik, K. L. Kuper, D. D. Kvik, D. X. Geyvin; [per s angl.]. - Dnepropetrovsk: Balans-Klub, 2003. - 208 s.

9. Lisitsyn Yu. P. *Obschestvennoe zdorove i zdavoohranenie: uchebnik* / Yu. P. Lisitsyn; 2-e izd. - M.: GEOTAR-Media, 2010. - 512 s.

10. *Materialisti Drevney Gretsii. Sbranie tekstov Geraklita, Demokrita i Epikura* / Obsch. red. i vstup. stat. M. A. Dyinnika. - M.: Gos. izdat. polit. literaturyi, 1955. - 239 s.

11. *Psihologiya zdorovya: uchebnik dlya vuzov* / Pod red. G. S. Nikiforova. - SPb.: Piter, 2006. - 607 s.

12. Samoukina N. *Karera bez stressa* / N. Samoukina. - SPb.: Piter, 2003. - 256 s. - (Seriya «Biznes-psihologiya»).

13. Semyonova N. A. *Chelovek - sol Zemli* / N. A. Semyonova; izd. ispr. i dop. - SPb.: DILYA, 2003. - 448 s.

14. Treysi B. *Dostizhenie maksimuma* / Per. s angl. V. F. Volchenok; Hud. obl. M. V. Drako. - 3-e izd. - Mn.: OOO «Popurri», 2004. - 368 s. - (Seriya «Uspeh»).

15. *Ustav (Konstitutsiya) Vsemirnoy organizatsii zdavoohraneniya* // *Vsemirnaya Organizatsiya zdavoohraneniya: Osnovnye dokumenty*; [per. s angl.]. - 39-e izd. - M.: Meditsina, 1995. - 208 s.

Педагогіка

УДК 373.018.32:316.624-057.874

доктор педагогічних наук, завідувач

кафедри педагогіки Кузьміна Олена Володимирівна

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слов'янськ)

ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МОЛОДІ У КРИЗОВИЙ ПЕРІОД ЇЇ ЖИТТЯ

Анотація. У статті доведено, що на процес формування життєвої компетентності підлітків, які є вихованцями інтернатних установ впливає їх моральний внутрішній світ, їх ціннісні орієнтації. При формуванні життєвої компетентності у старшокласників необхідно враховувати специфіку їх розвитку, стан здоров'я, особливості формування особистості в інтернатній установі.

Ключові слова: особистість, життєва компетентність, школа-інтернат, ціннісні орієнтації.

Аннотация. В статье говорится о том, что в процессе формирования жизненной компетентности у воспитанников интернатных учреждений необходимо учитывать специфику их развития, состояние здоровья, особенности их жизни в интернате.

Ключевые слова: личность, жизненная компетентность, школа-интернат, ценностные ориентиры.

Annotation. In article it is said that in the course of formation of vital competence at pupils интернатных establishments it is necessary to consider specificity of their development, a state of health, features of his life in a boarding school.

Keywords: the person, vital competence, boarding school, valuable reference points.

Постанова проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Життя дитини в інтернаті, на думку фахівців, негативно впливає на здатність навчитися жити самостійно і стати продуктивним членом суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячена стаття. Багато науковців, педагогів-практиків розглядають проблему формування життєвої компетентності, і вказують на її специфічність у формуванні життєвої компетентності вихованців інтернатних закладів. (Г.М. Бевз, І.Єрмаков, І.В.Дубровіна, І. Кон, В. Лисенко, А. Маковецький, Н.К.Максимова, К.Л.Мілютіна, В.М.Пісун, та ін.)

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Формування життєвої компетентності учнів старших класів загальноосвітніх шкіл-інтернатів базується на основі розуміння емоційного, фізичного і соціального стану дитини.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Проблема формування життєвої компетентності учнів старших класів загальноосвітніх шкіл-інтернатів складна, багатогранна й багаторівнева. Вона базується на основі розуміння емоційного, фізичного і соціального стану дитини. Ціннісні орієнтації та моральний світ дитини є основою цього процесу.

Фахівці стверджують, що життя в інтернаті сповільнює фізичний і психічний розвиток, погіршується оволодіння мовленням, пізнавальними здатностями, погіршується здатність навчитися жити самостійно.

Порушення природних контактів з матір'ю перешкоджає розвитку здатності дитини в майбутньому вступати в контакт і дружити, що веде до затримки емоційного, соціального й фізичного розвитку. Діти, що утримуються в інтернатах, часто проявляють апатію, безсистемну дружелюбність, загальну тривогу й підвищений страх. Їхнє поведіння характеризується «підвищеною активністю, неорганізованим поведінням, вимогами любові й уваги, поверховістю відносин, відсутністю нормального занепокоєння як реакції на невдачу або критику, і соціальною дезадаптацією.

Західні психологи розглядають розлади дітей, які виховуються в інтернатах, як порушення прихильності (attachment disorder), порушення регуляції поведінки (behavioral regulatory disorder) і множинні системні порушення (multi-system disorder). Ці складні, часто пов'язані між собою проблеми, можуть призводити до недостатньо гарного оволодіння читанням, недорозвитку розумових функцій, агресивному або антигромадському поведінню, невмінню критично мислити, імпульсивності, невмінню розрізнити причину й наслідок.

Виконуючи завдання нашого дослідження ми деталізуємо особливості формування життєвої компетентності саме учнів старших класів загальноосвітніх шкіл-інтернатів.

Згідно традиційної вікової періодизації, розробленої А.Петровським, старший шкільний вік, або ж рання юність, охоплює вікові межі 14,5-15 – 17

Проблеми современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

2. Кун Л. Всеобщая история физической культуры и спорта. – М.: Радуга, 1982. – 400 с.

3. Лукьянов А. В. Спорт как социально-ценностная система [Текст] / А. В. Лукьянов, Н. Ю. Мазов // Философия и общество. - 2008. - № 2. - С. 168-184.

4. Столбов В.В., Финогонова Л.А., Мельникова Н.Ю. История физической культуры и спорта / под ред. В.В.Столбова. – М.: Физкультура и спорт, 2000. – 423 с.

5. Bailey R. Evaluating the relationship between physical education, sport and social inclusion/ Bailey R // Educational Review. – 2005. - 57(1). P. 71–90.

6. Crabbe T.. Knowing the score, Positive Futures case study research: final report, London: Home Office.- 2006a

7. Coakley J. Using sports to control deviance and violence among youths: Let's be critical and cautious / Coakley J// In Paradoxes of youth and sport . - Albany, NY: State University of New York Press, 2002. - P. 13-30

8. Danish, S. J. Teaching life skills through sport./ Danish, S. J.// In Paradoxes of youth and sport. - Albany, NY: State University of New York Press, 2002. - P. 49-59

9. DCMS (Department for Culture, Media and Sport). "Game plan: a strategy for delivering government's sport and physical activity objectives" - 2002.

10. DCMS (Department for Culture, Media and Sport). Department for Education and Skills). Departmental report, Norwich: HMSO - 2007.

11. DCMS (Department for Culture, Media and Sport) Policy Action Team 10: report to the Social Exclusion Unit—arts and sport . - London, Her Majesty's Stationery Office) - 1999

12. DfEE / QCA (Department for Education and Employment/Qualifications and Curriculum Authority). 1999. Physical education: the National Curriculum for England. - London: QCA.

13. Elton Report.. Discipline in schools: Report of the Committee of Enquiry chaired by Lord Elton. - London: HMSO. - 1989

14. Flintoff A. The school sport co-ordinator programme: Changing the role of the physical education teacher?/ Flintoff A. // Sport, Education and Society. - 2003 № 8(2) . – p. 231 - 250

15. Hellison D. Teaching responsibility through physical activity/ Hellison D.. - Champaign, IL: Human Kinetics.- 1995

16. Leamson R., Thinking About Teaching and Learning / R. Leamson. - Developing Habits of Learning with First Year college & University Students, 1999. – P. 256.

17. Martinek T. The development of compassionate and caring leadership among adolescents/ Martinek, T., Schilling, T. and Hellison, D // Physical Education and Sport Pedagogy. – 2006/ - № 11(2).- P. 141–157.

18. Miller S.C. Sociomoral education through Physical education with at-risk Children / S.C. Miller, J.L. Bredemeier, D.L.L. Shields // Quest. - 1997. - № 48. - P. 114–129.

19. Nichols G. A consideration of why active participation in sport and leisure might reduce criminal behavior/ Nichols G // Sport, Education and Society. – 1997. - № 2(2). – P.181–190.

20. Pospiech J. Educacyjne walory sportu w szkole – perspectiva europejska. Wychowanie fizyczne i sport w szkole. - Warszawa, 2010. – P. 65-67.

21. Steenbergen J. Tamboer J.W.i. Ethics and the Double character of Sport. An Attempt to Systematize the Discussion on the Ethics of Sport / J. Steenbergen,

Leamson R. у своїх дослідженнях зазначає, що період шкільного навчання має найбільше значення для формування особистості, а отже, і її ставлення до навчання. Якість навчання учнів впливає на їх розвиток. Проведені науковцем дослідження на мостковій водночас підтвердили існування зв'язку між емоціями та процесами пізнання. R. Leamson доведено, що створення середовища, позбавленого стресів, сприяє поліпшенню результатів шкільного навчання. Дослідник радить поєднувати нову інформацію з позитивними емоціями, бо це сприяє кращій фіксації в пам'яті. Використання таких засобів, як театральні вистави, гумор, мистецтво чи рух, стимулює осередки мозку, які регулюють емоційне збудження, - і таким чином допомагає навчанню [16]. Отже, заняття спортом у школі відіграють ключову роль у створенні належного, тобто безстресового і приязного навчального середовища.

Систематичні заняття спортом, констатує науковець, необхідні не тільки для набуття учнями суспільних та міжособистісних навичок, а й для збільшення ефективності навчання з інших предметів. Важливо включати до занять спортом і популярні в суспільстві (поза школою) види активності. Оптимальне середовище навчання – це таке, де менша увага надається програшу чи виграшу. Натомість основним завданням педагогів є якомога численніша участь усіх учнів у різноманітних спортивних дисциплінах, що стимулює суспільний і особистий розвиток кожного, є джерелом розваг і успіху для всіх, уможливує набуття та вдосконалення вмінь, а також виховує характерні «спортивні риси»: володіння собою, дисципліну, співпрацю, терпимість і повагу до інших.

Висновок. Проведений нами теоретичний аналіз праць зарубіжних фахівців дає підстави стверджувати, що поруч із вихованням і освітою необхідно звертати увагу й на особливості розвитку шкільного спорту як соціально-ціннісної системи, що визначає можливості особистісного та індивідуального розвитку. Міждисциплінарні дослідження, проведені за рубежом, засвідчують позитивний вплив занять спортом на психічний та суспільний розвиток учнів.

Здійснене дослідження наукового доробку зарубіжних вчених дає змогу вважати, що самостійна соціальна цінність шкільного спорту полягає в наявності потужного резерву для поліпшення якості життя окремого учня та суспільства загалом, а також впливає не тільки на здоров'я та фізичне вдосконалення, а й на духовний світ, культуру людини, її почуття, емоції, моральні принципи, естетичні смаки. Шкільний спорт - це також відбір спортивно талановитої молоді та спортивне вдосконалення особистості.

Встановлено, що одною з центральних місць у програмах політичних сил зарубіжних країн є проблема залучення молоді до занять спортом.

Спорт, у тому числі шкільний, є універсальним механізмом для самореалізації, самовираження і розвитку особистості, а тому його місце в системі цінностей сучасного суспільства помітно зростає, про що свідчать проаналізовані праці закордонних вчених.

Література:

1. Воробьев А.В. Спорт как цивилизованное явление / А.В. Воробьев // *Философия и будущее цивилизации: тезисы докладов и выступлений IV Российского философского конгресса: в 5 т. – М.: Современные тетради, 2005. – Т.4. – С.582.*

Проблеми сучасного педагогічного образования.

Сер.: Педагогика и психология

років і припадає на період навчання в 10-11 класах загальноосвітньої школи-інтернату. Це вік безпосередньої підготовки підростаючої особистості до життя, вибору майбутньої професії, вступу в шлюб і створення сім'ї.

Як доводять численні дослідження, цей період характеризується відносно спокійним біологічним розвитком організму, більш ритмічною, порівняно з підлітковим віком життєдіяльністю, збільшенням фізичної сили, росту, активності й витривалості. На цей час припадає завершення формування та функціонального розвитку всіх органів і систем юнака та дівчини. Розширення кола соціальних ролей і обов'язків сприяє формуванню основних компонентів спрямованості особистості, зокрема, світогляду, переконань, духовних потреб, ідеалів, пізнавальних інтересів тощо.

Саме в ранньому юнацькому віці головним новоутворенням є відкриття власного Я, розвиток рефлексії, усвідомлення власної індивідуальності та її властивостей, поява життєвого плану, настанова на свідому побудову власного життя. Значної ваги у свідомості старшокласників набуває усвідомлення ними тих якостей оточуючих людей і своїх власних, які зумовлюють людські взаємини.

У ранній юності значно зменшується гострота міжособистісних конфліктів і меншою мірою проявляється негативізм у взаєминах з оточуючими людьми. Покращується загальне фізичне і емоційне самопочуття дітей, зростає їхня контактність та комунікативність. Відзначається більше витримки у поведінці. Усе це засвідчує, що криза підліткового віку або пройшла, або ж іде на спад. Одночасно відбувається стабілізація внутрішнього світу, що виявляється у зниженні рівня тривожності, нормалізації самооцінки.

Високого рівня розвитку набуває емоційно-вольова сфера, в якій важливу роль починають відігравати почуття дружби і кохання. Зростає результативність самовиховання як усвідомленої діяльності, спрямованої на вдосконалення себе самого, на вироблення у себе позитивних якостей, звичок і подолання негативних. Цьому сприяє поступове підвищення самокритичності в оцінці власної поведінки, діяльності, наявних рис характеру, реальних можливостей і властивостей. Самовиховання при цьому спрямовується на віддалену мету, пов'язану з життєвими перспективами. У сфері потреб і мотивів спостерігаються новоутворення: потреба й бажання віднайти сенс життя; важливу роль починають відігравати такі особистісні якості, як прагнення до аналізу, оцінки себе та оточуючих, налаштованість на подолання труднощів [5, с. 32-37].

У сиріт старшого підліткового віку стосунки нерідко будуються на „корисності” дорослих чи виконанні справ, спостерігається прояв легких почуттів, лицемірства, морального пристосування, ускладнень у формуванні самосвідомості (переживання своєї неповноцінності), у спілкуванні проявляється настирливість, незаперечна потреба любові й уваги, емоційна вразливість, що свідчить про відкритість для дорослого. Головне вчасно увійти в життя дитини, скорегувати її поведінку.

Юність – пора самоаналізу та самооцінок. Самооцінка у певному віці здійснюється шляхом порівняння ідеального „я” з реальним. Але ідеальне „я” ще не вивірене і може бути випадковим, а реальне „я” ще всебічно не оцінено самою особистістю. Це об'єктивне протиріччя в розвитку особистості старшокласника – учня загальноосвітньої школи-інтернату може викликати в нього внутрішню невпевненість у собі і супроводжується інколи зовнішньою

агресивністю, розв'язаністю. Питання „хто я такий?“ має на увазі не стільки самоопис, скільки самовизначення: „Ким я можу й повинен стати, які мої можливості й перспективи, що я зробив і ще можу зробити в житті?“ [8, с.83].

Особливо значущим для учнів старших класів загальноосвітніх шкіл-інтернатів є цей період, оскільки в цьому віці завершується статевая ідентифікація, прийняття дорослих статевих ролей, процес перетворення хлопчиків на чоловіків, дівчаток – на жінок, тобто формується психологічна стать. Рання юність не менш психологічно складний період, ніж підлітковий. Але на цьому віковому етапі не так гостро позначаються фізіологічні та ендокринні процеси, відсутні різкі зміни у сприйнятті себе і оточуючих. Натомість інтенсивніше формується внутрішня позиція молодих чоловіків і жінок, виникає своє ціннісно-смісловне розуміння тих якостей людини, які характеризують її як представника певної статі, активізується вироблення особистих поглядів на характер взаємостосунків чоловіка і жінки. Виникає підвищена потреба у спілкуванні з однолітками протилежної статі, відкривається власна сексуальність.

На старший шкільний вік, згідно періодизації психосексуального розвитку людини, припадає етап формування психосексуальної орієнтації, під чим розуміється система платонічних, еротичних, фізичних переваг, потягу до осіб протилежної чи однакової статі (хто мені подобається, кого я люблю) [3, с.124]. У цей період відбувається вибір об'єкта статевого потягу з його індивідуальними особливостями, створення «портрету» майбутнього супутника життя; активністю відпрацювання навичок комунікації, програвання залицяння у хлопчиків і реакції на нього дівчаток [3, с.125].

Зміна тіла у хлопчиків і дівчат під впливом бурхливих гормональних процесів може викликати у них тривогу і створити проблеми, що зашкодять розвитку здорової сексуальності. Особливо загострюються ці проблеми, зважаючи на відсутність батьківської уваги до дорослішання дитини та переважний вплив інформації однолітків на усвідомлення та оцінку процесу статевого дозрівання.

Найбільш суттєвий вплив на психосексуальний розвиток юнаків – учнів старших класів інтернатних закладів справляють соціальні й психологічні чинники. Як доводять вчені, сексуальна активність підлітків і юнаків не стільки залежить від їх власної статевої зрілості, скільки від культурних норм їх вікової групи, соціальних умов розвитку. Водночас доведено об'єктивно існуючу суперечність у статевому розвитку підростаючого покоління – великий розрив між статевою і соціальною зрілістю. Відомо, що статеве дозрівання у дівчаток настає у 14-15 років, у більшості хлопців – у 16-17 років. Однак статевая зрілість у цьому віці знаходиться в дисгармонії з фізичним і психічним розвитком, що загострюється й різними соціальними факторами (дорослі ще не визнають права юнака на соціальну незалежність, наголошуючи в основному на його матеріальній залежності та відсутності життєвого досвіду).

Сукупний вплив різних чинників може спричинити у цей період найрізноманітніші проблеми, як підтверджує нинішня реальність, з переважанням негативним спрямуванням. Маємо на увазі те, що під впливом різного роду соціальних негараздів чи, навпаки, прогресуючих сучасних модних тенденцій (ліберальна сексуальна мораль, «сексуальність» ЗМІ, доступність порнографічної продукції та ін.) в старшому шкільному віці

Проблеми сучасного педагогічного образования.

Сер.: Педагогика и психология

команді. Зазначено, що участь у шкільному спорті сприяє побудові інклюзивного суспільства, виробленню потреби у систематичних заняттях руховою активністю після завершення школи і найважливіше зміцнює здоров'я нації [10].

Зважаючи на вище викладене, сьогодні, державні й громадські інституції Об'єднаного Королівства та ін. держав впроваджують вузько направлені програми метою яких є залучення школярів до занять спортом та їх «повернення» до навчання й розвитку позитивних суспільних якостей. Яскравим прикладом, є ініційовані парламентом програми: «Позитивне майбутнє», «Дівчата у спорті» (1999), «Покоління, що рухається» (2008) філософією яких є використання фізичної активності для особистого розвитку учнів. Зазначимо, що схожі проекти є й у США: «Навчання особистій й соціальній відповідальності» [15], «Спортивна освіта» й «Спорт заради миру», що базовані на схожих принципах.

Англійський вчений R. Bayley вважає такі державні ініціативи особливо корисними, оскільки в них міститься потужний потенціал для зростання досягнень молодих людей [5]. Зокрема, фахівці з Великобританії стверджують, що заняття спортом розвивають в учнів довіру до інших людей та почуття власної гідності [19]; формують почуття колективізму; сприяють позитивному соціально-моральному розвитку [8]; прищеплюють почуття особистої та соціальної відповідальності [15, 17]; допомагають у розв'язанні проблем соціального відчуження, вирішують соціальні проблеми та сприяють позитивному особистісному розвитку, які трактуються фахівцями як «соціальні проблеми прогресу» [5, 6].

Аналізуючи праці своїх колег, Stegeman та Jansens виокремлюють завдання, характерні для занять шкільним спортом – спортивні (sport-related goals) та позаспортивні (goals beyond sport) [21]. До перших належать: прагнення до перемоги та спортивної майстерності, здобуття медалей, побиття рекордів; до позаспортивних: виховання характеру, моральний та громадянський розвиток. Власне поза спортивні завдання, як вважають фахівці, зумовлюють необхідність включення спорту до програм діяльності освітніх установ.

Міждисциплінарні дослідження, проведені за рубежом, засвідчують позитивний вплив занять спортом на психічний та суспільний розвиток учнів [18, 20 та ін.].

Зокрема, S. Danish та V. Nellen стверджують, що спорт, шкільний зокрема, поліпшує якість суспільного життя, пропагує позитивну громадянську поведінку (наприклад, суспільно корисну працю, повагу та відповідальність); сприяє вихованню т.зв. життєвих навичок, зокрема: діяти під тиском; розв'язувати проблеми; дотримуватися певних часових термінів і вимог; ставити цілі; спілкуватися; володіти собою як під час перемоги, так і поразки; працювати в групі та отримувати від того задоволення [8].

Діти та молодь завдяки заняттям спортом можуть навчитися долати негативні почуття і напруження, позбуватися невпевненості і боязні, справлятися зі щоденними життєвими ситуаціями, формувати почуття власної цінності. Окрім того, J. Coakley дослідив, що інтенсивні вправи поліпшують кровопостачання мозку близько на 25%, що, зі свого боку, розвиває концентрацію та короткотривалу пам'ять. Тому власне учні та студенти, що займаються спортом, зазвичай швидше засвоюють навчальний матеріал [7].

Міністр спорту й туризму Польщі Adam Giersz у промові на Міжнародній конференції «Wychowanie fizyczne i sport w szkole» (26 травня 2010 р., Варшава) [25 С.23] констатував, що спорт містить значні освітні цінності, навчає юнацтво життю в умовах, наближених до дорослого життя. Він зазначав, що молодь навчається правильно поводитися, діяти під впливом різних емоцій, працювати в колективі, дотримуватися правил чесної гри. Очевидно, це і є школою життя, - стверджує міністр. Якщо певних вимог не дотримуються під час спортивної боротьби, то спортсменів очікують дисциплінарні санкції, виключення з гри на деякий час, жовта картка, після якої мають право повернутися до гри. У житті при невиконанні певних правил наслідки можуть бути набагато серйознішими, часто відчутними впродовж усього життя. Отож, як стверджує міністр, спорт є досконалою «лекцією життя», освітнє значення якого надзвичайно велике.

У промові міністр також підкреслив, що від якості уроків фізичної культури та рівня розвитку шкільного спорту залежать майбутні спортивні досягнення Польщі [25].

Аналізуючи фізичне виховання й спорт у школі, Kazimierz Wiatr – керівник комісії науки, освіти і спорту у Польщі - доходить висновку, що вони впливають як на суспільний, так і на індивідуальний розвиток, на фізичні і психічні кондиції молодого покоління, зміцнюють здоров'я суспільства та формують потребу у систематичній руховій діяльності, яка є необхідною складовою здоров'я у будь-якому віці; наголошує, що заняття спортом вчать молодих людей працювати у колективі, формують у них прагнення до досягнення мети через значні фізичні зусилля та вміння правильно організовувати власний час [25 С.5].

В останні роки, урядами багатьох держав, у тому числі Великобританії були прийняті низка указів, що підкреслюють вплив занять спортом на розвиток учнів. Зокрема, закони про реформу освіти Великобританії 1944 та 1988 років (UK Parliament 1944, 1988) [22, 23], звіти Warnock (1978)[24] та Elton (1989)[13], а також Національний Курикулум Англії та Уельса, в яких означено вплив занять спортом на духовний, моральний, соціальний та культурний розвиток учнів (DfEE/QCA 1999) [12].

На початку 21 ст. важливість залучення молоді до занять молоддю спортом стала однією з центральних проблем у програмах різних політичних сил Об'єднаного Королівства [9, 14]. Так, у доповіді , підготовленої групою англійських політиків (Social Exclusion Unit from the Policy Action Team 10) вказано на те, що спорт і мистецтво можуть сприяти «благоустрою міських кварталів шляхом вдосконалення громад» через покращення здоров'я, зростання зайнятості та якості освіти й зменшення злочинності [11 С. 22]. Схожі заяви надійшли від таких установ Великобританії, як спеціальний комітет з культури, ЗМІ та спорту (1999 р) , державних відомств (Cabinet Office, 2000; Social Exclusion Unit, 2000b), спортивних рад (SportScotland, 1999; Sport England, 2000; Sports Council for Northern Ireland, 2001; Sports Council for Wales, 2001) та інших агентств (Health Education Authority, 1999; Local Government Association, 2001).

У звіті уряду Англії за 2007 рік підкреслено значимість шкільного спорту у вирішення проблем соціального характеру, його вплив на зростання відвідуваності учнями шкіл та покращення якості освіти школярів, на формування навичок самооцінки, лідерських якостей та умінь працювати у

Проблеми сучасного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

вихованців загальноосвітніх шкіл-інтернатів виникають і закріплюються певні уявлення про сексуальність, статеві чи сексуальні відносини, формуються основи сексуального здоров'я.

Старший підлітковий вік і юність визначаються також ситуаціями здійснення конкретного вибору й планування майбутнього в умовах розмитості, невизначеності та суперечності суспільних цінностей. Цей процес взагалі є досить складним для будь-якої молоді людини, а для учнів старших класів загальноосвітніх шкіл-інтернатів у відсутності чи при недостатній сформованості уявлень про життєві цінності, це може призвести до асоціальної орієнтації.

Зважаючи на те, що період переходу від підліткового до юнацького віку припадає на старші класи школи, отже перехід від дитинства до дорослості саме і пов'язаний з необхідністю самовизначення й вибору життєвого шляху після закінчення школи, водночас цей процес ускладнюється тим, що для старшокласників ще залишається актуальною проблема формування самосвідомості (центрального новоутворення підліткового віку).

Старший підлітковий вік, безперечно, є періодом інтенсивного формування системи ціннісних орієнтацій, що впливає на становлення характеру й особистості в цілому, та характеру старшокласників інтернатних закладів, зокрема. Це пов'язано з появою на даному віковому етапі розвитку необхідних для формування ціннісних орієнтацій передумов: оволодіння понятійним мисленням, накопичення достатнього морального досвіду, вибір певного соціального становища. А поява переконань у старшому підлітковому віці свідчить про нову значну якісну тенденцію в характері становлення системи моральних цінностей.

Для цього віку, крім традиційних цінностей соціуму, особливе значення має орієнтація на особисте спілкування, тому в становленні системи ціннісних орієнтацій старшокласників важливу роль грає спілкування з однолітками, ситуації зіткнення з протилежними поглядами, думками. Проте процес становлення системи ціннісних орієнтацій в учнів старших класів загальноосвітніх шкіл-інтернатів може й гальмуватися, приводячи до появи феномена морального інфантілізму, який останнім часом викликає турботу все більшого числа психологів і соціальних педагогів.

Ми повністю згодні з тими науковцями, котрі вважають, що найважливішими детермінантами процесу формування особистості старшокласника, які регулюють процес включення його в соціум і зміст системи його ціннісних орієнтацій, є потреба у спілкуванні та потреба у відстороненні [5,6,7].

Спілкування в цей період набуває низку специфічних рис: розширення кола контактних груп, у які включається старшокласник, і в той же час, велика вибірковість у спілкуванні, яка проявляється, зокрема, у чіткій диференціації груп спілкування на товариські, з достатньо широким складом членів і обмеженою інтенсивністю спілкування усередині них, і дружні, з якими підліток ідентифікує себе й які він прагне використовувати як стандарт для самооцінки та як джерело цінностей. Так, Л. Божович [2,С.23-34.], пов'язує перехід від підліткового до раннього юнацького віку з різкою зміною внутрішньої позиції, коли спрямованість у майбутнє стає основною спрямованістю особистості. При цьому під відособленням розуміється внутрішнє виокремлення індивідом себе зі спільноти, до якої він належить, що

є наслідком досягнення ним певного рівня самосвідомості. Як поза процесом спілкування неможливе засвоєння суспільного досвіду, так без процесу відособлення неможливе особистісне привласнення цього досвіду. Спілкування старшокласника сприяє включенню індивіда в соціум, у групу, що дає йому відчуття власної певності, співпричетності до життя групи, відчуття емоційного благополуччя та стабільності, значення яких особливо важливе для старшокласників –вихованців інтернатних закладів, оскільки для них найбільш значущими є розуміння інших, співпереживання, емоційний контакт у спілкуванні. Відособлення же особистості дозволяє їй персоніфікувати себе, усвідомити свою індивідуальність. Головним психологічним надбанням ранньої юності є відкриття свого внутрішнього світу, усвідомлення своєї унікальності, неповторності та несхожості на інших. Це відкриття безпосередньо пов'язане з відособленням особистості та сприймається старшокласниками як цінність.

На формування та зростання особистісного потенціалу старшокласників - вихованців шкіл-інтернатів впливає найближче оточення молодшої людини, можливість використання потенціалу у повсякденному житті, усвідомлення того, наскільки важливо використовувати й розвивати свій особистісний потенціал та всебічна підтримка цього важливого для молодшої людини життєвого процесу. Плани на майбутнє становлять інтерес не самі по собі, а в тісному взаємозв'язку з підготовкою молоді до самостійного життя [9, с.18].

Саме в цей період для старшокласників загальноосвітніх шкіл-інтернатів є характерним:

- нечітка визначеність образу „Я”;
- недостатнє уявлення про власні уміння, інтереси;
- орієнтація не на самооцінку, а на оцінку себе іншими;
- бідність цінностей та ідеалів, прив'язаність їх до повсякденного щоденного життя і проблем найближчого оточення;
- слабкий прояв орієнтації на майбутнє, на життєві перспективи;
- відсутність прагнення до самостійності, відповідальності за свої вчинки;
- недостатня увага до інтимно-особистісного боку спілкування, мала вибірковість стосунків з ровесниками;
- недостатня вираженість сфери почуттів, яскраво виражене домінування бажань, безпосередньо пов'язаних з повсякденним життям [1, С. 44-49].

Випускники інтернатних установ внаслідок закритого характеру виховання не здобувають того соціального досвіду, який гарантував би їм успішну самореалізацію в соціумі після випуску з інтернату. Для здійснення повноцінної самостійної життєдіяльності в соціумі після виходу з інтернатного закладу вихованцям необхідно опанувати різні види діяльності в різних сферах. Однак, для них представляється досить проблематичним рішення наступних завдань: виконання різних видів побутової діяльності; прийняття на себе конкретної соціальної ролі; оволодіння конкретними видами соціального досвіду.

Низький рівень адаптації випускників інтернатних установ у соціумі пояснюється несформованістю окремих показників їхньої життєвої компетентності, обумовленої умовами життя в інтернатних установах, психофізіологічними особливостями вихованців, убогим соціальним досвідом.

Не менш важливим, ніж об'єктивний фізичний і психічний стан випускників, є їхнє ставлення до свого становища, а також ставлення до них у

public to influence not only the health and physical improvement, but also to the spiritual world, the culture of people, their feelings, emotions, moral principles, aesthetic tastes.

It is emphasised that the school sport- is also the way of selecting and improvement of sports gifted youth. It is also established that the problem of attracting young people to the sports take central places in programs of foreign political powers. On the bases of the analysis of works of foreign scientists was established that sports, including school sports, is an universal mechanism for self-expression and human development, and therefore its place in the values system of modern society is growing significantly.

Keywords: school sports, value system, social system, foreign experts.

Вступ. Сьогодні спорт набуває у суспільстві настільки високої значимості, що з'являються підстави вважати його одним з основних видів людської діяльності. З певною часткою умовності спорт можна розглядати символом, концентрованого вираження принципів і проблем сучасної громади. Однак це зовсім не означає, що спорт вищих досягнень (зокрема, професійний) значно випереджає розвиток фізичного виховання і масового спорту, соціокультурна значимість яких, на думку деяких авторів, набагато нижча [1]. Відомо, що процес професіоналізації спорту неможливий без розвитку фізичного виховання і масового спорту, у тому числі шкільного [3].

На важливості наукового пошуку різних аспектів теорії і методики фізичного виховання та спорту наголошують вітчизняні дослідники М. Булатова, Л. Волков, М. Дутчак, С.Єрмаков, В.Платонов та ін.

Теоретичним і практичним основам шкільного спорту присвятили свої праці А.Ісаєв, І.Рижов, З.Зданович, Л.Лубишева та ін.

Основні положення теорії соціальної сутності і соціальних функцій спорту, у тому числі шкільного розглядали Т. Круцевич Т., В. Бальсевич В, С. Гуськов, Л. Кофман, Л. Матвеев, М. Саїнчук, Д. Сагалаков, В. Столяров, А. Зотов та ін.

Відзначаючи велике наукове й практичне значення розглянутих праць вітчизняних та російських учених, доцільно зауважити, що практично відсутні є наукове осмислення шкільного спорту за кордоном як соціально-ціннісної системи. Хоча необхідно зазначити, що рівень його розвитку за рубежом, особливо в Західній Європі та США й Канаді, є високим.

Метою нашої статті є аналіз наукових досліджень зарубіжних фахівців щодо місця й ролі шкільного спорту в житті молодшої людини й суспільства.

Результати досліджень. Спорт та освіта давно тісно взаємопов'язані між собою, про що свідчать численні дослідження. Так, ще у Стародавній Греції, коласі нашої культури, Сократ та Аристотель усвідомлювали величезне значення спорту в освіті, включаючи його до своїх навчальних програм. На їх думку, заняття спортом зумовлюють збереження не лише фізичної, але й психічної рівноваги людини [2, 4].

Сьогодні, школа є чи не єдиним місцем, де всі юнаки й дівчата мають змогу поліпшити фізичні можливості, розвинути свої спортивні здібності, і водночас набути в захоплюючий спосіб суспільні навички чи знання у сфері охорони здоров'я. Надаючи цікаві спортивні пропозиції в школі, вчителі можуть мотивувати учнів до занять фізичною культурою у всіх її формах й у дорослому житті.

УДК 37.037: 796/799 (73)

кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент

Турчик Ірина Хосенівна

Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка (м. Дрогобич)

ШКІЛЬНИЙ СПОРТ ЯК СОЦІАЛЬНО-ЦІННІСНА СИСТЕМА У ПРАЦЯХ ЗАРУБІЖНИХ ФАХІВЦІВ

Анотація. У статті проаналізовано наукові матеріали й виступи закордонних фахівців щодо шкільного спорту як соціально-ціннісної системи. Охарактеризовано самостійну соціальну цінність шкільного спорту як потужного резерву для поліпшення якості життя окремого учня та суспільства загалом для впливу не тільки на здоров'я та фізичне вдосконалення, а й на духовний світ, культуру людини, її почуття, емоції, моральні принципи, естетичні смаки. Акцентовано, що шкільний спорт - це також відбір й вдосконалення спортивно талановитої молоді.

На основі аналізу праць зарубіжних вчених встановлено, що спорт, у тому числі шкільний, є універсальним механізмом для самореалізації, самовираження і розвитку людини, а тому його місце в системі цінностей сучасного суспільства помітно зростає.

Ключові слова: шкільний спорт, ціннісна система, соціальна система, зарубіжні фахівці.

Аннотация. В статье проанализированы научные материалы и доклады зарубежных специалистов о школьном спорте как социально-ценностной системы. Охарактеризовано самостоятельную социальную ценность школьного спорта как мощного резерва для улучшения качества жизни отдельного ученика и общества в целом для влияния не только на здоровье и физическое совершенствование, но и на духовный мир, культуру человека, его чувства, эмоции, моральные принципы, эстетические вкусы. Акцентируется, что школьный спорт - это также отбор и совершенствование спортивно талантливой молодежи.

На основе анализа трудов зарубежных ученых установлено, что спорт, в том числе школьный, является универсальным механизмом самореализации, самовыражения и развития человека, а потому его место в системе ценностей современного общества заметно возрастает.

Ключевые слова: школьный спорт, ценностная система, социальная система, зарубежные специалисты.

Annotation. The research materials and speeches of foreign experts about the school sport as a social value system are analyzed in this article.

Sport is becoming more and more important part of human society, so there are reasons to consider it one of the major human activities. With a certain degree of conventionality sport can be seen as a symbol of expression of the principles and problems of modern society.

Most of the scholars believe that alongside with the upbringing and education people should pay attention to the specifics of development the school sport as a social value system which determines the possibility of personal and individual development. Independent social value of school sport is characterized as a powerful reserve for the improvement of the life quality of the individual pupil and the general

Проблеми сучасного педагогічного образования.

Сер.: Педагогіка и психологія

суспільстві, тобто, «якості випускника інтернату очима суспільства», що певною мірою визначають успішність майбутнього життя випускників в соціумі.

Згідно даним опитування в 100 населених пунктах України, на думку 79% респондентів, вихованці дитячих будинків відрізняються від дітей, що ростуть у сім'ї; вони обділені батьківською увагою й любов'ю (18% респондентів), розумово й психічно нерозвинені (10%), агресивні й озлоблені (9%), замкнуті й закомплексовані (7%), беззахисні й непристосовані до життя (6%), насторожено ставляться до людей (5%).

Проте, деякі респонденти відзначали, що вихованці дитбудинку, навпроти, набагато доросліші, самостійні й краще пристосовані до життя, чим їхні однолітки, що ростуть у сім'ях (5%). 3% опитаних думають, що вихованці дитячих будинків ніколи не стають успішними людьми, 66% опитаних вважають, що вони рідко домагаються успіху, і тільки 15% – що часто. 11% опитаних думають, що вихованці дитячих будинків нічим не відрізняються від дітей, що ростуть у сім'ї.

Проте статистичні дані також підтверджують, що процес формування життєвої компетентності випускників шкіл-інтернатів часто набуває асоціальних проявів та характеристик. Близько 40 % випускників інтернатних закладів потрапляють у криміногенні структури, майже 40 % стають наркоманами й алкоголіками. За даними офіційної статистики, з 15 тисяч сиріт, що щорічно виходять із інтернатів України 10 % кінчають життя самогубством протягом першого року життя в «великому світі».

Найбільш потенційним способом пом'якшити процес входження вихованців інтернатів у самостійне життя ,безболісно інтегруватися у життєдіяльність в суспільстві, позбутися ярлика соціального «аутсайдера» та довести свою значущість всупереч усім перешкоджаючим факторам є можливість отримати професійну освіту, за умов наявних пільг та соціальної допомоги. Професійну освіту, а також певний набір професійних навичок та вмінь, можна вважати найімовірнішим ресурсом вихованця для соціального зросту. Крім того, процес отримання професійної освіти можна розглядати як етап поступової адаптації випускника інтернату до самостійного життя, на якому його (її) патрує навчальний заклад, тобто освітній заклад деякою мірою здійснює функцію «амортизатора» з боку фруструючих впливів соціального середовища.

Інститутом розвитку сім'ї було здійснено опитування старшокласників загальноосвітніх шкіл-інтернатів з метою оцінки природи рішення щодо вибору конкретного закладу навчання та професії. Аналіз відповідей дозволив відзначити, що випускники інтернатів поділилися на два групи. Так, тих, хто вважає вибір професії та закладу скоріше своїм власним вчинком (варіанти висловлювань: «я вибрав(ла) сам(а)» або «я вибрав(ла) сам(а), а інтернат мені допоміг поступити...» тощо) виявилось 128 осіб (60%), а тих, кого направив інтернат – 85 (40%). Отже, чималий відсоток випускників другої групи може свідчити про відсутність у них або соціально-психологічних навичок самостійно вирішувати свою долю (вирішувати щось за себе і для себе, низький рівень професійної зорієнтованості), або відсутність альтернативних варіантів свого подальшого освітнього шляху. Таким чином, можна стверджувати, що продовження освіти для вихованця після закінчення інтернату є однією з небагатьох можливостей просунутись по соціальній

драбині та підвищити свої шанси на інтеграцію у мережу благополучних соціальних практик.

Різке розходження умов життєдіяльності в інтернатному закладі й після випуску з нього призводить до того, що вихованці виявляються невідповідними до самостійного життя в соціумі. При цьому відзначається ряд типових дезадаптивних неадекватних і непродуктивних соціальних моделей поведінки, таких як: схильність до сумісного проживання в одній квартирі і здачі кімнат, що звільнилася, в оренду; прагнення після закінчення першого навчального закладу замість роботи йти «учитися далі», для того, щоб перебувати на повному державному забезпеченні; замість працевлаштування на роботу випускники нерідко звертаються на біржу праці, щоб отримувати виплати по безробіттю.

Таким чином, замість прояву активної економічної позиції багато випускників намагаються одержати від держави максимум того, що може дати статус сироти або «дитини, що залишилися без піклування батьків». Фахівці органів опіки й піклування говорять про те, що часто при звертанні до них випускники запитують: «А що я ще можу безкоштовно одержати?». Очевидна явно виражена споживацька позиція вихованців інтернату.

Отже, визначені нами проблеми формування певних показників життєвої компетентності випускників інтернатних закладів дозволили встановити, що самостійне життя випускників інтернатів за межами закладу часто приводить до негативних соціальних результатів. Назвемо найбільш типові з них:

- отримавши житло, вихованці часто втрачають кімнати або квартири в результаті безглузвих угод або приводять їх у непридатність;
- вступивши до вищого навчального закладу, не хочуть і не можуть учитися, прогулюють, систематично не виконують навчальні завдання;
- після працевлаштування швидко й легко втрачають роботу;
- дівчата легко вагітніють, і кидають своїх дітей у пологових будинках.

Складається парадоксальна ситуація: з одного боку, на забезпечення соціального захисту дітей-сиріт і дітей, що залишилися без піклування батьків, витрачаються достатні ресурси, до роботи залучається велика кількість фахівців, а ефективність зусиль держави непропорційно мала: дитина-сирота виявляється незахищеною після випуску з інтернатного закладу, не в змозі повноцінно адаптуватися в суспільстві й жити самостійно.

Здійснений нами аналіз особливостей формування життєвої компетентності учнів старших класів загальноосвітніх шкіл-інтернатів дозволив визначити, що:

- життєва компетентність вихованця інтернатного закладу, виступаючи як сукупність компонентів його життєдіяльності, обумовлює низку типових негативних стереотипів соціальної поведінки в самостійному дорослому житті;
- переважна більшість випускників інтернатів в основній своїй масі перебувають у ситуації соціальної депривації;
- завдання формування життєвої компетентності вихованців інтернатних закладів обумовлює необхідність організації цілеспрямованої соціально-виховної роботи, спрямованої на набуття вихованцями соціального досвіду з метою їхньої підготовки до самостійного життя та формування показників життєвої компетентності.

Проблеми современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

нуждается в развитых личностных качествах, объединенных в интегративное понятие «социальная компетентность». Развитие этого вида компетентности позволяет эффективно налаживать межличностное взаимодействие, влиять на собеседника, минимизировать разногласия и конфликты и вообще более эффективно выполнять задачи по охране общественного порядка, защите прав и свобод граждан. С учетом сущности и функций социальной компетентности, ее содержательного многообразия, особенностей профессиональной деятельности и профессионально-личностных требований к офицерам ОВД структуру их социальной компетентности можно представить как единство коммуникативного, политико-правового, ролевого, рефлексивно-психологического и профессионального компонентов.

Перспективами дальнейших научных исследований является разработка и обоснование теоретических и методических основ формирования социальной компетентности курсантов высших учебных заведений МВД Украины.

Литература:

1. Бандурка О. М. *Партнерські взаємовідносини між населенням і міліцією: підруч.* / [О. М. Бандурка, В. О. Соболев, В. І. Московец]. – Х.: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. – 352 с.
2. Зарубінська І. Б. *Теоретико-методичні основи формування соціальної компетентності студентів вищих навчальних закладів економічного профілю: дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04 / Зарубінська Ірина Борисівна.* – Хмельницький, 2011. – 506 с.
3. Куницына В. Н. *Социальный интеллект и социальная компетентность / Куницына В. Н. – СПб.: СПбГУ, 1995. – С. 34–36.*
4. Самсонова Т. И. *Социальная компетентность подростков и технологии ее формирования: дис. ... канд. социолог. наук: 22.00.04 / Самсонова Татьяна Ивановна.* – Санкт-Петербург, 2006. – 193 с.
5. Скакун О. Ф. *Юридична деонтологія: підручник: пер. з рос. / О. Ф. Скакун.* – Харків: Еспада, 2008. – 400 с.
6. Сливка С. С. *Юридична деонтологія: підручник / С. С. Сливка.* – Вид. 3-тє, перероб. і доп. – К.: Атіка, 2006. – 296 с.

References:

1. Bandurka O. M. *Partnerski vzajemovidosunu mizh naselennjam i militsijeju: pidruch.* / [O. M. Bandurka, V. O. Coboljev, V. I. Moskovets]. – X.: Vud-vo Nats. unty vnutr. sprav, 2003. – 352 s.
2. Zarubinska I. B. *Teoretiko-metoduchni osnovu formuvannja socialnoji kompetentnosti studentiv vushuh navchalnuh zakladiv ekonomichnogo profilju: dus. ... d-ra ped. nauk: 13.00.04 / I. B. Zarubinska; In-t vush. Osvitu APN Ukrainu.* – K., 2011. – 506 s.
3. Kunichina V. N. *Socialnuj intelekt i socialnaja kompetentnost / Kunichina V. N. – SPb.: SPb GU, 1995. – S. 34–36.*
4. Samsonova T. I. *Socialnaja kompetentnost podrostkov I tehnologii jejo formirovanija: dus. ... kand. sociolog. nauk: 22.00.04 / Samsonova Tatjana Ivanovna.* – Caykt-Peterburg, 2006. – 193 s.
5. Skakun O. F. *Juruduchna deontologija: pidruchnik: per. z ros. / O. F. Skakun.* – Harkiv: Espada, 2008. – 400 s.
6. Slivka S. S. *Juruduchna deontologija: pidruchnik / S. S. Slivka.* – Vud. 3-tje, pererob. i dop. – K.: Atika, 2006. – 296 s.

Дальше нужно указать на важность для правоохранителя умения работать в команде, способность к общей командной деятельности, самоорганизованности и умения организовывать людей в группах, правильно распределять обязанности и нагрузки. При принятии управленческих решений руководитель ОВД должен учитывать несколько принципов, в частности принцип социальной справедливости должен быть основой его решения относительно распределения обязанностей и вознаграждения между работниками. Офицер-правоохранитель должен также уметь распоряжаться своим временем и ценить время подчиненных, уметь находить общий язык с другими работниками.

Руководитель подразделения МВД должен владеть современными научными методами принятия, обоснование и выполнение решений с учетом интересов людей, организации, общества и государства. В основе профессиональной деятельности правоохранителя, его деловых контактов должны быть прежде всего интересы дела, которые должны определять и его личные интересы, и амбиции. Это значит, что действия офицера правоохранительных органов должны быть справедливыми, понятными подчиненным, не унижать человеческого достоинства. При применении права руководитель подразделения ОВД должен быть объективным, смотреть на то или другое событие с точки зрения закона, без своих личных симпатий и антипатий.

Нужно также обратить внимание на важность таких личностных черт правоохранителя, как организационные качества, настойчивость и принципиальность в отстаивании принятых решений. Большое значение имеют такие его личностные качества, как ответственность, инициативность, психологический такт, готовность к сотрудничеству и взаимопомощи, тактичность согласно нормам профессиональной этики. Представитель правоохранительных органов должен соединять вежливость с корректностью, выдержкой и уравновешенностью, учитывая, что именно таким образом оказывается уважение к другим людям. Его профессиональный такт должен быть проявлением сдержанности и предусмотрительности при общении с гражданами, свидетельством его высокой личностной и профессиональной культуры.

В общем, *профессиональный компонент* социальной компетентности представителя ОВД охватывает способность к общей командной деятельности, самоорганизованность и умение организовывать людей в группах; качества и опыт ответственного и конструктивного решения жизненных проблем и конфликтных ситуаций в профессионально-управленческой деятельности и при организации охраны общественного порядка; владение современными научными методами принятия, обоснование и выполнение решений с учетом интересов людей, организации, общества и государства; способность к самостоятельной познавательной деятельности, которая касается усвоения образов обретения знаний из разных источников информации. Важное значение имеют также личностные качества специалиста: ответственность, инициативность, психологический такт, готовность к сотрудничеству тактичность, признание норм профессиональной этики.

Заключение. Взаимодействие представителя правоохранительных органов с разными категориями населения при выполнении задач профессиональной деятельности имеет довольно сложный характер и

Література:

1. Бевз Г.М. Психологічні особливості дітей, позбавлених батьківського піклування // Надання допомоги „дітям вулиці” та соціально незахищеним дітям і підліткам: Інф.-метод. зб. / За ред. С.В.Тостухової. – К.: Акстанманн. – Вип. 5 – С. 44-49.
2. Божович Л.И. Этапы формирования личности в онтогенезе // Вопросы психологии. – 1979. – № 4. – С.23-34.
3. Збереження та зміцнення репродуктивного здоров'я підлітків та молоді: потенціал громади: метод. матеріали до тренінгу / [Авт.-упоряд. Н.В.Зимівець]; за заг. ред. Г.М. Лактіонової. – К.: Наук.світ, 2004. – 205 с., с.124.
4. Кон И.С. Введение в сексологию: учеб. пособие для студ. вузов / Игорь Семенович Кон. - М.: Олимп, Инфра, 1999. – 286 с., с. 32-37
5. Кон И.С. Психология старшеклассника. – М.: Просвещение, 1980. – 192 с.
6. Лисенко В.П. Особливості ціннісної структури підростаючої особистості// Цінності освіти і виховання: Наук.-метод. зб./ За заг. ред. О.В.Сухомлинської. – К.: АПНУ, 1997. – С.65-67.
7. Маковецький А.М. Формування морального світу молоді та її ціннісних орієнтацій у кризовий період життя суспільства: Автореф. дис.... докт. соціол. наук: 22.00.04. – К., 1994. – 37 с
8. Методичні рекомендації для соціальних працівників щодо соціального супроводу випускників соціальних закладів (зокрема інтернатних) / Т.В. Бондаренко, О.В.Вакулєнко, Н.М.Комарова. – К.: Держсоцслужба, 2006. – 168 с., с.83.
9. Молодь на порозі самостійного життя / Д.А.Дмитрук (кер. авт. кол.), О.О.Яременко, О.М.Балакірева, Т.В.Бондар, Д.М.Дікова-Фаворська та ін. – К.: Державний інститут проблем сім'ї та молоді, 2004. – 166 с., с.18.

References:

1. Bevz H.M. Psykholohichni osoblyvosti ditey, pozbavlenykh bat'kivs'koho pikluvannya // Nadannya dopomohy „dityam vulytsi” ta sotsial'no nezakhyschenym dityam i pidlitkam: Inf.-metod. zb. / Za red. S.V.Tostoukhovoyi. – K.: Akstanmann. – Vyp. 5 – S. 44-49.
2. Bozhovych L.Y. Etapy formyrovannya lychnosti v ontogeneze // Voprosy psykholohyy. – 1979. – # 4. – S.23-34.
3. Zberezheniya ta zmitsnennya reproduktyvnoho zdorov'ya pidlitkiv ta molodi: potentsial hromady: metod. materialy do treninh / [Avt.-uporyad. N.V.Zymivets']; za zah. red. H.M. Laktionovoyi. – K.: Nauk.svit, 2004. – 205 s., s.124.
4. Kon Y.S. Vvedenie v seksolohyyu: ucheb. posobyie dlya stud. vuzov / Yhor' Semenovych Kon. - M.: Olymp, Ynfra, 1999. – 286 s., s. 32-37
5. Kon Y.S. Psykholohyya starshklassnyka. – M.: Prosveshchenye, 1980. – 192 s.
6. Lysenko V.P. Osoblyvosti tsinnisnoyi struktury pidrostauchyoi osobystosti// Tsinnosti osvity i vykhovannya: Nauk.-metod. zb./ Za zah. red. O.V.Sukhomlyns'koyi. – K.: APNU, 1997. – S.65-67.
7. Makovets'kyi A.M. Formuvannya moral'noho svitu molodi ta yiyi tsinnisnykh oriyentatsiy u kryzovyy period zhyttya suspil'stva: Avtoref. dys.... dokt. sotsioloh. nauk: 22.00.04. – K., 1994. – 37 s.
8. Metodichni rekomendatsiyi dlya sotsial'nykh pratsivnykiv shchodo sotsial'noho suprodu vypusknikiv sotsial'nykh zakladiv (zokrema internatnykh) / T.V. Bondarenko, O.V.Vakulenko, N.M.Komarova. – K.: Dersotsluzhba, 2006. – 168 s., s.83.

9. *Molod' na porozi samostiynoho zhyttya / D.A.Dmytruk (ker. avt. kol.), O.O.Yaremenko, O.M.Balakiryeva, T.V.Bondar, D.M.Dikova-Favors'ka ta in. – K.: Derzhavnyy instytut problem sim'yi ta molodi, 2004. – 166 s. , s.18.*

Педагогіка

УДК: 371.134

кандидат педагогічних наук, доцент Куліш Раїса Василівна

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського
(м. Миколаїв)

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ КЛЮЧ У ФОРМУВАННІ ПЕДАГОГІЧНОГО СПІЛКУВАННЯ

Анотація. У статті розглядається педагогічна практика студентів факультету дошкільної освіти з позицій становлення педагогічного спілкування. Позначені педагогічні умови придбання студентами комунікативного досвіду і дані результати експериментальної роботи.

Ключові слова: професійна самореалізація, практика, педагогічна практика, педагогічне спілкування, комунікативний досвід.

Аннотация. В статье рассматривается педагогическая практика студентов факультета дошкольного образования с позиций становления педагогического общения. Обозначены педагогические условия приобретения студентами коммуникативного опыта и даны результаты экспериментальной работы.

Ключевые слова: профессиональная самореализация, практика, педагогическая практика, педагогическое общение, коммуникативный опыт.

Annotation. This article deals with pedagogic practice of students of the pre-school faculty at the universities at the development position pedagogic condition in which students get positive communication experience and show us the results on their experimental work.

Keywords: professional self-realization, practice, pedagogic practice, pedagogic communication, communication experience.

Вступ. Економічні, соціальні та політичні проблеми вирішує людина, яка діє у суспільстві, володіє науковим системним мисленням, світоглядом, духовними цінностями, та має високий рівень професійної самореалізації. Особливе значення для сьогодення має підготовка спеціалістів, не тільки з широким світоглядом, але й тих, що зорієнтовані на взаємодію з дітьми дошкільного віку. Важливу роль у цьому процесі відіграє педагогічна практика у вищих педагогічних навчальних закладах, яка виступає органічною частиною навчально-виховного процесу і забезпечує поєднання психологічної готовності і теоретичної підготовки студентів з їх майбутньою практичною діяльністю.

Слово «практика» походить від грецького слова practices, що в перекладі означає «діяння», «активність», «діяльність». Таким чином, практика – це свідомо матеріальна, чуттєво-предметна діяльність особистості, спрямована на освоєння і перетворення природних та соціальних об'єктів.

Педагогічна практика має великі можливості для особистісного зростання студентів, підкріплене цілями їх професійної самореалізації [3]. Остання

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

компонент, который охватывает способности решать профессиональные проблемы, связанные с ролевым поведением или его средствами.

Следующий компонент социальной компетентности представителя ОВД касается его умения устанавливать и поддерживать психологический контакт с разными категориями граждан, способность понимать внутренний мир собеседников, их специфические черты, мотивы, психологические свойства. Важное значение имеет также умение сочувствовать, поддерживать при решении важных личностных проблем [1, с. 153]. Во всех этих случаях правоохранитель должен уметь эффективно применять структурированную систему знаний о человеке как индивиде, субъекте работы и личности в профессиональном взаимодействии и в разных сферах социальной жизни – национальной, религиозной, духовной и др. Речь идет о том, что, как отмечает О. Бандурка, квалификация работника правоохранительных органов в современных условиях определяется уровнем его подготовки в таких сферах, как социология и психология, его умением ориентироваться в межличностных и семейных отношениях, глубоким знанием всех тонкостей расовых и этнических проблем [1, с. 153].

Отдельно нужно указать на важность знания правохранителем своих сильных и слабых сторон, своих возможностей и ресурсов как социального субъекта. Речь идет о познавательных процессах, которые касаются отображения социальных объектов, прежде всего это социальная чувствительность, социальная память и социальное восприятие. С. Сливка отмечает, что эмпатия определяет способность юриста понимать других людей, их внутреннее состояние, переживание, волнение и т.п. Здесь необходимо умения юриста раскрывать скрытые (особенно преступные) намерения людей, ощущать их восприятие общественных явлений, искренность или неискренность в отношениях. Уровень психологических знаний на этом этапе должен помочь правоохранителю приспособиться к собеседнику с целью эффективного психологического влияния на него [6, с. 200]. Это позволяет понимать не только свои стремления и поступки, но и поступки и действия других людей, мотивы их поведения, а также невербальные реакции и др. [1, с. 153].

Нужно также отметить, что, учитывая специфику деятельности представителя правоохранительных органов, он имеет дело с разными за этническим слогом, образовательным уровнем категориями людей. Это требует от него общекультурных, этнокультурных, психологических, этических знаний, необходимых для решения задач профессиональной деятельности. Во всех этих случаях умение адекватно оценивать ситуацию, находить адекватную чувствам форму выражения, умение сопоставлять силу эмоций с обстоятельствами и причинами, которые их вызвали, С. Сливка называет эффективным средством «самоотвлечения правоохранителя от всех эмоциональных недугов, обеспечение залога равновесия чувств, необходимого для успешной деятельности в области права» [6, с. 220].

Вообще *рефлексивно-психологический* компонент социальной компетентности представителя ОВД охватывает знание и представление о себе соответственно национальной, половой, групповой принадлежности, знание своих сильных и слабых сторон, своих возможностей и ресурсов как социального субъекта и др.

правоохранительным органам и государству. И так, еще одним важным компонентом социальной компетентности работников ОВД является *политико-правовой*.

Кроме этого, нужно указать, что для надлежащего выполнения работником ОВД своих профессиональных обязанностей он должен уметь решать профессиональные проблемы, связанные с ролевым поведением или его средствами. Это обусловлено тем, что, например, участковому инспектору милиции необходимо знать оперативную обстановку на участке и в контролируемом районе, демографические и национальные особенности населения, особенности поведения и образ жизни отдельных лиц, вообще социально-экономические особенности территории, за которой он закреплен.

Довольно часто, осуществляя профилактическую работу среди населения своей территории, участковый инспектор милиции должен общаться с лицами, которые занимаются проституцией, сводничеством, вовлекают в занятия проституцией несовершеннолетних. Специфический контингент, с которым нужно вести профилактическую работу, – раньше осужденные лица. Это наиболее общественно опасная и заброшенная в социальном отношении категория правонарушителей. Для общения с указанными категориями и для надлежащего выполнения задач по охране общественного порядка и профилактики правонарушений участковый инспектор должен уметь учитывать социально-экономические, географические, демографические, психологические и другие факторы, которые влияют на характер общения. В таких случаях он может выполнять такие роли и соответствующие коммуникативные стратегии, как «прокурор», «представитель власти», «надзиратель», «начальник», «наблюдатель», «контролер» и др. Именно поэтому для представителя ОВД большое значение имеет сформированность привычек ролевого поведения, ориентированного на разный социальный статус и использование широкого спектра стилей поведения в разных ситуациях, прежде всего конфликтных, а также умение предупреждать и решать конфликты с учетом политических и религиозных убеждений других людей.

Кроме этого, нужно подчеркнуть, что, как отмечают О. Бандурка, В. Соболев и В. Москалец, вся деятельность работников ОВД подчиняется общественным нормам и социальным ожиданиям. От милиционера другие люди справедливо ожидают определенного варианта поведения – соучастия, поддержки, помощи или защиты. Для этого представителю ОВД нужна постоянная высокая мобилизация всех психологических ресурсов для выполнения служебных задач. От того, как правоохранитель реализует такое поведение, насколько оправдывает надежды граждан, зависит возможность налаживания им сотрудничества с гражданами, степень авторитета и доверия и вообще результативность оперативно-служебной деятельности подразделения [1, с. 152]. Речь идет о таких ролях и соответствующих коммуникативных стратегиях правоохранителя, как «защитник», «помощник», «руководитель», «консультант», «друг», «спасатель», «товарищ», «юрист-консульт», «психотерапевт» и др. В общем, привычки артистического перевоплощения в соответствующие роли вообще нужны правоохранителю для установления и поддержки нужных контактов с населением. И так, важным компонентом социальной компетентности работников ОВД является *ролевой*

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

розуміється нами як сукупність виявів постійно зростаючих індивідуальних професійно-особистісних якостей майбутнього педагога, внаслідок яких він відтворює себе в педагогічній діяльності (педагогічній практиці у ВНЗ на різних її рівнях).

Проблемам змісту і організації педагогічної практики студентів педагогічного ВНЗ присвячені праці О. Абдуліної, Л. Булатової, Н. Загряжкіної, Н. Казакової, Л. Кацової, Н. Киричук, Г. Коджаспірової, Н. Кузьміної, О. Лук'янченко, В. Максимова, О. Мосіна, О. Щербакова та багатьох інших науковців.

Ряд дослідників (Н. Білоус, О. Богиніч, Г. Бурма, Н. Голота, О. Кошелівська, М. Машовець, Н. Нападій, Г. Сухорукова) вивчають на сучасному етапі різні аспекти формування психолого-педагогічних знань, умінь і навичок майбутніх фахівців дошкільних навчальних закладів в межах педагогічної практики.

Формування мети статті та завдань. Вивчення та аналіз досліджень з даної проблеми показали, що серед ефективних педагогічних чинників, що сприяють успішному вирішенню проблеми професійної самореалізації майбутнього фахівця, є набуття комунікативного досвіду. Метою цієї статті є вивчення умов становлення педагогічного спілкування як фактора професійного зростання студентів у процесі педагогічної практики.

Завданнями статті є визначення основних завдань та особливостей методичної організації практики студентів ВНЗ, виявлення та експериментальна перевірка умов ефективного становлення педагогічного спілкування студентів-практикантів.

Виклад основного матеріалу статті. Виходячи з аналізу сучасних тенденцій розвитку професійної освіти можна виділити основні групи завдань педагогічної практики.

Перша група завдань аксіологічного характеру спрямована на систему оволодіння студентами обов'язкових норм та вимог, на основі пріоритетів головних загальнолюдських цінностей (людина як цінність, як свободна особистість, як автор своєї діяльності).

Друга група об'єднує завдання пізнавального характеру: розвиток у студентів педагогічного творчого вільного мислення, фантазії; запропонування ситуації знаходження нових ідей.

Третя група завдань спрямована на засвоєння студентами педагогічних знань, формування вмінь та навичок педагогічного, спілкування, а також на самостійну роботу для розвитку педагогічної компетентності.

Четверта група завдань передбачає розвиток оціночно-прогностичних вмінь студентів у певній практичній діяльності (самопізнання, самооцінку, саморегуляцію, прогнозування розвитку дітей).

Реалізація цих завдань в Миколаївському національному університеті імені В. О. Сухомлинського на факультеті розвитку дитини має певну методичну організацію практики, яка надає основу набуття комунікативного досвіду:

- обговорення з керівником-методистом практики в аудиторних умовах моделі та алгоритму педагогічного спілкування з дітьми та їх батьками з наданням студентам права вільного вибору форм, методів та пріоритетів роботи, спрямованих на успіх;

- консультації у викладачів ВНЗ на індивідуальному, груповому,

колективному рівнях, де підтримувалися педагогічні ідеї студентів, вирішувалися проблеми методичного характеру, аналіз здійснення педагогічного спілкування, індивідуальні успіхи та невдачі студентів;

- самостійна підготовка наочного демонстраційного та роздаткового матеріалу для проведення ігрової та навчальної діяльності з дітьми в базових дошкільних навчальних закладах;

- залучення до науково-дослідницької діяльності з метою виявлення рівня особистісного професійного росту, розвитку процесів самопізнання й самовдосконалення на основі тестування, анкетування, методу незакінчених речень, самоперевірок.

Ефективність процесу становлення педагогічного спілкування в повній мірі залежить від педагогічних умов, що створюються у вищому навчальному педагогічному закладі і спрямовані на те, щоб сприяти студенту комфортно вступити у професійну діяльність та якнайшвидше навчитися використовувати набутий комунікативний досвід на практиці [1].

До таких умов ми відносимо використання особистісного підходу як базової ціннісної орієнтації, що визначає стратегію взаємодії методиста-керівника практики, викладача, вихователя, і студента; координацію методів та прийомів для набуття досвіду педагогічного спілкування, які відповідають вимогам майбутньої спеціальності та сучасним підходам до професійної підготовки фахівців.

З метою перевірки становлення педагогічного спілкування, як одного з факторів професійної самореалізації студентів під час педагогічної практики, проведено формувальний експеримент. Формувальним експериментом було охоплено 90 студентів II-III курсів факультету розвитку освіти. До експериментальних груп увійшло 45 студентів. Він мав такі напрями:

- організація навчально-методичної діяльності при вивченні основних дисциплін;

- вправи в підгрупах студентів під час педагогічної практики.

В процесі роботи зі студентами зверталась увага на розуміння таких міжособистісних якостей: емпатія, доброзичливість, конкретність, ініціативність, безпосередність, відкритість, самопізнання.

Поряд з тим на аудиторіях заняттях при вивченні дисциплін «Основи психолого-педагогічного спілкування», «Психолого-педагогічний практикум», «Основи педагогічної майстерності та творчості» студентам надавалась можливість познайомитись з функціями, засобами, структурою процесу спілкування.

Аналіз роботи показує, що найбільш вагомими засобами спілкування, які можуть бути використані студентами в роботі з дітьми дошкільного віку є: мова, інтонація, емоційна виразність, міміка, поза, погляд, жести та відстань, на якій спілкуються співрозмовники.

В процесі вироблення студентами власної стратегії педагогічного спілкування ми звертали увагу на відкрите – закрите спілкування; монологічне – діалогічне; рольове (виходячи з соціальної ролі) – особистісне (спілкування «по душам»).

Були розроблені сюжетно-рольові ігри, педагогічні ситуації, вправи, які пропонували студентам II-III курсів у межах вивчення дисциплін «Педагогіка» та «Дошкільна педагогіка» окремих методик прямо на заняттях. Ми орієнтувалися на те, щоб основні види інформації були зорієнтовані на

Проблеми сучасного педагогічного формування.

Сер.: Педагогіка і психологія

использовать разные стратегии и тактики общения, наиболее эффективные методы и приемы убедительного влияния. С учетом этого важным компонентом социальной компетентности работников ОВД мы называем *коммуникативный*, который охватывает способность устанавливать и поддерживать необходимые контакты с другими людьми, знание культурных норм и ограничений в общении, обычаев, традиций и др.

Далше нужно указать на важность для работника ОВД осведомленности о правовой системе государства, о нормах и положениях, которые регулируют его деятельность как правоохранителя, а также об устройстве и функционировании социальных институтов в обществе. Правоохранитель как основной представитель осуществления правосудия, как защитник прав граждан и правосудия в общем, должен быть высокообразованным в правовом аспекте, знать законодательство и другие правовые акты, правовое регулирование деятельности социальных структур и социальных групп, разных социальных процессов, которые происходят в обществе.

Кроме этого, представителя ОВД должны отличаться умением профессионально пользоваться правовым инструментарием – законами и другими актами, соблюдать правовые нормы при исполнении служебных обязанностей, уметь подчинять свое поведение требованиям правовых норм. Главное в него деятельности – признание правовых норм, соблюдение необходимой пропорциональности между целями профессиональной деятельности и средствами, избранными для достижения целей, адекватное понимание своего блага и прав и свобод других граждан, умение выбирать адекватный вариант профессионального поведения в пределах, которые определены нормами права и деонтологическими нормативами. Деятельность правоохранителя, его правовая активность должна быть направлена только на укрепление законности и правопорядка в обществе [5, с. 221].

Отдельно нужно указать на важность для работника ОВД принятие своих социальных функций как гражданина страны, члена общества. Учитывая специфику служебной деятельности представителей правоохранительных органов, следует отметить, что для них важное значение имеет соответствующая иерархия ценностей, где гражданские ценности и ценности профессиональной деятельности должны иметь неопровержимый приоритет перед личными. Это прежде всего уважительное отношение к Украинскому государству, власти, к Конституции Украины, к законам страны, вообще к законодательной сфере. Речь идет об обязательной идентификации себя как представителя Украинского государства, правоохранительных органов с Украинским государством. Обязательными должно быть уважение в этом контексте к демократическому общественному устройству Украины, к идеалам социальной справедливости, признание суверенитета и территориальной целостности Украины. Принятие государства как наиболее важной ценности предусматривает также почтительное отношение представителя ОВД ко всем атрибутам и сторонам общественной жизни, к государственным символам.

Вообще гражданская составляющая социальной компетентности представителя ОВД охватывает уважение к Украинскому государству, преданность профессиональной обязанности, патриотизм, направленность на служение Родине, признание прав и свобод других людей, гуманизм и толерантность. Офицер ОВД должен быть образцом гражданского и профессионального служения и создавать положительный имидж

Важной для нашего исследования есть точка зрения Т. Самсоновой, которая считает, что социальная компетентность охватывает знания об устройстве и функционировании социальных институтов в обществе, о разных социальных процессах, которые происходят в обществе; привычки ролевого поведения, ориентированного на тот или другой социальный статус; знание общечеловеческих норм и ценностей, а также норм в разных сферах и областях социальной жизни; умения и навыки эффективного социального взаимодействия; знание и представления человека о себе, восприятие себя как социального субъекта и под. [4]. Эти знания, умение, привычки и способности, по мнению исследовательницы, позволяют человеку быстро и адекватно адаптироваться в обществе, эффективно взаимодействовать с другими людьми.

В свою очередь И. Зарубинская, рассматривая социальную компетентность как сложную, интегрированную характеристику личности, совокупность определенных качеств, способностей, социальных знаний и умений, переживаний, эмоционально-ценностных ориентаций, убеждений, которые дают индивиду возможность активно взаимодействовать с социумом, в ее структуре выделяет личностный и деятельностный компоненты [2, с. 92]. В общем исследователи указывают на необходимость при выделении составляющих социальной компетентности учитывать особенности профессиональной деятельности будущих специалистов.

Нам импонируют указанные точки зрения, поскольку результаты наших исследований также указывают на то, что социальная компетентность работников органов внутренних дел также зависит от их профессиональной деятельности.

С учетом этого для определения составляющих социальной компетентности офицеров ОВД мы обратили внимание на требования к ним руководящих документов и круг их профессионального общения. Прежде всего следует отметить, что для выполнения задач профессиональной деятельности подразделения сил общественной безопасности и охраны общественного порядка органов внутренних дел, прежде всего участковые инспектора милиции, работники паспортных, миграционных, учетно-регистрационных, патрульных и разрешительных служб каждый день общаются с населением. В частности задачами профессиональной деятельности работников милиции является не только раскрытие и расследование преступлений, но и профилактическая работа с населением с целью недопущения и преодоления правонарушений и преступной деятельности. Вообще в оперативно-розыскной деятельности опрос свидетелей, потерпевших, подозреваемых, обвиняемых, беседы с экспертами, работа с конфиденциальными и другими информационными источниками, по данным специальных исследований, занимает 40 % рабочего времени оперуполномоченных оперативных служб ОВД [1, с. 152].

Ключевой функцией указанных видов деятельности правоохранителей является активное общение с разными слоями населения и выявление потенциально опасных ситуаций. Для надлежащего общения с указанными категориями и для эффективной охраны общественного порядка и профилактики правонарушений участковый инспектор должен знать культурные нормы и ограничения в общении, обычаи, традиции в сфере общения, присущие разным социальным группам, уметь устанавливать деловой контакт, завоевывать у собеседника доверие, привлекать к себе,

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

розкритті особливостей спілкування з дітьми і дорослими, передавали студентам необхідні комунікативні знання, спонукали їх до активного обміну почуттями, думками, оцінками, судженнями. Ми прагнули забезпечити належний рівень практичної підготовки студентів щодо комунікативно обумовленої поведінки, дотримання комунікативних норм з обов'язковим засвоєнням їх змісту і суті.

Невід'ємною складовою становлення педагогічного спілкування студентів за другим напрямом була організація спеціальних вправ. У процесі їх проведення основні зусилля спрямовувались на поглиблення рефлексії; досягнення повної взаємоповаги та довірливості між усіма учасниками групи, що повинно було сприяти процесам саморозкриття та самоусвідомлення; забезпечення умов для взаєморозуміння респондентів під час практичних занять, що дозволяло їм відчувати власну причетність до спільної справи. Ми проводили вправи «Вчимося спілкуватись», «Взаємодія в дії», «Прошу уваги», «10 творчих ходів у спілкуванні з дошкільниками», які мали на меті поступове усвідомлення студентами сутності і ролі свого комунікативного досвіду, отримання необхідних комунікативних знань і навичок.

Під час проходження студентами пробної педагогічної практики широко використовувались технології активного навчання студентів – сюжетно-рольові ігри. Такі ігри сприяли формуванню комунікативних умінь та навичок швидкої і достатньо точної орієнтації в ситуаціях спілкування. Використовувалися такі види роботи, де кожен учасник пропонував власний варіант, обґрунтовуючи свою позицію.

Треба зазначити, що усі форми та методи роботи під час формувального експерименту здійснювались разом з психологами, які допомагали експериментаторам розробляти міні-лекції, дискусії, спрямовані на більш поглиблене вивчення особливостей спілкування.

Студентам пропонувалось вияснити, наскільки вони вміють спілкуватися з іншими [2].

Для цього ставилися запитання:

1. Вмієте ви так привітатися чи про щось запитати, щоб дитині було приємно вам відповісти?
2. Якщо з вами поведуться грубо, чи знаходите ви зворотну реакцію окрім власної грубості? Чи є у Вас здатність спокійно відповісти грубіяну, зробити його поневолі ввічливим?
3. Вмієте ви вчасно пожартувати, розрядити напружену ситуацію?
4. Вмієте ви відмовити, але при цьому не викликати ворожості?
5. Вмієте ви попрощатися з дітьми, але так, щоб вас хотіли бачити ще раз?

Зазначимо, що при організації роботи зі студентами завжди забезпечувалися виконання основних завдань педагогічної практики з урахуванням свободи творчості, самостійності, активності, можливості вибору виду діяльності.

Оволодіння основними професійними комунікативними вміннями дає змогу вихователям дошкільного навчального закладу достатньо вільно орієнтуватися у конкретних ситуаціях, бачити різні шляхи їх розв'язання і обґрунтовано робити свій вибір, що стане важливим етапом становлення їх професійної самореалізації.

Великого значення у формуальному експерименті мало використання педагогічної ситуації (вона застосовувалась і під час першого, і під час другого напрямку), яка сприяла продуктивному діалогу – обміну особистісними смислами, створенню сумісного тексту культурного спілкування. Педагогічні ситуації органічно вводились у тренінгові ігри зі студентами та працівниками ДНЗ, бо гра служить ефективним засобом соціалізації та адаптації до обставин життя.

Висновки. Аналіз та підсумки експериментальної роботи щодо визначення ефективності запропонованих нами педагогічних умов становлення педагогічного спілкування майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів свідчать, що 18,1% студентів, які брали участь у формуальному експерименті, відповідали показникам високого рівня сформованості комунікативних умінь. Отримані нами дані були на 11,1% більше, ніж отримані на етапі констатувального експерименту. Збільшення загального числа студентів з високим рівнем комунікативних умінь відбулося завдяки тому, що практично серед усіх показників мали місце позитивні зміни. Так, 4,8% замість 2,2% студентів виявили на високому рівні інтелектуальну активність, глибоким змістом своїх почуттів відзначилися 4% замість 2,4% студентів, а 9,3% замість 6,5% студентів засвідчили свої уміння самостійно приймати нестандартні рішення.

Отже, серед студентів-практикантів відбулися якісні і кількісні зміни. Вони засвідчили про поступову, позитивну динаміку становлення педагогічного спілкування в умовах практики студентів вищих, навчальних закладів. Таким чином, проведена нами експериментальна робота дозволила підтвердити положенням про те, що педагогічне спілкування майбутніх вихователів ДНЗ є невід'ємною частиною професійної самореалізації, та його техніку можна формувати в умовах навчання у ВНЗ.

Одержані результати переконують у потребі вдосконалення роботи вищих навчальних закладів з удосконалення педагогічного спілкування студентів як невід'ємної ланки педагогічної майстерності майбутніх педагогів.

Література:

1. *Культура спілкування / Навчально-методичний посібник. Редактор С. С. Самойлова. – К., 1997. – 328 с.*
2. *Скок Г. Как проанализировать собственную педагогическую деятельность: Учеб. пособие для преподавателей / Отв. Ред. Ю. А. Кудрявцев. – Педагогическое общество России, 2000. – 102 с.*
3. *Фіцула М. М. Вступ до педагогічної професії: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. – 2-е вид. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2003. – С. 75-83.*

References:

1. *Kul'tura spilkuvannya / Navchal'no-metodychnyy posibnyk. Redaktor S. S. Samoylova. – K., 1997. – 328 s.*
2. *Skok H. Kak proanalizirovat' sobstvennyuyu pedahohycheskuyu deyatel'nost': Ucheb. posobyе doya prepodavateley / Otv. Red. Yu. A. Kudryavtsev. – Pedahohycheskoe obshchestvo Rossyy, 2000. – 102 s.*
3. *Fitsula M. M. Vstup do pedahohichnoyi profesiyi: Navchal'nyy posibnyk dlya studentiv vyshchyykh pedahohichnykh zakladiv osvity. – 2-e vyd. – Ternopil': Navchal'na knyha – Bohdan, 2003. – S. 75-83.*

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

Аннотация. В статье представлены результаты анализа и синтеза научных работ по содержанию и структуре социальной компетентности офицеров внутренних дел. Учитывая особенности этой компетентности, ее функции и место в структуре готовности к профессиональной деятельности сотрудников правоохранительных органов, профессиональные и личностные требования, которые предъявляются к ним, а также эмпирические данные, в статье сделан вывод, что основными компонентами социальной компетентности являются коммуникативный, политико-правовой, ролевой, рефлексивно-психологический и профессиональный.

Ключевые слова: социальная компетентность, структура, офицеры внутренних дел, профессиональная деятельность.

Annotation. This paper presents the results of the analysis and synthesis of scientific papers on the content and structure of the social competence of officers of the Interior. Due to the nature of this concept, functions of social competence, its substantial diversity, especially professional and professional and personal demands on law enforcement officers, as well as experience in structuring presented in the article concluded that the main components of social competence is communicative, political-legal, role, reflexive psychological and professional.

Keywords: social competence, structure, officers of internal affairs, professional activity.

Вступление. Теоретическое осмысление такого сложного феномена, как социальная компетентность, предполагает выяснение его функций, структуры и содержания. Известно, что это сложное личностное образование является детерминантом профессионализма, поскольку способствует самоактуализации специалиста в профессиональной деятельности, активному взаимодействию с социумом и участию в социально значимых проектах, установлению контактов с различными группами и индивидами, активности в командной работе, продуктивному выполнению различных социальных ролей. Без овладения социальной компетентностью невозможна эффективная деятельность специалиста любой сферы и, в частности, офицера милиции при исполнении им своих обязанностей по охране порядка.

Формулирование цели и задач статьи. Статья посвящена раскрытию сущности и компонентного состава социальной компетентности офицеров органов внутренних дел.

Изложение основного материала статьи. Ученые на сегодня рассматривают социальную компетентность как сложное, многокомпонентное личностное качество. Так, например, В. Куницына в своих трудах определяет социальную компетентность как систему знаний личности о социальной действительности и о себе, систему сложных социальных умений и навыков взаимодействия, сценариев поведения в типичных социальных ситуациях, позволяющих быстро и адекватно адаптироваться, принимать решения, учитывая ситуацию, конъюнктуру, действуя по принципу «здесь, сейчас и наилучшим образом». Социальную компетентность автор определяет как оперативное понятие, которое имеет временные, исторические рамки. По мнению В. Куницыной, основными функциями социальной компетентности является социальная ориентация, адаптация, интеграция общесоциального и личного опыта [3, с. 34–36].

10. Muzykalnaâ palitra: muzykalnoe vospitanie v detskom sadu, seme i škole / učrediteli: Leningr. obl. in-t razvitiâ obrazovaniâ (do 2008 g.), A. I. Burenina. – Sankt-Peterburg, 2012. – № 4.

11. Praslova G. A. Teoriâ i metodika muzykalnogo obrazovaniâ detej doškolnogo vozrasta: učebn. dlâ studentov vysših pedagog. učeb. zaved./ G. A. Praslova. – SPb.: DETSTVO-PRESS, 2005. – 384 s.

12. Psihologiâ muzykalnoj deâtelnosti: teoriâ i praktika / [Pod red. G. M. Cypina]. – M.: Akademiâ, 2003. – 368 s.

13. Psihologo-pedagogični zasadi proektuvannâ innovacijnih tehnologij vkladannâ u višij školi: monografiâ / [V. Lugovij, M. Levšin, O. Bonadarenko ta in.]; Za ag. red. V.P. Andrušenka, V.Ĭ. Lugovogo. – K.: Pedagogična dumka, 2011. – 260 s.

14. Taras A. E. Psihologiâ muzyki i muzykalnyh sposobnostej / A. E. Taras. – M.: AST, Harvest, 2005. – 142 s.

15. Tkačenko T. V. Formuvannâ profesijno-pedagogičnoï kulturi majbutnogo včitelâ muziki: avtoref. dis. ... kand. ped. nauk.: specialnist 13.00.04 – teoriâ i metodika profesijnoï osviti / Tkačenko Tetâna Volodimirivna / Harkivskij deržavnij pedagogičnij universitet im. G.S. Skovorodi. – H., 2000. – 22 s.

16. Radynova O. P. Muzykalnoe razvitie detej: V 2 č. / O.P. Radynova. – M.: Gumanit. izd. centr VLADOS, 1997 Č. 1. – 608 s.

17. Rubinštejn S. L. Principy i puti razvitiâ psihologii / S.L. Rubinštejn. – M.: Izd-vo Akad. nauk SSSR, 1959. – S.116-137.

18. Teplov B. M. Psihologiâ muzykalnyh sposobnostej / B.M. Teplov. – M.: Nauka, 2003. – 379 s.

19. Fedorovič E. N. Osnovy psihologii muzykalnogo obrazovaniâ : učeb. posob. / E. N. Fedorovič /Ural. gos. ped. un-t. / Bank kulturnoj informacii. – Ekaterinburg, 2004. – 152 s.

Педагогика

УДК 37.01:355.233 (477)

кандидат педагогических наук, доцент, начальник Департамента по работе с персоналом Тогочинский Алексей Михайлович
Государственная пенитенциарная служба Украины (г. Киев)

СУЩНОСТНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА СОЦИАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ОФИЦЕРОВ ОРГАНОВ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ

Анотация. У статті подано результати аналізу й синтезу наукових праць щодо змісту й структури соціальної компетентності офіцерів внутрішніх справ. З урахуванням особливостей цієї компетентності, її функцій й місця в структурі готовності до професійної діяльності співробітників правоохоронних органів, професійних й особистісних вимог, які висуваються до них, а також емпіричних даних, у статті зроблено висновок, що основними компонентами соціальної компетентності є комунікативний, політико-правовий, рольовий, рефлексивно-психологічний і професійний.

Ключові слова: соціальна компетентність, структура, офіцери внутрішніх справ, професійна діяльність.

Педагогика

УДК 811.111:378.147

кандидат педагогических наук, доцент Кушнарера Татьяна Ивановна

Южный филиал Национального университета

биоресурсов и природопользования Украины

«Крымский агротехнологический университет» (г. Симферополь)

ТЕРМИНОЛОГИЧНОСТЬ АНГЛОЯЗЫЧНЫХ ТЕКСТОВ ПО ВЕТЕРИНАРИИ В ТЕСТАХ ДЛЯ ПРОВЕРКИ УРОВНЯ ВЛАДЕНИЯ СТУДЕНТАМИ УМЕНИЯМИ ЧТЕНИЯ

Аннотация. В результате исследования текстов для наполнения тестов для проверки умений читать англоязычные источники по проблемам ветеринарной медицины мы определили тематические группы терминов для названия: органов животных, лекарственных препаратов, различных состояний животных, болезней и другие.

Ключевые слова: термины, тестирование, уровень владения будущими ветеринарными врачами умениями читать англоязычную литературу.

Annotation. Researching the texts for the tests of skill possession of the future veterinarians to read English texts on specialty we have grouped lexical sets of terms for bodies of animals, medicinal substances, various conditions of animals, illnesses and others.

Keywords: terms, testing, level of language proficiency of the future veterinarians to read professional literature in English.

Введение. За последние годы заметно увеличивается интерес преподавателей высших учебных заведений к проблемам тестирования умений читать профессионально-ориентированные тексты, а следовательно, и к текстам, терминологии и терминологическому образованию. Значительное место в этих лингвистических исследованиях отводится изучению терминосистем, возникающим в результате стремительного развития научных направлений, или новых производственных или общественных реалий. Часто эти направления существуют на стыке наук, производства или деятельности человека. В связи с этим в современной лингвистике все более важное место занимают проблемы специальной лексики, функционирования систем терминов в различных областях науки, техники, общественной жизни.

Что касается терминологии ветеринарной медицины на английском языке, то исследования по данной теме практически отсутствуют. Однако сейчас в большинстве сельскохозяйственных высших учебных заведений ведется подготовка студентов по направлениям: ветеринария, ветеринарно-санитарная экспертиза, зоотехния. На занятиях по предмету «Английский язык» студенты овладевают основами специальной терминологии на иностранных языках, включая английский.

Формулировка цели статьи. Цель нашей работы заключается в исследовании терминологичности текстов профессиональной направленности для проверки уровня владения будущими ветеринарными врачами умениями читать англоязычные источники. Предметом исследования являются тексты для наполнения тестов. Объектами исследования выступают термины ветеринарной медицины.

Поэтому перед нашим исследованием стоят следующие задачи: 1) определение реальных типов речевых ситуаций в профессиональной деятельности ветеринарных врачей; 2) отбор тестовых материалов как типичных образцов профессионально-ориентированных текстов; 3) распределение профессиональной лексики по тематическим группам; 4) анализ частей речи, которые формируют термины.

Для достижения поставленной в работе цели были использованы следующие методы научно-теоретического уровня исследования:

- аналитические: анализ теоретической литературы по лингвистике, анализ всех видов профессионально-ориентированной деятельности студентов факультета ветеринарной медицины в нашем университете;
- обобщающие: синтез и формализация результатов исследования;
- интерпретация результатов исследования.

Изложение основного материала статьи. Языковой материал мы рассматриваем как систему, элементы которой формируют целое, а значимость одного элемента проявляется через одновременную значимость других элементов (Ф. де Соссюр). Такой языковой материал оформляется в текст. За основу классификации текстов нами принята следующая методика: 1) классификация текстов с функционально-стилистической точки зрения, 2) классификация текстов с точки зрения речевых жанров.

С функционально-стилистической точки зрения тексты имеют свои специфические особенности в лексике, синтаксических конструкциях, что обусловлено спецификой общения в сфере ветеринарной медицины.

Проработанные нами научные тексты ветеринарной тематики дают возможность утверждать, что характеристика языка научного стиля включает следующие признаки: соответствие нормам литературного языка, монологический характер изложения, высокий процент терминологической лексики; преимущество слов с абстрактным и обобщенным значением; тесная связь отдельных частей высказывания, что достигается широким использованием сложных предложений, служебных слов. Таким образом, вышеуказанные характеристики присущи текстам, которые служат базой для обучения профессионально-ориентированному общению будущих ветеринарных врачей.

Итак, одним из средств проведения тестирования в системе контроля уровня владения будущими ветеринарными врачами умениями читать англоязычные профессионально-ориентированные источники служит языковой материал, ведущим и постоянным признаком которого является терминологичность, то есть наличие терминологической лексики и фразеологии.

Мы рассмотрели тексты для заполнения тестов, которые имеют свои специфические особенности в лексике, что обусловлено спецификой общения в сфере ветеринарной медицины. С целью определения реальных типов речевых ситуаций в профессиональной деятельности ветеринарных врачей, нами было проведено анкетирование преподавателей факультета ветеринарной медицины Южного филиала Национального университета биоресурсов и природопользования «Крымский агротехнологический университет» (ЮФ НУБиПУ «КАТУ») и сотрудники ветеринарных клиник (г. Симферополь) со следующими вопросами:

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

12. Психология музыкальной деятельности: теория и практика / [Под ред. Г. М. Цыпина]. – М.: Академия, 2003. – 368с.

13. Психолого-педагогічні засади проектування інноваційних технологій викладання у вищій школі: монографія / [В. Луговий, М. Левишин, О. Бонадаренко та ін.]; За аг. ред. В. П. Андрущенка, В. І. Лугового. – К.: Педагогічна думка, 2011. – 260 с.

14. Тарас А. Е. Психология музыки и музыкальных способностей / А. Е. Тарас. – М.: АСТ, Харвест, 2005. – 142 с.

15. Ткаченко Т. В. Формування професійно-педагогічної культури майбутнього вчителя музики: автореф. дис. ... канд. пед. наук.: спеціальність 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Ткаченко Тетяна Володимирівна / Харківський державний педагогічний університет ім. Г.С. Сковороди. – Х., 2000. – 22 с.

16. Радынова О. П. Музыкальное развитие детей: В 2 ч. / О.П. Радынова. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1997 Ч. 1. – 608 с.

17. Рубинштейн С. Л. Принципы и пути развития психологии / С. Л. Рубинштейн. – М.: Изд-во Акад. наук СССР, 1959. – С.116-137.

18. Теплов Б. М. Психология музыкальных способностей / Б. М. Теплов. – М.: Наука, 2003. – 379с.

19. Федорович Е. Н. Основы психологии музыкального образования: учеб. пособ. / Е. Н. Федорович / Урал. гос. пед. ун-т. / Банк культурной информации. – Екатеринбург, 2004. – 152 с.

References:

1. Anisimov V. P. Diagnostika muzykalnyh sposobnostej detej: učeb. posob. dlâ stud. vyssh. učeb. zaved. / V. P. Anisimov. – M.: Gumanit. izd. centr VLADOS, 2004. – 128 s.

2. Arčaznikova L. G. Formirovanie gotovnosti učitelâ muzyki k osušestvleniû professionalnoj deâtel'nosti v škole // Vzaimodejstvie pedagogičeskogo vuza i školy v muzykalno-ëstetičeskom vospitanii. – K., 1984. – S.10-17.

3. Bezduhov V. P. Teoretičeskie problemy stanovleniâ pedagogičeskoj kompetentnosti učitelâ / V. Bezduhov, S. Mišina, O. Pravdina. – Samara, 2001. – 156 s.

4. Gavrišak G. R. Kompetentnist ta ključovî kompetencii vikladača VNŽ/ G. Gavrišak / Profesiijnî kompetencii ta kompetentnosti včitelâ: materiali regionalnogo nauk.-prakt. seminaru, (m. Ternopil, 28-29 listopada 2006 r.). – Ternopil: Ternopilskij pedagogičnij universitet imeni Volodimira Gnatûka, 2006. – S.31-32.

5. Družinin V. N. Psihologîâ obših sposobnostej / V. I. Družinin. – SPb.: PiterKom, 1999. – 368 s.

6. Kirnarskaâ D. K. Psihologîâ specialnyh sposobnostej. Muzykalnye sposobnosti / Kirnarskaâ D. K. – M.: Talanty - XXI vek. 2004. – 496 s.

7. Kisananova E. L. Muzykalno-ispolnitelskaâ kompetentnost v strukture professionalnoj kultury učitelâ muziki / E. L. Kisananova [Elektronnyj resurs]. – Režim dostupa: <http://pedsovet.su/publ/71-1-0-4035>

8. Koreneva T. F. Muzykalno-ritmičeskie dviženiâ dlâ detej doškolojno i mladšego školojno vozrasta: učeb.-metod. posobie.: V 2 č. Č.1 / T. F. Koreneva – M.: VLADOS, 2001. – 112 s.: noty.

9. Malahova L. V. Muzykalnoe vospitanie detej doškolojno vozrasta [Tekst]: metodičeskoe posobie / L. V. Malahova. – Rostov-na-Donu: Feniks, 2008. – 143 s.: il., noty.

- здатність до запам'ятовування, до усвідомлення музично-художнього образу, художніх асоціацій, музичного мислення;
- здатність до активного сприйняття музики та ін.

Висновки. Результативність підготовки учителів музики до розвитку музичних здібностей учнів шкіл естетичного виховання можлива за умови оволодіння ними, під час навчання у виші, сумою знань, вмінь та навичок, що дозволяють діагностувати музичні здібності в учнів, націлюють майбутнього вчителя на саморозвиток, на творче ставлення до власної професійної діяльності та озброюють вчителя знаннями методики та технологій, які є вжитими в системі навчання та виховання майбутніх музикантів. Розроблені нами критерії та показники можуть бути використані для визначення рівнів готовності майбутніх учителів музики (низький, середній, високий) до розвитку музичних здібностей учнів шкіл естетичного виховання.

Література:

1. Анисимов В. П. *Диагностика музыкальных способностей детей: учеб. пособ. для студ. высш. учеб. завед.* / В. П. Анисимов. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2004. – 128 с.
2. Арчажникова Л. Г. *Формирование готовности учителя музыки к осуществлению профессиональной деятельности в школе* / Л. Г. Арчажникова // *Взаимодействие педагогического вуза и школы в музыкально-эстетическом воспитании.* – К., 1984. – С.10-17.
3. Бездухов В. П. *Теоретические проблемы становления педагогической компетентности учителя* / В. Бездухов, С. Мишина, О. Правдина. – Самара, 2001. – 156 с.
4. Гавришак Г. Р. *Компетентність та ключові компетенції викладача ВНЗ* / Г. Гавришак / *Професійні компетенції та компетентності вчителя: матеріали регіонального наук.-практ. семінару*, (м. Тернопіль, 28-29 листопада 2006 р.). – Тернопіль: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2006. – С.31-32.
5. Дружинин В. Н. *Психология общих способностей* / В. И. Дружинин. – СПб.: ПитерКом, 1999. – 368 с.
6. Кирнарская Д. К. *Психология специальных способностей. Музыкальные способности* / Кирнарская Д. К. – М.: Таланты - XXI век, 2004. – 496 с.
7. Кисаханова Е. Л. *Музыкально-исполнительская компетентность в структуре профессиональной культуры учителя музыки* / Е. Л. Кисаханова [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://pedsovet.su/publ/71-1-0-4035>
8. Коренева Т. Ф. *Музыкально-ритмические движения для детей дошкольного и младшего школьного возраста: учеб.-метод. пособие.* В 2 ч. Ч.1 / Т. Ф. Коренева – М.: ВЛАДОС, 2001. – 112 с.: ноты.
9. Малахова Л. В. *Музыкальное воспитание детей дошкольного возраста [Текст]: методическое пособие* / Л. В. Малахова. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2008. – 143 с.: ил., ноты.
10. *Музыкальная палитра: музыкальное воспитание в детском саду, семье и школе / учредители: Ленингр. обл. ин-т развития образования (до 2008 г.), А. И. Буренина. – Санкт-Петербург, 2012. – № 4.*
11. Праслова Г. А. *Теория и методика музыкального образования детей дошкольного возраста: учебн. для студентов высших педаг. учеб. завед.* / Г. А. Праслова. – СПб.: ДЕТСТВО-ПРЕСС, 2005. – 384 с

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

1. На какой кафедре высшего учебного заведения, или на каком предприятии Вы работаете?

2. Какие источники по специальности Вам приходится читать на иностранном языке: а) учебники, б) монографии, в) специальные виды профессиональных изданий, г) инструкции?

3. Приходится ли Вам читать вышеуказанные источники на иностранном языке: а) периодические издания, б) рефераты, в) инструкции, г) другие (укажите какие)?

4. Приходится ли Вам пользоваться рекламой на иностранном языке?

В анкетировании приняли участие 31 преподаватель факультета ветеринарной медицины ЮФ НУБиПУ «КАТУ» (43% от общего количества опрошенных) и 40 ветеринарных врачей, работающих в районных государственных ветеринарных больницах (20%), на предприятиях различных форм собственности (17%), в управлениях ветеринарной медицины (12.5%), городских государственных больницах (3%), на исследовательских станциях (3%) и в республиканской государственной лаборатории (1.5%). Специалисты ветеринарной медицины отметили необходимость читать на иностранном языке рекламы (83% от опрошенных), инструкции (71%), периодические издания (70%), специальные виды профессиональных изданий (66%), аннотации (64%), учебники (63%), рефераты (59%), монографии (31%).

Поскольку тестовые материалы должны быть типичными образцами профессионально-ориентированных текстов, следует учитывать взаимосвязи и взаимодействия между составляющими компонентами процесса иноязычной коммуникации в реальных обстоятельствах и при выполнении теста, между компонентами теста и составляющими процесса обучения английскому языку в высшем учебном заведении для тестирования навыков и умений профессионально-ориентированного чтения, мы отобрали по жанровым признакам такие тексты: статьи, информацию о лекарствах, болезнях, специальных мероприятиях, а также инструкции, сообщение о книгах из 127 оригинальных источников: учебников, газет, специализированных журналов, инструкций для ветеринарных врачей, материалов Internet, среди которых: *The Anatomy of Domestic Animals* (Philadelphia, London: Septimus Sisson, 1995); *Encyclopaedia Britannica 2004*; *Heath Biology* (Lexington, Massachusetts; Toronto: D.C. Heath and Company, 1985); *Herd Health Management* (USA: Veterinary Sciences, 2000); *1993 Science Year* (Chicago, London, Sydney, Toronto: World Book, Inc.); www.rja-ads/veterinaryforum, и другие.

Доказано, что терминологическая лексика является стилистически нейтральной [1]. Исходя из позиций системного подхода, в нашем исследовании мы рассматриваем терминологическую систему в среде ветеринарных наук, то есть в среде тех наук, которые обслуживает эта система. Мы выделяем следующие тематические группы профессиональной лексики [2] для названия:

- ветеринарных наук: Cytology - цитология; Histology - гистология;
- симптомов болезней: grinding of teeth - скрежет зубами; irritation - раздражение; swelling - опухоль;
- болезней животных: bronchitis - бронхит; pneumonia - пневмония;
- методов исследования: taking a temperature - измерение температуры; veterinarian inspection - ветеринарный осмотр; X-raying - рентгенизация;

- аппаратов и инструментов: autoclave - автоклав; nostril ring - носовое кольцо; suture needle - хирургическая игла;
- различных состояний животных: excitability - возбуждение; shock - шок;
- лекарственных веществ: manganese - марганец; vitamins - витамины;
- техники обезболивания и операций: surgical operation - хирургическая операция; suturing - наложение швов; vaccination - вакцинация;
- материалов: catgut - волокно; hydroscopic cottonwool - гигроскопичная вата;
- процессов, происходящих в организме животных: heartbeat - пульсация сердца; lactation - лактация; inflammation - воспаление.

Такая специфика текстов для наполнения тестов как их насыщенность терминологией обусловила потребность в словаре ветеринарной терминологической лексики для профессионально-ориентированного чтения, который создан на кафедре иностранных языков ЮФ НУБиПУ «КАТУ». Мы провели анализ терминов по их процентному содержанию в тематических группах (см. табл. 1).

Таблица 1

Тематические группы ветеринарных терминов в текстах для тестирования умений профессионально-ориентированного чтения на первом курсе

Термины для обозначения	Процентное содержание
1) органов животных	24%
2) различных признаков	19%
3) лекарственных и других веществ	10 %
4) различных состояний животных	9 %
5) животных	6 %
6) болезней животных	6 %
7) методов исследования	6 %
8) продуктов для кормления животных	3%
9) действий	3%
10) материалов, аппаратов и инструментов	2 %
11) техники обезболивания и операций	2 %
12) процессов, происходящих в организме животных	2 %
13) внешнего вида животных	1 %
14) ветеринарных наук	0.8 %
15) симптомов болезней	0.2 %
16) другое	6 %

Проведенный анализ позволяет сделать вывод о том, что наиболее распространенными в текстах для тестирования умений профессионально-ориентированного чтения на первом году обучения английскому языку на факультете ветеринарной медицины являются термины, которые называют органы животных (24%), меньше всего распространенными – термины для названия симптомов болезней (0.2%).

При анализе частей речи, которые формируют термины, мы выделили наибольшее количество существительных – 70% от общего количества

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

засоби, методи, педагогічні технології, компоненти, оцінювання та ін.) і мати декілька етапів. На першому етапі – засвоєння загальних методичних прийомів, педагогічних технологій та форм роботи з учнями (оволодіння діагностикою виявлення загальних та спеціальних (музичних) здібностей, мовними прийомами, методикою проведення індивідуальних і групових занять; навчання моделюванню та плануванню занять, здійсненню контролю та оцінюванню навчальних досягнень, організації самостійної роботи та ін.). На другому етапі – формування професійних якостей, необхідних в певній музичній діяльності (удосконалення техніки аранжування, диригування, гри на музичному інструменті, співу та ін.).

Ефективність запровадження педагогічної моделі підготовки майбутніх учителів музики до розвитку музичних здібностей учнів шкіл естетичного виховання може бути оцінена за допомогою відповідних критеріїв та показників, що дозволяють визначити рівень сформованості готовності майбутніх учителів до розвитку музичних здібностей учнів (низький, середній, високий).

Пропонована нами педагогічна модель підготовки майбутніх учителів музики, спрямована на те, щоб сформувати в студентів наступні основні компетенції:

- здатність правильно використовувати методи діагностики здібностей учнів;
 - здатність орієнтуватися в загальних та творчих здібностях учнів;
 - уміння встановлювати зв'язки між складовими музичності та визначати сферу інтересів учнів, їх мотивацію до занять певним видом музичної діяльності;
 - здатність оцінити досягнення учнів, визначати й розвивати їх музичні здібності та якості;
 - вміння здійснювати предметну діяльність, враховуючи основні особистісні якості учня (пам'ять; мелодійний, тембровий, динамічний і гармонійний музичний слух; почуття ритму, ладу; музична уява та музичні почуття; виконавські дані; здатність до музично-ігрової, пісенної імпровізації та ін.);
 - вміння використовувати різні форми навчальної роботи учнів (групові, фронтальні, індивідуальні);
 - здатність викликати в учнів інтерес до музики і музичної діяльності;
 - вміння формувати в учнів основи музичного смаку;
 - вміння враховувати міждисциплінарні зв'язки та задовольняти інформаційні потреби учнів з використанням електронних та літературних джерел (бібліотек, комп'ютерних даних).
- Проведене нами дослідження показало, що діагностика музичних здібностей учнів шкіл естетичного виховання має враховувати вікові особливості учнів і будуватися на основі визначення таких показників, як:
- рухові реакції дітей у процесі сприймання музики (відтворення музики, переживання, вокалізація, пластичне інтонування музики, ритмічні рухи під музику тощо);
 - здатність до наслідування звуків, рухів;
 - здатність зіставляти музичні твори за принципом подібності та відмінності жанрів;
 - здатність до імпровізації, до співпереживання та емоційної чуйності;

Таблиця 1

Рівні сформованості готовності майбутніх учителів музики до розвитку музичних здібностей учнів шкіл естетичного виховання

Критерії та показники	Рівень		
	високий	середній	низький
1	2	3	4
Критерій: володіння педагогічними знаннями. Показники: знання особливостей організації навчального процесу, змісту, принципів, методів, форм та діагностики досягнень, володіння педагогічною технікою.	Грунтовні знання з вікової педагогіки та психології, історії та теорії музики, Високий рівень володіння інтерактивними педагогічними технологіями, високий рівень комунікативних умінь, виконавської майстерності, багатий репертуар, емоційна насиченість і умінь грати на музичних інструментах, вокальні дані, наявність акторських здібностей;	Достатні теоретичні знання з різних дисциплін, але не повністю сформовані умінь, існують певні незначні недоліки у застосуванні педагогічних методів та технологій, є прогалини у виконавській майстерності, акторських здібностях, комунікативних умінь	Низький рівень теоретичних знань, умінь, здібностей й якості не дозволяють займатися в подальшому обраною професійною діяльністю та впливати на процес формування музичних здібностей учнів шкіл естетичного виховання
Критерій: знання психології. Показники: Знання про складові психологічної структури особистості (властивості, психічні процеси, мотиви, потреби, емоції й почуття, спрямованість, можливості)	розвинені музичні здібності, музикальність		
Критерій: музично-виконавська діяльність. Показники: Знання історії музики, музично-теоретичних основ вокалу, диригування, вміння визначати діапазон партій, розподіляти дихання, формувати вокальну позицію тощо. Наявність розвинутого музичного слуху,			
почуття ритму, стилю, пам'яті, творчого мислення, вокальних навичок, артистизму, навичок диригування, гри на музичних інструментах, навичок сольфеджування тощо			

Підготовка майбутнього вчителя музики та формування у нього компетентності щодо розвитку музичних здібностей учнів, може бути представлена у виді певної педагогічної моделі (цілі навчання, принципи,

Проблеми современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

терминов. Поскольку термины в основном являются существительными, в профессионально-ориентированных текстах эта часть речи преобладает над глаголами. В своем исследовании мы обнаружили 8% глаголов среди ветеринарных терминов.

В обработанных текстах мы также выделили те словосочетания, в которых существительные используются в функции определения в структурах:

N + N: blood cells - клетки крови; chicken diarrhea - диарея цыплят; irradiation dose - доза облучения; swine fever - чума у свиней; feeder cattle - откормочный скот; cow keeper - скотовод;

N + N + N: cell culture vaccine - вакцина культурная; chicken bluecomb disease - моноцитоз птицы; farm cattle anatomy - анатомия сельскохозяйственного скота; tick infestation degree - заклещенность.

Анализ терминов-словосочетаний позволяет сделать вывод о том, что наиболее распространенными в текстах для тестирования умений профессионально-ориентированного чтения (50%) являются двучленные термины по модели: Adj + N: abdominal cavity - брюшная полость; arterial pressure - артериальное давление; medical drugs - лекарственные вещества; young animals - молодняк.

Важным компонентом передачи информации в рассмотренных нами текстах есть общеупотребительная лексика, характерной чертой которой выступает однозначность, в результате которой общеупотребительное слово реализует в тексте только одно значение полисемичного слова. Общеупотребительные слова в исследуемых текстах приобретают обобщенное значение: при назывании предмета или явления автор имеет в виду не какой-то конкретный предмет, а обобщенное понятие о целом ряде таких явлений. Названия конкретных предметов и лиц также обобщены и передают общие понятия.

Несмотря на то, что термины этой группы образованы на основе общебытовой лексики, например, chicken bluecomb disease, bony framework, blackleg, их усвоения студентами факультета ветеринарной медицины содержит в себе определенные трудности вследствие своей низкой частотности, что необходимо учитывать при составлении тестовых заданий профессионально-ориентированного чтения.

Установлено, что омонимия и полисемия почти не свойственны терминосистеме ветеринарной медицины, но необходимо подчеркнуть, что в отличие от нежелательной полисемии, омонимии, антонимии сознательно конструируется в терминосистеме, поскольку с ее помощью можно моделировать сложные родо-видовые отношения: hyperglycemia - hypoglycemia, high blood pressure - low blood pressure, hornless - horned.

Выводы. В результате исследования текстов для наполнения тестов для проверки умений читать англоязычные источники по проблемам ветеринарной медицины мы определили тематические группы терминов для названия органов животных, лекарственных препаратов, различного состояния животных, болезней и др. Имена существительные формируют самое большое количество терминов – 70%. Среди терминов-словосочетаний наиболее распространенными являются двучленные термины по модели: Adj + N (50%).

Изложенные в статье положения необходимо учитывать при составлении тестов для проверки уровня владения будущими ветеринарными врачами умениями читать англоязычные источники по специальности.

Литература:

1. Арнольд И.В. Основы научных исследований в лингвистике. – М.: Высш. шк., 1991. – 140 с.
2. Лейн Д., Гутри С. Краткий толковый словарь ветеринарных терминов (русско-английский, англо-русский). – Софион, 2007. – 512 с.
3. Поликарпов А.М. Управление терминологией и перевод // Лингвистика и перевод : Сб. науч. тр. Вып. 2. – Архангельск: ИПЦ САФУ, 2013. – С. 126-144.

References:

1. Arnold I.V. Basic research in linguistics. – M.: Vyssh. shk., 1991. – 140 p.
2. Leyn D., Gutri S. Concise dictionary of veterinary terms (Russian – English, English – Russian). – Sofion, 2007. – 512 p.
3. Polikarpov A.M. Upravleniye terminologiyey i perevod // Lingvistika i perevod: Sb. nauch. tr. Vyp. 2. – Arkhangel'sk : IPTS NAFU, 2013. – P. 126-144. Sossyur Ferdinand de . Kurs obshchey lingvistiki / Per . s frantsuzskogo A.N.

Педагогіка**УДК:37.041**

викладач кафедри англійської мови технічного спрямування №2, факультет лінгвістики Лакійчук Ольга Володимирівна
Національний технічний університету України
«Київський політехнічний інститут» (м. Київ)

DISTANCE LANGUAGE LEARNING: THEORY AND PRINCIPLES

Анотація. Стаття присвячена вивченню переваг та застосування принципів дистанційного навчання у викладанні англійської мови як другої іноземної. Детально описані способи застосування інформаційних засобів та технологій, в особливості, мережі Інтернет, для впровадження дистанційного навчання, контролю прогресу здобування навичок та знань з іноземної мови, а також оцінювання отриманого результату викладачем. Проаналізовано дидактичні вимоги до методів дистанційного навчання та його функції.

Ключові слова: дистанційне навчання, принципи дистанційного навчання, вивчення іноземної мови, телекомунікаційні технології в освітніх цілях.

Аннотация: Статья посвящена изучению преимуществ и применения принципов дистанционного обучения в преподавании английского языка как второго иностранного. Детально описаны способы применения информационных средств и технологий, в особенности, сети Интернет, для внедрения дистанционного обучения, контроля прогресса приобретения навыков и знаний с иностранного языка, а также оценивания полученного результата преподавателем. Проанализованы дидактические требования к методам дистанционного обучения и его функции.

Ключевые слова: дистанционное обучение, принципы дистанционного обучения, изучение иностранного языка, телекоммуникационные технологии в образовательных целях.

Annotation. The article is devoted to the study of the benefits and application of the principles of the distance learning in teaching English as a second language. Detailed information describes how to use tools and technologies, particularly the Internet, for the introduction of distance learning, progress control for acquiring

Проблеми сучасного педагогічного образования.**Сер.: Педагогіка и психологія**

– прояв творчого ставлення до музики (подання художнього образу, передаючи його в співі, грі, танці та ін.);

– емоційна реактивність на звуки. З розвитком загальної музичальності у дітей з'являється емоційне ставлення до музики, удосконалюються слух, народжується творча уява. Переживання дітей набувають своєрідну естетичну забарвленість.

Проблема розвитку музичальності дітей розглядається в різних видах дитячої музичної діяльності, окремі складові якої визнаються провідними: сприйняття, виконавство, творчість, музично-освітня діяльність.

Крім того, дослідження в галузі музичальності дозволяють виділити основні складові розвитку сприйняття музики дітьми, а саме:

– прищеплення активного інтересу і любові до музики, розвиток її сприйняття, формування почуттів і переживань дітей, емоційної чуйності;

– багаточисленних музичних вражень;

– залучення дітей до різних видів музичної діяльності (спів, музично-ритмічні рухи, гра на музичних інструментах);

– розвиток образності і ритмічності рухів, їх координації;

– розвиток музичних здібностей (емоційна чуйність, мелодичний слух, ладове і ритмічне почуття, тембровий і динамічний слух);

– стимул творчих проявів в музичній діяльності (інсценівки пісень, музичні імпровізації тощо);

– виховання музичного смаку, оціночного ставлення до прослуханих творів, до власного виконання пісень, танців, гри на музичному інструменті;

– розвиток тембрового, динамічного, звуковисотного компонентів музичного слуху;

– навчання гри на музичних інструментах, відтворювати звуконаслідування, супроводжувати грою на інструментах різноманітні дії (спів, танець, виставу та ін.) [8; 10].

Діагностувати та розвивати музичні здібності учнів шкіл естетичного виховання можливо за умови, що і сам вчитель набув комплекс компетентностей, тобто запас знань і вмінь щодо здійснення музичної діяльності. Це означає, що він має навчитися усвідомлювати та аналізувати свої дії, давати їм оцінку, навчитися слухати співрозмовника, ставити себе на його місце, приймати рішення, репродуктивно та творчо діяти.

Навчальна діяльність складається не лише із засвоєння та відтворення інформації, а й уміння творчо використовувати набуті знання та вміння для вирішення нестандартних завдань, тобто діяти творчо. До ознак творчої діяльності (мислення) людини, А. Буреніна відносить такі творчі вміння, як: здатність переносити знання, уміння з однієї області в іншу; виявлення у відомому явищі, предметі нових властивостей, функцій; створення (відкриття) зовсім нового [11].

О. Радинова вказує на те, що результативність занять залежить від правильної побудови та підбору музичного матеріалу, методів і прийомів навчання, форм організації музичної діяльності, використання проблемних методів, що активізують дітей [16].

почуття; здібність довільно користуватися слуховими уявленнями; музично-ритмічне почуття.

Дещо іншу структуру музичності розглядає В. Анісімов. До загальної структури музичності він відносить шість приватних здібностей: музичний слух, музично-ритмічна здібність, емоційна чуйність на музику, музична пам'ять, музичне мислення, музична уява [1].

Вивчаючи зарубіжний доробок науковців щодо пошуку критеріїв музикальності, Д. Кирнарська, виділяє здібність створювати звукові структури та наголошує на тому, що здібності тонко переживати музику і виражати себе за допомогою музики (тобто звукових структур) повинні бути тісно взаємопов'язані [6].

Узагальнення різноманітних ознак музикальності вказує на те, що до її характерних показників відносять: ранній прояв музичного слуху; наявність стійкої потреби у музичних враженнях; музичну активність (прагнення слухати, співати, складати музику); природну (тобто не прищеплену педагогами) виразність виконання; здатність вільно виражати себе в музиці; слуховий контроль звуку; емоційну реакцію на музичний твір; ладове почуття; почуття ритму; музичну пам'ять та ін.

Д. Кирнарська диференціює музичні здібності залежно від того, чи є людина музикантом, чи ні. Діагностувати музичні здібності автор пропонує на основі вроджених анатомо-фізіологічних, нейрофізіологічних та психологічних особливостей, які виступають важливими передумовами успішного професійного навчання. Серед них вона називає:

- особливості анатомічної будови тіла, гортані (у співаків), лицьових м'язів (у духовиків), верхніх кінцівок (у піаністів, струнників та ін.);
- деякі властивості м'язової тканини, органів руху, дихання, слуху;
- властивості вищої нервової діяльності (в першу чергу ті, з якими пов'язані швидкість і тонкість психічних реакцій, – чутливість слухового аналізатора, лабільність як властивість нервової системи, деякі особливості аналізаторно-ефекторної і психомоторної систем, емоційної реактивності тощо).

Психологічна структура музичних здібностей у музикантів тісно пов'язана з конкретною музичною спеціальністю (інструменталісти, співаки, композитори), специфікою музичного інструменту і конкретного виду професійної діяльності (сольний або оркестрове виконавство). Так, здатність розрізняти тонкі градації висоти звуку – основоположна в структурі музичних здібностей у скрипалів, диригентів чи флейтистів у порівнянні, наприклад, з піаністами, яких відрізняє більш витончений фактурний і гармонійний слух [6].

О.Федорович також зазначає, що «музичні здібності обумовлюють успішність сприйняття, виконання і створення музики, а також здатність до навчання в галузі музики» [19, с.12].

Проведений аналіз показує, що до основних ознак музикальності дітей, дослідники [9; 12; 18 та ін.] відносять такі, як:

- здатність відчувати характер, настрій музичного твору, співпереживати почуттю, проявляти емоційне ставлення, розуміти музичний образ;
- здатність вслухатися, порівнювати, оцінювати найбільш яскраві і зрозумілі музичні явища. Здатність зіставляти найпростіші властивості музичних звуків (високий і низький, темброве звучання роля й скрипки та ін.);

Проблеми сучасного педагогічного образования.

Сер.: Педагогика и психология

skills and knowledge of foreign languages, as well as evaluation of the result by a teacher. The didactic requirements for distance learning methods and functions have been analyzed.

Keywords: distance learning, principles of distance learning, foreign language learning, telecommunication technology in educational purposes.

Introduction. Ukraine's accession to the Bologna process and the development of new information technologies necessitate reform of the education system in order to increase the level of quality, accessibility and efficiency. This, in turn, leads to significant changes in traditional didactics, one of which results in the emergence of a new form of spreading and the acquisition of knowledge - distance learning (the DL).

Under DL we understand individualized process and transfer of learning, skills and abilities that occurs in a mediated communication of the teachers with students through the use of telecommunications and methodology of the independent work of students with the structured learning material, which is presented electronically.

Most multimedia products and materials have been developed for distance learning of the economic and legal sciences. Speech concept of distance learning has just been introduced in learning of a foreign language, although a lot of computer programs to master English, French, German, Italian, Spanish and distance courses of these disciplines have already been known. By this time features of using a computer and the Internet in the classroom for foreign languages and problems of teaching technology of a foreign language were actively investigated particularly in Western European methodology.

The task and purpose of the article. The article is devoted to the study of the benefits and application of the principles of the distance learning in teaching English as a second language. Detailed information describes how to use tools and technologies, particularly the Internet, for the introduction of distance learning, progress control for acquiring skills and knowledge of foreign languages, as well as evaluation of the result by a teacher. The didactic requirements for distance learning methods and functions have been analyzed.

The basic content. Due to the development of international cooperation particularly relevant today is the need to develop distance learning courses in Ukrainian language as a foreign language, which would provide students from other countries an access to basic educational resources, particularly, to the linguistic material, geographic information and promoted interest in our language and culture.

The DL as innovation has come to Ukrainian market of educational services several years ago and today has some legal status, as defined by legislation such as the Law of Ukraine "On Education", the Law of Ukraine "On National Informatization Program, "Decree of the President of Ukraine" On measures to development of the national component of the global Internet Information Infrastructure and ensure of wide access to Internet in Ukraine", Ministry of Education and science of Ukraine "On establishment of the Ukrainian Center for Distance Education", National program "Education. Ukraine XXI Century" and some others. The "Concept of distance education in Ukraine" and the "Programme of distance learning system for 2004 -2006 years" are approved as Basic Principles on the DL.

The main purpose of the establishment in Ukraine of distance education is to provide nationwide access to educational resources through the use of modern

Information Technology and Telecommunications. Discussing the advantages of the use of new technologies, it is necessary to compare the two forms of learning – stationary and distance. The feature of traditional teaching is an introduction to the educational process of a limited amount of information in the form of linear text. The DL has a wide range of training materials which are constantly updated and also presented on the background of colorful graphics (drawings, diagrams, tables, etc.), accompanied by audio and video presentations. In addition, the study provides computerized access to the various sources - digital libraries, multimedia textbooks, distance learning courses in various disciplines, reference (dictionaries, encyclopedias, maps, etc.). Another feature of distance education is a significant increase of timing of the learning process, whereas the traditional approach to distribution and acquisition of knowledge is limited to classes and time to do homework task. Comparison results demonstrate significant benefits of using information technologies and provide an opportunity to highlight the following characteristics of distance education [3] such as:

- flexibility (students who are educated remotely without visiting regular classes and enrolled in a convenient time and in a convenient location);
- individualized approach to learning, that is, the opportunity to learn at the appropriate level of complexity of a subject, knowledge of which the student wishes to learn;
- modularity (each separate course organized in a modular fashion, with a set of independent modules form the course curriculum);
- parallelism (possibility to acquire knowledge in conjunction with professional work or study in another specialty);
- internationality (remotely possible to get education in schools, institutions all over the world and to provide educational services to citizens living abroad. This arrangement allows the learning process liaise with different cultures and with the communities involved in Ukrainian language study in other countries);
- manufacturability (providing trainings with the new developments of the information technology, and on their basis – student's access to the world information sources);
- frugality (to reduce the cost of training specialists providing effective use of educational space and facilities);
- a large audience (appeal to multimedia sources of educational information of different social groups, including students who want to obtain additional knowledge, people who are preparing to enter the higher schools, students who want to get a second parallel education and are unable to study stationary, people who are forced to combine study and work, seeking to upgrade their skills or change profession, people who have health problems, as well as citizens of other countries);
- the new role of teachers, primarily due to the release from their reading lectures (materials placed at the appropriate e-mail address) and extension of individual work with students;
- quality (the use of the modern methodological and training materials and their bright multimedia presentation and the possibility of the implementation of the objective control of training and learning of students through an appropriate computer programmes provide the quality of distance learning and attract the best faculty members).

The important role in a process of distance learning is played by the ability of students to independently acquire knowledge and work with information. The

завдань в конкретних умовах). Склад операційного компонента професійної компетенції вчителя музики представлений О. Кисахановою системою педагогічних знань, умінь і навичок. До них дослідниця відносить ті, які дозволяють: яскраво і захоплююче транслювати художню інформацію; осмислювати способи художньо-педагогічної побудови уроку, варіювати типи і форми занять; управляти розвитком художньо-пізнавальних процесів, групової та індивідуальної музичної діяльності учнів; діагностувати рівень розвитку музичних здібностей учнів, оперувати методами педагогічного дослідження на музичних заняттях. При тому, діяльнісно-творчий компонент професійної компетенції вчителя музики включає всі види творчої діяльності: співтворчість-сприйняття; художнє виконання музичного матеріалу; творчість-імпровізацію (як педагогічну, так і музично-виконавську); самовдосконалення; пошук новаторських форм і методів музично-педагогічної діяльності; спільну з учнями дослідницьку діяльність та ін. [7].

З вище викладеного стає зрозуміло, що підготовка майбутнього вчителя музики передбачає досягнення певних цілей, до яких можна віднести набуття ним знань щодо основних теоретичних та технологічних способів, засобів та форм музичної діяльності, що уособлюють в собі як здатність до навчання та самовдосконалення, так і спроможність до музично-педагогічної діяльності з учнями. Остання розуміється нами як готовність майбутнього вчителя музики до ефективної комунікації з учнями та творчої виконавської діяльності.

Таку ж позицію займає і В. Дружинін, який розглядаючи здібність до навчання, зазначає, що вона є здібністю до придбання знань, а креативність (загальна творча здібність) – здатністю до перетворення знань (з нею пов'язана уява, фантазія, народження гіпотез та ін.) [5].

Розглядаючи діяльність С. Рубінштейн не відокремлював діяльність від здібностей. Він вважав, що жодна здібність не є актуальною здібністю до певної діяльності, поки вона не увібрала в себе, чи не інкорпорувала систему відповідних операцій, але здібність ніяк не зводиться тільки до такої системи операцій. Її необхідним вихідним компонентом є процеси генералізації відносин, які утворюють внутрішні умови ефективного освоєння операцій. Актуальна здібність обов'язково включає обидва ці компонента [17].

Враховуючи вище викладене, готовність майбутніх учителів музики до професійної діяльності ми можемо визначити за такими показниками, як: здатність до відтворення отриманих теоретичних знань; вміння взаємодіяти на суб'єкт-суб'єктному рівні з об'єктом професійної діяльності; володіння системою методів конструювання навчальних занять; високий рівень творчої самостійності; виконавська досконалість гри на музичному інструменті; музикальність; вміння діагностувати та розвивати музичні здібності учнів.

У педагогічній науці важливим є питання про можливість розвитку як загальних так і спеціальних здібностей учнів в результаті цілеспрямованих впливів. Б. Теплов, у своїх роботах, представив глибокий та всебічний аналіз проблеми розвитку музичних здібностей, які необхідні для успішного здійснення музичної діяльності. Наявність комплексу таких здібностей, на його переконання, визначає «музикальність» людини [18].

Багато авторів В. Бездухов, О. Федорович [3; 19 та ін.] визнають, що музикальність – це синтез здібностей, необхідних для занять музикою і сходяться на тому, що здібності, що входять в «ядро» музичності це: ладове

and which define his/her abilities for music teaching activity. The author gives criteria and index of Knowledge and skills that are the basis for training future teachers of music for their professional activity. The author shows the professional level of future teacher of music (high, medium, low) who will develop musical abilities of the pupils at aesthetic schools.

Keywords: musical activity, gift for music, criteria and index of readiness, level of readiness, future teacher of music.

Вступ. Актуальним завданням в сучасних умовах розвитку української вищої школи є підготовка майбутніх вчителів музики готових впливати на формування музичних здібностей учнів шкіл естетичного виховання. Діагностика готовності майбутніх вчителів музики до розвитку здібностей учнів шкіл естетичного виховання вимагає розробки відповідних критеріїв та показників для визначення рівня такої готовності. У вітчизняній педагогічній науці певною мірою досліджені форми, методи та засоби, що впливають на розвиток творчих здібностей студентів та учнів, але питанням формування готовності майбутніх учителів музики до розвитку музичних здібностей учнів шкіл естетичного виховання, було приділено не достатньо уваги.

Питання, які стосувалися концептуальних основ, теоретико-методологічних підходів до професійної підготовки вчителів музики розглядали в своїх роботах В. Бездухов [3], О. Кісаханова [7] та ін. Впровадження інтерактивних освітніх технологій в навчальний процес відображені в роботах В. Лугового, В. Андрущенко [13]. Формуванню компетентностей майбутніх вчителів музики присвятили свої дослідження Г. Гавришак [4], Л. Арчажникова [2], Т. Ткаченко [15] та ін. Значний внесок в психологію музики і розвиток музичних здібностей здійснили Б. Теплов [18], Л. Малахова [9], А. Тарас [14], Д. Кінарська [6], В. Дружинін [5], С. Рубінштейн [17], О. Радинова [16], Г. Праслова [11] та ін.

Формулювання мети статті та завдань. Мета та завдання статті полягають у визначенні критеріїв, показників та рівнів готовності майбутніх учителів музики до розвитку музичних здібностей учнів шкіл естетичного виховання.

Виклад основного матеріалу статті. Практика викладання в школі естетичного виховання показує, що витребуваними є не лише професійні знання вчителя, але і його вміння творчо мислити, використовувати сучасні інтерактивні технології та спрямовувати зусилля на створення педагогічних умов, що сприяють всебічному розвитку учнів.

Ціннісні орієнтири, які ставить перед собою учитель мають сприяти отриманню кінцевого результату – розвинути музичну пам'ять, творче мислення, самоорганізацію, продуктивні та рефлексивні здібності учнів. Для цього, майбутній учитель має вдосконалити не тільки окремі якості своєї особистості, але й засвоїти комплекс методів, форм та засобів навчання учнів, тобто оволодіти сумою професійних компетентностей.

Так, О. Кісаханова структурує професійні знання учителя по різних рівнях: методологічному (знання закономірностей розвитку загально-філософського плану, зумовленості цілей виховання); теоретичному (закони, принципи, правила педагогіки та психології, музичної педагогіки, основних форм діяльності); методичному (рівень конструювання музично-педагогічного процесу); технологічному (рівень вирішення практичних навчально-виховних

effectiveness of self-study, no doubt, depends on conscientious and diligent approach to their own teaching and cognitive activity. So sometimes the disadvantage of distance education is believed to be the fact that it is impossible to determine the level of autonomy of students in the degree of assimilation of the material and therefore their overall educational level. However, due to self-control in the process of acquiring knowledge and preferences of the DL over other forms of learning can provide high quality modern education.

The DL as well as traditional learning has to take into account the different didactic and other requirements on the basis of which content, methods and feature of the transfer and learning are determined. According to these requirements the range of common didactic and specific principles inherent to the system of the DL are developed [11: 11-15].

One of the first principles can be identified those which define the general requirements to didactic process (scientific, systematic, humanizing education), requirements to purposes and content of study (complexity, integrity, compliance objectives and content of training with the state educational standards), organizational features of teaching and learning process of student (unity of education, educational and developmental learning function, leading role theory, key role of theoretical knowledge, stimulating and motivating student's positive attitude to learning, problematics, the combination of collective academic work with a personal touch in education, awareness, activity and independence of student learning, systematic and consistency in training, availability, content mastery strength training).

In the process of teaching English language as ESL a educational-methodical support is especially important. Therefore, for effective language acquisition we should consider and implement an integrated approach to learning material and its processing sequence. In addition, you must ensure unity of the educational and developmental functions of education, access to language basic level of the knowledge of students, activity and independence of their teaching and learning activities. To improve the quality and efficiency of the learning process we should

follow these didactic principles as in the traditional education system as well as in the distance form of getting educated. Specific principles of the DL include:

- the principle of the humanistic training, the essence of which is to provide favorable conditions for the mastery of relevant skills and skills depending on the needs and preferences of the individual (this way of teaching and learning activities has significant advantages over traditional education because it allows students to develop their individual plan and combine education with production activity that demonstrates the flexibility and individualized approach to learning process);
- the principle of interactivity (mediation by means of computer technology for students to be able to communicate with each other and contact with teachers through consultations, audio and video conferencing, discussions, etc.);
- the principle of beginning level of education, which is based on the needs of the relevant initial amount of knowledge and skills of students;
- the principle of individualization, the implementation of which provides entry and progress control that allow to compose and adjust individual learning plan for each student;
- the principle of identification based on the need to control the independence of training in order to prevent fraud;

- the principle of regulation of learning, the essence of which is in need of development of the schedules for independent work to monitor teaching and learning of students;

- the principle of the pedagogical feasibility of application of new information technology, which is based on the need to combine different means of distance learning - printed materials, Internet software, a computer video conferencing, etc. in order to form the skills of students with different sources of information and ability to independently acquire knowledge;

- the principle of correspondence of the distance learning technologies with the models of the distance learning (the use of traditional organizational forms of learning activities (lectures, seminars and workshops, and self-control, term papers and dissertations) and new ones which are realized by means of the computer technology (distant consultations, audio and video conferencing, etc.);

- the principle of training mobility, the essence of which is to provide students with information resources to complement, adjust their educational program;

- the principle of information security providing, which leads to the need for confidential preservation, transfer and use of various information;

- the principle of non-antagonism of the distance learning and other forms of education, providing equality of all forms of acquiring knowledge and the possibility of their combination to achieve high quality of the modern education.

To fulfill these didactic training requirements and proper learning process organization of students in the DL informational-receptive method (which provides educational material perception and assimilation of it), reproductive method (reproduction of learned information) and method of theoretical and practical learning (based on a training exercise) are widely used. These methods are implemented through the use of various techniques, each of which provides an action aimed at achieving partial goals. For example, for the distance learning of English as an ESL such methods of semantization or checking the understanding of the material as a demonstration, illustration, explanation, discussion, story, repetition of practical tasks can be used. Modern computer technologies provide opportunities to implement these teaching methods.

Today there are two forms of the DL - correspondent and telecommunication which is based on the use of computer communications. The first learning type is provided by means of letters exchange: the teacher provides the theoretical material and objectives for practical study, and the student takes and sends them to review, after which a teacher assesses, gives comments and recommendations. This is a so-called asynchronous written communication. With access to the Internet and installed e-mail application it is possible to receive and send messages, reply to messages, save necessary information received in letters. Such opportunities of the electronic email demonstrate the benefits of its use in teaching as a foreign language.

First, thus social communication can be expanded: students can exchange letters with their peers, professors and experts of that field, they are interested in. So they have the opportunity to go beyond the curriculum to choose the theme for correspondence, change directions of their deliberations, since the main purpose is communication, but not reproduction of the speech without mistakes. The main skills that are formed in terms of education by means of correspondence, is operating by language material, common understanding of meaning of the text for reading and independent creating of logical expressions and monologue messages.

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

9. *Psikhologichnyi slovnyk / Za red. V. I. Voytko. – K.: Vyshcha shkola, 1982. – 215 s.*

10. *Sukhomlyns'kyy V. O. Vybrani tvory. // U: 5 t. / V. O. Sukhomlyns'kyy. – K.: Rad. shkola, 1977. – T.4. – 637 s.*

11. *Sukhomlyns'kyy V. O. Vybrani tvory. // U: 5 t. / V. O. Sukhomlyns'kyy. – K.: Rad. shkola, 1977. – T.5. – 638 s.*

12. *Sukhomlyns'kyy V. O. Bat'kivs'ka pedahohika / V. O. Sukhomlyns'kyy. – K.: Rad. shkola, 1978. – 263 s.*

13. *Sukhomlyns'kyy V. O. Metodyka vykhovannya kolektivu / V. O. Sukhomlyns'kyy / Vybr. tvory: u 5 t. – K.: Rad. shkola, 1976. – T. 1 – S. 425.*

14. *Ushynskyy K. D. Vybrani pedahohichni tvory: u 2 t. / K. D. Ushynskyy. – K.: Rad. shkola, 1983. – T.1. – 488 s.*

15. *Filosofs'kyy entsyklopedychnyi slovnyk: blyz'ko 1700 statey / V. I. Shynkaruk. – K.: Abrys, 2002. – 742 s.*

16. *Kharlamov N., Krylova S. Filosofs'kyy slovnyk. Lyudyna i svit / N. Kharlamov, S. Krylova. – K.: KNT, Tsent' navchal'noyi literatury, 2007. – 264 s.*

Педагогіка

УДК 378.371.13

аспірант кафедри педагогіки та методик викладання історії і суспільних дисциплін Солдатенко Олександр Ігорович

Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка (м. Чернігів)

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО РОЗВИТКУ МУЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ, ЇЇ КРИТЕРІЇ

Анотація. У статті розглянуто складові музичної діяльності та виділено набір знань та вмінь, якостей, які має розвивати в собі майбутній учитель музики. Наведено критерії та показники, рівні готовності майбутніх учителів музики до професійної діяльності. Висвітлено рівень професійної готовності майбутнього учителя музики (високий, середній, низький) до розвитку музичних здібностей учнів шкіл естетичного виховання.

Ключові слова: музична діяльність, музичні здібності, критерії та показники готовності, рівні готовності, майбутні вчителі музики.

Аннотация. В статье рассмотрены составляющие музыкальной деятельности и выделен набор знаний и умений, качеств, которые должен развивать в себе будущий учитель музыки. Приведены критерии и показатели, уровни готовности будущих учителей музыки к профессиональной деятельности. Отражен уровень профессиональной готовности учителя музыки (высокий, средний, низкий) к развитию музыкальных способностей учащихся школ эстетического воспитания.

Ключевые слова: музыкальная деятельность, музыкальные способности, критерии и показатели готовности, уровни готовности, будущие учителя музыки.

Annotation. The author of the article considers theoretical and methodological approaches to training future teachers of music, individual musical components and diagnostics of musical abilities. The author analyses musical activity, shows knowledge and skills, gives qualities which a future teacher of music is to develop

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти. – К.: Дошкільне виховання, 2012. – № 7. – С. 4-19.
2. Бех І. Виховання особистості: У 2 кн. Навч.-метод. видання. – К.: Либідь, 2003. – 280 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 170 000 / авт. і голов. ред. В. Т. Бусел – К.; Ірпін': Перун, 2004. – 1425 с.
4. Доронова Т. Взаимодействие дошкольного учреждения с родителями / Т. Доронова // Дошкольное воспитание. - 2004. - № 1. - С. 60-68.
5. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1037 с.
6. Закон України «Про дошкільну освіту» // Освіта України. Ненормативно- правові документи. – К.: Міленіум. 2001. – С. 63-86.
7. Макаренко А. С. Лекції про виховання дітей / А. С. Макаренко / Книга для батьків. – К.: Рад. шк., 1980. – 328 с.
8. Макаренко А. С. Вибрані педагогічні твори // Статті, лекції, виступи. – К.: Радянська школа. – 1947. – 274 с.
9. Психологічний словник / За ред. В. І. Войтка. – К.: Вища школа, 1982. – 215 с.
10. Сухомлинський В. О. Вибрані твори. // У: 5 т. / В. О. Сухомлинський. – К.: Рад. школа, 1977. – Т.4. – 637 с.
11. Сухомлинський В. О. Вибрані твори. // У: 5 т. / В. О. Сухомлинський. – К.: Рад. школа, 1977. – Т.5. – 638 с.
12. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка / В. О. Сухомлинський. – К.: Рад. школа, 1978. – 263 с.
13. Сухомлинський В. О. Методика виховання колективу / В. О. Сухомлинський / Вибр. твори: у 5 т. – К.: Рад. школа, 1976. – Т. 1 – С. 425.
14. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори: у 2 т. / К. Д. Ушинський. – К.: Рад. школа, 1983. – Т.1. – 488 с.
15. Філософський енциклопедичний словник: близько 1700 статей / В. І. Шинкарук. – К.: Абрис, 2002. – 742 с.
16. Харламов Н., Крилова С. Філософський словник. Людина і світ / Н. Харламов, С. Крилова. – К.: КНТ, Центр навчальної літератури, 2007. – 264 с.

References:

1. Bazovyy komponent doshkil'noyi osvity. – K.: Doshkil'ne vykhovannya, 2012. – # 7. – S. 4-19.
2. Bekh I. Vychovannya osobystosti: U 2 kn. Navch.-metod. vydannya. – K.: Lybid', 2003. – 280 s.
3. Velykyi tлумачnyy slovnyk suchasnoyi ukraiyins'koyi movy : 170 000 / avt. i holov, red. V. T. Busel – K.; Irpin': Perun, 2004. – 1425 s.
4. Doronova T. Vzaymodeystvie doshkol'noho uchrezhdeniya s rodytel'yami / T. Doronova // Doshkol'noe vospytanye. - 2004. - # 1. - S. 60-68.
5. Entsyklopediya osvity / Akad. ped. nauk Ukrayiny; hol. red. V. H. Kremen'. – K.: Yurinkom Inter, 2008. – 1037 s.
6. Zakon Ukrayiny «Pro doshkil'nu osvitu» // Osvita Ukrayiny. Nenormatyvno-pravovi dokumenty. – K.: Milenium. 2001. – S. 63-86.
7. Makarenko A. Ts. Lektsiyi pro vykhovannya ditey / A. Ts. Makarenko / Knyha dlya bat'kiv. – K.: Rad. shk., 1980. – 328 s.
8. Makarenko A. S. Vybrani pedahohichni tvory // Statti, lektsiyi, vystupy. – K.: Radyans'ka shkola. – 1947. – 274 s.

Проблемы современного педагогического образования.**Сер.: Педагогика и психология**

When having synchronous discussions (learning by computer communications) students are able to communicate over the Internet almost as much as they do it by phone. Use of the telematics technology in a process of the DL provides real opportunities to realize computer telecommunications that significantly improve efficiency and quality of the distance learning. Through participation in audio videoconference, discussions, virtual tour the effect of "live" communication is created and conditions for the formation of linguistic competence of foreign students first of all the relevant skills of speaking and listening are provided. The improvement of the writing and reading skills is based on practical tasks and consultations carried out via email.

Today, scientists have begun to actively develop computerized courses for the distance learning of the various disciplines, using different methodologies. The largest number of distance courses are organized as the automated programs with autonomous control system intended for independent learning. Other projects include an independent learning of the educational material by the students on condition that they have some consultations with their teachers or alternate the distant learning with the traditional classes.

Conclusions. Speaking of distance form of education we should talk about creating a single information-educational space where all sorts of electronic information sources (including network), virtual libraries, databases, consulting services, electronic textbooks, cyberclasses can be included. When it comes to distance learning its presence in the system of a teacher and a student should be understood. Hence, creating of the e-courses, development of didactic materials for distance learning, training teachers should be taken into account in the distance learning. Distant form of learning provides regular contact with the teacher, other students of the cyberclass, simulation of all types of full-time study, but specific forms. So, we need theoretical elaboration, experimental verification, serious research work. Unfortunately, most that we see today on the internet and on CDs, do not meet basic educational requirements. Hence, there is the significance of the problem connected with the development of the distance learning courses and methods of their use for different purposes of the basic, advanced and additional education.

Література:

1. Baker, J. (2003). Instructor immediacy increases student enjoyment, perception of learning. *Online C@ssroom: Ideas for Effective Instruction*, Sept. 2003.
2. Beaudoin, M. (1990). The instructor's changing role in distance education. *The American Journal on Distance Education*, 4(2): p. 21-29.
3. Benson, A. D. (2003). *Assessing participant learning in online environments*. New Directions for Adult and Continuing Education, 100, p. 69-78.
4. Захарова І.Г. Інформаційні технології освіти. М.: «Академія», 2003. - 192с. – С. 130-134.
5. Околесов О. П. Системний підхід до побудови електронного курсу для дистанційного навчання // Педагогіка. -1999. - № 6. - С. 50-56.
6. Підкасистий П.І. Тищенко О.Б. Комп'ютерні технології в системі дистанційного навчання // Педагогіка. -2000. - № 5. - С. 7-12.
7. Полат Е.С. Мойсеева М. В., Петров А.Е. Педагогічні технології дистанційного навчання / Під ред.Е.С.Полат. — М., "Академія", 2006.
8. Хуторской А. Дистанційне навчання й його технології // Компютерра. – 2002. - №36. – С. 26-30.

9. Ясулайтіс В.А. Дистанційне навчання: Метод. рекомендації. – К., 2005. – 67с. – С. 24-27.

References:

1. Baker, J. (2003). *Instructor immediacy increases student enjoyment, perception of learning*. Online C@ssroom: Ideas for Effective Instruction, Sept. 2003.
2. Beaudoin, M. (1990). *The instructor's changing role in distance education*. *The American Journal on Distance Education*, 4(2): p. 21-29.
3. Benson, A. D. (2003). *Assessing participant learning in online environments*. *New Directions for Adult and Continuing Education*, 100, p. 69-78.
4. Khutorskoy A. *Dystantsiynе navchannya y yoho tekhnolohiyi // Kompyuterra*. – 2002. - #36. – С. 26-30.
5. Okolesov O. P. *Systemnyy pidkhid do pobudovy elektronnoho kursadlya dystantsiynoho navchannya // Pedahohika*. -1999. - # 6. - S. 50-56.
6. Pidkasytyy P.I. Tyshchenko O.B. *Komp'yuterni tekhnolohiyi v systemi dystantsiynoho navchannya // Pedahohika*. -2000. - # 5. - S. 7-12.
7. Polat E.S. Moyisyeyeva M. V., Petrov A.Ye. *Pedahohichni tekhnolohiyi dystantsiynoho navchannya / Pid red.E.S.Polat*. — М., "Akademiya", 2006.
8. Yasulaytis V.A. *Dystantsiynе navchannya: Metod. rekomendatsiyi*. – К., 2005. – 67с. – С. 24-27.
9. Zakharova I.H. *Informatsiyni tekhnolohiyi osvity. M.: «Akademiya», 2003. - 192s. – С. 130-134.*

Педагогика

УДК 37.01+37.04

кандидат педагогических наук, доцент,
доцент кафедры дошкольного образования Линник Елена Олеговна
Киевский университет имени Бориса Гринченко (г. Киев)

ГУМАНИСТИЧЕСКАЯ ПАРАДИГМА КАК МЕТОДОЛОГИЧЕСКАЯ ОСНОВА ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Анотация. У статті розглядаються методологічні основи професійної педагогічної освіти в контексті гуманістичної парадигми. Зокрема, визначено наукові підходи до побудови освітнього простору з урахуванням ідей гуманістичної парадигми; охарактеризовані сучасні освітні концепції з точки зору реалізації наукових підходів та ідей гуманістичної парадигми.

Ключові слова: гуманізм, гуманістична парадигма, науковий підхід, особистісно-розвиваюча концепція.

Аннотация. В статье рассматриваются методологические основы профессионального педагогического образования в контексте гуманистической парадигмы. В частности, определены научные подходы к построению образовательного пространства с учетом идей гуманистической парадигмы; охарактеризованы современные образовательные концепции с точки зрения реализации научных подходов и идей гуманистической парадигмы.

Ключевые слова: гуманизм, гуманистическая парадигма, научный подход, личностно-развивающая концепция.

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

Серед шляхів і засобів формування всебічно розвинутої особистості педагог-практик вирізняв: навчання, працю, слово, традиції, експериментування, багате духовне життя вихованців. Він вважав за необхідне в період дитинства широко залучати дітей до різноманітних видів продуктивної праці, що і успішно реалізовував у «Школі радості», де з першого дня виховання діти залучались до посильної роботи в шкільному саду, на навчально-дослідній ділянці, у теплиці.

Василь Олександрович широко застосовував у своїй роботі з дітьми практику трудових традицій з метою виховання у них працелюбства, поваги до праці людей. Це і праця дітей під час весняного і осіннього Тижня Саду, Дня першого снопа, Свята першого хліба, посадка квітів і догляд за ними, допомога людям похилого віку. На думку В. Сухомлинського: «Якщо дитина не знає праці, одухотвореної ідеєю творення краси для людей, її серцю чужі чуйність, сприйнятливність до тонких, «ніжних» засобів впливу на людську душу, вона огрубляється і сприймає тільки примітивні «виховні засоби»: окрик, примус, покарання...» [13, с. 425].

Першими помічниками і прикладом для наслідування в праці відомий науковець вважав вихователів. «Радість праці це передусім радість подолання труднощів, горде усвідомлення й переживання того, що ось ми, напружуючи фізичні й духовні сили, вийшли переможцями, піднялись на вершину, до якої довго прагнули» [11, с. 425]. Але «...треба духовно підготувати вихованців до праці, яка матиме яскраве громадянське звучання. Треба очистити юне серце від усього випадкового, скороминущого... Треба допомогти кожному знайти себе, виявити себе в улюбленій праці, оволодіти необхідними знаннями й уміннями, стати майстром». «Праця – це також сфера розкриття особистості, самоутвердження, самопізнання і самовиховання».

Василь Олександрович, надаючи великого значення єдності краси, праці і духовного спілкування, писав: «Краса виховує моральну чистоту, людяність, лише тоді, коли праця, яка створює красу, олюднена високими моральними спонуканнями, насамперед пройнята повагою до людини» [11, с. 325].

Праця є важливим засобом формування розумових якостей, вважав відомий вчений і зазначав: «Праця – могутнє джерело розумового розвитку. Спілкуючись активно з природою, людина не просто набуває знання, а й здобуває їх; напруження фізичних сил зливається з напруженням розумових. Ніде думка не набуває такої яскравої форми пошуку, ніде немає такої глибокої потреби в думанні, як у праці...». Інтерес до праці пробуджує в дітях дух дослідження, допитливості, цікавості, намагання знайти у процесі праці відповідь на хвилюючі питання.

Єдність вимог, систематична робота дошкільного навчального закладу в організації праці дітей старшого дошкільного віку, наступність у цій роботі є найефективнішим засобом у розв'язанні завдань трудового виховання.

Висновки. Отже, дошкільному навчальному закладу необхідно цілеспрямовано ознайомлювати дітей із працею членів сім'ї, оскільки це дасть можливість донести дошкільникам конкретні знання, створити уявлення про різні види праці, виховати у них повагу до людей праці, бажання взяти участь у посильній роботі з дорослими.

Саме єдність вимог, систематична робота дошкільного навчального закладу і наступність у цій роботі є ефективним засобом формування ціннісного ставлення до праці дітей старшого дошкільного віку.

В теоретичній спадщині С. Русової цінними є її рекомендації щодо змісту та організації трудової діяльності дітей в дошкільному навчальному закладі. Розкриваючи зміст праці дітей дошкільного віку, видатний педагог вказувала на те, що перші роботи і дитячі вироби завжди залежать від оточення дитини і від її нахилів. Перші види праці, що ними оволодівають діти, це самообслуговування та господарсько-побутова праця. На її думку, на ці види праці потрібно звертати увагу, в цікавій формі навчаючи дітей прибирати, прати, лагодити одяг і готувати найпростіші страви.

Особлива роль в осмисленні засад трудового виховання належить В. Сухомлинському. Він підкреслював, що завдяки праці людина пізнає світ серцем, і виокремлює ще один важливий її аспект – естетично-емоційно-чуттєвий. Праця, на думку вченого, є основою моральності дітей, залучення їх до колективного життя, тим самим «ми виводимо маленьку людину на широкий шлях громадського життя через стежку праці» [13, с. 301].

Педагог-гуманіст одним із перших на практиці реалізував принцип поєднання розумової і продуктивної праці.

Головною ідеєю теоретичних праць і художніх літературних творів В. Сухомлинського, присвячених проблемі виховання працею і для праці, є реалізація цілісної підходу до формування дитячої особистості й створення оптимальних умов для виявлення і розвитку індивідуальних природних задатків, нахилів, здібностей, інтересів кожної дитини. Павлиський вчений-практик уперше у вітчизняній педагогіці визначив принципи трудового виховання дітей. Зокрема, він пропагував принципи єдності трудового виховання і загального розвитку, раннього залучення дітей до продуктивної праці, різноманітності видів праці для дітей, творчого характеру і посильності дитячої праці.

Більшість порад Василя Олександровича можуть бути успішно застосовані у практиці роботи дошкільних навчальних закладів освіти. Найкращий помічник і методичний порадиш вихователів і батьків, зацікавлених і захоплених гуманістичною педагогікою В. Сухомлинського, – його літературна спадщина, багата на сповнені глибокого філософського змісту і конкретного знання, ємкі, влучні, емоційно сильні, духовно піднесені казки й оповідання для дітей старшого дошкільного віку. Ці твори здебільшого використовуються тими, хто має плекати дитячі душі на ідеалах добра, любові, поваги, невтомної праці та з колись готувати малят до безболісного, органічного входження в соціум, гідного і плідного життя в ньому.

Видатний педагог розглядав трудове виховання як одну з важливих складових формування всебічно розвиненої особистості. Він вважав, що підготовка молодого покоління до участі в праці, формування ціннісного ставлення до неї можуть здійснюватися лише під час загального виховного процесу. В. О. Сухомлинський писав, що «...праця лише тоді стає виховною силою, коли вона збагачує інтелектуальне життя, наповнює багатогранним змістом розумові, творчі інтереси, одухотворює моральну цілісність і звеличує естетичну красу особистості і колективу» [13, с. 425]. Вчений був глибоко переконаний, що трудове виховання повинно здійснюватися в тісній єдності з моральним, розумовим, естетичним. В. Сухомлинський писав: «Дати людині щастя улюбленої праці – це означає допомогти знайти їй серед безлічі життєвих шляхів той, на якому найяскравіше розкриваються індивідуальні творчі сили і здібності її особистості...» [13, с. 425].

Annotation. This article discusses the methodological bases of professional teacher education in the context of humanistic paradigm. In particular, the scientific approaches to the construction of educational space defined taking into account the ideas of humanistic paradigm, modern educational concepts described.

Keywords: humanism, humanist paradigm, scientific approach, personality-concept.

Введение. Современные культурные ценности и социальный заказ обуславливают гуманизацию как основную тенденцию реформирования образования, в частности профессионального. Понятие «гуманизм» (лат. *humanus* - человеческий, человечный) обозначает систему идей и взглядов на человека как на высшую ценность. Идея гуманизма базируется на философских принципах экзистенциализма (*existentia* - существование), которые можно тезисно представить следующим образом: существование человека является основой мира, его высшей ценностью; свобода человека является высшей человеческой ценностью и заключается в свободе выбора; человек сам выбирает условия своего развития, адаптируя их согласно жизненных смыслов. Согласно высказыванию А. Гогоберидзе, именно гуманистическая методология обладает возможностями исследования уникальности, индивидуальности, неповторимости и субъектности каждого участника образовательного процесса, в ней становится возможным диалог культур, взглядов, мировоззрений, личностей, а не функций [4, с. 57].

В историческом аспекте, гуманизм - прогрессивное течение западноевропейской культуры эпохи Возрождения, направленное на утверждение уважения достоинства и разума человека, его права на земное счастье, свободное выражение естественных человеческих чувств и способностей. Выдающимися представителями гуманизма были Леонардо да Винчи, Т. Кампанелла, Дж. Бруно, Ф. Петрарка, Т. Мор, Ф. Рабле, Я. Коменский, Н. Коперник.

Анализ современных исследований позволяет выявить основные направления в разработке методологии проблемы в контексте высшего профессионального образования. Прежде всего, речь идет об определении «аксиологических стратегий», осмыслении ценностных ориентиров образования (Г. Корнетов, Б. Лихачев, В. Пряникова, Г. Чижакова и др.). В работах ученых подчеркивается, что ценность высшего профессионального образования заключается в обеспечении человеку свободы выбора системы ценностей и видов деятельности, возможности самостоятельно определять свою личностную, гражданскую и социальную позицию (Е. Белозерцев, Г. Бордовский, А. Булынин, В. Горовая, В. Козырев, В. Кузнецова, Н. Кузьмина, Л. Лисохина и др.). Особое значение в таком контексте приобретает субъектно-деятельностный подход (И. Зимняя, И. Исаев, В. Панов, В. Кан-Калик, А. Орлов, В. Сластенин и др.); средовой подход к организации образовательного пространства (Т. Менг, С. Сергеев); герменевтический подход как способ интерпретации культурных и учебных смыслов в процессе профессионального образования (А. Закирова).

Формулирование целей и задач статьи. Целью статьи является выявление научных подходов, концепций и педагогических теорий, которые составляют методологическую базу для построения профессионального педагогического образования с учетом идей гуманистической парадигмы.

Изложение основного материала статьи. В гуманистической парадигме выдвигаются новые системы ценностных ориентиров: интегрированные цели обучения доминируют над предметными, деятельностный подход приходит на смену репродуктивному, знаниевый подход сменяется компетентностным, авторитаризм уступает сотрудничеству, позиция учителя-наставника меняется на позицию учителя-партнера [7, с. 39]. По мнению А. Бондаревской, гуманистическую парадигму характеризуют следующие признаки: ценностное отношение к ребенку и детству, признание развития ребенка приоритетной задачей школы; средство воспитания и обучения - свобода и творчество, создание культурно-воспитательной среды [3, с. 211-212].

Таким образом, на основе анализа исследований сформулированы основные **идеи гуманистической парадигмы**: ценностное отношение к личности обучаемого, предоставление ему возможности самостоятельного выбора траектории развития, субъект-субъектное взаимодействие учителя и учащихся как основа построения учебного процесса, обмен культурными смыслами как содержание обучения.

Названные признаки и идеи позволяют обозначить основные научные подходы гуманистической парадигмы: общетеоретические - культурологический, системный, аксиологический; конкретно-методологические - синергетический, личностно-ориентированный, субъектно-деятельностный; технологические - герменевтический, средовой. Среди перечисленных подходов можно выделить концептуальные, то есть определяющие стратегию построения профессионального образования, и подходы, касающиеся выбора форм и методов организации учебного процесса.

Так, например, аксиологический, культурологический, системный подходы выступают концептуальными основами, на которых базируется процесс профессиональной подготовки. Личностно-ориентированный подход определяет общее направление образовательного процесса, концентрирует в себе его главную идею и выступает практически синонимом гуманистической парадигмы. В рамках нашего исследования акцентируем внимание именно на тех подходах, которые создают методологию проблемы организации субъект-субъектного взаимодействия учащихся. Речь идет о субъектно-деятельностном, средовом, герменевтическом научных подходах.

Считаем, что построение образования с учетом указанных подходов предполагает насыщение среды вуза культурными ценностями и смыслами, при этом процесс обучения предусматривает присвоение обучаемыми объективных ценностей, их трансформацию в личностно значимые ценности. Для более полного понимания механизмов реализации названных идей возникает необходимость в характеристике педагогических концепций профессионального педагогического образования.

Понимание природы концептуальных основ образования неразрывно связано с пониманием сущности понятия «концепция». Если обратиться к этимологии слова (от лат. *conceptio*), то можно определить **концепцию** как систему взглядов на те или иные явления, процессы, способу понимания, толкования каких-то явлений, событий; основной идеей любой теории. Необходимо отметить, что в педагогических исследованиях разработаны разные подходы к классификации концепций. Прежде всего, подход к классификации определяется авторским пониманием сути ключевого понятия.

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

активність, ініціативність закладаються саме на цьому віковому етапі.

Мета трудового виховання дітей у дошкільному навчальному закладі та в сім'ї однакова: педагоги і члени сім'ї прагнуть бачити свою дитину працелюбною і такою, що має доступні їй трудові навички, з повагою ставиться до праці людей, виявляє дбайливе ставлення до результатів праці, надає допомогу дорослим членам сім'ї у виконанні трудових доручень.

Виховання дітей нерозривно пов'язане з педагогічною освітою членів сім'ї. Саме батьками закладаються основи трудової вихованості. Кожна сім'я по-своєму визначає для себе процес виховання, але не кожна, через різні обставини і різною мірою, має потребу в кваліфікованій педагогічній допомозі. Не будь-які батьки здатні прийняти цю допомогу, і завдання педагога, що безпосередньо спостерігає за дитиною та знає її проблеми, - залучити членів сім'ї до співробітництва. Або принаймні, підвести їх до знання і розуміння педагогічного процесу в дошкільному навчальному закладі.

В основу педагогічного процесу К. Ушинський поклав працю в усіх проявах, вважаючи її основним фактором людської досконалості, а працьовитість – одним з основних показників людяності. «Саме виховання, - пише К. Ушинський, - коли воно бажає щастя людині, повинно виховувати її не для щастя, а готувати для праці життя...» [15, с. 94].

Погляди К. Ушинського на виховання дітей дошкільного віку дістали подальший розвиток у працях його послідовників та учнів Є. Водовозової та Є. Тихеевої. Зокрема, на думку Є. Водовозової, звичка до праці є найголовнішою з усіх звичок і саме вона допомагає дитині зрозуміти, «що й під «сіряком» б'ється таке саме людське серце, як і під найтоншим сукном». Є. Тихеева постійно підкреслювала необхідність систематичного, планомірного залучення дітей до праці з метою розвитку їх духовних сил [18, с. 386].

Є. Водовозова дотримувалась думки, що праця, доступна за віковими можливостями і сили дитини є найбільш діяльний засіб від усіх дитячих пороків. Вона стверджувала, що звичка до праці є найважливіша з усіх добродесних звичок, і формувати її слід з раннього віку. Велике значення має праця і в підготовці дитини до школи. Звичка до праці дитина незрівнянно успішніше навчатиметься в школі, ніж та, котра дома нічого не звикла робити, а школа, в свою чергу дасть можливість виховати у неї посидючість та працелюбство.

За глибоким переконанням Є. Водовозової слід з перших років життя дитини визначати їй певні обов'язки і вимагати виконання їх, рекомендувати дитині заняття до тих пір, поки вона сама не зможе знаходити їх. Дитину поступово слід привчати обходитись без сторонньої допомоги, не забуваючи при цьому про посиленість і доступність різних видів праці. Погляди Є. Водовозової підтримувала й С. Русова.

С. Русова, організовуючи роботу з дітьми, вважала, що, слід враховувати притаманні їм національні риси. Серед рис притаманних дітям, вона називає потяг до праці, творчість, індивідуалізм. Дитяча праця, на думку вченої, є головною основою виховання і до неї треба залучати дітей з наймолодшого віку. Особливе значення у своїх працях вона відводить ручній праці, насолоді від отриманих результатів, створенню позитивного настрою дітей під час праці, задоволенню результатами праці. Праця дітей старшого дошкільного віку може носити ознаки соціального змісту, діти бачать наслідки своєї праці, її значення для інших, для добробуту сім'ї.

виховання були предметом наукових досліджень Г. Бондаренко, Л. Бондар, Т. Будняк, І. Зязюна.

Формулювання мети статті та завдань. Є визначення ролі дошкільного навчального закладу у формуванні ціннісного ставлення дітей старшого дошкільного віку до праці.

Дошкільний навчальний заклад – важливий інститут соціалізації дитини. Про це наголошує базовий компонент дошкільної освіти в Україні: «Дошкільний навчальний заклад виступає своєрідним посередником між вузьким родинним колом, з якого виходить малюк, і незнайомим світом, до життя якого він має прилучитися» [1, с. 6]. Тому виховні функції дошкільного навчального закладу та сім'ї є різними, але для залучення дітей до праці необхідна їх взаємодія.

Взаємодія – це зв'язок між предметами в дії, погоджена дія між ким-небудь [3, с. 85]; одна із форм взаємозв'язку між явищами, сутність яких полягає у зворотному діянні одного предмета (явища) на інші; відбувається в просторі та часі і є специфічним для кожної з форм руху матерії.

У педагогічній літературі взаємодія з сім'єю визначається як процес спільної діяльності із погодження цілей, форм і методів виховання в сім'ї та дошкільному навчальному закладі. Т. Доронова під взаємодією дошкільного навчального закладу і сім'ї розуміє систематичну передачу останнім знань, уявлень і практичних умінь у різних напрямках сімейного виховання [4, с. 65].

Отже, взаємодія дошкільного навчального закладу з сім'єю – це спільність діяльності педагогів з членами сім'ї у вихованні дитини, обмін думками, почуттями, переживаннями. Систематична взаємодія з сім'єю за умови утворення позитивних, довірливих та рівноправних взаємовідносин перетворюється в співробітництво. Сім'я та дошкільний навчальний заклад є рівноправними та рівнозначними союзниками.

Виклад основного матеріалу статті. Формування ціннісного ставлення до праці дітей старшого дошкільного віку головна вимога сьогодення. Саме ціннісне ставлення до праці дітей старшого дошкільного віку забезпечує повноцінний і всебічний розвиток особистості. Подальший розвиток формування ціннісного ставлення до праці пов'язаний з широким використанням надбань філософії, психології, науковими дослідженнями та узагальненнями педагогічного досвіду дошкільних навчальних закладів.

З точки зору філософів праця – доцільна діяльність людей за метою перетворення і освоєння природних і суспільних сил для задоволення людських потреб [16, с. 520].

Праця в психологічному значенні – цілеспрямована діяльність людини на перетворення і освоєння природних і соціальних сил з метою задоволення потреб, в результаті якої створюються матеріальні і духовні цінності, формується сама людина [9, с. 130].

В Енциклопедії освіти поняття «праця» трактується як свідомо, цілеспрямована діяльність людини, спрямована на створення суспільно значущих матеріальних і духовних цінностей, необхідних для задоволення потреб особистості й суспільства [5, с. 707].

Праця – неодмінний чинник виховання у старших дошкільників громадянських якостей, формування в них умінь колективної співдіяльності. Ці процеси не завершуються у дошкільний період, але основи виховання таких якостей, як самостійність, відповідальність, здатність до самооцінки,

Проблеми сучасного педагогічного образования.

Сер.: Педагогика и психология

Например, Г. Селевко охарактеризовал в своем исследовании философские и психолого-педагогические концепции. Так, среди философских, ученым выделяются технократическая, прагматичная, непрагматичная, экзистенциальная концепции. В своей классификации психологических концепций ученый заложил идею понимания процесса усвоения общественного знания отдельным человеком и структуры познавательных действий. В частности, им определены следующие концепции: ассоциативно-рефлекторная, теоретическая, деятельностная, бихевиористическая, гештальт, суггестопедическая, нейролингвистическая [6].

Ю. Татур определяет педагогические концепции в сфере высшего профессионального образования, в зависимости от способа обучения: объяснительно-иллюстративная, поэтапного формирования умственных действий (П. Гальперин), программированного обучения, проективного образования, концепция Л. Фридмана, проблемного обучения, контекстного обучения [8].

Н. Борисова выделяет также личностно-деятельностную концепцию, индивидуально-ориентированную, концентрированного обучения, модульно-рейтинговую, игровую [2]. Очевидно, что автор под концепцией понимает конкретную педагогическую теорию, в которой воплощены идеи построения учебного процесса. Для реализации каждой концепции в практике разрабатываются педагогические технологии.

Э. Зеер разработал обобщающую классификацию педагогических концепций в зависимости от ценностно-смысловой направленности образовательной деятельности. Названные выше идеи гуманистической парадигмы позволяют использовать именно эту классификацию для сопоставительного анализа и определения ведущей концепции гуманистической парадигмы. Итак, данная классификация концепций выглядит следующим образом: концепция когнитивно-ориентированного образования, деятельностно-ориентированного образования, личностно-ориентированного образования, личностно-развивающего образования [5].

Концепция когнитивно-ориентированного образования нацелена на формирование знаний, умений и навыков, а также метазнаний, метаумений и метанавыков. Главной ценностью выступает социокультурный опыт, накопленный предыдущими поколениями, т. е. развитие личности выступает побочным продуктом учебно-познавательной деятельности.

Концепция деятельностно-ориентированного образования имеет четкую функциональную направленность. Ее ведущей ценностью являются обобщенные способы выполнения социально-профессиональных действий (компетенции). Ценностно-смысловая направленность образования — это обучаемый с заданной учебно-прикладной (профессиональной) квалификацией [5, с. 17-18].

Учет социокультурного опыта, представление образования как системы, целевая установка на формирование системы ценностей дает возможность констатировать, что первые две концепции разработаны с учетом культурологического, аксиологического, системного подходов. Деятельностно-ориентированная концепция частично реализует субъектно-деятельностный подход. Однако это представляется недостаточным для того, чтобы определить этот подход базовым для разработки системы подготовки будущих учителей в контексте гуманистической парадигмы, поскольку он не позволяет

использовать весь спектр научных подходов, объединенных ее ключевыми идеями. Рассмотрим следующие концепции.

Концепция личностно-ориентированного образования в качестве доминантной ценности провозглашает развитие личности, автономности, самостоятельности, рефлексии, ответственности (Н. Алексеев, А. Бондаревская, И. Якиманская). Смыслообразующим фактором является обучаемость как интегрированное качество личности, которое предполагает наличие информационной, интеллектуальной культуры: владение способами учебной деятельности, выработку собственных способов учебной деятельности, способность к саморазвитию, рефлексивной деятельности. Образование ориентировано на создание условий для полноценного развития личностных качеств и психических функций всех субъектов образовательного процесса.

В концепции личностно-развивающего образования (И. Батракова, В. Бордовский, Г. Бордовский, В. Козырев, А. Петровский, Н. Радионова, В. Сериков, А. Тряпицин) ценностями выступают универсальные личностно-ориентированные способности: смыслотворчество, избирательность, рефлексия, активность. Личностно-развивающий смысл приобретает взаимодействие субъектов образовательного процесса в образовательном пространстве. Ценностно-смысловая направленность заключается в развитии и саморазвитии субъектов образования в процессе их взаимодействия и сотрудничества. Главным смыслом и ценностью образования провозглашается профессиональное развитие [5, с. 19—20]. Безусловно, именно взаимодействие, через общение и совместную деятельность позволяет достигнуть высших уровней субъектности участников образовательного процесса, то есть данная концепция позволяет в полной мере воплотить идеи субъектно-деятельностного подхода. Кроме того, в условиях данной концепции, образовательное пространство выступает как субъект взаимодействия и, соответственно, ключевой фактор профессионального развития обучаемого и источник культурных и учебных смыслов. Синергетический подход, о котором шла речь выше, позволяет рассматривать среду в качестве контекста становления профессионала; а с позиции герменевтического подхода, информационная среда (как часть образовательной среды ВНЗ) выступает источником смыслов, запечатленных в текстах разных уровней. По этим параметрам она может рассматриваться как базовая в подготовке студентов в контексте гуманистической парадигмы.

Впрочем, описанная нами классификация Э. Зеера определяет круг основных идей, которые могут объединять ряд педагогических теорий, поскольку воплощают отдельный подход. Дальнейшее исследование требует более детального рассмотрения теорий обучения, которые на сегодняшний день существуют в современном педагогическом образовании в пределах обозначенной концепции и предусматривают субъект-субъектное взаимодействие педагога и обучаемых.

Если соотносить классификации концепций, разработанные Ю. Татуром и Э. Зеером, то обобщающей личностно-развивающей концепции будут соответствовать следующие конкретные педагогические концепции (теории обучения): проблемное (Д. Дьюи, М. Матюшкин, В. Окунь), программированное (В. Беспалько, В. Загвязинский), контекстное (А. Вербицкий). Кроме этого, опираясь на теоретические идеи, можем к

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

трудового виховання дітей у сім'ї входять самообслуговування, побутова праця, праця в природі, виготовлення іграшок-саморобок. У кожному з цих видів праці батькам треба визначити коло обов'язків дітей, запровадити певну систему їх виконання.

У зв'язку з цим важливе місце у діяльності дошкільного навчального закладу відводиться роботі з сім'єю: підвищенню її правової і психолого-педагогічної культури; створенню єдиного освітнього простору для дошкільника в сім'ї і дошкільному навчальному закладі; виробленню погоджених педагогічно доцільних вимог до дитини з урахуванням її вікових особливостей.

Об'єднання зусиль допоможе створити широкий розвивальний простір, сприятливий для повноцінного буття дитини в сім'ї та дошкільному навчальному закладі, сприяє розкриттю нею своїх сутнісних сил, становленню як активного суб'єкта індивідуальної та колективної трудової діяльності.

В історії освіти і педагогічної думки накопичено велику спадщину з питань формування ціннісного ставлення до праці.

Вітчизняна дошкільна педагогіка багата на цікаві наукові дослідження і практичний досвід трудового виховання дітей. Зазначена проблема набуває все більшої актуальності в теорії і практиці дошкільної освіти. Її вирішенню присвячено праці І. Зязюна, О. Коберника, В. Мадзігона, В. Сидоренка, В. Тименка, Д. Тхоржевського та інших вітчизняних учених. Формуванню життєвої компетентності дітей у культурній сфері засобами трудової (предметно-практичної) діяльності приділено окремі розділи базового компонента дошкільної освіти, програм розвитку дітей старшого дошкільного віку «Впевнений старт», «Дитина».

Поступ теорії і методики трудового виховання дітей неможливий без опори на педагогічну думку минулого. Зокрема, живильним джерелом сучасної науки і практики не перестає бути педагогічна і літературна спадщина видатного українського педагога-гуманіста, філософа Василя Сухомлинського. Уважне, вдумливе читання його творів для дорослих і дітей надихає сучасних педагогів на пошук нових ефективних освітніх технологій, побудованих на засадах природовідповідності й людиновідповідності, гуманізму і дитиноцентризму.

Виховні можливості праці обґрунтовували класики педагогіки: Є. Водовозова, Г. Кершенштейнер, Я. Коменський, Й. Песталотці, Л. Порембська, Ж. Руссо, С. Русова, Є. Тихеева, К. Ушинський. Питання трудового виховання були відображені в програмних документах дошкільних навчальних закладів і в наукових дослідженнях Я. Неверович, О. Усової.

Теоретичною розробкою питань трудового виховання займалися П. Атутов, П. Блонський, П. Костенков, А. Макаренко, В. Сухомлинський, М. Тименко, Д. Тхоржевський. Трудове виховання розглядається науковцями як головна складова частина виховання і в системі його здійснення вирішальне значення відводиться дошкільному навчальному закладу.

Різні аспекти проблеми трудового виховання дітей досліджували М. Антоненко, І. Бех, А. Богущ, Т. Введенська, Д. Ведмеденко, Н. Гавриш, Л. Калуська, О. Кононко, І. Красько, Т. Поніманська, А. Розенберг, О. Савченко. Сучасні українські дослідники проблеми трудового виховання З. Борисова, Г. Беленька, М. Машовець вивчають питання виховного значення праці дітей у дошкільному навчальному закладі. Окремі аспекти трудового

УДК: 372

кандидат педагогічних наук, доцент Соколовська Олександра Семенівна
Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського (м. Миколаїв)

ВПЛИВ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ НА ФОРМУВАННІ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРАЦІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. В статті розкривається сутність дефініції «ціннісне ставлення». Обґрунтовується необхідність формування ціннісного ставлення до праці під впливом дошкільного навчального закладу.

Ключові слова: взаємодія, ставлення, формування, ціннісне ставлення, праця.

Аннотация. В статье раскрывается сущность дефиниции «ценностное отношение». Обосновывается необходимость формирования ценностного отношения к труду под влиянием дошкольного учебного заведения и семьи детей старшего дошкольного возраста.

Ключевые слова: взаимодействие, отношение, формирование, ценностное отношение, труд.

Annotation. The article reveals the essence of the definition of «value treatment». The necessity of forming valuable attitude to labor preschool children under the influence of pre-school and family.

Keywords: interaction, attitude formation, value attitude, work.

Вступ. У розв'язанні основних завдань дошкільної освіти сьогодні робиться акцент на інтеграцію трудового та суспільного виховання.

Виховання інтересу до праці дорослих, поваги до людей, ціннісного ставлення до результатів їхньої праці у будь-якому виді діяльності та прищеплення елементарних трудових навичок є необхідною умовою підготовки дітей до життя в суспільстві, оскільки відіграє важливу роль у формуванні дитячого світобачення, забезпеченні розумового і фізичного, соціально-морального й емоційного, художньо-естетичного розвитку.

Останнім часом формування ціннісного ставлення до праці дітей старшого дошкільного віку приділяється недостатньо уваги. Ця негативна тенденція склалася на фоні загальних соціально-економічних негараздів, що нівелювали духовні, моральні цінності, серед яких – цінність чесної, сумлінної, усвідомленої і морально мотивованої праці. На жаль, діти, в багатьох випадках, не привчені до самостійності, самообслуговування. Нерідко самі батьки через брак часу на виховання і спілкування з дітьми роблять за них те, що вони спроможні зробити самі, не знаходять можливості для спільних справ у родині, розповідей про свою професію, не обговорюють проблемні ситуації, не вчать елементарних практичних дій, що формують світосприйняття дитини, бачити у праці основу людського існування.

Головним у змісті роботи дошкільного навчального закладу є активне залучення дітей дошкільного віку до освітньо-виховного процесу. В організації трудового виховання дітей старшого дошкільного віку важливе значення набуває єдність вимог дошкільного навчального закладу і сім'ї. До змісту

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

личностно-развивающей концепции отнести теории витагенного образования (А. Белкин, А. Фурман), интерактивного (А. Ривин, В. Дьяченко) и игрового обучения (П. Блонский, Д. Эльконин).

Считаем, что ключевые идеи, формы и методы работы, разработанные в охарактеризованных концепциях могут стать базовыми в разработке системы подготовки будущего учителя в контексте гуманистической парадигмы.

Представим наиболее значимые идеи охарактеризованных концепций:

- идея обмена культурными смыслами между субъектами в процессе диалогового, творческого или учебного взаимодействия (витагенное образование);
- идея создания учебно-профессиональной среды вуза как сферы профессионального становления будущего учителя (контекстное обучение);
- идея преобразования содержания обучения в комплекс проблемных задач, решения проблем в диалоге с опорой на жизненный и учебный опыт (проблемное обучение);
- идея разработки индивидуальной траектории развития будущего учителя (программированное обучение);
- идея моделирования профессиональной деятельности в различных видах игр (игровое обучение);
- идея применения новых форм проведения лекций (проблемная, интерактивная) и практических занятий (модеративный семинар, коуч-тренинг) (интерактивное обучение);
- идея использования групповых форм работы студентов на лекциях и практических занятиях (интерактивное обучение);
- идея использования технологий работы с текстами (витагенное образование).

Считаем названные идеи концептуальными для построения системы подготовки будущего учителя в контексте гуманистической парадигмы, что предполагает его подготовку к субъект-субъектному взаимодействию с учащимися.

Выводы. В качестве резюме представим характерные признаки педагогического профессионального образования в контексте названных выше научных подходов. Основной базовой идеей является смещение смысловых акцентов современного образования с формирования у обучаемых системы ценностей на создание условий для присвоения обучаемыми культурных ценностей, норм и правил, конструирование собственной субъектности (Т. Алексеева, Е. Бондаревская, В. Воронцова, В. Сериков и др.). Это обуславливает необходимость организации субъект-субъектного взаимодействия участников педагогического процесса, использование активных методов работы, расширение функций вуза и рассмотрение его в качестве субъекта образования. В этом контексте необходимо учитывать все факторы, влияющие на формирование готовности будущего педагога к профессиональной деятельности, и рассматривать ВУЗ как целостную систему, способную к саморазвитию.

Литература:

1. Алексеева Т. Б. *Культурологический подход в педагогике* / Т. Б. Алексеева // *Педагогика в вузе: наука и учебный предмет.* — СПб. РГПУ им. А. И. Герцена, 2000. — 425 с.
2. Борисова Н. В. *Современные образовательные технологии* / Н. В.

Борисова. - М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2000. - 146 с.

3. Бондаревская Е. В. Педагогика: личность в гуманистических теориях и системах воспитания / Е. В. Бондаревская, С. В. Кульневич. - М.: Ростов-на-Дону, 1999. - 217 с.

4. Гогоберидзе А. Г. Теоретические основы развития субъектной позиции студента в условиях высшего профессионально-педагогического образования: дис. д. пед. наук 13.00.08 / А. Г. Гогоберидзе. - СПб, 2002. - 535 с.

5. Зеер Э. Ф. Личностно-развивающие технологии начального профессионального образования: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Э. Ф. Зеер. - М.: Издательский центр «Академия», 2010. - 176 с.

6. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии: учеб. пособие / Г. К. Селевко. - М.: Нар. образование, 1998. - 256 с.

7. Сенько Ю. В. Педагогика понимания: учеб. пособие доп. проф. пед. образования / Ю. В. Сенько, М. Н. Фроловская. - М.: Дрофа, 2007. - 189 с.

8. Татур Ю. Г. Высшая школа: Методология и опыт проектирования / Ю. Г. Татур. - М.: Логос, Университетская книга; 2006. - 153 с.

References:

1. Aleksyeyeva T. V. Kul'turolohiichnyy pidkhdid u pedahohitsi / T. V. Aleksyeyeva // Pedahohika u vuzi: nauka i navchal'nyy predmet. - SPb. RHPU im. A. I. Hertsen, 2000. - 425 s.

2. Borysova, N. V. Suchasni osviti tekhnolohiyi / N. V. Borysova. - M.: Doslidnyts'kyi tsentr problem yakosti pidhotovky fakhivtsiv, 2000. - 146 s.

3. Bondarevs'ka YE. V. Pedahohika: osobystist' u humanistychnykh teoriyakh i systemakh vykhovannya / YE. V. Bondarevs'ka, S. V. Kul'nevych. - M.: Rostov-na-Donu, 1999. - 217 s.

4. Hohoberydze A. H. Teoretychni osnovy rozvytku sub'yektnoyi pozytsiyi studenta v umovakh vyshchoho profesiyno-pedahohichnoyi osvity: dys. d. ped. nauk 13.00.08 / A. H. Hohoberydze. - SPb, 2002. - 535 s.

5. Zeer E. F. Osobystisno - razvivayushikhsya tekhnolohiyi pochatkovoyi profesiynoyi osvity: navch. posibnyk dlya stud. vyshch. navch. zakladiv / E. F. Zeer. - M.: Vydavnychyy tsentr «Akademiya», 2010. - 176 s.

6. Selevko H. K. Suchasni osviti tekhnolohiyi: navch. posibnyk / H. K. Selevko. - M.: Nar. osvita, 1998. - 256 s.

7. Sen'ko, YU. V. Pedahohika rozuminnya: navch. posibnyk dop. prof. ped. osvity / YU. V. Sen'ko, M. N. Frolovskaya. - M.: Drofa, 2007. - 189 s.

8. Tatur, YU. H. Vyshcha shkola: Metodolohiya ta dosvid proektuvannya / YU. H. Tatur. - M.: Lohos, Universytet-s'ka knyha; 2006. - 153 s.

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

внимание своему здоровью. Однако, ситуация неуспеха на занятиях физической культурой независимо от вида спорта, снижает самооценку студента и вызывает психологическое сопротивление, которое чаще всего приводит к отказу от занятий физической культурой в целом. Именно поэтому, мы считаем необходимым вовлечение студентов в туристические группы, организацию спортивных праздников, чтение профилактических лекций и проведение занятий со школьниками.

Выводы.

1. Здоровый образ жизни включает психологическую, физическую и интеллектуальную составляющую. Особую роль играет физическая составляющая, которая может быть реализована на занятиях физической культурой с учетом тайм-менеджмента.

2. Проведенные исследования показали, что современные студенты не мотивированы к занятиям физической культурой и спортом, ориентированы на образ успешности, который включает в себя вредные привычки.

3. Включение в программу занятий физической культурой тренинга эффективного тайм-менеджмента и учет зон актуального и ближайшего развития позволит сформировать у студентов критерии здорового образа жизни.

Литература:

1. Беляничева В.В. Формирование мотивации занятий физической культурой у студентов / В.В. Беляничева // Физическая культура и спорт: интеграция науки и практики. - Саратов, 2009. - С.23-45.

2. Ильин Е. П. Психология физического воспитания / Е. П. Ильин. - Санкт-Петербург, 2002. - 486 с.

3. Пятков В.В. Формирование мотивационно-ценностного отношения студентов к физической культуре: на материале педвузов: дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / Владимир Викторович Пятков. - Сургут, 1999. - 184 с.

References:

1. Belyanycheva V.V. Formyrovanye motyvatsyy zanyatyy fizycheskoy kul'turoy u studentov / V.V. Belyanycheva // Fyzycheskaya kul'tura y sport: yntehratsyya nauky y praktyky. - Saratov, 2009. - S.23-45.

2. Yl'yn E. P. Psykholohyya fizycheskoho vospytanyya / E. P. Yl'yn. - Sankt-Peterburh, 2002. - 486 s.

3. Pyatkov V.V. Formyrovanye motyvatsyonno-tsennostnoho otnoshenyya studentov k fizycheskoy kul'ture: na materyale pedvuzov: dys. kand. ped. nauk: 13.00.04 / Vladymyr Vyktorovich Pyatkov. - Surhut, 1999. - 184 s.

Результаты получились неоднозначными.

- Сон. В норме человек спит 7-8 часов. Из 77 человек 49 респондентов спят 7-8 часов, 20 человек - (5-6), 4 первокурсника - (3-4), 1- (0-2 часа) и более 9 часов спят 3 человека. Тревогу вызывают студенты, которые игнорируют сон, что может привести к снижению иммунитета, раздражительности, повышенной утомляемости и, как следствие, неуспеваемости.

- На прием пищи большинство студентов (216 человек) тратят не более 2 часов, 16 человек тратят от 3-4 часов.

- Гигиена: 189 респондента - (0-2 часа), 33 человека - (3-4 часа), 10 студента - 5-6 часов. Следует отметить, что чрезмерное увлечение гигиеническими процедурами может свидетельствовать о наличии педантичной акцентуации у студентов, застревания, а в некоторых случаях о нарциссизме.

- Выбор одежды и косметики занимает у 169 опрошенных – 0-2 часа, у 50-х студентов - 3-4 часа, у 12 респондентов – 5-6 часов, и 1 человек тратит на это занятие более 9 часов. Последний результат может быть симптомом высокой полезависимости студента от мнения окружающих.

- Время, затраченное на поездки в транспорте и просмотр телепередач, колеблется от 1 часа до 3 часов и составляет нормальное распределение.

- В социальных сетях, вопреки ожиданию, студенты проводят допустимое время: 31 человек – до 2 часов; 23 студента - 3-4 часа; 67 респондентов - 5-6 часов; более 6-ти часов – 111 человек. При этом, 76% опрошенных отмечают, что посещение социальных сетей для них является фоном: сеть открыта и они обращаются туда по необходимости.

- Меньше всего востребованы прогулки на свежем воздухе и хобби. Студенты отмечают, что на это просто не остается времени.

- Общение по телефону у 56-ти опрошенных занимает более 9-ти часов, а 37 студентов – более 5 часов, что не может не отразиться на качестве восприятия учебной информации.

- Отводя на учебные занятия в университете от 5-ти до 9-ти часов, первокурсники тратят на подготовку к ним в большинстве (48 опрошенных) до 2-х часов.

По результатам опроса только 58 человек может регламентировать свое время и их сутки составляют 24 часа. У 144-х первокурсников сутки имеют длительность от 32 до 50 часов, и 30 студентов имеют продолжительность суток более 50 часов.

Наличие вредных привычек на фоне неправильной регламентации времени суток и игнорирования занятий физической культурой и спортом приводит к нарушениям физического здоровья и психологическим проблемам.

Учитывая низкую мотивацию к занятиям спортом студентов первокурсников и их неумение распределять время, мы предлагаем в программу включить тренинг эффективного тайм-менеджмента для студентов. Правильная организация времени, повышение его рейтинга в личной иерархии ценностей каждого студента позволит определить возможности для занятий спортом. Второй составляющей работы со студентами на занятиях физической культурой, по нашему мнению, может быть создание ситуации успеха для начинающих. Как показали результаты исследования, большинство студентов имеют слабую физическую подготовку, вредные привычки, не уделяют

УДК: 37.03:378

старший викладач Лісунова Людмила Володимирівна

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди (м. Харків)

АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ ЕСТЕТИЧНЕ СПРИЙНЯТТЯ У ФІЛОСОФСЬКІЙ, МИСТЕЦТВОЗНАВЧОЇ ТА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Анотація. В статті проаналізовано поняття «естетичне сприйняття» у філософській, мистецтвознавчій та психолого-педагогічній літературі. Визначено головні аспекти і принципи, конкретизовано сутність, обґрунтовано значення поняття естетичне сприйняття в системі фахової підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва на сучасному етапі приєднання України до Болонського процесу.

Ключові слова: аналіз поняття, філософській, мистецтвознавчій та психолого-педагогічній література, естетичне сприйняття, майбутні учителі образотворчого мистецтва.

Аннотация. В статье проанализированы понятия «эстетическое восприятие» в философской, искусствоведческой и психолого-педагогической литературе. Определены основные критерии и принципы, конкретизированы сущность, обоснованно значение понятия эстетическое восприятие в системе профессиональной подготовки будущих учителей изобразительного искусства на современном этапе присоединения Украины к Болонскому процессу.

Ключевые слова: анализ понятия, философской, искусствоведческой и психолого-педагогической литература, эстетическое восприятие, будущие учителя изобразительного искусства.

Annotation. The article analyzes the concept of "aesthetic perception" in the philosophical, art, psychological and pedagogical literature. Identifies the key aspects and principles specified entity reasonably meaning of aesthetic perception system of professional training of teachers of fine arts at the present stage of Ukraine's accession to the Bologna Process.

Keywords: analysis concepts, philosophical, art, psychological and pedagogical literature, aesthetic perception, future teachers of Fine Arts.

Вступ. На сучасному етапі приєднання України до Болонського процесу в розробці та реалізації нової парадигми вищої освіти обґрунтовано ідею зростання духовного й інтелектуального потенціалу кожної молоді людини, всебічного розвитку її особистості шляхом втілення гуманістичного типу мислення в усі ланки освітньої діяльності. Це означає, що в сфері художньої культури сьогодні являє собою глобальну систему «реконструкції» всієї системи естетичного сприйняття і свідомості в цілому. Тому нині актуальним стає нове осмислення художньо-педагогічної освіти майбутніх вчителів образотворчого мистецтва, яка дозволяє вдосконалювати їм свою майстерність як художника і в майбутній педагогічній діяльності розкривати перед учнями художньо-естетичне бачення світу, мистецтва, розвивати у них естетичні якості, потребу в художньо-творчому освоєнні дійсності, а також знаходити

нові ефективні способи і методи передачі знань, умінь і навичок в сфері образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва.

Категорія «естетичне сприйняття» розкривається в працях таких дослідників в філософії: Бахтіна М.М., Бичкова В.В., Борева Ю.Б., Грегори Р.Л., Канта С.Л., Органової О.Н., Раппопорта С.Х., Ухтомського А.А., Шимунека С.[54].

-в мистецтвознавстві: Толстого Л.Н., Ейзенштейна С.М., Станіславського К., Ванслова В.В., Кириченко М.А.

- в психології та педагогіці: Антоновича Є.А., Ананьєва Б.Г., Бєди Г.В., Бутенка В.Г., Виготського Л.С., Волкова Н.Н., Зязюна І.А., Кагана М.С., Кір'ян М.М., Коновець С.В., Леонтьєва А.Н., Маригодова В.К., Миропольської Н.Є., Мейлаха Б.С., Отич О.М., Радкевич В.О., Рудницької О.П., Рубінштейна С.Л., Стрілець В.О., Сухомлинського В.О., Цой І.М., Щолокової О.П., Якобсона П.М. та ін.

Незважаючи на те, що в останні роки науковий інтерес до досліджень цієї проблеми не зменшується, обґрунтування значення поняття естетичного сприйняття в системі фахової підготовки вчителя образотворчого мистецтва поки що не знайшла цілісного наукового відображення. Ця обставина виводить дану проблематику до кінця актуальних.

Формулювання мети статті та завдань. Мета та завдання статті полягають у визначенні головних аспектів і принципів, конкретизації сутності, обґрунтуванні значення поняття естетичного сприйняття в системі фахової підготовки вчителя.

Виклад основного матеріалу статті. Сприйняття людини – результат активної пізнавальної діяльності, спрямованої на вирішення певних завдань і здійснюється відповідно до соціально вироблених норм і еталонів.

Процес сприйняття майже у всіх філософських словниках визначається як процес відбиття дійсності в формі почуттєвого образу об'єкта [11].

Джерелом активності особистості як суб'єкта сприйняття є потреба в інформації про оточуюче середовище. Ця інформація дається особистості в чуттєвій формі. Початкова картина оточуючого світу складається у людини завдяки функціонуванню психічних пізнавальних процесів, до яких перш за все відносяться відчуття і сприйняття. Функціональна модальна система відбиття зовнішнього світу характеризується фізіологічним вченням Павлова І.П., як система аналізаторів (безпосередньо сприймаючої вплив предметів, провідників, які передають подразнення корі головного мозку, де іде управління периферичними рецепторами).

Розглянемо поняття «естетичного сприйняття».

В короткому історичному екскурсі проблема естетичного сприйняття поступово набирала змісту. А саме: як історичне явище в давньогрецький період у вигляді музичних мелодій небесних сфер, де людська душа гармонізує з космосом і охоплюється натхненням (піфагорійці) [2, с.136]. То як прояв різноманітних почуттів при перегляді творів мистецтва (горе, сум, радість, гнів), які супроводжується насолодою дарованою людям богами (Платоніки) [2, с. 147]. На думку Арістотеля, в естетичному сприйнятті відбувається очищення душі від страху і подібних афектів і переживання глибокої насолоди від споглядання творів мистецтва [2,с.56,79]. На спаді стародавнього світу у Плотіна підкреслюється превалювання емоційного початку в естетичному сприйнятті – красу в світі узріє той, хто має красу в собі.

Интересно отношение студентов к физической культуре и спорту (рис.3).

Рисунок 3. Отношение к физкультуре и спорту

Как показано на рисунке 3, большая часть студентов не испытывает интереса к занятиям или не хочет заниматься вообще. Среди них доминирует низкий уровень грамотности о вопросах, касающихся здоровья, профилактики заболеваний.

Следующим этапом исследования стал анализ распределения времени суток студентами первых курсов по различным направлениям деятельности. Этим же студентам предлагалось оценить по временным затратам следующие категории:

1. Сон.
2. Приём пищи.
3. Гигиена.
4. Выбор одежды и косметики.
5. Транспорт.
6. Телевизор.
7. Социальные сети.
8. Прогулки на свежем воздухе.
9. Хобби (спорт).
10. Общение по телефону.
11. Время пар.
12. Подготовка к парам.

Количество пунктов студентам не сообщалось заранее для чистоты эксперимента.

Следует отметить, что все три составляющие связаны между собою. Так проблемы с физическим здоровьем могут повлечь за собою снижение интеллектуальной активности, сложности с оценкой собственного образа тела вплоть до его неприятия, и как следствие сниженную самооценку и эмоциональные расстройства. Сказанное позволяет рассматривать физическое здоровье личности как основную составляющую здорового образа жизни. Безусловно, наследственные факторы имеют огромное значение в этом вопросе, но не меньшую роль играет самоорганизация человека, его отношение к своему времени и здоровью как ценности.

Однако, как показали результаты анализа документов первокурсников, 57% имеют низкие показатели здоровья, что объясняет рост заболеваемости и подверженности вирусным инфекциям среди студенческой молодежи в осенне-зимний период. Кроме того, проведенный опрос среди первокурсников (всего в опросе участвовало 232 студента) выявил большое количество студентов с вредными привычками (рис.2).

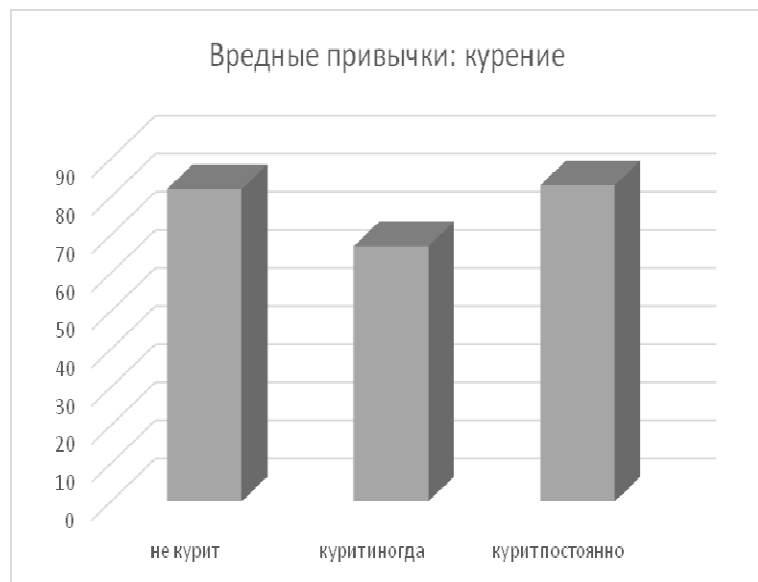

Рисунок 2. Вредные привычки: курение

Как видно на рисунке 2, количество курящих и некурящих студентов первых курсов существенно не отличается. Этот факт можно объяснить потоком информации и навязываемым СМИ образом настоящего мужчины, современной деловой женщины, для которых сигарета – часть имиджа.

Следует отметить, что по отношению к алкоголю и наркотикам студенты оказались более устойчивыми: только 11% первокурсников отметили, что они употребляют алкоголь не реже 3 раз в месяц и 3% студентов хоть единожды пробовали наркотики.

В середньовіччі Аквінський Ф. вважав, що людина знаходить утіху в красі речей, і переніс акцент з духовної краси на чуттєву [2, с.159].

В епоху Відродження поняття «естетичне сприйняття» далі досліджувалося. Так, Леонардо да Вінчі уподоблював погляд художника його душі, вказуючи на те, що для сприйняття краси потрібна не тільки краса об'єкта, а й особлива спроможність суб'єкта [2, с. 114-115]. Декарт Р. і Дюрер А. вважали, що критерій сприйняття краси повинен відповідати ступеню загального задоволення [2, с.195].

В Новий час це поняття розглядалося дослідниками вже в динаміці його функціонування. Так Гравіна В. твердив, що естетичне опановується розумом споживача в динамічному переживанні [2, с.286]. Почуття прекрасного у парі з почуттям піднесеності означали у Шафтсбурі А. поняття, що нині зветься естетичним сприйняттям. У решті англійських теоретиків XVIII сторіччя цей обсяг розпадався ще дужче: на почуття прекрасного, піднесеності, новизни, пишноти тощо.

В XIX-XX ст. дослідники почали повертатись до цілісного погляду на естетичне сприйняття. Хоча Баумгартен А., засновник естетики, ввів розуміння естетичного, як пізнання дійсності виключно чуттєве [2, с.310]. За Кантом І., естетичне сприйняття є безкорисливе замилювання, яке стосується самої форми речей [2, с.511]. Гегель Г. вважав, що естетичне сприймається людиною і в природі, але тільки в мистецтві воно досягає вищого рівня прекрасного [2, с.120].

В XX сторіччі проблема розроблялась більш розгорнуто в напрямках символічного (Лангер С., Марітен Ж., Понофський Е.), феноменологічного (Гартман Н., Ингартен Р.), психологічного і психоаналітичного (Гатшалк Д., Дьюї Ж., Рід Г.). Але починаючи з Ніцше Ф. виникає новий посткласичний етап, який продовжується до початку XXI століття як неокласика в естетиці і в пізнанні змісту поняття естетичного сприйняття.

В той же час на початку XXI сторіччя відбувається ще більша переоцінка естетичних цінностей, яка визначається під знаком постнеокласичної естетики. Набувають змісту паракатегорії неокласики (наприклад, артефакт, інтертекст, віртуальна реальність, тощо).

Поняття естетичного сприйняття можна визначити як процес відбиття предметів і явищ дійсності в мистецтві у всьому різноманітті їх властивостей, у тому числі і естетичних, які безпосередньо впливають на органи почуттів. Естетичне сприйняття має духовний характер, сенсорний, хоч і виявляється через певні людські органи почуттів - головним чином через візуальне і аудитивне сприйняття. Поняття «естетичне» походить від грецького слова *aisthetikos* — почуттєвий і представляє емоційно-почуттєве відбиття ціннісних відносин між людиною і світом, які проявляються в почутті прекрасного, піднесеного, комічного, трагічного т. д.

Так у філософії естетичне сприйняття визначають:

- як почуттєве сприйняття (кольору, звуку), яке виявляється через органи чуттів і має духовний характер [12, с.34], [2];
- на думку Бичкова В.В. – це процес не тільки в сутнісних своїх засадах, але навіть на психологічному рівні практично не піддається більш-менш ґрунтовному аналізу, бо зв'язаний з найтоншими матеріями духовно-психічного життя людини, які виходять за межі сучасного наукового знання і не піддаються адекватній вербалізації;

У мистецтвознавстві естетичне сприйняття визначають:

- на думку Малевича К., як обрані аспекти бачення, пропущені через внутрішній світ художника, глибоко ним відчуті і пережиті, які синтезуються в образ, створення якого для художника є основним засобом осягнення світу і його вираженням.

- на думку Волкова М.М. як цілісний, емоційний процес з тісним взаємозв'язком виражальних засобів і змісту.

У психології естетичне сприйняття визначають як:

- процес взаємодії естетичного об'єкта з суб'єктом, в результаті якого здійснюється задоволення естетичних потреб останнього [7, с.149];

- на думку Руубера Г.О – це процес, який супроводжується емоціями і процесами мислення як людський, якісно відмінний і несумісний з тваринним рівнем (біологічним) і має духовний характер;

У педагогіці естетичне сприйняття визначають:

- як початковий етап у формуванні естетичного ставлення до дійсності, мистецтва, тобто первісне пізнання явищ. Виражається воно в спостережливості, в здібності помічати прекрасне. Естетичне сприйняття нерозривно пов'язане з естетичними почуттями [5, С.91].

- як тонкість почуттів, емоційно-естетичного відношення до оточуючого світу і до самого себе, до мистецтва, які виховуються довгими вправами органів почуття, насамперед зору і слуху [10, С.540].

Найважливіші *аспекти поняття* «естетичне сприйняття» – це діалогічність («суб'єкт-об'єктні» і «об'єкт-суб'єктні», відносини) та емоційність і почуттєвість як головний аспект в структурі та процесі естетичного сприйняття.

У питанні про сутність і специфіку процесу естетичного сприйняття, проблема суб'єкта і об'єкта є вихідною. Вона є однією з найважливіших в філософії, психології, педагогіці і найбільш досліджена в області мистецтва. В якості естетичного об'єкта може бути будь-який об'єкт матеріального і духовного світу, що сприймається естетично-почуттєво. В якості естетичного суб'єкта виступає носій естетичної активності – реципієнт, який естетично-почуттєво сприймає об'єкт дійсності.

Естетичному сприйняттю мистецтва велику увагу в філософії і естетиці приділив Борев Ю.Б., відзначаючи *три його типи*:

1. Перший трактується класичною естетикою так, що явище дійсності або твір мистецтва дорівнює самому собі, відтворюючи незмінний зміст.

2. Другий характерний для рецепторної естетики: твір не дорівнює собі, його зміст по-різному розкривається і залежить від історичного типу суб'єкта, при цьому мінливість смислу відкриває шлях до суб'єктивізму та свавілля в прочитанні твору або явища дійсності.

3. Третій характеризується тим, що твір мистецтва не дорівнює собі, його смисл історично мінливий завдяки «діалогу» тексту і читача. Текст містить стійку інваріантну програму ціннісних орієнтацій і смислу, яка і забезпечує рухоме, але не довільне прочитання смислу і залишається в стійких межах визначених самим твором або явищем дійсності.

В професійно-особистісному розвитку майбутніх вчителів образотворчого мистецтва емоційне почуття є одним з пріоритетних чинників формування естетичного сприйняття. Законом естетичного сприйняття назвав Борев Ю.Б. естетичне почуття і естетичну насолоду, наголошуючи на тому, що остання є

исследователей к мысли о необходимости режима дня. Стоит заметить, что тайм-менеджмент или распределение времени играет огромное значение не только в случае определения времени сна, но и распределения времени суток. Неправильная регламентация времени студентов первых лет обучения приводит к хронической усталости, снижению успеваемости и как следствие, к раннему профессиональному выгоранию еще до начала профессиональной карьеры.

Основное изложение материала. Учтивая, что занятия физической культурой определены стандартом высшего образования в Российской Федерации, отметим их необходимость и целесообразность в формировании здорового образа жизни студентов. Мы считаем, что основной задачей физической культуры в высшем учебном заведении является трансляция здорового образа жизни. Учтивая опыт психологов, а именно зону актуального и ближайшего развития студента (Л.С. Выготский), отметим, что с зоной актуального развития связан тот уровень физического развития и физической культуры, с которыми студент приходит в ВУЗ. С зоной ближайшего физического развития и физической культуры связано то, что студент приобретает в процессе занятий. Мы предполагаем, что здоровый образ жизни находится в зоне ближайшего развития студента, и может формироваться посредством освоения студентами физической культуры в целом.

По нашему мнению, здоровый образ жизни включает в себя психологическое здоровье, физическое здоровье, интеллектуальную активность (рис.1)

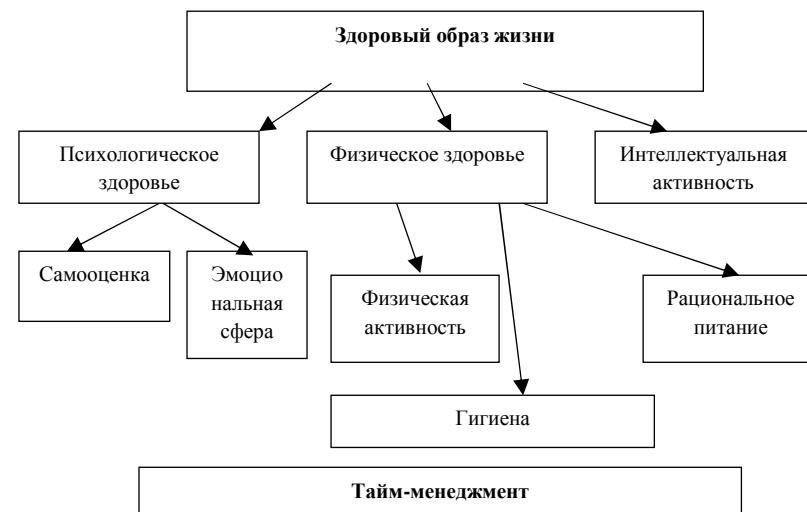

Рисунок 1. Составляющие здорового образа жизни

Keywords: students, healthy lifestyle, time management, the zone of proximal development, success, physical culture.

Постановка проблеми. В наше время актуальным стал вопрос о здоровом образе жизни как о важной характеристике имиджа личности. Все больше публичных людей – политиков, артистов присоединяются к движению за здоровый образ жизни, набирающему обороты во всем мире. В силу особенностей развития информационного техногенного общества, увеличения потоков информации и технической модернизации многих видов деятельности возрастает интеллектуальная нагрузка на личность. Время становится ценностью, однако даже его высвобождение не приводит в большинстве случаев к заботе личности о своем физическом здоровье, теле, избавлению от вредных привычек. Проблема заключается в том, что безответственное отношение к себе может привести не только к проблемам физического здоровья, но и психологическим: сниженной самооценке, неуверенности в себе, высокой тревожности. Кроме того, попустительское отношение к своему физическому «Я» может стать причиной появления нездорового потомства.

Мы считаем необходимым выявить составляющие здорового образа жизни и определить способы его формирования.

Цель статьи: определить и исследовать компоненты здорового образа жизни и способы его формирования на занятиях физической культурой.

Обзор последних публикаций по теме исследования. Рассмотрим несколько подходов к анализу проблемы здорового образа жизни. Философами и социологами проблема здорового образа жизни личности присвоен статус глобальной, затрагивающей жизнь общества в целом (П.А. Виноградов, О.А. Мильштейн, В.А. Пономарчук и др.). Психологами и педагогами проблема здорового образа жизни рассматривается с позиций психологии мотивации, сознания (Г. П. Аксенов, Р. Дитлс, И. О. Мартынюк, Л. С. Кобелянская и др.). В медико-биологических направлениях проблема здорового образа жизни сводится к укреплению здоровья. Несмотря на большое количество различных концепций суть их сводится к тому, что здоровый образ жизни является оптимальным режимом жизнедеятельности человека, обеспечивающим социальное, физическое и нравственное благополучие.

Исследователи указывают, что организация здорового образа жизни человека должны определяться индивидуально-типологическими наследственными факторами; объективными социальными и общественно-экономическими условиями; конкретными обстоятельствами жизнедеятельности, в которых осуществляется семейно-бытовая и профессиональная деятельность; личностно-мотивационными факторами, определяемыми мировоззрением и культурой человека и степенью их ориентации на здоровье и здоровый образ жизни.

Учитывая выше сказанное, мы определяем здоровый образ жизни как стилевую характеристику личности, имеющую индивидуальные особенности. Особое место в исследовании здорового образа жизни занимает определение его структуры. Так, большинство практиков отмечают, что составляющими здорового образа жизни выступают рациональное питание, гигиена, физическая культура. В отдельных исследованиях указывается на значимость для организма полноценного сна, отдыха в целом, что приводит

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

специфічним афектом мистецтва, гарантом і показником того, що вона затверджує людину як самоцінну особистість. Творча активність естетичного сприйняття прямо пропорційна інтенсивності естетичної насолоди – вищого виявлення естетичного почуття.

Борев Ю.Б. наголошує на тому, що з двох видів діяльності матеріально-виробничої і духовно-практичної, поняття «естетичне сприйняття» входить до естетичної діяльності (духовної), яка на його думку включає в себе художньо-творчу (створення творів мистецтва), художньо-рецептивну (сприйняття творів мистецтва), духовно-культурну і теоретичну (створення естетичних концепцій і поглядів, вироблення суджень і оцінок).

Шимунок Є. зазначає, що мати здібність до естетичного сприйняття – означає мати і придбану вихованням здібність до внутрішнього уявлення, до внутрішньої репродукції [12, с.40].

Глумачення естетичного сприйняття виключно за типом об'єкт-суб'єктного відношення, при якому з однієї сторони – твір мистецтва абсолютно статичний, завмерлий, а з іншої – духовна активність, яка виходить від суб'єкта сприйняття, є одностороннім і застарілим. Твір мистецтва наділяється деякими рисами суб'єктності, і відношення між реципієнтом і твором мистецтва набувають подвійного характеру: одночасно суб'єкт-об'єктний і суб'єкт-суб'єктний. Бахтін М.М. це назвав «діалогізмом», маючи на увазі явище «оживлення», «одушевлення», емпатії.

В своїх дослідженнях Органова О.Н. зазначає, що найважливішою особливістю естетичного сприйняття, пов'язаною з його творчим характером, є специфічна активність суб'єкта сприйняття. І особа, яка сприймає художній твір є співтворцем виникаючих в її свідомості художніх образів. Естетичне сприйняття – процес співтворчості [7, с.164].

Почуттєва модальність в естетичному сприйнятті розкривається переважно в двох видах: зоровому і слуховому. Кожна з них вносить свій внесок і має свою емоційно-почуттєву «питому вагу» в цілісному естетичному сприйнятті. Сумісність їх – синестезія є основою формування емоційно-почуттєвого образу естетичного як цілого. Саме емоційна реакція є «стрижнем» естетичного сприйняття.

В філософії та естетиці цим питанням займалися багато дослідників. Естетичне переживання Кант І. називав задоволенням, яке вільне від усякого інтересу, безкорисне. Вирішуючи проблему емоційного і раціонального в процесі естетичного сприйняття, Гете Й. виділив три типи естетичного сприйняття: 1) насолоджуватися красою, не міркуючи; 2) оцінювати не насолоджуючись; 3) оцінювати, насолоджуючись і насолоджуватися розмірковуючи. Саме третій тип адекватний природі естетичного сприйняття Гете Й. відніс до такого, що дозволяє суб'єкту засвоїти все багатство естетичних переживань і естетичного сприйняття. Інгарден Р., визначив структуру естетичного сприйняття як цілісну, яка складається з трьох фаз, де емоції і естетичне почуття відіграють провідну роль. Абінатзе К. прослідкував еволюційний шлях від початкової емоції до почуття під час естетичного сприйняття. На його думку простежується ланцюжок в естетичному сприйнятті: початкова емоція суб'єкту при сприйнятті об'єкту, естетичні переживання і, естетичне почуття на завершальному етапі естетичного сприйняття. Він загострив увагу на тому, що естетичні почуття є якісно вищими за первинні естетичні емоції. Незалежно від того, що є об'єктом –

природний предмет, об'єкт світу матеріальної чи духовної культури, мистецтво, В.В. Бичков В.В. робить основний наголос на естетичні почуття в процесі естетичного сприйняття. Весь процес він поділяє на чотири фази: (естетична настанова – фаза первинної емоції – центральна фаза активного споглядання і переживання суб'єктом об'єкту (духовна фаза) – фаза катарсису (очищення).

Раппопорт С.Х. в праці «Від художника до глядача» підкреслив, що естетичні емоції і переживання мають яскраво виражену соціальну природу, і будучи позитивною реакцією на потреби людства, піднімають людину на вищу ступінь соціальності. Учений дійшов висновку, що естетичні емоції наповнюють естетичне сприйняття особливою радістю, приносять особливе дуже глибоке задоволення, загальний підйом. Естетичні емоції піднімаються на вищий рівень соціальних почуттів. Раппопорт С.Х. виділив три фази естетичного сприйняття художнього твору. [8].

Питання розвитку естетичного сприйняття досліджували видатні мистецтвознавці і діячі художньої освіти: Толстой Л.Н., Ейзенштейн С.М., Станіславський К., Беда Г.В., Волков М.М., Неменський Б.М., Ростовцев М.М., Ванслов В.В., Кириченко М.А.

Толстой Л.Н. в «теорії зараження», яка викладена в трактаті «Що таке мистецтво?» спробував виділити ознаку, яка затверджує мистецтво. І ця ознака – здібність одних заражувати своїми почуттями, переживаннями інших людей за допомогою творів мистецтва. Заразливість є безперечна ознака мистецтва. Ступінь заразливості – є єдина міра достоїнства мистецтва.

Ейзенштейн С.М. відмічає, що дія твору мистецтва будується на тому, що в ньому відбувається одночасно подвійний процес: стрімке прогресивне піднесення по лінії вищих ідейних сходинок свідомості і одночасно ж проникнення через будову форми в шари найбільш глибокого почуттєвого мислення [13, С.120 - 121]. На його думку, творчість сприймаючого відносно несамотійна, вона «вторинна» (як і творчість актора), але одночасно і «первинна», так як психологія відтворення образу є неповторною [13, С. 17].

Як зауважив К.С.Станіславський, надсвідомість – найвища концентрація емоційно-духовних сил людини і при народженні продукту творчості пов'язана з естетико-художнім способом осягнення світу і виходом за межі повсякденного сприйняття.

Художній або декоративний твір володіє для сприймаючого пізнавальною цінністю. Як зазначив Є.В.Жердев, любий об'єкт, на який падав промінь художнього пізнання, виступав в його світлі не як річ у собі, а як річ олюднена, одухотворена, соціально значима, тобто цінність. Саме цінність буття виявлялася предметом художнього пізнання [4].

В основу нашого дослідження була покладена концепція естетичного сприйняття мистецтва як найбільш потужного компонента (джерела) оточуючої дійсності. Мистецтво – вища ступінь духовної діяльності суспільства, яка спрямована на естетичне освоєння дійсності. І усі особливості б естетичного сприйняття найбільш концентровано виявляються в творах мистецтва. Мистецтво відрізняється тим, що досліджує не одну яку-небудь сторону суспільного життя, як це роблять окремі науки (політекономія, право, мораль, тощо), а всю сукупність суспільних відношень в їх єдності. Мистецтво не замінює ні однієї з форм діяльності людини, а специфічно їх відтворює і дублює [1]. Найбільш важливою рисою мистецтва є його здатність емоційно

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

студентов / И.В. Александров, А.М. Афанасьева, В.П. Строкина, С.В. Тучков // *Инновации в образовании*. – 2013. – № 4. – С. 120–127.2.

4. Федина О. В. *Формирование исследовательских компетенций студентов-физиков в рамках лабораторного практикума по курсу общей физики: дис. ... канд. пед. наук* / О.В. Федина – Рязань, 2011. – 232 с.

5. *Лабораторный практикум по физике: Учебное пособие для студентов вузов* / Ахматов А.С., Андреевский В.М., Кулаков А.И. и др.; Под ред. А.С. Ахматова. - М.: Высшая школа, 1980. – 360 с., ил.

References:

1. Shmeleva H.A. *Obuchayushchaya model'no-eksperimental'naya sreda v obshchem fizycheskom praktikume tekhnicheskogo vuza: dys. ... kand. ped. nauk* / H.A. Shmeleva. – Moskva, 1997. – 199 s.

2. Laryonov V.V., Lyder A.M., Pysarenko S.B. *Laboratorno-proektnye raboty v sisteme fizycheskogo praktikuma* / V.V. Laryonov, A.M. Lyder, S.B. Pysarenko // *Fizycheskoe obrazovaniye v vuzakh*. – 2007. – Т. 13. – # 2 – С. 69–78.

3. Aleksandrov Y.V., Afanas'eva A.M., Strokyna V.R., Tuchkov S.V. *Opyt orhanyzatsyy problemno-oryentirovannoy vneaudytornoy deyatel'nosti studentov* / Y.V. Aleksandrov, A.M. Afanas'eva, V.R. Strokyna, S.V. Tuchkov // *Ynnovatsyy v obrazovanii*. – 2013. – # 4. – С. 120–127.2.

4. Fedyna O. V. *Formirovaniye yssledovatel'skykh kompetentsyy studentov-fizikov v ramkakh laboratornogo praktikuma po kursu obshchey fizyki: dys. ... kand. ped. nauk* / O.V. Fedyna – Ryzan', 2011. – 232 s.

5. *Laboratornyy praktikum po fizyke: Uchebnoye posobyie dlya studentov vtuzov* / Akhmatov A.S., Andreevskiy V.M., Kulakov A.Y. y dr.; Pod red. A.S. Akhmatova. - M.: Vysshaya shkola, 1980. – 360 s., yl.

Педагогика

УДК: 796.011.3-057.87

преподаватель Сенченко Владимир Владимирович

Республиканское высшее учебное заведение

«Крымский инженерно-педагогический университет» (г. Симферополь)

ФОРМИРОВАНИЕ ЗДОРОВОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ СОВРЕМЕННОГО СТУДЕНТА

Аннотация. Статья посвящена проблеме формирования здорового образа жизни современных студентов на занятиях физической культурой. Автор анализирует понятие и структуру здорового образа жизни, актуальный уровень его сформированности у первокурсников. Автор рассматривает распределение времени студентами как фактор формирования здорового образа жизни, роль занятий физической культурой.

Ключевые слова: студенты, здоровый образ жизни, тайм-менеджмент, зона ближайшего развития, успех, физическая культура.

Annotation. The article deals with the formation of a healthy lifestyle today's students to engage in physical culture. The author analyzes the concept and structure of a healthy lifestyle, the actual level of formation in his first year. The author examines the distribution of time students as a factor in the formation of a healthy lifestyle, the role of physical training.

их оценивание. Однако при этом всегда обеспечивается лучший результат с точки зрения итоговой успеваемости студента. Проведенные предварительные наблюдения за студентами в ходе подготовки и выполнения ими лабораторных работ подтверждают выше приведенные высказывания.

Практикой доказано, что для формирования и развития эвристического мышления рекомендуется включать в лабораторные работы (а особенно – в задания предварительной домашней подготовки) элементы творческого, конструкторского, поискового характера. Обычно на лабораторных занятиях студенты получают комплект подобранных приборов или же работают на уже смонтированной лабораторной установке. При этом работой, которую они непосредственно выполняют, является проведение физического эксперимента или серии наблюдений. Здесь особое значение имеет качество измерений, правильное фиксирование результатов опытов и наблюдений, а также обработка полученных данных.

Обработка данных наблюдений и физического эксперимента требует либо качественных выводов, либо математических расчетов с последующим анализом. Преподаватель способствует формированию у студентов четкого представления о том, что всякое измерение выполняется приближенно, с определенной степенью точности, удовлетворяющей практическим и научным целям. Поэтому основная задача экспериментатора заключается в определении пределов, в которых находится искомая величина при применении данного метода измерения, конкретных приборов и инструментов. Для полноценного выполнения этих задач студент должен неукоснительно соблюдать требования к правилам действий с приближенными числами.

Обработку результатов измерения можно вести как аналитическим способом, так и графическим. Определенное внимание следует уделять навыкам рационального выполнения студентами математических расчетов, применения математических таблиц, справочной литературы.

Качество проведения лабораторных занятий в значительной степени зависит от подготовленности студентов к выполнению лабораторной работы. Предварительная самостоятельная подготовка позволяет студенту свободно ориентироваться в теоретической части материала, осмысленно подойти к выполнению практической части и сделать правильный вывод по проделанной работе.

Выводы. Разумное сочетание репродуктивных и учебно-исследовательских типов лабораторных работ, с тематически заданными целями и задачами, под сбалансированным руководством со стороны преподавателя способствует (по наблюдениям автора) эффективному формированию когнитивной компетентности студентов и росту их познавательной активности.

Литература:

1. Шмелева Г.А. *Обучающая модельно-экспериментальная среда в общем физическом практикуме технического вуза: дис. ... канд. пед. наук* / Г.А. Шмелева. – Москва, 1997. – 199 с.
2. Ларионов В.В., Лидер А.М., Писаренко С.Б. *Лабораторно-проектные работы в системе физического практикума* / В.В. Ларионов, А.М. Лидер, С.Б. Писаренко // *Физическое образование в вузах*. – 2007. – Т. 13. – № 2 – С. 69–78.
3. Александров И.В., Афанасьева А.М., Строчкина В.Р., Тучков С.В. *Опыт организации проблемно-ориентированной внеаудиторной деятельности*

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

впливати, збуджувати почуття естетичної насолоди у сприймаючого і ця риса настільки важлива, що без неї, як зауважив М.С. Каган, мистецтво виявляється зовсім не потрібним, не зважаючи на його пізнавальні і ідейні достоїнства.

Праці Ростовцева М.М., Волкова М.М., Шорохова Е.В., присвячені питанням, пов'язаним з розвитком бачення у майбутніх вчителів образотворчого мистецтва естетичного в оточуючій дійсності, розвитком художнього бачення і особливостями художньої мови, з дослідженнями методів навчання образотворчої діяльності і зорового сприйняття в різні епохи, дослідженню засобів вираження образу в художньому творі, аналізу і систематизації об'єктивних закономірностей побудови художньої форми в образотворчому мистецтві.

На складний зв'язок суб'єкт-об'єктних і об'єкт-суб'єктних відносин звертали увагу психологи Виготський Л.С., Рубінштейн С.Л., Ухтомський А.А., Жан Бодрієр та інші. Естетичне почуття в психології досліджували Ананьєв Б.Г., Виготський Л.С., Леонтьєв А.Н. Виготський Л.С. в праці «Психологія мистецтва» наголошував на тому, що художній твір діє по-різному на різних людей. Великої уваги приділив він поняттю естетичного почуття. Повсякденні емоції можуть бути позитивними і негативними (принносять біль, страждання). Естетичні є завжди позитивними. І незважаючи на те, що в мистецтві відображені трагічні події, ці твори приносять глибокий душевний підйом. Л.С. Виготський в своїй праці «Психологія мистецтва» назвав таке явище «катарсис» (очищення), в результаті взривної сили почуттів, де «розумні емоції» збуджують суб'єкт, оновлюють людину.

Рубінштейн С.Л. в роботі «Принципи і шляхи розвитку психології» зазначав, що зв'язок «суб'єкт-об'єкт» незрівнянно більш складний і є зворотнім ніж «об'єкт-суб'єкт». Видатний психолог Ухтомський А.А., вказував на багатозначність естетичного сприйняття, яке пов'язував виключно з сприйняттям суб'єкта і відмічав необхідність підвищення естетичної культури особистості в цьому процесі.

В своїх дослідженнях Узнадзе Д.Н. наголошував на тому, що настанова, внутрішня налаштованість особистості на той або інший вид чи жанр мистецтва, властиві твору, є той базис, на якому відбувається тлумачення, осягнення художнього твору і це значною мірою сприяє повноцінності естетичного сприйняття людини. У свою чергу і саме естетичне сприйняття формує в особистості нове ставлення до мистецтва, і, в результаті, тут має місце взаємний вплив настанови і естетичного сприйняття.

Неоднозначність результатів процесу естетичного сприйняття спробував пояснити Якобсон П.М., вказуючи на різний ступінь осягнення особистістю закладеної в творі мистецтва художньої ідеї. Зокрема, він зауважив, що важливим моментом, який детермінує характер естетичного сприйняття, є культурний рівень людини, завдяки якому відбувається об'єктивна оцінка дійсності і мистецтва. Естетичні почуття впливають на здібність особистості відчувати душевне очищення - катарсис, і в цьому полягає особлива радість незвичайного пізнання, що з'являється в процесі естетичного сприйняття. На думку Якобсона П.М., естетичне сприйняття особистості може проходити три етапи - «сходінки». Психологія сьогодні дає можливість виділити різні емоційні етапи особистості. Леонтьєв А.М. зазначив, що в ході свого розвитку емоції диференціюються і утворюють у людини різні види, які відрізняються за своїми психологічними особливостями і закономірностями свого протікання.

Мейлах Б.С., вивчаючи процес естетичного сприйняття, відношення «суб'єкт-об'єкт» розширив, зазначивши, що зміст твору завжди зіставляється з життєвим досвідом і пов'язується з асоціаціями, які властиві суб'єкту сприйняття, залежно від контексту соціального середовища і від певної ситуації, в якій відбувається акт сприйняття.

Помітний поштовх до розв'язання педагогічних аспектів естетичного сприйняття поклали праці Антоновича Є.А., Бутенка В.Г., Виготського Л.С., Зязюна І.А., Кагана М.С., Кір'ян М.М., Коновець С.В., Маригодова В.К., Миропольської Н.Є., Отич О.М., Радкевич В.О., Рудницької О.П., Стрілець В.О., Сухомлинського В.О., Цой І.М., Щолокової та ін.

Великої уваги «суб'єкт-об'єктом» відношенням приділяв Сухомлинський В.О., підкреслюючи, що як гімнастика випрямляє тіло, так мистецтво, природа випрямляє душу. Пізнаючи цінності мистецтва, людина пізнає людське в людині, піднімає себе до прекрасного, переживаючи насолоду [10]. Цой І.М. працюючи над педагогічною проблемою моделювання формування естетичного сприйняття мистецтва (на прикладі музики), стверджує, що естетичне сприйняття входить до єдиної системи естетичної свідомості. Кайдановська О.О. дослідила емоційно-почуттєвий аспект естетичного сприйняття: значення емоцій у формуванні художньо-творчих здібностей студентів. Рудницька О.П. відмічає різні прояви слухацької і глядацької активності: від елементарного збудження або фокусування уваги на сюжетній фабулі твору до проникнення у концептуальну сутність художнього смислу [9].

Висновки. Отже, в результаті аналізу філософської, мистецтвознавчої, психолого-педагогічної літератури, доходимо висновку, що поняття «естетичне сприйняття» включає в себе такі найважливіші аспекти: діалогічність естетичного сприйняття «суб'єкт-об'єктні» і «об'єкт-суб'єктні», «суб'єкт-суб'єктні» відносини та емоційно-почуттєвий аспект як головний в структурі та процесі естетичного сприйняття. В якості естетичного суб'єкту виступає носій естетичної активності - реципієнт, який естетично-почуттєво сприймає об'єкт дійсності. В естетичному сприйнятті головною мірою виявляються емоційно-почуттєві властивості естетичної свідомості. Ці властивості розкриваються в емоційно-почуттєвій модальності (зоровій і слуховій). Сумісність їх - основа формування емоційно-почуттєвого образу естетичного як цілого, а також в інтенсивності емоційного почуття як якісної модальної характеристики естетичного сприйняття, яка має різні міри вияву залежно від мінливої взаємодії об'єктів зовнішнього світу з органами чуття суб'єкта і його поведінкою в навколишньому середовищі. Емоційна реакція є «стрижнем» естетичного сприйняття.

Ще однією найважливішою характеристикою естетичного сприйняття є його творчий характер. В статусі вчителя образотворчого мистецтва естетичне сприйняття виконує одну з провідних структурно-функціональних професійних ролей за принципом: «Який внутрішній світ має учитель, так він і малює його».

Для вчителя образотворчого мистецтва, який володіє творчим характером естетичного сприйняття, характерне таке вибіркове бачення, яке відповідає його внутрішній картині світу. А саме: трансформація зовнішніх ознак дійсності через внутрішній світ художника; бачення навколишнього простору як організації кольору і форми; ритмів і пропорційних відношень; художньо-емоційного почуття гармонії; асоціативності художньо-емоційних почуттів,

работы на установления эмпирических зависимостей между физическими величинами.

Исследовательские, творческие работы должны содержать элементы новизны. Они не должны и не могут быть выполнены по готовым шаблонам или с помощью аналогии с ранее известными типовыми лабораторными работами.

Выполнение творческой, проблемной лабораторной работы начинается с постановкой задачи, которую можно сделать преподавателю совместно со студентом. Следующий этап – выдвижение гипотезы, т.е. предсказать ход явления, соотношения и возможные связи физических величин. Третьим этапом намечают план проведения эксперимента и способ ведения протокола работы (способ записи результатов измерений). План проведения эксперимента определяется принятой гипотезой и имеющимся в лаборатории оборудованием.

Основная часть работы – выполнения эксперимента и ведение протокола результатов измерений. По окончании экспериментальной части работы, полученные данные обрабатываются, теоретически осмысливаются. Окончательные данные формируются в выводы. Удачно выбранный способ ведения протокола, облегчает установления характера зависимости между физическими величинами и способствует научному формулированию итогов работы.

Проблемные поисковые лабораторные работы активизируют поиск студентами качественных зависимостей между величинами и способствуют глубинному изучению явлений. Степень самостоятельности и активности студентов при выполнении данных лабораторных работ во многом определяется характером инструктажа. Идеальной является такая инструкция, которая содержит четкую формулировку задачи, содержит достаточную информацию о работе, но не дает в готовом виде того, что студент способен и должен найти сам. Поскольку степень самостоятельности у разных студентов различна, должны быть различны и описания работ. Детальные инструкции, регламентирующие каждое действие студента, необходимы только на этапе начального формирования практических умений и навыков.

Более высокий уровень самостоятельности студентов достигается при проведении лабораторной работы по методу проектов. Фактически при подобном выполнении работы учебной проблемой является создание группой студентов упрощенного методического руководства для изучения конкретного явления или процесса. Использование метода проектов при выполнении лабораторных работ предполагает наличие определенного уровня когнитивной компетентности студентов. Однако работа по этому методу приводит к быстрому росту сформированности данной компетенции обучающихся и их переход на качественно новый, более высокий уровень познавательной активности.

Важным аспектом актуализации познавательной деятельности студентов является индивидуальный подход, учет их подготовленности и когнитивных стилей, а также интересов и способностей. Для реализации этой цели используют принцип дифференциации и индивидуализации работ, включают в них заведомо большее число заданий, чем может выполнить студент, или же дают дополнительные задания, в том числе – на выбор. Индивидуальный подход усложняет подготовку лабораторных работ преподавателем, а также –

соответствующего оборудования могут быть поставлены как фронтальные. При отсутствии достаточного числа комплектов оборудования для работы на один фронт целесообразно провести одновременно несколько фронтальных работ. Такая смешанная организация проведения лабораторных работ имеет место в физическом практикуме.

При фронтальной форме организации занятий все студенты выполняют одновременно одну и ту же работу, а при индивидуальной - каждый студент выполняет индивидуальное задание. Около 35% всех лабораторных работ по физике посвящается изучению или проверке физических законов. Примером являются следующие работы: «Проверка второго закона Ньютона»; «Проверка закона сохранения импульса при упругом столкновении» и другие [5]. Этим работам следует уделять особое внимание, так как они формируют знания об основных физических закономерностях. При этом желательна постановка лабораторных работ близких к классическим экспериментам, сыгравших ключевую роль в развитии физики.

Наиболее традиционными являются лабораторные работы по определению физических величин - характеристик физических тел и различных веществ (коэффициента трения, коэффициента поверхностного натяжения жидкости, универсальной газовой постоянной, показателя преломления вещества и т.д.) [5].

При планировании лабораторных работ для будущих инженеров-педагогов следует отдать предпочтение тем работам, которые имеют выраженный политехнический характер, позволяют уделить достаточно внимания изучению технических приборов и установок. Подобные работы важны не только для углубления знаний по физике, но и для подготовки студентов к будущей работе по специальности, для формирования профессиональной компетентности [4].

Одним из самых важных и актуальных вопросов методики организации и проведения лабораторных занятий является активизация когнитивной деятельности студентов и в этой связи определение характера лабораторных работ. Обычно все лабораторные работы проводятся после изучения студентами соответствующего теоретического материала на лекционных занятиях. Вследствие этого фактор субъективного открытия физического закона сводится для студента до минимума. При этом когнитивный интерес студента будет понижен. Можно спланировать занятия иначе: лабораторные работы предвзвешивают изучение нового теоретического материала. Тогда они должны давать необходимые представления об изучаемом предмете или явлении, вооружать студентов фактами, добытыми студентами самостоятельно, экспериментальным путем. Разумеется, полученные знания требуют последующего теоретического осмысления, в частности, на лекционных занятиях. Опережающие лабораторные работы позволяют студентам на основе наблюдений и исследований самостоятельно ставить проблему и искать пути ее разрешения. На лекциях же студент находит ответы на поставленные ранее вопросы или обобщает уже полученные на лабораторных занятиях знания. Так происходит активизация когнитивных способностей и усиливается мотивационная составляющая обучения.

В работах учебно-исследовательского характера не только ставится проблема, но и находится ее решение. К таким работам следует отнести

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

настрою с конкретными объектами и явлениями; способности до абстрагирования и выборочности признаков; творческой уявленности и типизаций; цветовых нюансов и колоритов.

Литература:

1. Борисов В.В. Теоретико-методологические основы формирования национальной самосознания учащихся та студентської молоді: автореф. дис. на здобуття наук. ступеню доктора пед. наук: спец. 13.00.07. Теорія та методика виховання / Борисов Вячеслав Вікторович. – Тернопіль, 2006. – 42с.
2. Гилберт Катарин. История эстетики. / К. Гилберт, Г. Кун [пер. английского]. Издательство иностранной литературы. – М., 1960. – 685 с.
3. Грегори Р.Л. Глаз и мозг. Психология зрительного восприятия / Р.Л. Грегори. – М., 1970. – С. 17.
4. Жердев Е.В. Художественное осмысление объекта дизайна / Е.В. Жердев. – М.: АУТОНАН, 1993. – 132с:ил.
5. Лозова В.І. Теоретичні основи виховання і навчання / В.І. Лозова, Г.В. Троцько. – Харків «ОВС». – 2002. – 224 с.
6. Мейлах Б.С. Художнє сприйняття як наукова проблема / Б.С. Мейлах // Художнє сприйняття. – М., 1985 – С. 16.
7. Орханова О.Н. Специфіка естетичного сприйняття / О.Н. Орханова. – М.: Вища школа, 1975. – С. 149.
8. Раппопорт С.Х. Искусство и эмоции / С.Х. Раппопорт. – [вид. 2-е з доп.]. – М.: Музыка, 1972. – 168 с.
9. Рудницька О.П. Педагогіка: загальна та мистецька: навчальний посібник / О.П. Рудницька. – Тернопіль: Навчальна книга. – Богдан, 2005. – 360 с.
10. Сухомлинский В.А. Рождение гражданина / В.А. Сухомлинский. – Киев, Радянські школа, 1980, – 540 с.
11. Философский энциклопедический словарь. – М., 1983. С. 92.
12. Шимунек Е. Эстетична і загальна теорія мистецтва / Е. Шимунек. – М., Прогрес, 1980. – 340 с.
13. Эйзенштейн С.М. Избранные произведения / С.М. Эйзенштейн. – [в 6 т.] – Т.2. – М., 1962, – С.120-121.

References:

1. Borysov V.V. Teoretyko-metodolohichni zasady formuvannya natsional'noyi samosvidomosti uchniv's'koyi ta student-s'koyi molodi: avtoref. dys. na здобуття наук. ступеню доктора пед. наук: спец. 13.00.07. Teoriya ta metodyka vykhovannya / Borysov Vyacheslav Viktorovych. – Ternopil', 2006. – 42s.
2. Hilbert Kataryn. Ystoryya estetyky. / K. Hilbert, H. Kun [per. anhlyyskoho]. Yzdatel'stvo ynostrannoy lyteratury. – M., 1960. – 685 s.
3. Hrehori R.L. Hlaz y moz-h. Psykholohyya zrytel'noho vospriyatyia / R.L. Hrehori. – M., 1970. – S. 17.
4. Zherdev E.V. Khudozhestvennoe osmyslenye ob'ekta dyzayna / E.V. Zherdev. – M.: AUTONAN, 1993. – 132s:yl.
5. Lozova V.I. Teoretychni osnovy vykhovannya i navchannya / V.I. Lozova, H.V. Trotsko. – Kharkiv «OVS». – 2002. – 224 s.
6. Meylakh B.S. Khudozhnye sprynyattya yak naukova problema / B.S. Meylakh // Khudozhnye sprynyattya. – M., 1985 – S. 16.
7. Orhanova O.N. Spetsyfyka estetychnoho sprynyattya / O.N. Orhanova. – M.: Vyshcha shkola, 1975. – S. 149.
8. Rappoport S.Kh. Yskusstvo y emotsyy / S.Kh. Rappoport. – [vyd. 2-e z dop.]. –

М.: Муzyka, 1972. – 168 s.

9. Rudnyts'ka O.P. Pedahohika: zahal'na ta mystets'ka: navchal'nyy posibnyk / O.P. Rudnyts'ka. – Ternopil': Navchal'na knyha. – Bohdan, 2005. – 360 s.

10. Sukhomlynskyi V.A. Rozhdenye hrazhdanyina / V.A. Sukhomlynskyi, – Kyev, Radyans'ki shkola, 1980, – 540 s.

11. Fylosofskyi entsyklopedychesky slovar'. – М., 1983. S. 92.

12. Shymunek Ye. Estetychna i zahal'na teoriya mystetstva / Ye. Shymunek. – М., Prohres, 1980. – 340 s.

13. Эзыенштшын S.M. Yzbrannyye proyzyvedenyia / S.M. Эзыенштшын. – [в 6 т.] – Т.2.–М., 1962.– S.120-121.

Педагогіка

УДК 378. 016;005:316. 37

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник лабораторії підручникотворення Локшин Віктор Соломонович
ІПТО НАПН України (м Київ)

ВПРОВАДЖЕННЯ ОСНОВНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ В ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ МЕНЕДЖЕРІВ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ СФЕРИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Анотація. Зміст освіти сьогодні не зводиться до знань – орієнтованого компонента, а припускає цілісний досвід рішення життєвих проблем, виконання ключових функцій, соціальних ролей, компетенцій.

Ключові слова: компетентнісний підхід, професійна компетентність, менеджер соціокультурної сфери, зміст освіти, модернізація освіти.

Аннотация. Содержание образования сегодня не сводится к знанию – ориентированному компоненту, а предполагает целостный опыт решения жизненных проблем, выполнения ключевых функций, социальных ролей, компетенций.

Ключевые слова: компетентностный подход, профессиональная компетентность, менеджер социокультурной сферы, содержание образования, модернизация образования.

Annotation. The content of education doesn't mean only knowledge-oriented component, and provides for holistic approach in life problems tackling, key functions, social roles, competence implementation in many socio-cultural spheres.

Keywords: competence moving, professional competence, manager in the sociocultural sphere, the content of education, the modernization of education.

Вступ. XXI століття входить в історію як час посиленого зацікавлення проблемами вищої освіти, підготовки кадрів - сучасних управлінців, здатних в нових соціокультурних умовах приймати рішення у процесі здійснення професійної діяльності. Актуалізуються зміст, форми і методи професійної підготовки студентської молоді в контексті кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Розвиток вищої освіти з менеджменту соціокультурної сфери (СКС) в національному та світовому контексті обумовлює зміни в повсякденному житті України.

Проблеми сучасного педагогічного образования.

Сер.: Педагогіка і психологія

промышленным оборудованием, выработка умений по применению типовых методов измерений и изучения характеристик объектов, приобретение навыков по проведению экспериментов и проверки результатов технических расчетов. Данный вид лабораторных работ проводится в следующей последовательности: изучение студентом соответствующей теоретической информации и методических рекомендаций, выполнение ряда измерений на подготовленном и настроенном учебном оборудовании; выполнение соответствующих расчетов; оценивание погрешности эксперимента или измерений, подготовка отчета о проделанной работе и последующим обоснованием.

Качественно организованная и проведенная лабораторная работа способствует закреплению полученных теоретических знаний, и является основой для закрепления умений и навыков, способствует формированию профессиональной компетентности будущих инженеров-педагогов. Однако репродуктивные лабораторные работы, являясь более простыми с точки зрения организации и подготовки, ограничивают развитие когнитивной компетентности студентов.

Более перспективными для формирования когнитивной компетентности являются учебно-исследовательские лабораторные работы, которые отличаются от предыдущих эвристической направленностью, ставят студента перед необходимостью выбора оптимального способа действий. Учебно-исследовательские лабораторные работы формируют у студентов умения и навыки планирования, постановки и проведения исследований в конкретной профессиональной области.

В отличие от репродуктивных лабораторных работ студенты самостоятельно подбирают оборудование и технические средства для наблюдения, контроля и измерения изучаемых объектов, выбирают режимы работы используемых приборов, настраивают их и регулируют [3]. Вместе с тем исследовательские работы формируют у студентов навыки получения, обработки и интерпретации результатов экспериментов. Кроме того, при выполнении учебно-исследовательских лабораторных работ студенты приобретают навыки работы в команде, так как подобная работа требует более тесного группового взаимодействия, чем репродуктивная, необходимыми становятся четкое распределение ролей, высокая ответственность каждого в группе и взаимное доверие.

Таким образом, при выполнении учебно-исследовательских лабораторных работ происходит более интенсивное формирование когнитивной компетентности. Однако репродуктивные работы также необходимы: при их выполнении происходит формирование базовых умений и навыков студентов, без которых невозможна поисково-исследовательская деятельность [4].

При выполнении практикума студенты работают небольшими группами (по 2-5 человек) или индивидуально. Однако также возможна фронтальная организация лабораторной работы. Отнесение отдельных работ по их тематике к фронтальным или к практикуму – условно. Это в первую очередь зависит от оснащения физического кабинета (лаборатории), конкретных задач, поставленных преподавателем для каждой работы и т.д. Такие работы, как «Определение ускорения свободного падения», «Визуальное наблюдение спектров при помощи спектроскопа», «Определение длины световой волны при помощи дифракционной решетки» и другие, при наличии

А.Н. Дахин, О.А. Козырев, Н.В. Кузьмина, Г.А. Пахомова и др. Однако вопрос формирования когнитивной компетентности в процессе выполнения лабораторных работ изучен недостаточно.

Формулировка цели статьи. Целью данной статьи является вопросы организации и проведения лабораторных работ и физического практикума, даются понятия репродуктивной и учебно-исследовательской лабораторной работы, определяются их цели и задачи, анализируются эффективность формирования когнитивной компетентности при выполнении этих работ.

Изложение основного материала статьи. Определим практикум как вид учебных занятий по определенной дисциплине, обеспечивающий формирование когнитивных связей между теоретическими знаниями, полученными на лекциях, и навыками их использования для решения прикладных задач [1]. При выполнении практикума происходит формирование когнитивных и профессиональных компетентностей, эффективность которых зависит от способов организации и методики проведения занятий. Одним из видов практикума являются лабораторные работы. Лабораторная работа – это такая форма учебной деятельности студентов, в процессе которой они самостоятельно проводят эксперименты, самостоятельно работают на лабораторном оборудовании, лабораторных стендах, с измерительными приборами [2].

Лабораторные работы можно классифицировать по следующим признакам, приведенным в таблице.

Классификация лабораторных работ

№	Признаки	Описание
1.	по содержанию	изучение способов работы с приборами и измерительными инструментами, диагностика неисправностей приборов и измерительных инструментов
2.	по методам выполнения и обработке результатов	наблюдения, качественные опыты, измерительные работы, количественные исследования функциональной зависимости величин
3.	по степени самостоятельности студентов	проверочные, эвристические, творческие, поисковые, проблемные, методом проектов
4.	по дидактической цели	изучение нового материала, повторение, закрепление, формирование практических умений и навыков, развитие умений и навыков исследовательского характера
5.	по месту в учебном процессе	опережающие, иллюстративные, модульные, итоговые и т.д.
6.	по месту проведения	аудиторные, домашние, на производстве или в заводских лабораториях
7.	по способу организации	фронтальные, групповые, индивидуальные, физический практикум
8.	по времени выполнения	кратковременные фронтальные опыты, часовые фронтальные лабораторные работы, физический практикум с 2-х и многочасовыми работами

Основными целями репродуктивных лабораторных работ является формирование у студентов навыков работы с лабораторным и опытно-

Формування професійної компетентності в соціокультурній сфері надає можливість здійснювати підготовку майбутніх менеджерів соціокультурної сфери (СКС) для роботи в закладах та установах мистецького профілю, економіко-гуманітарної сфери. Управлінська складова, як базова параметрів професійної компетентності менеджерів СКС віддзеркалює їх внутрішню культуру, здатність приймати адекватні управлінські рішення та діяти відповідно до норм професійної компетентності. Перспективи розвитку вищої освіти, роль менеджерів СКС у процесі модернізації зафіксовано у державних документах: Конституції України, законі “Про вищу освіту”. Національний рамці кваліфікацій та інших нормативно – правових актах.

Підвищення професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС зумовлено вдосконаленням процесу модернізації вищої освіти. Сучасний менеджер здійснює свою професійну управлінську діяльність враховуючи професійну компетентність, культурологічну, соціально-психологічну, розвивальну, дослідницьку, проєктивну функції, створює умови, що забезпечують розвиток креативної особистості в контексті людиноцентризму. Професійно значущими особистісними рисами стають: тенденція до лідерства, впевненість у собі, вимогливість, толерантність, тощо. Формування зазначених рис залежить від професійної управлінської підготовки майбутніх менеджерів СКС у вищих навчальних закладах, де повинна надаватися не тільки спеціальна фахова кваліфікація, а й відбуватися становлення менеджера СКС - людини культури, яка має значний виховний вплив на особистість.

Аналіз стану досліджень. Процес формування професійної компетентності знаходить своє відображення у працях сучасних вітчизняних учених: В.П. Беха, І.А. Зязюна, М.Б.Свтуха, Н.Г. Ничкало, О.Я. Савченко, О.І. Скарня, О.В. Сухомлинської. Результати фундаментальних досліджень важливих основ проблеми управлінської підготовки фахівців з менеджменту соціокультурної сфери відображені в роботах таких учених як особливості розвиненості її психолого-педагогічних складових професійної управлінської компетентності. О.Г. Романовський, який на основі системного аналізу теоретично обґрунтував й експериментально перевіряв концепцію підготовки майбутніх фахівців з управління в умовах ринкової економіки, спрямовану на розв'язання проблеми дефіциту сучасних управлінських кадрів для нашого суспільства, подолання кризи і забезпечення сталого соціально - економічного розвитку України; В.І. Свистун, яка виявила особливості розвитку процесу підготовки фахівців до управлінської діяльності, що зумовлені впливом політичних, економічних й соціальних умов та необхідністю наповнення сучасними знаннями змістовного компонента цієї підготовки на основі особистісного, діяльнісного і компетентнісного підходів. На основі зіставлення підходів вчених та власного теоретичного аналізу проблеми розроблено концепцію формування професійної компетентності студентів – майбутніх менеджерів СКС як багаторівневе утворення особистості, яке характеризується регулюючим психічним станом суб'єкта у навчанні і виявляється у його ставленні до формування ПК майбутніх менеджерів СКС в контексті модернізації ВО В її основу покладені фундаментальні положення психології, дидактики, теорії виховання, філософії освіти, теорії пізнання та теорії систем.

На основі зіставлення підходів вчених та власного теоретичного аналізу проблеми розроблено концепцію формування професійної компетентності студентів – майбутніх менеджерів СКС як багаторівневе утворення

особистості, яке характеризується регулюючим психічним станом суб'єкта у навчанні і виявляється у його ставленні до формування ПК майбутніх менеджерів СКС в контексті модернізації ВО В її основу покладені фундаментальні положення психології, дидактики, теорії виховання, філософії освіти, теорії пізнання та теорії систем.

Мета статті полягає у апробації основних наукових результатів та впровадженні концептуальної моделі системи в професійну підготовку менеджерів соціокультурної сфери в умовах євроінтеграції в контексті модернізації вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Для формування управлінської компетентності майбутнього фахівця з управління в соціокультурній сфері, спочатку, розглянемо специфіку діяльності даної галузі. Ці та інші особливості даної галузі дозволяють, на наш погляд, розглядати фахівців з менеджменту соціокультурної сфери як менеджерів, які організовують ефективне функціонування соціокультурної сфери, керують процесами узгодженої організації. Звертаючись до американського досвіду формулювання компетентнісних моделей, на перший план виводить дію, операцію, що співвідноситься не з об'єктом (реальним або ідеальним), а із ситуацією, проблемою. Відповідно, об'єкти здобувають зовсім інший статус: це вже не природні феномени, які повинні бути пізнані, описані й класифіковані, а свідчення оволодіння відповідною компетенцією (плани, звіти, аналітичні записки). Під „професією” (*лат.* profession, від *profiteer* – своєю справою) розуміється напрям трудової діяльності, що вимагає певної підготовки. Тут професія характеризується як категорія професійної діяльності й не виражає людської сутності і його участі у виробництві соціокультурних норм і цінностей. Тому вважаємо, що професія менеджера соціокультурної сфери (СКС) – це комплекс систематичних знань, умінь, здатностей і сприйняття в людини, які здобуваються в процесі навчання й виховання і є передумовою для компетентного виконання кваліфікованої праці в суспільному виробництві.

Спеціальність, як і професія, є соціально-економічною категорією. Вона розкриває зміст професії, обумовлену подолом праці, і представляє сукупність конкретних управлінських функцій й операцій, виконуваних фахівцем у певних організаційних умовах соціокультурного середовища. Менеджер, що здійснює свою професійну діяльність у даному контексті, – це фахівець з управління СКС.

Основними параметрами професії є функція й кваліфікація. «Функція (*лат.* functio – виконання) означає обов'язок, коло діяльності, призначення, роль. Через функції виявляється склад професійної діяльності, роль і дія суб'єкта діяльності як його професійне функціонування. Ідеальний і бажаний результат професійної освіти фіксується в освітніх структурно - змістовних моделях професії й професійної діяльності у формі комплексу кваліфікацій, а основною нормативно - регулюючою моделлю, що одночасно виступає й еталоном і приписанням, тобто нормою, є кваліфікаційна характеристика. Процес модернізації вищої освіти (ВО) в контексті Європейської інтеграції повністю змінює функціональну компетентність менеджерів СКС, які більше не можуть залишатися тільки транслятором здібностей, здатностей, знань, умінь і навичок.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що *вперше*:

References:

1. Arystotel'. Poetyka. Rytoryka. [Tekst] / Per. z hrets. V. Appel'rota, N. Platonovoyi. - M.: Abetka, 2000. – S.138-150.
2. Lomov, B.F. Metodichni ta teoretychni problemy psykholohiyi [tekst] / B. F. Lomov. - M.: Prosveshchenye, 1984. – 205 c.
3. Markova A.K. y dr. Formirovaniye motyvatsyy uchenyya: Knyha dlya uchytelya / - M.: Prosveshchenye, 1990. – 192 s.
4. Rubinshteyn, S.L. Pro myslennyya i shlyakhy yoho doslidzhennyya [tekst] / S. L. Rubinshteyn. - M., 1958. – S.15-21.
5. Yahupov V.V. Pedagogika: Navch. posibnyk. – K.: Lybid', 2002. – 560 s. http://eduknigi.com/ped_view.php?id=61-dostup-z-ekranu.
6. <http://uk.wikipedia.org/wiki> - dostup z ekranu.

Педагогика

УДК 378.14

преподаватель Сейтасанов Февзи Сейтумерович

РВУЗ «Крымский инженерно-педагогический университет» (г. Симферополь)

МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ВЫПОЛНЕНИЮ ЛАБОРАТОРНЫХ РАБОТ ПО ЕСТЕСТВЕННОНАУЧНЫМ ДИСЦИПЛИНАМ

Аннотация. В статье рассмотрены вопросы организации и проведения лабораторных работ, даются понятия репродуктивной и учебно-исследовательской лабораторной работы, определяются их цели и задачи, анализируется эффективность формирования когнитивной компетентности при выполнении этих работ.

Ключевые слова: лабораторная работа, когнитивная компетентность, познавательная активность.

Annotation. The questions of organization and conducting of laboratory works are considered in the article, the concepts of reproductive and educational-research laboratory work are given, their aims and tasks are determined, analyzed efficiency of forming of cognitive competence at implementation of these works.

Keywords: laboratory work, cognitive competence, cognitive activity.

Введение. На современном этапе развития производства конкурентоспособность молодого специалиста на рынке труда определяется его способностью проявить себя в нестандартных, быстро изменяющихся ситуациях, а поэтому будущий специалист должен быть инициативным, уметь выбирать оптимальные варианты решения проблемы из многих возможных. В современных условиях недостаточно просто обладать теоретическими знаниями, необходимо владеть навыками исследовательской работы, уметь анализировать, оценивать и прогнозировать результаты своей деятельности. Формирование необходимых компетентностей можно осуществить, в частности, методами лабораторного практикума в рамках изучения естественнонаучных дисциплин.

Анализ современных исследований процесса формирования когнитивной и профессиональной компетентностей показал, что этой проблеме посвящали свои исследования В.А. Адольф, В.М. Антипова, А.С. Белкин, А.Г. Бермус,

- широкі пізнавальні мотиви, спрямовані на оволодіння новими знаннями;
- навчально-пізнавальні мотиви, що орієнтуються на освоєння знань;
- мотиви самоосвіти, які спонукають суб'єкта до самостійного вдосконалення.

До другого аспекту відносяться соціальні та зовнішні мотиви.

Аналіз педагогічних джерел вказує на те, що єдиної класифікації мотивів не існує. В залежності від цілей дослідження, різними авторами пропонуються різні класифікації мотивів. Ми дотримуємось класифікації, яка включає в себе такі (внутрішні, зовнішні) мотиви: 1) пізнавальні; 2) підготовки до професійної діяльності; 3) досягнення успіху; 4) особистого самоствердження; 5) емоційного задоволення; 6) соціального самоствердження; 7) соціально-емоційні; 8) соціально-моральні; 9) цивільно-патріотичні [2], [5].

У мотивації діяльності як правило присутні декілька мотивів, які утворюють мотиваційний комплекс (ієрархію, систему мотивів). Одні мотиви у цій системі мають провідне значення і більшу актуальність (здійснюють більший вплив на діяльність, частіше активізуються). Роль інших мотивів - нижча. Сила дії того чи іншого мотиву залежить від конкретних обставин життя, впливу інших людей, часових факторів і т.п. Тому ієрархія мотивів хоч і є відносно стійкою, час від часу змінюється. Нижчі мотиви можуть набути більшої активізуючої сили і навпаки. Роль вчителя у формуванні мотиваційного комплексу в учнів полягає в тому, щоб система мотивів забезпечувала реалізацію особистості в навчальному процесі, підготовку до вибору професії та необхідність формування компетентного фахівця з метою комфортного проживання у сучасному високотехнологічному та інформаційному суспільстві.

Висновок. Проблема підвищення якості математичної освіти учнів загальноосвітніх шкіл необхідно розв'язувати лише за умови реального використання мотиваційного комплексу та предметної мотивації учнів. Враховуючи значимість вказаної проблеми в реальному житті, її вивчення є пріоритетним напрямом методичної науки на сучасному етапі розвитку суспільства. Мотиваційна сфера людини – регулятор її діяльності. Внутрішня і зовнішня мотивація – це дві сторони одного процесу, у школі вони поєднують навчання і його цілі, у дорослому житті - поєднання цілей, життєвих цінностей і установок. Їх реалізація на кожному етапі забезпечує особистості інтелектуальний розвиток, створення ситуації успіху, творчої активності та життєвої компетентності.

Література:

1. Аристотель. Поетика. Риторика. [Текст] / Пер. з грец. В. Апеллєрота, Н. Платоновой. - М.: Абетка, 2000. – С.138-150.
2. Ломов, Б.Ф. Методичні та теоретичні проблеми психології [текст] / Б. Ф. Ломов. - М.: Просвещение, 1984. – 205 с.
3. Маркова А.К. и др. Формирование мотивации учения: Книга для учителя / . – М.: Просвещение, 1990. – 192 с.
4. Рубинштейн, С.Л. Про мислення і шляхи його дослідження [текст] / С. Л. Рубинштейн. - М., 1958. – С.15-21.
5. Ягунов В.В. Педагогіка: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2002. – 560 с. http://eduknigi.com/ped_view.php?id=61 - доступ з екрану
6. <http://uk.wikipedia.org/wiki> - доступ з екрану.

– теоретично обґрунтовано модель системи формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС, яка методично інтерпретована у вигляді конкретних діагностик, методик, засобів цілеспрямованого і опосередкованого впливів на розвиток професійної управлінської компетентності; з урахуванням фахової специфіки діяльності менеджерів СКС:

– визначено компоненти реалізації крізь психолого-педагогічні засади цілеспрямованого і опосередкованого впливів, спрямовані на здійснення поставленої мети, опосередкований – враховував вплив інших (непрямої дії) чинників на розвиток професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС;

– в моделі передбачено також послідовність дій щодо управління процесом формування професійної компетентності студентів – майбутніх менеджерів СКС в умовах функціонування системи. За функціональним призначенням управління було двох видів: розімкнене і замкнене. Розімкнене управління передбачало контроль і корекцію процесу за його кінцевим результатом. Замкнене управління – постійний моніторинг, спостереження за динамікою розвитку професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС, необхідна корекція діяльності при відхиленні від визначеної мети.

– визначено зміст та теоретичне обґрунтування професійної підготовки майбутніх менеджерів СКС у процесі реалізації ними провідних професійних функцій;

– розроблено теоретико-методологічні засади процесу її формування професійної компетентності менеджерів СКС, інтерпретовано поняття “професійної компетентності менеджерів СКС” як системної характеристики та базових параметрів професійної управлінської діяльності майбутніх менеджерів СКС; науково обґрунтовані її зміст і структури;

– визначено, обґрунтовано і апробовано критерії методики діагностування рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС;

– виявлено кумулятивний характер, динаміку, поступовість і поетапність її розвитку; проаналізовано фактори впливу на формування професійної управлінської компетентності менеджерів СКС на етапі їх професійного становлення;

– доведено, що формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС закладів та установ відповідного профілю відбувається відповідно до стадій (інформаційна, аксіологічна, перетворювальна), розроблено їх змістове та методичне забезпечення,

– здійснено наукове прогнозування основних результатів розвитку професійної управлінської компетентності.

– визначено поняття професійна компетентність менеджерів СКС, що інтегрує в собі професійні теоретичні знання, ціннісні орієнтації, особистісні якості та практичні вміння у сфері професійної компетентності;

удосконалено:

– зміст, форми і методи формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС у процесі їх професійної підготовки;

– зміст поняття “компетентність” на сучасному етапі включають інтегративні характеристики культури майбутніх менеджерів СКС, їх особистісні та професійні якості; необхідно звернути увагу на наявність процесуального компонента діяльності, здатність и майбутніх фахівців з управління в СКС до саморозвитку;

– доведено, що професійна компетентність має дві форми вияву: статичну та динамічну: статична – характеризує потенційний рівень сформованості цінностей і принципів особистості та результат конкретної дії, а динамічна форма виявляється в умінні на основі норм професійної компетентності діяти в різних психолого-педагогічних ситуаціях, обирати оптимальні шляхи взаємодії з усіма учасниками навчально-виховного процесу;

дістали подальшого розвитку:

– розробка наукових положень щодо вивчення об'єктивних і суб'єктивних факторів, які впливають на процес формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС та психолого-педагогічних умов розвитку професійної управлінської компетентності на засадах гуманізації й особистісно орієнтованого підходу. Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що вперше розроблено: навчально-методичне забезпечення процесу формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС, яке охоплює: комплекс відповідних методик; програми спеціальних курсів „Бренд - менеджмент в соціокультурній сфері”, „Топ менеджмент в соціокультурній сфері”, „Коучінг - менеджмент в соціокультурній сфері” „Реінжиніринг в соціокультурній сфері”, „Програма наскрізної практичної підготовки майбутніх менеджерів СКС”, діагностики виявлення рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС; методичні розробки, рекомендації та вказівки.

Основні результати дослідження впроваджені: в навчальний процес Київського національного університету культури і мистецтв (акт впровадження від 16 березня 2011 р., №311), Національної академії керівних кадрів культури та мистецтва (акт впровадження від 11 травня 2011р. №33), Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (довідка від 5 лютого 2011 № 06/11 р.); Департаменті вищої освіти Міністерства освіти і науки України (довідка від 22 лютого 2011 р. №41-23/449), Інституті інноваційних технологій Міністерства освіти і науки України (довідка від 22 лютого 2011 р., №14/18-516), Інституті реклами (довідка від 17 грудня 2012 р №19-12), Національному університеті харчових технологій (акт впровадження №03/14/05 від 4 липня 2014р.)

У працях написаних у співавторстві з М. Б Євтухом[1] і [2] особистий внесок здобувача полягає в наступному:

- теоретичне обґрунтування та розробку концепції дослідження; розкритті сутності специфіки та особливостей професійної підготовки майбутніх менеджерів СКС у процесі вирішення ними основних професійних функцій;

- побудову концептуальної моделі зорієнтованої на процес формування професійної управлінської компетентності майбутніх менеджерів СКС, здійснення практичної перевірки ефективності її функціонування;

- розробку та впровадження в навчально-виховний процес експериментальної системи формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС та методики вивчення рівнів її сформованості

- теоретичне обґрунтування сутності та структури поняття „професійна управлінська компетентність майбутніх менеджерів СКС”.

У працях, написаних у співавторстві з О.І.Скнарем [2] автором виокремлюється наступне:

Проблеми современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

диференціацію навчання в загальноосвітній школі, враховують, як правило, лише його когнітивну складову і недостатню увагу відводять мотиваційній. Новий факт не повинен виникати „з нічого”, разом з учнями потрібно з'ясовувати можливість його застосування, а також передбачати його зміст, або вмотивувати задану тему в навчальний зміст.

А.К. Маркова, Т.А. Матис, А.Б. Орлов визначають мотивацію як ієрархію мотивів, які забезпечують цілеспрямованість діяльності людини. Джерелом цього є:

- зовнішня мотивація, що виникає під впливом і тиском зовнішніх імпульсів: вимог, наказів, примусів; ця мотивація заснована на заохоченнях, покараннях та інших видах стимуляції, які або спрямовують, або гальмують поведінку людини. У разі зовнішньої мотивації чинники, що регулюють поведінку, не залежать від внутрішнього «я» особистості;

- внутрішня мотивація, що виникає, «зароджується» під впливом внутрішнього дискомфорту; діяльність особистості організовується за власною ініціативою. Ця мотивація сприяє одержанню задоволення від роботи, викликає інтерес, радісне збудження, підвищує самоповагу особистості [3].

На нашу думку, важливим фактором у формуванні внутрішньої мотивації на кожному етапі уроку є:

- початок уроку (вступна мотивація) – наукова мотивація - зв'язок із майбутніми і попередніми знаннями; побутова мотивація - де в житті застосовують ці знання;

- середина уроку (поточна мотивація) – етап підкріплення і посилення мотивації, а саме: усвідомлення й розуміння, якими способами учень діє, уміє оцінювати, порівнювати, отримувати задоволення від процесу навчання;

- кінець уроку (заклучна мотивація) – етап завершення роботи (мотивація перспективи, кінцевого результату, засвоєння знань і вмінь).

Учні із зовнішньою мотивацією, як правило, не отримують задоволення від подолання труднощів під час розв'язування задач. Вони при нагоді вибирають найпростіші завдання і розв'язують лише те, що необхідно для отримання певної оцінки.

Внутрішня мотивація, має як правило, стійкий характер і безпосередньо міститься в матеріалі, що вивчається. Для посилення внутрішньої мотивації учитель мусить певним чином опрацювати матеріал, зробити його цікавим, взаємопов'язаним, орієнтованим на досягнення певних навчальних цілей і засвоєння конкретних дій. Для цього навчальний матеріал потрібно структурувати, він має бути доступним і зрозумілим для учня, а його засвоєння – свідомим.

Внутрішня і зовнішня мотивація – це дві сторони одного процесу, що поєднують навчання і його цілі. Виділити серед них кращу неможливо, протиставляти їх, також неправильно, кожна має право на існування. Роль учителя при цьому – спрямовувати обидві мотивації на формування позитивного ставлення до школи і до навчання кожного учня. І лише позитивна мотивація навчання є одним із напрямків особистісної орієнтації освіти і забезпечує зростання нового, творчого покоління громадян нашої держави.

Під мотивом навчальної діяльності розуміються всі фактори, що обумовлюють прояв навчальної активності: потреби, цілі, установки, почуття обов'язку, інтереси і т.п. До мотивів першого аспекту відносяться:

психологи. Мотиваційна динаміка залежить не тільки від рівня підготовки та ентузіазму учнів, але і від індивідуальних особливостей, рівня компетентності вчителя. До факторів, які збуджують, активізують діяльність особистості, можна віднести мотивацію, мотиви, потреби, бажання, інтереси, цілі, наміри та інше. Як окремі, так і групи факторів постійно змінюються під впливом різних обставин. Особливу плінність факторів діяльності особистості можна простежити у підлітковому віці. В основі мотивації лежать, як кажуть психологи, потреби й інтереси особистості і відноситься вона до числа найбільш актуальних і складних проблем сучасної психопедагогіки [5].

У психолого-педагогічних дослідженнях чітко виділяється поділ мотивації на дві протилежні категорії: внутрішні і зовнішні. Основною формою внутрішньої мотивації є інтерес, допитливість, цікавість, необхідність знати більше. У цьому випадку говорять, що мотивація виходить від привабливості переслідуваної мети. Зовнішня мотивація виходить від зовнішнього джерела. Якщо учень вчить добре, тому що він бажає бути першим у класі, або з боязні, що засмутить батьків, то говорять, що навчання мотивовано зовні.

Численні педагогічні джерела та наші дослідження вказують на те, що мотивація не є безмежною, а саме:

1) зростання досягнень відбувається пропорційно інтенсивності мотивації тільки до певного моменту, а потім настає застій або навіть регресія;

2) момент коли настає занепад (застій або регресія) залежить від складності завдання. Інтенсивність мотивації, при якій настає занепад, називається оптимумом мотивації, а після нього починається критична зона інтенсивності мотивації. Інтенсивність мотивації до цього моменту називається допустимою зоною мотивації;

3) у випадку простих завдань критична зона з'являється на більш високому рівні, а при важких і складних завданнях - на більш низькому рівні.

Очевидно, що при легких завданнях надлишкова мотивація не викликає порушень поведінки, вона виникає при виконанні важких завдань. Тому, при застосуванні мотивації в навчальному процесі з математики необхідно врахувати: а) початковий рівень мотивації учнів; б) оптимально-можливий рівень мотивації учнів для заданої теми, розділу і т.д.; в) вікові особливості учнів; г) індивідуальні і загальні інтереси учнів; е) вплив оточуючих на учня (сім'я, друзі, однокласники і т.д.)

Підвищення інтересу до математики залежить, більшою мірою, від того, наскільки вміло побудована навчальна діяльність. Важлива роль для вирішення цих завдань відводиться новим сучасним технологіям навчання (інтерактивні, інформаційно-комунікаційні, проектні і т.д.). У процесі навчання математики в арсенал прийомів і методів людського мислення природним чином традиційно включаються індукція і дедукція, узагальнення і конкретизація, аналіз і синтез, класифікація і систематизація, абстрагування і аналогія. Об'єкти математичних умовиводів і правила їх конструювання розкривають механізм логічних побудов, виробляють вміння формулювати, обґрунтовувати і доводити судження, тим самим розвивати мислення. Математика, в цьому напрямі, володіє величезними можливостями для розумового розвитку учнів.

Принцип мотиваційного забезпечення навчального процесу, на нашу думку, має неабияке значення в процесі викладання математики, особливо тепер, коли кількість годин на викладання математики зменшилася. Доцільно відмітити, що більшість методик, що забезпечують індивідуалізацію,

Проблеми сучасного педагогічного образования.

Сер.: Педагогика и психология

- теоретичне обґрунтування основних ідей і положень досліджуваної проблеми, розробка ОКХ та ОПП впровадження у професійну управлінську підготовку майбутніх менеджерів КС;

- розробка авторських факультативних міжпредметних курсів: „Бренд - менеджмент в соціокультурній сфері“, „Топ – менеджмент в соціокультурній сфері“, „Коучінг - менеджмент в соціокультурній сфері“, „Рейнжинг в соціокультурній сфері“, „Програма наскрізної практичної підготовки майбутніх менеджерів КС“;

- здійснення науково - методичного керівництва експериментальною роботою та моніторингу за її проведенням на всіх стадіях формування професійної компетентності майбутніх менеджерів КС;

- теоретичне обґрунтування професійного становлення майбутніх менеджерів КС, розгляді цілісного психолого-педагогічного процесу крізь призму їх гуманізації, актуалізації аспектів професійної компетентності майбутніх менеджерів КС;

- впровадження наукових результатів дослідження в зміст матеріалів освітніх стандартів з менеджменту КС як складової процесу модернізації вищої освіти конкретизує особистий внесок дисертанта в актуалізацію проблеми професійної компетентності менеджерів КС та необхідності дотримання її норм.

Основні теоретичні та практичні аспекти дослідження висвітлювались на науково-практичних конференціях різних рівнів :міжнародних: „Вища освіта України в контексті інтеграції до європейського освітнього простору“ (Київ, 2009), „Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології“ (Тернопіль, 2009; Рівне, 2010; Переяслав-Хмельницький, 2011), „Сучасні тенденції розвитку технологічної та професійної освіти в Україні в контексті європейської інтеграції“ (Умань, 2010), „Сучасне та майбутнє в тенденціях підготовки студентів ВНЗ“; Професіоналізм учителя в інформаційному суспільстві: проблеми формування і вдосконалення (Чехія, Прага 2013), Підготовка конкурентоспроможного фахівця як мета сучасної освіти (Чехія, Прага 2013),

всеукраїнських: „Освітня галузь „Технологія“: реалії та перспективи“ (Київ, 2010), „Роль національної рамки кваліфікації у забезпеченні якості підготовки фахівців з вищою освітою“ (Київ, 2011);

регіональних: „Менеджмент якості освіти і новітні технології навчання в контексті до Європейського освітнього простору“ (Київ, 2010);

звітних: засіданнях відділу педагогіки та психології Інституту вищої освіти НАПН України, Інституту професійно-технічної освіти НАПН України.

Основні положення і результати нашого дисертаційного дослідження з впроваджені: у Київському національному університеті культури і мистецтв (акт впровадження №311 від 1 березня 2011 р.), Національній академії керівних кадрів культури та мистецтва (акт №33 від 11 травня 2011р.), Національному педагогічному університеті ім. М. П. Драгоманова (довідка 06/11 від 5. лютого. 2011 р.), Департаменті вищої освіти Міністерства освіти і науки України (довідка №41-23/449 від 22. лютого 2011 р.), Інституті інноваційних технологій Міністерства освіти і науки України (довідка №14/18-516 від 22. лютого 2011 р.), Національному університеті харчових технологій (акт впровадження №03/14/05 від 4 липня 2014р.). Протягом усього періоду науково-експериментальної роботи автором апробовані і практично реалізовані

розроблені положення та рекомендації викладацької та методичної діяльності, а також організація позааудиторної роботи зі студентами університетів економіко-гуманітарного профілю м. Києва.

Експериментальний етап дослідження проводився у 2009-2011 навчальних роках, в ньому безпосередньо були задіяні студенти освітньо-кваліфікаційного рівня, магістр) „Київського національного університету культури та мистецтв, Національної Академії керівних кадрів культури та мистецтв, Київського національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова, Полтавського державного педагогічного університету ім. В. Г. Короленко загальною кількістю 520 осіб. Наскрізна практична підготовка є наочним процесом навчання, який демонструє різні сторони професійної діяльності; сприяє ознайомленню студентів з комерційною (підприємницькою) діяльністю, підводить студентів до необхідності глибокого вивчення всіх навчальних дисциплін, формування складових професійної управлінської компетентності безпомилкових дій, сприяє тренінгу порівняльного аналізу управлінських ситуацій.

Формування професійної компетентності сприяє постійному самовдосконаленню, самоосвіті, самовихованню студентів. Під час всього циклу формування управлінської компетентності студенти збагачують знання про суміжні професії, без яких неможливо опанувати всім арсеналом форм і засобів управлінської діяльності, ознайомлюються з феноменом підприємництва, що спонукає до усвідомлення потреб нових знань, до постійного удосконалення своєї професійної майстерності, продовження після одержання освітньо-кваліфікаційного рівня „бакалавр з менеджменту “ освіти в університеті за освітньо-кваліфікаційним рівнем „магістр з менеджменту СКС “. Система позааудиторної роботи спрямована на завдання розширення професійного кругозору студентів, розвиток професійних інтересів, у тому числі й управлінських, розвиток творчих здібностей. Такий підхід дає можливість максимально наблизити підготовку фахівців до реальної професійної діяльності, підготувати до складної роботи управління колективом, усунути виробничі конфлікти, налагодити ділові стосунки з партнерами, покращити культури мовного спілкування, виховувати почуття відповідальності за результати своєї підприємницької діяльності.

Висновок. Проведені дослідження й одержані результати дають змогу зробити такі висновки й узагальнення. Вивчення аналізу проблеми дослідження та результатів констатуючого експерименту дало можливість розробити концептуальну модель формування професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС. Розробка концептуальної моделі надала можливість розробити та експериментально перевірити та апробувати систему формування професійної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної сфери визначити її результативність у професійній діяльності, студійного навчання її використанням майстер-класів практичних, тренінгів. Експериментально перевірено ефективність і впроваджено у навчально - виховний процес вищих навчальних закладів авторських спеціальних факультативних міжпредметних курсів „ Бренд - менеджмент в соціокультурній сфері“, „Топ – менеджмент у соціокультурній сфері“, „Коучінг - менеджмент соціокультурній сфері“, „Рейнжиніринг у соціокультурній сфері“, „Програма наскрізної практичної підготовки менеджерів СКС“.

пізнавальний інтерес, мотив підготовки до професійної діяльності, мотив досягнення успіху і особистого самоствердження. Крім того, дослідження у цій сфері дають підставу зробити висновок про те, що учень, який не усвідомив і не зрозумів мети навчання, як своєї власної, що не володіє засобами самостійної пізнавальної діяльності, не може успішно навчатися. Знання не можна перекласти механічно з однієї голови в іншу, це не є предмет, який можна переставити. Це є результат спілкування, який визначений не лише діяльністю вчителя, але і в такій же мірі діяльністю учня та їх взаємовідношенням. Отже, щоб домогтися гарних успіхів у навчанні школярів, необхідно зробити навчання бажаним процесом. Враховуючи зазначене вище, сучасна школа покликана забезпечити необхідні умови як для розвитку особистості учня, так і для розвитку мотивації навчання.

Загальні питання мотивації в навчальному процесі були розроблені в працях багатьох дослідників. Науковому вивченню причин активності людини поклали початок ще великі мислителі давнини - Аристотель, Демокріт, Платон. Аристотель вважав, що будь-який вольовий рух і емоційний стан, що визначає активність людини, має природні підстави. Він говорив, що “все, що люди роблять, вони роблять за таких семи причин: випадково, згідно з вимогами природи, з примусу, за звичкою, під впливом розумів, гніву і пристрасті” [1, с. 138-150].

Сократ писав про те, що кожній людині властиві потреби, бажання, прагнення. При цьому головне полягає в тому, яке місце вони займають у його житті.

На думку С.Л. Рубінштейна, «мислення, як і будь-яка діяльність людини, завжди виходить з якихось спонукань: де їх немає, немає і діяльності, яку вони могли б викликати» [4, с. 15].

Відомий психолог Б.Ф. Ломов, вважав, що «проблема мотивації і мотивів поведінки та діяльності - одна з головних у психології. Звідки беруться і як виникають мотиви і цілі індивідуальної діяльності? Що вони собою представляють? Вирішення цих питань має величезне значення не тільки для розвитку теорії психології, але і для вирішення багатьох практичних завдань» [2, с. 205].

Нагадаємо, що вперше слово «мотивація» вжив німецький філософ Артур Шопенгауер у статті “Чотири принципи достатньої причини” [6]. Потім цей термін міцно увійшов у психологічне використання для пояснення причин поведінки людини і тварин. У ХХ столітті в «західній» психології з'являються теорії мотивації, що відносяться тільки до людини.

На нашу думку, найбільш повним є розуміння мотивації в, так званій, діяльнісній теорії навчання Д.Б. Ельконіна, В.В. Давидова. На їхню думку, мотивація є або внутрішньою, або зовнішньою, залежно від ставлення особи до процесу отримання знань. Ретельна діагностика поля мотивованої навчальної діяльності кожного конкретного учня дає можливість педагогу створити сприятливі умови для формування і закріплення позитивної мотивації навчання. Необхідно пам'ятати, що мотиваційна сфера формується, насамперед, самою особистістю і важко піддається змінам та впливу ззовні. Вона визначає в достатній мірі і якість навчального процесу.

Вчителі-практики доводять, що досягнення високих результатів навчання відбувається тоді, коли забезпечується узгодженість між діяльністю педагога і учня, тобто коли цілеспрямовані зусилля вчителя збігаються з власними зусиллями, мотивами учня у навчанні. Це підтверджують і дослідники –

цінність суспільства, а основною метою освіти є розвиток особистості, для якої математика має чималі можливості. Тому завдання вивчення математики в школі – сприяти інтелектуальному розвитку учнів, забезпечити базову підготовку та рівень знань, необхідних їм для життя, навчити їх бути активними у прийнятті науково-обґрунтованих рішень, підготувати до праці, самостійної діяльності.

Зростання вимог до якості підготовки фахівців вимагає пошуку нових підходів та резервів щодо отримання необхідної суми знань на різних рівнях отримання освіти. Складовими цього успіху є мотиви і мотивація. Аналіз досліджень підтверджує, що у суспільстві в різні періоди переважають ті чи інші мотиви навчання, які з розвитком суспільства змінюються. У сучасних умовах провідною мотивацією навчання стають особисті мотиви, а саме: високий рівень інформатизації суспільства, що вимагає володіння інформаційними комп'ютерними технологіями: надзвичайно велика кількість інформації, що вимагає вміння працювати у сфері інформатизації; професійна компетентність; саморозвиток; самореалізація та інші. Однак, переорієнтація педагогічної теорії і практики на нові мотиви частково відстає. Загалом, підвищення якості математичної освіти через формування мотивів навчальної діяльності учнів – одна з найбільш актуальних фундаментальних сучасних проблем загальноосвітньої школи, яка потребує ефективного розв'язання. Такий підхід і визначив актуальність та необхідність розгляду цієї проблеми.

Формулювання мети статті – дослідити доцільність і необхідність формування мотиваційного комплексу в учнів загальноосвітніх навчальних закладів як один із шляхів підвищення якості знань особистості високотехнологічного і інформаційного суспільства та вказати, яку роль у розв'язанні цієї проблеми вирішує вчитель.

Виклад основного матеріалу статті. Людина будь-якого віку не буде успішно навчатись, якщо вона не знає або не бачить справжніх мотивів до такої діяльності. І це особливо яскраво можна прослідкувати в учнівському колективі. Адже, в процесі навчальної діяльності педагог має особистості відірваність навчання від практичної діяльності і цим сформувати в учнів справжній мотив до навчання не лише в загальноосвітньому навчальному закладі, але й у процесі отримання освіти з метою підготовки висококваліфікованого фахівця.

Не зайвим буде згадати, що на сучасному етапі розвитку суспільства обсяг знань, який людина може засвоїти в період отримання шкільної освіти, природно обмежений. Сучасний стан науки і техніки, динамічний соціальний прогрес, збільшення обсягу нової інформації різко скорочують частку знань, які одержує людина в період шкільної освіти по відношенню до інформації, необхідної їй для повноцінної діяльності в суспільстві, що постійно змінюється.

Аналіз психолого-педагогічної літератури за останніх п'ятдесят років дає підставу зробити висновок, що мотивація, мотиви і стимули у навчальній діяльності школярів довгий час перебували як би на периферії педагогічних досліджень. Велику допомогу в розробці цієї проблеми зробили психологи. Однак, з кінця 70-х рр. в педагогічній теорії стала все більше усвідомлюватись необхідність постановки та вирішення завдань мотивації загалом і предметної, зокрема. Предметна мотивація навчання математики складається з різноманітних взаємопов'язаних між собою чинників. Найбільш важливими є

Соціально-економічні зміни в суспільстві зумовлюють необхідність переходу до ринкових відносин, приватної власності, комерційних структур, інтеграції виробництва, що суттєво впливає на вимоги професійної підготовки фахівців.. Проведений теоретичний аналіз дав змогу виявити особливості підготовки фахівців для роботи в закладах та установах соціокультурної сфери в умовах ринкової економіки, мобільності попиту, специфіки і особливостей підприємницької діяльності. Здійснено проблемно - генетичний аналіз розвитку професійної компетентності менеджерів СКС.

Теоретичне значення одержаних результатів полягає у тому, що: обґрунтовано положення про необхідність спеціально організованої навчально-виховної роботи з підготовки студентів вищих навчальних закладів з менеджменту соціокультурної сфери на рівні професійно визначених повноважень; уточнено суть понять „професійна компетентність майбутніх менеджерів СКС”, „наскрізна практична підготовка майбутніх менеджерів СКС. Визначено й обґрунтовано складові, зміст і структуру професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС в контексті модернізації вищої освіти. Визначено стан професійної підготовки менеджерів соціокультурної сфери у системі вищої освіти та на етапі їх професійного становлення. Теоретично обґрунтовано зміст самостійної роботи студентів з менеджменту соціокультурної діяльності в контексті формування професійної компетентності.

Зміст управлінської підготовки студентів вищих навчальних закладів постає як нове динамічне утворення, обсяг і глибина якого визначаються індивідуальними особливостями як тих, хто управляє, так і тих, ким керують, тобто суб'єктивним фактором, тому важливого значення набуває професійна підготовка керівника будь-якого управлінського підрозділу. Розроблено методику діагностики рівнів сформованості професійної компетентності майбутніх менеджерів соціокультурної сфери. Доведено, що складові професійної управлінської компетентності фахівців для роботи в закладах та установах соціокультурної сфери мають таку структуру: використання знань сучасної теорії управлінської діяльності; аналіз стандартної управлінської ситуації; алгоритмізація своєї управлінської діяльності і передбачення її наслідків; вироблення рішень у нестандартних ситуаціях в роботі; встановлення ділових стосунків; додання комунікативних бар'єрів; підтримка стилю та іміджу поведінки.

Виявлено психолого-педагогічні основи підвищення ефективності підготовки педагогічних кадрів з формування професійної компетентності у майбутніх менеджерів СКС. Апробація системи в умовах формуального експерименту дослідження дозволила узагальнити вивчений матеріал і запровадити його у практику професійної управлінської підготовки майбутніх менеджерів СКС, що знайшло своє відображення у методичних розробках і рекомендаціях, поданих у додатках. Практичний матеріал є корисним у закладах післядипломної освіти для вдосконалення підготовки менеджерів СКС.

Потребують подальшого вивчення питання наступності у розвитку професійної компетентності від допрофесійного через професійний етапи і на стадії самостійної професійної діяльності менеджерів СКС (постпрофесійна); вивчення зв'язків професійної компетентності з іншими метаіндивідуальними характеристиками професійності менеджерів СКС; визначення критеріїв

оцінювання діяльності менеджерів СКС на засадах професійної компетентності тощо. Проведене дослідження не висчерпує всіх аспектів розглянутої проблеми. Перспективним є дослідження психолого-педагогічної природи професійної компетентності майбутніх менеджерів СКС, здійснення пошуку ефективних форм підвищення кваліфікації та перепідготовки управлінських кадрів в соціокультурній сфері, дослідження проблеми наступності професійної підготовки майбутніх менеджерів СКС в контексті модернізації ВО в умовах запровадження національної рамки кваліфікацій, обґрунтуванні професійної підготовки майбутніх менеджерів СКС за різними профілями та спеціалізаціями на рівні освітніх стандартів неперервної вищої освіти.

Література:

1. Локишин В. С. Психолого-педагогічні аспекти дистанційного навчання у вищому навчальному закладі / М.Б.Євтух, О.І.Скнар, В. С. Локишин // *Теоретичні питання культури, освіти та виховання*. Зб.наук.праць – К.: Вид. центр КНЛУ, НМАУ, 2004. – Вип. 26. – С. 127–130.

2. Локишин В. С. Психолого-педагогічні засади підготовки фахівців з управління у соціокультурній сфері з урахуванням європейських стандартів / М.Б.Євтух, В. С. Локишин // *Теоретичні питання культури, освіти та виховання*. Зб.наук.праць – К.: Видав. центр КНЛУ, НМАУ, 2005. – Вип. 29. – С. 240–243.

3. Локишин В. С. Психолого-педагогічні засади підготовки менеджерів соціокультурної сфери в контексті управлінської еліти / В. С. Локишин // *Теоретичні питання культури, освіти та виховання*. – К.: Видав. центр КНЛУ, НМАУ, 2010. – № 41. – С. 135–139.

4. Євтух М. Б. Технологія інноваційної педагогічної освіти / Микола Євтух, Андрій Нісімчук; Ін-т пед. технологій. — Луцьк: Твердиня, 2011. — 453 с.

5. Скнар О. І. Психолого-педагогічна підготовка фахівців соціокультурної сфери в контексті Болонського процесу / О. І. Скнар // *Культура в сучасному українському суспільстві: стан та проблеми / М-во культури і туризму України, МОН України, КНУКіМ, Ін-т соціології АПНУ*. – Київ, 6–7356; черв. 2008 р. – С. 65–66.

6. Скнар О. І. Психолого-педагогічна підготовка фахівців соціокультурної сфери в контексті Болонського процесу / О. І. Скнар // *Культура в сучасному українському суспільстві: стан та проблеми / М-во культури і туризму України, МОН України, КНУКіМ, Ін-т соціології АПНУ*. – Київ, 6–7356; черв. 2008 р. – С. 65–66.

References:

1. Lokshyn V. S. Psykholoho-pedahohichni aspekty dystantsiynoho navchannya u vyshchomu navchal'nomu zakladi / M.B.Yevtukh, O.I.Sknar, V. S. Lokshyn // *Teoretychni pytannya kul'tury, osvity ta vykhovannya*. Zb.nauk.prats' – K.: Vyd. tsentr KNLU, NMAU, 2004. – Vyp. 26. – S. 127–130.

2. Lokshyn V. S. Psykholoho-pedahohichni zasady pidhotovky fakhivtsiv z upravlinnya u sotsiokul'turniy sferi z urakhuvanniam yevropeys'kykh standartiv / M.B.Yevtukh, V. S. Lokshyn // *Teoretychni pytannya kul'tury, osvity ta vykhovannya*. Zb.nauk.prats' – K.: Vydav. tsentr KNLU, NMAU, 2005. – Vyp. 29. – S. 240–243.

3. Lokshyn V. S. Psykholoho-pedahohichni zasady pidhotovky menedzheriv sotsiokul'turnoyi sfery v konteksti upravlins'koyi elity / V. S. Lokshyn // *Teoretychni pytannya kul'tury, osvity ta vykhovannya*. – K.: Vydav. tsentr KNLU, NMAU, 2010. – # 41. – S. 135–139.

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

3. Kvas O. V. Dytynotsentryzm u naukakh pro vykhovannya: istorychnyy aspekt: monohrafiya / O. V. Kvas. – Drohobych: Redaktsiyno-vydavnychyy viddil Drohobyt's'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka, 2011. – 300 s.

4. Mal'tseva O. I. Pro rol' shkoly yak providnoho instytutu sotsial'noho vykhovannya v suchasniy Ukraini // *Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka*. – 2013. – #23 (282), ch.1. – s. 64-70

5. Fitsula M. M. Pedahohika: navch. posib. /M. M. Fitsula. – 3-tye vyd., ster. – K.: Akademyvdav, 2009. – 560s.

6. Bałey S. Psychologia wychowawcza w zarysie / *Stefan Bałey*. – Lwow – Warszawa: Książnica-Atlas, 1938. – 686 s.

Педагогіка

УДК 371.14

кандидат педагогічних наук, завідувач лабораторії

методики викладання математики Салтановська Надія Іванівна

Вінницький обласний інститут післядипломної

освіти педагогічних працівників (м. Вінниця)

МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ – ШЛЯХ ДО ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЗАСВОЄННЯ ЗНАЙ

Анотація. У статті розглядаються проблеми формування мотивації в учнів з метою підвищення якості навчального процесу у загальноосвітньому навчальному закладі, звернено увагу на мотиваційну динаміку і мотиваційний комплекс учнів як систему мотивів.

Ключові слова. Мотивація, мотиви, мотиваційна динаміка, мотиваційна сфера, мотиваційний комплекс, сучасні освітні технології.

Аннотація. В статті рассматриваются проблемы формирования мотивации в учащихся с целью повышения качества учебного процесса в общеобразовательном учебном заведении, а так же обращается внимание на мотивационную динамику и мотивационный комплекс учащихся как систему мотивов.

Ключевые слова: мотивация, мотивы, мотивационная динамика, мотивационная сфера, мотивационный комплекс, современные образовательные системы.

Annotation. The article deals with the problems of pupils' motivation formation with the purpose of the development of educational proses in a general educational establishment. The attention is paid to the motivation dynamics and pupils' motivation complex as a system of motives.

Keywords: motivation, motives, motivation dynamics, motivational sphere, motivation complex, modern educational technologies.

Вступ. Проблема якості математичної освіти наразі залишається пріоритетною для кожної країни в силу великої складової підготовки з природничо-математичних дисциплін у більшості робітничих професій, пов'язаних із зростанням високотехнологічних та інформаційно-емісних виробництв, що потребує сучасного розв'язання. Особистість наразі стає

зариси» (1938). В цій книжці вчений описав поняття та складові елементи такої галузі науки як педагогічна психологія, включивши також і великий розділ про поняття школи та її функцій.

Степан Балей приділяє велику увагу психічній дозрілості дитини для навчання в школі. Нормальним віком для початку навчання він вважає 6 – 7 років, тобто тоді, коли дитина пройшла вже певний етап свого життя і має розвинутий інтелект. Шкільна програма є важливим елементом процесу навчання в школі. Вчений зазначає, що при створенні шкільної програми педагоги беруть матеріали з різних джерел і зокрема з психології. Шкільна програма, за Балеєм, мусить бути спроектована так, щоб психічні потреби були враховані в потрібній мірі і в потрібний час.

Однією з основних проблем навчання в школі Степан Балей вбачав не лише в ефективному складанні шкільної програми завдяки спільній праці педагога та психолога, а також у втомі учнів в процесі навчання. Це також є важливою темою, оскільки, за результатами багатьох досліджень, можна побачити, що втомлена людина чи то учень не здатний ефективно і в повному обсязі засвоювати інформацію, яку їм подають.

Важливими елементами в школі академік вбачав клас та вчителя. Клас, за словами вченого формується не відразу, а лише після певного часу та пройдених певних ситуацій. Балей стверджує, що класний керівник може організувати роботу класу або створити певну робочу організацію в класі, яка допомагатиме в ефективнішому засвоєнні знань. Вплив класного вчителя на клас залежатиме від того, яким чином він буде ставитися до класу як до групи.

Не менш важливим елементом в діяльності кожної школи є робота шкільного психолога, головним завданням якого є психологічна опіка над учнями. Психологічну опіку в школі може здійснювати лише вчитель, який має додаткові знання та навички в психології або ж шкільний психолог, компетентність якого також має бути доброю.

Література:

1. Верніков М. М. Академік Степан Балей / М. М. Верніков // *Збір. пр.: у 5 т., 2 кн. //* – Л., 2002. – Т. 1. – 488 с.
2. Іванова О. Школа як соціальний інститут [електронний ресурс]. – 2009, режим доступу: http://osvita.ua/school/school_today/3701/
3. Квас О. В. Дитиноцентризм у науках про виховання: історичний аспект: монографія / О. В. Квас. – Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2011. – 300 с.
4. Мальцева О. І. Про роль школи як провідного інституту соціального виховання в сучасній Україні // *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. – 2013. – №23 (282), ч.1. – с. 64-70
5. Фіцула М. М. Педагогіка: навч. посіб. /М. М. Фіцула. – 3-тє вид., стер. – К.: Академвидав, 2009. – 560с.
6. Bałey S. Psychologia wychowawcza w zarysie / *Stefan Bałey*. – Lwow – Warszawa: Książnica-Atlas, 1938. – 686 s.

References:

1. Vernikov M. M. Akademik Stepan Bałey / M. M. Vernikov // *Zibr. pr.: u 5 t., 2 kn. //* – L., 2002. – T. 1. – 488 s.
2. Ivanova O. Shkola yak sotsial'nyy instytut [elektronnyy resurs]. – 2009, rezhyim dostupu: http://osvita.ua/school/school_today/3701/

4. Yevtukh M. B. *Tekhnolohiya innovatsiynoyi pedahohichnoyi osvity / Mykola Yevtukh, Andriy Nisimchuk ; In-t ped. tekhnolohiy. — Luts'k: Tverdnyia, 2011. — 453 s.*

5. Sknar O. I. *Psykhologo-pedahohichna pidhotovka fakhivtsiv sotsiokul'turnoyi sfery v konteksti Bolons'koho protsesu / O. I. Sknar // Kul'tura v suchasnomu ukrayins'komu suspil'stvi: stan ta problemy / M-vo kul'tury i turyzmu Ukrayiny, MON Ukrayiny, KNUKiM, In-t sotsiologiyi APNU. — Kyiv, 6–7356; cherv. 2008 r. — S. 65–66.*

6. Sknar O. I. *Psykhologo-pedahohichna pidhotovka fakhivtsiv sotsiokul'turnoyi sfery v konteksti Bolons'koho protsesu / O. I. Sknar // Kul'tura v suchasnomu ukrayins'komu suspil'stvi: stan ta problemy / M-vo kul'tury i turyzmu Ukrayiny, MON Ukrayiny, KNUKiM, In-t sotsiologiyi APNU. — Kyiv, 6–7356; cherv. 2008 r. — S. 65–66.*

Педагогіка

УДК 613:371.133-057.875:613.9

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри здоров'я людини та фізичної реабілітації Міхесенко Олександр Іванович

Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка (м. Суми)

ФЕНОМЕН ЗДОРОВ'Я У СУЧАСНОМУ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ

Анотація. Стаття присвячена філософським, медико-біологічним, психолого-педагогічним та соціально-економічним аспектам здоров'я людини в сучасних умовах. Запропоновано дефініції понять “здоров'я”, “здоровий спосіб життя”, “культура здоров'я”. Розглянуто чинники, процеси і явища, які є визначальними для здоров'я людини. Окреслено шляхи вирішення оздоровчих завдань.

Ключові слова: здоров'я, чинники здоров'я, здоровий спосіб життя, культура здоров'я.

Аннотація. Стаття посвящена философским, медико-биологическим, психолого-педагогическим и социально-экономическим аспектам здоровья человека в современных условиях. Предложены дефиниции понятий “здоровье”, “здоровый образ жизни”, “культура здоровья”. Рассмотрены основные факторы, процессы и явления, определяющие здоровье человека. Намечены пути решения оздоровительных задач.

Ключевые слова: здоровье, факторы здоровья, здоровый образ жизни, культура здоровья.

Annotation. The article is devoted to philosophical, biomedical, psychological, educational, socio-economical aspects of human health in modern conditions. There are also proposed definitions of such terms as “health”, “healthy lifestyle” and “culture of health”. The main factors, processes and phenomena that determine human health are considered. The ways of solving health problems are found.

Keywords: health, health factors, healthy lifestyle, health culture.

Вступ. Здоров'я як одна з фундаментальних категорій людського буття є найважливішим пріоритетом усіх розвинених країн світу, а ставлення до здоров'я, усвідомлення його цінності вважається одним з елементів

національної культури, критерієм благополуччя суспільства. Стан здоров'я визначає не лише загальне самопочуття і встановлює межі свободи, повноти та якості життя людини, а й безпосередньо впливає на інтелект, на психіку, на суспільно-політичну поведінку, позначається на всіх напрямках і сферах життєдіяльності особистості в біологічному, психологічному, соціальному і духовному плані. Здоров'я людини є не лише особистісною, а й загальнолюдською цінністю, могутнім чинником соціально-економічного розвитку суспільства, який формує потенціал держави. Жоден життєвий проект не має цінності, якщо на шляху його реалізації людина втрачає здоров'я.

Сучасні наукові дані свідчать, що здоров'я людини є складним феноменом, який дослідники розглядають як філософську, соціальну, економічну, біологічну, медичну категорії, як ресурс, об'єкт споживання, складання капіталу, як індивідуальну і суспільну цінність, динамічне явище системного характеру, що постійно взаємодіє з довкіллям, яке, у свою чергу, постійно змінюється. У сучасних філософських, психолого-педагогічних, медико-біологічних, валеологічних дослідженнях здоров'я розглядається і як стан, і як процес, і як здатність [1; 2; 3; 5; 6; 8; 10]. Деякі науковці функціональне здоров'я розглядають як соціальне поняття, що характеризує здатність людини виконувати соціальні ролі та обов'язки [7].

Формулювання мети статті та завдань. Метою статті є аналіз різних поглядів і підходів до феномену здоров'я людини та визначення найбільш перспективних напрямів покращення здоров'я людини у сучасних умовах. Основні завдання дослідження: розкрити сутність здоров'я, сформулювати дефініцію поняття “здоров'я”, обґрунтувати його змістове наповнення; визначити основні чинники здоров'я й окреслити шляхи вирішення оздоровчих завдань.

Виклад основного матеріалу статті. Успішність оздоровлення організму людини значною мірою залежить від розуміння сутності здоров'я, чинників і процесів, які формують цей стан. Конкретизація сутності індивідуального здоров'я є однією з найголовніших методологічних проблем, вирішення якої дозволить наблизитися до розв'язання питання про шляхи та можливості практики оздоровлення організму людини. Однак аналіз такого складного, інтегративного, всеохоплюючого поняття, як поняття “здоров'я” становить певні труднощі, оскільки в ньому синкретично поєднуються абсолютно різноманітні площини, смисли, дискурси, аспекти буття [8].

У науковому обігу існує широкий спектр тлумачень, автори яких використовують найрізноманітніші критерії, що, на їх думку, характеризують сутність здоров'я. Однак більшість дефініцій не можна визнати такими, що достатньо повно відображають процеси та явища, які відбуваються в організмі людини та її житті в результаті взаємодії з природою, соціальним оточенням та іншими чинниками, які визначають життєдіяльність і зумовлюють здоров'я людини.

У живому організмі безперервно відбуваються синтез і розпад речовин, атомний склад тіла постійно оновлюється. Ці процеси, перебуваючи в стані відносної рівноваги, забезпечують життєві функції та відновлення енергетичних і структурних ресурсів організму. Раніше будь-яке хронічне захворювання розглядалося як стійке утворення, здатне змінювати стан організму лише в один бік – у бік погіршення. Утім практика спростувала такий підхід. Сучасний погляд свідчить, що патологію слід розглядати як

науки як педагогічна психологія. Принципи педагогічної психології мають за основу врахування індивідуальності дитини при її вихованні. Вчений зазначає, що до таких принципів також належить і теза про пристосування навчальної програми до психічних властивостей дитини. В такому випадку вчитель повинен детальніше дізнатися про психіку дитини, її можливості та зацікавлення. Вчитель може дізнаватися про учнів більше завдяки вивченню їхньої поведінки або проводити додаткові психологічні дослідження з ними. Проте, оскільки вчителі зайняті процесом підготовки до занять та й вони не мають спеціальних знань та умінь з психології, тому вчений наголошує на необхідності та важливості психологічної опіки над учнем.

Психологічна опіка, за словами Балея, передбачає можливість детальнішого пізнання психічної індивідуальності учня, що в результаті дало змогу пристосувати процесу навчання в школі до індивідуальних можливостей та характеристик певного учня. Це дозволило б і підібрати інтенсивність та завантаженість навчання. Психічна індивідуальність учня не обмежується лише його здатністю до навчання, вона також включає прагнення, вподобання та ідеали учня. Балея наголошує, що в школі важливим є не лише вдосконалення інтелектуальної сторони учня або підвищення його розумових здібностей, не менш важливим є також виховання в учні повноцінної особистості та корисного члена суспільства. Отже, під психологічною опікою Балея розуміє діяння щодо поставлення діагнозу певної особистості учня і пристосування такої діагностики в рамки шкільного життя [6, с. 630]. Такого роду належить не лише до психологічної сфери, а і до педагогічної, оскільки таким чином вчитель дізнається як краще виховати учня. В даному випадку педагогіка є тісно пов'язана з психологією і взаємодоповнюють одна одну.

Психологічну опіку в школі може здійснювати лише вчитель, який має додаткові знання та навички в психології або ж шкільний психолог, компетентність якого також має бути доброю. Шкільний психолог є важливим елементом в кожній школі. Вчений наголошує, що він повинен не лише займатися теоретичною працею в школі, а й практичною. За словами Балея завданнями шкільного психолога може бути: встановлення причини важкості певного учня при вивченні певного предмету, дослідження дефектів його інтелекту, пам'яті або уяви, дослідження зацікавлень учня в певному предметі і т.д. Шкільному психологу також слід спостерігати за учнями, за їх поведінкою на перервах та під час уроків та робити певні замітки щодо діяльності психіки учнів під час різних ситуацій.

Висновки. Школа є однією з основних ланок в системі виховання дітей. Вона являється координатором процесу виховання дітей між батьками та громадськістю. Основне завдання школи полягає у повноцінному формуванні людської особистості, у наданні знань, необхідних для її розвитку та подальшого життя та у вихованні фізично та психічно здорової людини. Школа певним чином і виступає як один з головних елементів соціалізації дитини. Вона «забирає» дітей від батьків, на певний період часу, у клас – свого роду маленьке суспільство, в якому дитина вчиться взаємодіяти з іншими учнями або ж елементами цього маленького суспільства.

Концепцію школи як інституту виховання і розвитку досліджував і відомий український та польський вчений Степан Балея, який здобув відмінну освіту, спочатку філософську, потім психологічну, а згодом і педагогічну. Концепцію школи як інституції виховання вчений виклав у праці: «Психологія виховавча в

викаже, бо в них вже працює групова консолідація. В результаті такої консолідації можна стверджувати, що клас стає суспільною групою оскільки він вже набирає певні риси, характерні такій групі.

В цьому контексті Степан Балеї вживає термін «духа класу», який він описує як: «Проявами духа класу (об'єктивного і суб'єктивного) буде перш за все певні звичаї та традиції в класі, певні спільні вирази та звороти, певні деталі одягання (видумані самим класом), різного роду манери та моди у класі» [6, с. 601]. Також класи стараються виробити певний етос або звичай, відмінний від інших класів у школі. В класі зазвичай існує певна атмосфера праці, яка змушує певних учнів до покращення своїх результатів, таким чином полегшуючи йому навчання. За словами вченого дух класу є складовою частиною духа школи. Клас проходить через певні пережиття також разом, наприклад, коли учні разом сміються з дотепу вчителя. Під час гри можна побачити також такі спільні риси як ентузіазм або цікавість. Солідарність класу можна побачити також у випадку втечі класу з уроку або його бунт. В такому випадку задіяний цілий клас або його певна частина. В класі також можуть сформуватися дві групи, які будуть єднатися навколо певної думки або принципів. Наприклад, одна частина класу втікає з уроку, а інша залишається. Такі групи в класі можуть нерідко бути в антагонізмі одна до одної.

Степан Балеї наводить три методи дослідження соціо-психологічних характеристики шкільного класу:

1. Індивідуальна детальна характеристика кожного з учнів;
2. Характеристика певних психічних властивостей кожного учня в взаємовідносинах до всіх інших членів групи або класу;
3. Характеристика класу та його життя.

Важливим елементом у дослідженні шкільного класу є поведінка учнів під час перерви та уроків, у що може входити: взаємодопомога учнів при відповідях на уроці, солідарність класу в обороні учня, проти якого вчитель висуває певні претензії, утворення певних груп учнів в сталому складі під час перерв, спільний вихід зі школи після уроків і т.д. Одним із методів дослідження класу за Балеєм є відповіді учнів на питання стосовно життя у класі або написання певної роботи на дану тему.

Важливим методом отримання корисної інформації про психологічну характеристику учня є анкетування. Також даний метод можна використовувати і для досягнення певних дидактичних ефектів. Степан Балеї описував цей метод так: «Думка піддавати учнів в школі масовим опитуванням, щоб отримати в такий спосіб матеріал для розв'язання різних проблем, особливо дидактичних, цілком не нова...» [1, с. 169]. На думку Балея такий тип психологічного дослідження є ефективним, оскільки він ознайомлює учня з певними психологічними проблемами та вчить його спостерігати за психологічним світом. Степан Балеї неодноразово наголошував на важливості та необхідності вивчення психології в школах та гімназіях. Вчений зазначає, що під час спостереження вчитель повинен не лише дивитися на поведінку учня чи досліджувати лише його психіку, він повинен також спостерігати і за навколишнім середовищем, оскільки саме воно є першопричиною більшості проявів поведінки учня.

Важливим елементом в діяльності кожної школи є робота шкільного психолога, головним завданням якого є психологічна опіка над учнями. Степан Балеї вважає, що психологічна опіка, як термін, походить від такої сфери

Проблеми сучасного педагогічного образования.

Сер.: Педагогика и психология

процес, напрямок розвитку якого можливий як в один, так і в інший бік [1; 2]. Отже, здоров'я не є постійним і незмінним, це динамічний стан життєдіяльності людини, який характеризується здатністю організму до саморегуляції та самовідновлення.

Організм утворюється завдяки взаємозв'язкам своїх частин. Злагоджена взаємодія елементів організму є першою та головною умовою життя і здоров'я. Будь-яка неузгодженість процесів, що відбуваються в клітині, призводить до порушення гомеостазу і, зрештою, до руйнування клітини як єдиного цілого. Для вирішення оздоровчих завдань найбільш ефективним є холистичний (цілісний) підхід [9]. Отже, здоров'я – це не тільки відсутність зовнішніх проявів хвороби, а й стан внутрішньої і зовнішньої гармонії, коли структура організму безконфліктна та функціонує в оптимальному режимі. Нормальне функціонування організму передбачає підтримання гомеостазу, самозбереження та самовдосконалення соматичного і психічного статусу за оптимальної та гармонійної взаємодії всіх клітин, органів і систем фізичного тіла.

Згідно з холистичним підходом організм людини є частиною Природи, перебуваючи в тісному взаємозв'язку з кліматичними, метеорологічними, біоритмологічними та іншими природними факторами. Різноманітні природні фактори справляють потужний вплив не лише на фізичний, а й на психічний стан людини. Ще І.М. Сеченов зазначав, що життєдіяльність організму неможлива без довкілля, яке забезпечує його існування, і тому наукове визначення організму слід формулювати з урахуванням ролі середовища [12]. Таким чином, здоров'я визначається адекватним і гармонійним інформаційним, енергетичним, речовинним обміном між організмом людини і природою (довкіллям).

Провести чітку межу між критеріями “норма” і “патологія” практично неможливо. Між здоров'ям і хворобою існує ціла низка проміжних станів, які визначаються рівнем зниження (підвищення) функціонального потенціалу організму та зумовлюють відповідний режим життєдіяльності, близький до здоров'я чи до хвороби. Такий стан не можна назвати ні здоров'ям, ні хворобою, тому він дістав назву “третій стан” – перехідний між здоров'ям і хворобою [2]. Розглядаючи здоров'я як атрибут кожної живої людини, як явище динамічне, М.М. Амосов поставив питання про кількісне вимірювання фізичного здоров'я і запропонував поняття “кількість здоров'я”, яка визначається сумою “резервних потужностей” клітин, органів і головних функціональних систем організму [1]. Отже, йдеться про *можливості резервно-компенсаторних механізмів організму*.

Будь-які життєві прояви людини як біосистеми тісно взаємопов'язані зі станом внутрішньої екології (ендоекології) від якого залежить нормальний перебіг фізіологічних процесів. Поступове забруднення внутрішнього середовища організму призводить до розладу його функціонального стану, погіршення якості життя людини і навіть інвалідності. З погляду оздоровчої практики загальновідомий вислів “Чистота – запорука здоров'я” слід розглядати значно ширше, ніж дотримання звичайних правил гігієни: будь-яка затримка в організмі відходів, шлаків, токсинів ускладнює його роботу [10]. Звідси висновок: *важливим чинником і ознакою здоров'я є ступінь забрудненості організму*.

Побудова цілісної моделі здоров'я вимагає врахування біопсихосоціальної природи людини, яка представляє її як складну відкриту систему, здатну до саморегуляції, включає не лише клітини та органи, а й сім'ю, суспільство в цілому. Здоров'я є не тільки складною медико-біологічною категорією, в ній віддзеркалюється і соціальна сутність, соціальні умови і результати життєдіяльності людини. Задоволеність життям, своїм соціальним становищем, обраною професією чи заняттям, сімейним станом визначає гармонію інформаційно-енергетичних процесів, що, у свою чергу, впливає на здоров'я [6].

Зазначене дозволяє розглядати здоров'я як результат взаємодії особистості й оточення. Соціальна складова поняття "здоров'я" характеризує можливість індивіда повноцінно виконувати свої соціальні функції, і передбачає наявність таких важливих якостей як, приміром, достатній рівень інтелектуального та фізичного розвитку, наявність творчих здібностей тощо. Отже, виконання індивідом своїх не тільки біологічних, а й соціальних функцій також може слугувати ознакою здоров'я.

Беручи до уваги зазначене, пропонуємо таке визначення: *здоров'я – це динамічний стан життєдіяльності людини, який визначається: здатністю організму до саморегуляції, підтримання гомеостазу, самозбереження та самовдосконалення соматичного і психічного статусу за оптимальної та гармонійної взаємодії всіх клітин, органів і систем фізичного тіла; адекватним і гармонійним інформаційним, енергетичним, речовинним обміном між організмом людини і природою (довкіллям), між людиною і суспільством; можливостями резервно-компенсаторних механізмів; ступенем забрудненості організму; рівнем виконання біологічних та соціальних функцій.*

Здоров'я не дається на все життя, не є постійним і незмінним – воно потребує постійної уваги. Взаємозв'язок між способом життя і здоров'ям індивіда найбільш повно відображає поняття "здоровий спосіб життя". В ньому об'єднується все, що сприяє виконанню людиною професійних, громадських та побутових функцій в оптимальних для здоров'я умовах і відображає зорієнтованість діяльності особистості в напрямі формування, збереження та зміцнення як індивідуального, так і громадського здоров'я. Таким чином, здоровий спосіб життя доцільно розглядати як сукупність зовнішніх і внутрішніх умов життєдіяльності людського організму, за яких усі органи та системи працюють ефективно, оптимально й гармонійно, а також залучення сукупності раціональних методів, що не лише сприяють зміцненню здоров'я, а й підвищують якість життя в цілому.

Здоровий спосіб життя являє собою форми та способи життєдіяльності людини, спрямовані на формування, збереження, відновлення та зміцнення здоров'я. Здоровий спосіб життя передбачає максимальну кількість біологічно і соціально доцільних форм і способів життєдіяльності, адекватних потребам і можливостям людини, які свідомо нею реалізуються і забезпечують формування, збереження й зміцнення здоров'я, здатність до продовження роду і досягнення активного довголіття.

Аналізуючи шлях організму людини від здоров'я до виникнення хронічних хвороб, можна дійти висновку, що хоча хвороби різноманітні, а їх прояви в різних людей винятково індивідуальні, але причини їх виникнення, за невеликими винятками, досить однотипні. Як показує досвід ряду держав, зупинити тенденцію до зниження рівня здоров'я населення не можна без зміни способу життя людей. Малорухливий спосіб життя, неправильне харчування,

Проблеми сучасного педагогічного образования.

Сер.: Педагогика и психология

За словами вченого шкільний клас формується не відразу, а мусить пройти певний час для його формування. Як приклад Балеї бере початковий клас, де набираються діти, кожний з яких не знає іншого, тому всі члени цього класу мають різну психіку і різний тип поведінки у певних ситуаціях. Таку групу учнів Балеї називає масою: «В такій стадії учні того самого класу є вільними предметами, які за своїм характером наближені до маси» [6, с. 591]. Клас як повноцінна шкільна група постає лише після того, як учні краще познайомляться та вивчать один одного, поспробують працювати разом для досягнення спільної мети. Вчитель-вихователь також відіграє велику роль в творенні такої групи дітей.

Балеї зазначав, що шкільні норми та приписи можуть в подальшому нормувати склад класу беручи до уваги ступінь розумового розвитку її членів. Членів класу, які не відповідають певному розумовому розвитку в класі, за словами вченого, слід віддати до спеціально створених класів для таких дітей або ж, у зовсім поганому випадку – до спеціальних закладів. «...передбачаючи елімінацію особистостей розумово відсталих з нормальних класів, завдяки створенню для них спеціальних класів або ж переказу їх спеціальним школам» [6, с. 593]. Варто зазначити, що в сучасному суспільстві школи для дітей з особливими розумовими потребами не є рідкістю і батьки таких дітей віддають їх до таких шкіл. Дані школи мають дещо відмінну систему навчання так само як і навчальну програму. Вони є орієнтовані на таких дітей. Степан Балеї також наголошує не лише на створенні окремих класів для невстигаючих або «особливих» учнів, а й класів для дітей з важкими рисами характеру. Також він наголошує на створенні класів для дітей морально занедбаних або таких яких важко провадити, навчати. Тут можуть бути певні негативні відгуки, які, за словами вченого, стосуються того, що згрупування всіх «особливих» учнів буде мати негативний ефект, бо вони не будуть мати добрих прикладів для наслідування в класі. Також негативний буде і той ефект, що здібніші учні можуть зверхньо ставитися до інших учнів, що також викличе негативні наслідки.

Не менш важливим елементом школи і класу є вчитель або вихователь. Балеї стверджує, що класний керівник може організувати роботу класу або створити певну робочу організацію в класі, яка допомагатиме в ефективнішому засвоєнні знань. Вплив класного вчителя на клас залежатиме від того, яким чином він буде ставитися до класу як до групи. «Якщо він думає про них як про певну цілісність, певну одиницю, якщо протиставляє їх іншим класам, якщо дає класу певні завдання як цілісності або одиниці, тоді він допомагає класу стати одним цілим, допомагає зміцнити групові знання» [6, с. 599]. Якщо ж вчитель буде нехтувати певним чином класом, то він побудить в них почуття солідарності між собою, але вже не разом з вчителем, а проти нього.

Єднання певної кількості дітей в один клас відбувається поступово. Як зазначає Балеї, на початку року в першому класі кожний учень, коли до нього звертаються то він відповідає «я», наприклад, я зробив, я піду і т. д. Проте вже після певного періоду часу учні здебільшого відповідають як «ми», наприклад, ми зробили, ми підемо і т. д. Дуже часто учні класу консоліднуються в єдину групу. Причиною такої консолідації стає певна думка про щось або про когось. Вчений наводить приклад, якщо хтось з учнів створив якусь проблему в школі, то всі його однокласники поважають його і таким чином консоліднуються, і коли вчитель хоче знайти винного, то здебільшого його ніхто з учнів не

педагога та психолога, а також у втомі учнів в процесі навчання. Це також є важливою темою, оскільки, за результатами багатьох досліджень, можна побачити, що втомлена людина чи то учень не здатний ефективно і в повному обсязі засвоювати інформацію, яку їм подають. Вчений наголошував, що «Втома у школі може залежати від типу шкільних занять та мати характер фізичний або психічний» [6, с. 571]. Втома людини приходить після стадії певної кризи, якій передують тривала праця розумова або фізична. Вчений зазначає, що розумову втому пов'язували з пониженням енергії в людини, яка являється більше суб'єктивним фактором аніж об'єктивним. На підтвердження даної думки Балеї писав: «Опираючись на експериментальні дослідження можна стверджувати, що розумова праця, навіть дуже інтенсивна протягом двох годин без перерви не призводить до суттєвого зменшення розумової енергії» [6, с. 572]. Вчений наводить декілька цікавих прикладів вчених, які проводили свої дослідження в школі. Один з таких прикладів показує, що найменш втомливими днями тижня є понеділок та п'ятниця [6, с. 585]. Також вчений наводить приклад іншого дослідження, за яким математика, латинська та грецька мови є найвиснажливішими науками, в той час як малювання, релігія та природа є менш виснажливими [6, с. 584]. Також вчений наводить поняття втомлюваності в школі як побічний ефект. Тут він наводить пояснення, що це є небажанням до подальшої розумової праці в даному напрямку або в даних властивостях, або ж симптомом нудьги та незацікавленості учнів.

Втому в школі також може викликати праця в групі. Вчений наголошував, що праця в групі може полегшити процес навчання, проте, беручи до уваги втому, може і погіршити його «Була попередньо мова про те, що участь в групі може полегшити працю. Проте, в певних випадках, може вона і ускладнити» [6, с. 586]. Праця в групі, за словами Балея, вимагає від певної особистості працювати в темпі, заданого групою. Деякі особистості з цим справляються, а деякі ні. Ці, що не справляються, як правило, швидко втомлюються і для них пропадає зацікавлення в навчанні, а отже і ефективність процесу падає.

Основним організаційним складником школи є клас. Клас, як інституцію в школі не оминув в своїх дослідженнях Степан Балеї. Важливими психологічними та педагогічними елементами шкільного класу, на думку вченого, є:

- Шкільні приписи та норми. Тут маються на увазі загальноприйняті норми формування класу в школі, наприклад, в класі учні повинні бути приблизно одного віку, велика різниця у віці є недопустимою. Також учні, щоб перейти в наступний клас, повинні мати певний рівень знань, закріплений у формі контрольної роботи або екзамену: «...тут маєтеся на увазі вимога, яка стосується віку або підготовки, наприклад, підставою для переходу дитини в наступний клас являється отримання свідоцтва про закінчення нижчого класу, хоча б на задовільно» [6, с. 590];
- Важливою ознакою шкільного класу є призначення керівника класу або, за словами Балея, вихователя класу, з-поміж вчительського складу. Така особа повинна дотримуватися певних приписів, проте і така особа може вносити зміни для створення ефективної та організованої групи – шкільного класу;
- Ще одною ознакою є об'єднання самих учнів в класі, завдяки «...суспільній зрілості членів класу» [6, с. 590].

Проблеми сучасного педагогічного образования.

Сер.: Педагогика и психология

емоційна невірноваженість, зайва вага, надмірне вживання ліків, шкідливі звички, несприятлива екологія тощо змушують організм дедалі частіше задіювати адаптаційно-компенсаторні механізми, витрачаючи при цьому свої життєві сили, ослаблюючи функціональний потенціал. Недотримання правил і норм здорового способу життя стає причиною забруднення внутрішнього середовища організму, що є одним з основних факторів зниження функціонального потенціалу та резервів здоров'я.

Для вирішення оздоровчих завдань найбільш ефективним є комплексний підхід, який враховує низку найрізноманітніших факторів впливу як на фізіологічні, так і психоемоційні процеси в організмі. Підтвердженням тому є результати численних досліджень, які наводить В.М. Платонов, згідно яких розподіл окремих чинників способу життя та деяких інших причин за ступенем впливу на захворюваність і тривалість життя населення є приблизно таким: харчування – 25%, куріння – 25%, рухова активність – 22%, надмірне вживання алкоголю – 10%, інфекційні захворювання – 7%, вплив токсичних речовин, необгрунтоване й надмірне вживання медикаментів – 6%, венеричні захворювання – 2,5%, дорожній травматизм – 1,5%, вогнепальна зброя – 1% [11].

Згідно з наведеними даними найпотужнішими чинниками здоров'я є правильне харчування, відсутність шкідливих звичок та рухова активність, сумарна частка яких становить близько 82% від загальної їх кількості. Утім, на нашу думку, зазначені результати залишають поле для дискусії, оскільки охоплюють і характеризують далеко не всі найвпливовіші чинники здоров'я. Наприклад, вони не враховують такі важливі складники здоров'я як психоемоційна активність, екологічний стан внутрішнього середовища організму (ендоекологія), біоритмологічні фактори та інші резерви (ресурси) організму людини, наявність чи відсутність яких суттєво впливає на здоров'я.

За нинішніх умов здоров'я людини давно вже вийшло за межі компетенції медицини і значною мірою залежить від соціального ладу в державі та у світі в цілому: від сільського господарства, інформаційного поля, рівня екології виробництва, способів утилізації відходів і ступеня екологічної чистоти енергетичних ресурсів і т.ін., але в першу чергу здоров'я людини залежить від рівня моральності соціума та наявності екологічної свідомості населення [10].

В умовах сучасного суспільства здоровий спосіб життя є не тільки фактором захисту від створених сучасною цивілізацією негативних чинників і впливів. З погляду психолого-педагогічної сфери спосіб життя можна розглядати як показник рівня сформованості загальної культури особистості й культури здоров'я зокрема, як ступінь усвідомленості людиною важливості дотримання певних правил і норм здоров'язбереження, основою яких є закони природи. Крім того, здоровий спосіб життя є потужним засобом саморозвитку, самовиховання, самовдосконалення [4; 5].

Сьогодні більшості людей, на жаль, бракує найнеобхідніших знань про здоров'я, основні закони життєдіяльності людського організму, вплив на здоров'я організму людини природних чинників, а прогресивні цінності, що відіграють вирішальну роль у формуванні здоров'я особистості, не усвідомлені більшою частиною населення і не є складовою його культури і діяльності [1; 2].

Сучасний стан системи охорони здоров'я лише відображає рівень культури здоров'я населення. Відомо, що попит породжує пропозицію. Багато людей, не маючи відповідних знань, просто не готові взяти на себе відповідальність за своє здоров'я. Сучасний кризовий стан суспільства,

моральна та фізична його деградація зумовлюють необхідність формування культури здоров'я на основі оздоровчого напрямку виховання й освіти. Опанування знань про здоров'я дає можливість кожній людині усвідомити власну відповідальність за формування, збереження, зміцнення особистого здоров'я. Сутність культури здоров'я полягає в глибокому й усвідомленому засвоєнні необхідних знань, цінностей, такому рівні оволодіння ними, коли вони набувають особистісного змісту і перетворюються на мотив поведінки і формують здоровий спосіб життя [4].

Культура здоров'я особистості є динамічним утворенням, яке вимагає постійного розвитку й змістовного наповнення новими даними валеології, педагогіки, психології, фізіології, біології, екології тощо. Вона залежить від рівня загальної культури, яка включає систему знань, здібностей, поглядів, моральних норм, духовних цінностей. Культура здоров'я – це не тільки сума знань, умінь та навичок, а й спосіб життя гуманістичного спрямування. Формування і реалізація культури здоров'я детерміновані індивідуальними психічними, фізіологічними, віковими та іншими характеристиками, а також накопиченим як соціальним досвідом, так і досвідом здоров'ятворчої діяльності особистості. Важливою складовою культури здоров'я є уміння так будувати свою життєдіяльність, щоб процеси “виробництва” здоров'я переважали над процесами його “споживання” [5].

Отже, культуру здоров'я можна розглядати як особистісну якість кожного, як складний результат внутрішньої і зовнішньої активності людини. Це не лише знання людини про свій внутрішній (фізичний, фізіологічний, духовний) світ, а й усвідомлення свого морального обличчя, своєї оцінки зовнішнього світу та інших людей, свого місця в природі й соціумі. Формування культури здоров'я пов'язане з розвитком самостійності та суб'єктності і відбувається завдяки активній здоров'ятворчій та здоров'язміцнювальній діяльності людини [9].

Зазначене дозволяє сформулювати таку дефініцію. *Культура здоров'я – це система світоглядних настанов, переконань, життєвих цінностей, основою яких є знання про здоров'я, що зумовлює свідоме, відповідальне, ціннісне ставлення як до власного здоров'я, так і здоров'я оточуючих та довкілля, формує динамічний стереотип мислення, поведінки та діяльності, спрямованих на збереження й зміцнення здоров'я.*

Висновки. На сьогодні найбільше можна вплинути на рівень здоров'я і тривалість життя людей шляхом інвестицій у сферу формування культури здоров'я та здорового способу життя. Сучасне суспільство потребує фахівців оздоровчої галузі, які володіють вміннями використовувати весь потенціал природних засобів відновлення, збереження та зміцнення здоров'я, продовження активного довголіття і здатні вести серед населення просвітницьку роботу, виховувати відповідальне ставлення до власного здоров'я, залучати громадян до здорового способу життя.

Література:

1. Амосов Н.М. *Энциклопедия Амосова. Алгоритм здоровья. Человек и общество* / Н.М. Амосов. – Донецк: Сталкер, 2002. – 464 с.
2. Брехман И.И. *Введение в валеологию – науку о здоровье* / И.И. Брехман. – Л.: Наука, 1987. – 125 с.

Проблеми сучасного педагогічного образования.

Сер.: Педагогика и психология

Степан Балеї стверджує, що роль психолога в підготовці шкільної програми не обмежується лише відбором та розподіленням матеріалу, запропонованого педагогом, відповідно до віку учнів. Якщо будь-яка школа хоче, щоб шкільна програма не лише давала знання її учням, а й брала безпосередню участь в їх вихованні, то роль психолога в підготовці такої програми посилюється. В такому випадку шкільна програма мусить бути спроектована так, щоб психічні потреби були враховані в потрібній мірі і в потрібний час.

Ідеальні умови складання шкільної програми, відповідно до психологічних вимог, повинні відбуватися в двох етапах:

1. Психологічна побудова шкільної програми – орієнтація до таких психологічних тенденцій, які в послідовних фазах розвитку висуваються на перший план і якими інтегральне виховання мусить зацікавитися в першу чергу та розвивати їх;

2. Після складання рамок шкільної програми вона повинна пройти через контроль відповідності її до вікових рамок психічного та інтелектуального розвитку дитини [6, с. 497].

Як зазначає Степан Балеї, шкільна програма також може містити принципи суспільної корисності. Даний тип принципів шкільної програми є характерним для американських шкільних програм. Ці принципи передбачають, що в учня або вихованця потрібно вкладати такі знання та навички, які будуть йому потрібні як членові суспільства. Як приклад вчений надає програму навчання в Stephens College «...призначено до виробітку лише ті риси характеру, які, на переконання вчительського колегіуму, повинен мати випускник цього коледжу для того, щоб бути добрим громадянином країни» [6, с. 500].

Важливим елементом при розробці шкільної програми є також врахування зацікавленості учнів при розробці тематики шкільної програми. Це робиться для підвищення ефективності навчання, для того, щоб учень не лише поглинав матеріал, але розумів його і був зацікавлений в його освоєнні: «...щоб учень не лише міг освоїти певну частину матеріалу, але і робив це охоче» [6, с. 503]. Вчений стверджує, що слухання, писання чи мислення без переходження в стадію діяльності чи виконання не може зацікавити дітей. З цього випливає, що шкільна програма, яка зроблена лише для того, щоб діти пасивно сприймали інформацію є малоефективною. «Дитина цікавиться лише тим, що вона здатна зробити сама» [6, с. 510]. Тобто, вчений стверджує, що потрібно комбінувати процес навчання з отриманням самого матеріалу і його практичним використанням.

Оскільки навчання та виховання в школі проходить в групі, то Балеї також і зазначав важливість підвищення активності цілої групи. Вчений відзначає ефективність занять, коли працює вся група, а не кожний її елемент окремо. «Мова йде про працю, в якій була б активно задіяна, так звана, душа групи» [6, с. 512]. За словами Балеї, результат праці всієї групи може бути кращим ніж сума результатів праці кожного її члена окремо. Прикладами такої групової активності є дискусія в групі, в якій учасники самі себе переконують навізаєм і як результат виголошують кінцевий, груповий результат. Такий метод навчання дає певні результати виховання і загалом, показує на можливості такої групи.

Однією з основних проблем навчання в школі Степан Балеї вбачав не лише в ефективному складанні шкільної програми завдяки спільній праці

педагогіки та соціальної психології: «Психологія віку дозрівання» (1931), «Нариси психології з точки зору розвитку дитячої психіки» (1935), «Педагогічна психологія а нарисах. Характерологія і типологія дітей та молоді» (1933), «Особистість» (1939), «Шляхи пізнання» (1946), «Вступ до суспільної психології» (1953) та ін.

Концепцію школи як інституції виховання вчений виклав у праці: «Психологія виховавця в зарисі» (1938). В цій книжці вчений описав поняття та складові елементи такої галузі науки як педагогічна психологія, включивши також і великий розділ про поняття школи та її функції.

Степан Балеї приділяє велику увагу психічній дозрілості дитини для навчання в школі. Нормальним віком для початку навчання він вважає 6 – 7 років, тобто тоді, коли дитина пройшла вже певний етап свого життя і має розвинутий інтелект. Вчений зазначає, що «Дозрілість до шкільного навчання ідентифікується з інтелігенцією (розумом) дитини» [6, с. 369]. Також вчений надає велику увагу не лише інтелекту для навчання в школі, а й уміння дитини сконцентрувати свою увагу: «...додатковий складник поза інтелектом, є можливість сконцентрувати увагу» [6, с. 369]. Балеї стверджує, що поняття шкільної зрілості дитини є поняттям збірним і складається з різного роду властивостей дитини: «В результаті бачимо, що поняття шкільної дозрілості є поняттям зібраним і складається з різних складників, які ще потребують подальших досліджень» [6, с. 371]. Такими складниками вчений називає не лише інтелект, а й можливість учнів навчатися, здатність учнів мислити символічно, здатність до підпорядкування вимогам систематичного навчання в групі під керівництвом вчителя та інші. За словами вченого навчання в школі проходить не лише для досягнення певних цілей, яких вимагає вчитель чи шкільна програма, а й даний процес повинен відбуватися в гармонії з працею шкільного суспільства, тобто класом.

Шкільна програма є важливим елементом процесу навчання в школі. Вчений зазначає, що при створенні шкільної програми педагоги беруть матеріали з різних джерел і зокрема з психології. Балеї стверджує, що «...шкільна програма, складена педагогами має пройти через певний психологічний фільтр, який стосується змісту методу навчання та виховання» [6, с. 495]. Поради, які може дати психолог авторам шкільної програми має негативний або обмежений характер; педагоги включають такі поради лише як формальність, не звертаючи увагу на якість шкільної програми. Психолог на основі свого знання про розвиток психіки дитини може допомогти педагогу, сказавши, що певний матеріал, який хоче педагог включити в шкільну програму, не відповідає психічному розвитку учня, тобто не відповідає зацікавленню учня. Вчений має на увазі, наприклад, випадок, коли педагог хоче включити в шкільну програму матеріал про анатомію людини, не беручи до уваги інтелектуальний та психічний розвиток дитини. В такому випадку шкільна програма буде лише формальною, а не ефективною. Балеї зазначає, що «Визначення певних предметів на підставі часу навчання учнів є чимось таким, що не може бути зроблене, не звертаючи увагу на психологічні вимоги» [6, с. 495]. Застороги психолога можуть також стосуватися пропонуваніх методів навчання. Психолог може висловити свою думку про те, що певний метод навчання в програмі викликає в учнів не потрібні або негативні психічні функції, що, в свою чергу, може призвести до проблем в майбутньому.

Проблеми современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

3. Булич Э.Г. Здоровье человека: Биологическая основа жизнедеятельности и двигательная активность в ее стимуляции / Э.Г. Булич, И.В. Мурахов. – К.: Олимпийская литература, 2003. – 424 с.

4. Демінська Л.О. Значення формування культури здоров'я студентської молоді / Л.О. Демінська // Педагогіка здоров'я: збірник наукових праць Всеукраїнської науково-практичної конференції / За загальною редакцією проф. О.М. Микитюка. – Х.: ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, 2011. – С. 70–73.

5. Демченко Г.Л. Здоров'я як соціокультурна складова виховання студентів вищих навчальних закладів / Г.Л. Демченко // Педагогіка здоров'я: збірник наукових праць IV Всеукраїнської науково-практичної конференції / за заг. ред. акад. Прокопенка І.Ф. – Харків: ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, 2014. – С. 153–155.

6. Иванова О.М. Взаимодействие факторов индивидуального и общественного здоровья человека в условиях современной цивилизации: дис. ...доктора фил. наук: спец. 09.00.11 / Иванова Оксана Михайловна. – Уфа, 2007. – 411 с.

7. Кудрявцева Е.Н. Здоровье человека: проблемы, суждения / Е.Н. Кудрявцева // Вопросы философии. – 1987. – №12. – С. 98–109.

8. Міхеєнко О.І. Конкретизація сутності поняття “здоров'я” як методологічне підґрунтя практики оздоровлення організму людини / О.І. Міхеєнко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2013. – № 2. – С. – 42–46.

9. Міхеєнко О.І. Складові культури здоров'я в контексті валеологічної парадигми / О.І. Міхеєнко // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи: Збірник наукових праць / За заг. ред. проф. В.І. Євдокимова і проф. О.М. Микитюка / Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди. – Харків, 2011. – Вип. 36. – С. 88–96.

10. Оганян М.В. Экологическая медицина. Путь будущей цивилизации / М.В. Оганян, В.С. Оганян. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Концептуал, 2013. – 544 с.

11. Платонов В. Н. Сохранение и укрепление здоровья здоровых людей – приоритетное направление современного здравоохранения / В. Н. Платонов // Спортивная медицина. – 2006. – № 2. – С. 3–14.

12. Сеченов И.М. Избранные произведения / И.М. Сеченов. – М.: АН СССР, 1952. – Т. 1. – 728 с.

References:

1. Amosov N.M. Entsiklopedyya Amosova. Alhorytm zdorov'ya. Chelovek y obshchestvo / N.M. Amosov. – Donetsk: Stalker, 2002. – 464 s.

2. Brekhman Y.Y. Vvedeniye v valeolohyyu – nauku o zdorov'e / Y.Y. Brekhman. – L.: Nauka, 1987. – 125 s.

3. Bulych Э.Н. Zdorov'e cheloveka: Byolohyeheskaya osnova zhyznedeyatel'nosti y dvyhatel'naya aktyvnost' v ee stymulyatsyy / Э.Н. Bulych, Y.V. Muravov. – K.: Olympyskaya lyteratura, 2003. – 424 s.

4. Demins'ka L.O. Znachennya formuvannya kul'tury zdorov'ya student-s'koyi molodi / L.O. Demins'ka // Pedahohika zdorov'ya: zbirnyk naukovykh prats' Vseukrayins'koyi naukovy-praktychnoyi konferentsiyi / Za zahal'noyu redaktsiyeyu prof. O.M. Mykytyuka. – Kh.: KhNPU im. H.S. Skovorody, 2011. – S. 70–73.

5. Demochko H.L. Zdorov'ya yak sotsiokul'turna skladova vykhovannya studentiv vyshcheykh navchal'nykh zakladiv / H.L. Demochko // *Pedahohika zdorov'ya: zbirnyk naukovykh prats' IV Vseukrayins'koyi nauково-praktychnoyi konferentsiyi / za zah. red. akad. Prokopenka I.F. – Kharkiv: KhNPU im. H.S. Skovorody, 2014. – S. 153–155.*

6. Yvanova O.M. Vzaymodeystviye faktorov yndyvydual'noho y obshchestvennoho zdorov'ya cheloveka v uslovyakh sovremennoy tsyvylyzatsyy: dys. ...doktora fyl. nauk: spets. 09.00.11 / Yvanova Oksana Mykhaylovna. – Ufa, 2007. – 411 s.

7. Kudryavtseva E.N. Zdorov'e cheloveka: problemy, suzheniya / E.N. Kudryavtseva // *Voprosy fylosofyy. – 1987. – #12. – S. 98–109.*

8. Mikheyenko O.I. Konkretizatsiya sutnosti ponyattya "zdorov'ya" yak metodolohichne pidgruntya praktyky ozdorovlennya orhanizmu lyudyny / O.I. Mikheyenko // *Pedahohika, psykhohihiya ta medyko-biolohichni problemy fizychnoho vykhovannya i sportu. – 2013. – # 2. – S. – 42–46.*

9. Mikheyenko O.I. Skladovi kul'tury zdorov'ya v konteksti valeolohichnoyi paradyhmy / O.I. Mikheyenko // *Zasoby navchal'noyi ta nauково-doslidnoyi roboty: Zbirnyk naukovykh prats' / Za zah. red. prof. V.I. Yevdokymova i prof. O.M. Mykytyuka / Kharkivs'kyy natsional'nyy pedahohichnyy universytet imeni H.S. Skovorody. – Kharkiv, 2011. – Vyp. 36. – S. 88–96.*

10. Ohanyan M.V. Ekolohicheskaya medytyna. Put' budushchey tsyvylyzatsyy / M.V. Ohanyan, V.S. Ohanyan. – 3-e yzd., pererab. y dop. – M.: Kontseptual, 2013. – 544 s.

11. Platonov V. N. Sokhraneniye y ukrepleniye zdorov'ya zdorovykh lyudey – pryoryetnoye napravleniye sovremennoho zdavookhraneniya / V. N. Platonov // *Sportyvna medytyna. – 2006. – # 2. – S. 3–14.*

12. Sechenov Y.M. Yzbrannyye proyvedeniya / Y.M. Sechenov. – M.: AN SSSR, 1952. – T. 1. – 728 s.

Педагогіка

УДК 37.01 (075.8)

кандидат педагогічних наук, доцент Михнюк Марія Іванівна

РВНЗ «Кримський інженерно-педагогічний університет» (м. Сімферополь)

ОНТОЛОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ВИКЛАДАЧІВ СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

Анотація. В даній статті розглянуто онтологічні характеристики базових понять, що розкривають сутність і специфіку розвитку професійної культури викладачів спеціальних дисциплін професійно-технічних навчальних закладів.

Ключові слова: професіоналізм, розвиток, професійний розвиток, саморозвиток, викладач спеціальних дисциплін.

Аннотация. В данной статье рассматриваются онтологические характеристики базовых понятий, которые раскрывают сущность и специфику развития профессиональной культуры преподавателей специальных дисциплин профессионально-технических учебных заведений.

Ключевые слова: профессионализм, развитие, профессиональное развитие, саморазвитие, преподаватель специальных дисциплин.

Проблеми сучасного педагогічного образования.

Сер.: Педагогіка и психологія

Школа сформована таким чином, щоб дитина краще зрозуміла такі поняття як «добро та зло», «друг та ворог», «бідний та заможний». Вона також дає учню основні поняття про світобудову, допомагає зрозуміти та засвоїти базові знання, необхідні для повноцінного функціонування людини в соціумі.

Основне завдання школи полягає у повноцінному формуванні людської особистості, у наданні знань, необхідних для її розвитку та подальшого життя та у вихованні фізично та психічно здорової людини.

Школа є утворена на замовлення певного суспільства та виконує його завдання. Американський педагог Дж. Дьюї сказав про школу таке: «... школа поступово може створити такий тип суспільства, який би нам хотілося бачити. Впливаючи на розум у цьому напрямку, ми поступово змінили б і доросле суспільство» [2]. Важливим елементом функціонування школи є вчитель. Якість знань, набутих учнем у школі в великій мірі залежить від вчителя. Учень може, та й і мусить, здійснювати процес самостійного вивчення матеріалу, проте вчитель координує і скеровує даний процес у потрібному напрямку.

Школа певним чином і виступає як один з головних елементів соціалізації дитини. Вона «забирає» дітей від батьків, на певний період часу, у клас – свого роду маленьке суспільство, в якому дитина вчиться взаємодіяти з іншими учнями або ж елементами цього маленького суспільства. В школі дитина вчиться жити в певних рамках або за певними правилами, які є загальноприйнятими та обов'язковими. Такими рамками, наприклад є часові відрізки уроку та перерви, або ж правила, щодо поведінки учня на уроці. Також учень вчиться підкорятися старшому, тобто вчителю або старшому, більш досвідченому, що також є доброю характеристикою майбутнього елемента соціуму.

Окрім виховання особистості школа дає освіту або певні знання дитині про навколишній світ. Вона покликана розвивати розумові та фізичні властивості учнів.

Протягом багатьох років вчені досліджували концепцію школи, яким чином можна покращити навчання та виховання дітей у школі. Більшість дослідників описували позитивні ефекти діяльності школи, тому в більшості країн світу навчання в школі є обов'язковим для всіх дітей і ця обов'язковість є законодавчо закріпленою.

В Україні базова середня освіта також є законодавчо закріпленою в Законі України «Про Освіту» від 23.05.1991. Також створені додаткові програми та нормативні акти для забезпечення повноцінного функціонування школи, наприклад: «Програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні» та інші.

Основними дослідниками школи в Україні були: В. Сухомлинський, О. Безпалько, І. Зверева, І. Сікорський, Л. Коваль, С. Хлебик та ін. Одним із маловідомих дослідників школи був Степан Балея.

Формулювання мети статті та завдань. Мета та завдання статті полягають у детальному розкритті поняття школи, її ознак, елементів та функцій у науковій спадщині Степана Балея.

Виклад основного матеріалу статті. Український та польський вчений, філософ, психолог та педагог Степан Балея здобув відмінну освіту, спочатку філософську, потім психологічну, а згодом і педагогічну. Ці цінні знання допомогли йому вкладатися у розвиток педагогічної та психологічної галузі наук. Він написав неocenенні праці з педагогічної психології, вікової

5. Kodzhaspirova G. M. *Kul'tura professional'nogo samoobrazovaniya pedagoga*. – M., 1994.

6. Mitina L. M. *Uchitel' kak lichnost' i professional*. – M.: Delo, 1994.

7. Jevert N. A *Diagnostika professional'noj kul'tury i masterstva rabotnikov obrazovaniya: uchebnoe posobie* / N. A. Jevert. – Krasnojarsk: RIO KGPU, 2003. – 354 s.

Педагогіка

УДК 37.013.77

**аспірант кафедри загальної педагогіки
та дошкільної освіти Подоляк Михайло Володимирович**

Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка (м. Дрогобич)

КОНЦЕПЦІЯ ШКОЛИ ЯК ІНСТИТУТУ ВИХОВАННЯ У ПРАЦЯХ СТЕПАНА БАЛЕЯ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню концепції школи у працях відомого українського та польського вченого Степана Балея. У статті викладено ключові поняття школи та її елементів відповідно до праць Степана Балея. Описано характеристику та ознаки шкільного психолога, класу та деякі методи ефективного навчання учнів. У статті розкрито поняття класу, шкільної програми, шкільного психолога та наведено основні проблеми, які виникають при навчанні учнів в школі.

Ключові слова: дитина, школа, шкільна програма, клас, психіка учня, учень, вчитель, шкільний психолог.

Аннотация. Статья посвящена исследованию концепции школы в трудах известного украинского и польского ученого Степана Балея. В статье изложены ключевые понятия школы и ее элементов в соответствии с работами Степана Балея. Описаны характеристика и признаки школьного психолога, класса и некоторые методы эффективного обучения учеников. В статье раскрыто понятие класса, школьной программы, школьного психолога и приведены основные проблемы, возникающие при обучении учеников в школе.

Ключевые слова: ребенок, школа, школьная программа, класс, психика ученика, ученик, учитель, школьный психолог.

Annotation. The article is dedicated to the research of the school conception in the works of Stefan Baley. The article gives main notions of a school and its elements according to the works of Stefan Baley. A characteristics and features of a school psychologist as well as class and certain methods of effective pupil's education are described in the article. The article provide the notion of class, school curriculum, school psychologist and listed the main problems that occur in the process of pupil's education.

Keywords: child, school, school curriculum, class, pupil's psyche, pupil, teacher, school's psychologist.

Вступ. Школа є однією з основних ланок в системі виховання дітей. Вона являється координатором процесу виховання дітей між батьками та громадськістю. Вона дає основу або підґрунтя для подальшого життя учня.

Проблеми сучасного педагогічного образования.

Сер.: Педагогика и психология

Annotation. The ontological characteristics of the basic concepts that reveal the nature and specifics of the professional culture of teachers of special subjects in vocational schools are discusses in this article.

Keywords: professionalism, development, professional development, self-development, teacher of special disciplines.

Вступ. На сучасному етапі розвитку нашого суспільства об'єктивно зростають вимоги до професіоналізму викладачів спеціальних дисциплін професійно-технічних навчальних закладів, які мають бути готовими до постійного оновлення педагогічних і методичних знань, освоєння нових інформаційних джерел стосовно розвитку як загальної, так і професійної культури, оперативно реагувати на зміни в професійно-педагогічній галузі. Ці вимоги мають забезпечити особистісний професійний розвиток фахівця.

Розвитку потенціалу особистості присвятили свої праці вітчизняні і зарубіжні вчені Г. Балл, С. Маралов, А. Маслоу, В. Межуєв, В. Рибалка, С. Рубенштейн та ін.; формування і розвиток особистості педагога в системі неперервної педагогічної освіти вивчали С. Архангельський, С. Гончаренко, І. Зимня, І. Зязюн, С. Коновець, В. Кремень, В. Кудіна, Н. Кузьміна, М. Левіна, Н. Ничкало, О. Пехота, О. Отіч, С. Сисоєва, С. Сластьонін, Т. Шамова та ін.

Однак, особистісному розвитку викладачів спеціальних дисциплін була приділена недостатня увага.

Формулювання мети статті. Метою статті є визначення онтологічних характеристик базових понять розвитку професійної культури викладачів спеціальних дисциплін професійно-технічних навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу статті. Проблема особистісного розвитку педагога вважається однією з важливих у психолого-педагогічної науки і практиці. Перш ніж аналізувати стан розвитку професійної культури викладачів спеціальних дисциплін будівельного профілю, розглянемо теоретичні підходи до обґрунтування понять «розвиток», «розвиток особистості», «професійний розвиток», «саморозвиток». У тлумачному словнику української мови слово «поняття» пояснюється як думка, що віддзеркалює в узагальненій формі предмети та явища дійсності, зв'язки між ознаками, якостями, властивості цих предметів та явищ [1, с. 1426].

Дослідження наукових джерел виявило, що «розвиток» розглядається як фундаментальна категорія психології, яка широко використовується в різних її сферах; природно здійснюваний процес кількісних і якісних змін у матерії, свідомості, суспільстві; об'єктивно існуючий фактор; цінністю [2, с. 60].

С. Рубінштейн розглядав розвиток, як «складний і тривалий процес формування особливості, як набування індивідом соціальної якості в спілкуванні і спільній діяльності з іншими людьми» [3, с. 13]. Російський дослідник І. Харламов у розвитку особистості вбачає взаємопов'язаний процес кількісних і якісних змін, що відбуваються в удосконаленні її пізнавальної і творчої діяльності, збагаченні світогляду, моральності, поглядів і переконань [4, с. 62-63]. Поняття «розвиток», стверджував В. Межуєв, може бути застосоване лише по відношенню до людини: «Розвиток не є тотожне будь-яким змінам живих або неживих тіл, речей і організмів..., так як об'єкт, що змінюється, є пасивним об'єктом змін, а не суб'єктом» [5, с. 51]. Так, саме життя людини безпосередньо пов'язане з її розвитком. В енциклопедії освіти зазначено, що «розвиток людини – це зміни послідовні, пов'язані з певними

етапами її життєвого шляху, зміни прогресивні, тобто такі, що характеризують її рух від нижчих до вищих рівнів життєдіяльності, її структура і функціональне вдосконалення...» [6, с. 786].

Розвиток особистості з позиції педагогічної науки академік С. Гончаренко розглядає, як «процес її формування протягом всіх вікових періодів життя, метою якого є оволодіння особистістю загальнолюдською культурою та привласнення культури шляхом індивідуальної інтерпретації та оцінки» [7, с. 283]. Завдання розвитку, як вважає українська дослідниця О. Отич, полягає в тому, щоб людина навчилася адекватно розв'язувати кожну кризу, тоді в неї сформуються можливості підійти до наступної стадії розвитку більш адаптивною і зрілою особистістю [8, с. 289].

Незважаючи на те, що розвиток і формування є різними явищами, однак процес розвитку є неможливий без формування, оскільки розвиватися (змінюватися) можуть тільки ті, які вже мають існуюче становлення. У психології виявлено, що всі попередні фази розвитку особистості пов'язані з сучасними, при цьому попередні не зникають, а перебудовуються і входять в склад нових. Вона виокремила такі види здібностей особистості до розвитку: здібність утримувати і зберігати все позитивне і акумулювати результати розвитку; здібність активізувати потенційний зміст своєї свідомості; здібність створювати дещо нове у світі, собі, розширюючи при цьому сферу потенційного [9, с. 23]. Психічному розвитку особистості властива відповідна варіативність і мобільність. Тобто, процес розвитку можна розуміти як вищу форму її динаміки і накопичення нових можливостей у мотиваційно-потребній і пізнавальній сфері особистості викладача.

У психолого-педагогічній науці виділяється *професійний розвиток*. Професійний розвиток особистості в освітній галузі досліджували О. Абдуліна, С. Белозерцев, А. Маркова, А. Міщенко, В. Сластьонін та ін. Процес професійного розвитку Л. Мітіна розглядає через оцінку стану мотиваційної і операційної сфер професійної діяльності. Вчена до основних компонентів мотиваційної сфери включає такі: професійне покликання, наміри, потреби у професійній праці, професійні нахили, мета професійної діяльності, професійні установки, готовність до професійної діяльності, професійні інтереси, професійна спрямованість, професійне мислення, професійна свідомість [10].

Поняття «саморозвиток» на думку В. Слободчикова і Є. Ісаєва, – це фундаментальна здібність людини становитися і бути справжнім суб'єктом свого життя, перетворювати свою життєдіяльність в предмет практичного перетворення [2, с. 66]. На думку А. Маклакова, стремління до саморозвитку не означає стремління до якогось недосяжного ідеалу. Найбільш важливе стремління особистості – це домогтися конкретної мети або відповідного соціального статусу [11, с. 486]. З позиції психоаналізу тенденція до індивідуального саморозвитку розуміється як рух до свободи (К. Юнг) і рух до вдосконалення (А. Адольф). В гуманістичній психології особистісне зростання означає незалежність особистості, стремління до зрілості і психологічного здоров'я (К. Доджера); послідовному задоволенню більш високих потреб (А. Маслоу). У процесі дослідження психолого-педагогічних джерел було виявлено, що саморозвиток, як специфічний процес, є багатоплановим і неоднозначним. В. Маралов стверджує, що «досить важко виділити послідовність дій, які характеризують саморозвиток» [2, с. 80]. Це обумовлено багатьма причинами, однак самою важливою з них є існування різних форм

Проблеми сучасного педагогічного образования.

Сер.: Педагогика и психология

Общепринято, что основными формами самообразования преподавателя являются: индивидуальная, предполагающая самостоятельную работу над повышением профессионального и методического уровня и коллективная, направленная на активное участие группы педагогов в методической работе.

Как правило, результатами самообразования должны быть: повышение качества преподавания предмета; разработка методических рекомендаций, пособий, дидактических материалов, тестов; написание статей; подготовка и проведение открытых уроков; создание учебно-методических комплектов; принятие участия в тренингах, семинарах, конференциях, мастер-классах.

Показатели эффективности педагогического самообразования это, прежде всего, качество организованного преподавателем учебно-воспитательного процесса и профессионально-квалификационный рост педагога.

Вывод. На основании вышеизложенного можно сделать вывод, что дидактическая компетентность формируется не только межкурсовый период в системе методической работы, но и в процессе самообразовательной деятельности преподавателя специальных дисциплин.

Дальнейшее исследование будет направлено на изучение развития дидактической компетентности преподавателя специальных дисциплин строительного профиля.

Литература:

1. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно ориентированной парадигмы образования [Текст] // Народное образование. – 2003. – № 1. – С. 16-20.
2. Сластенин В. А. и др. Педагогика: Учеб. Пособие / В. А. Сластенин. – М.: Школа-Пресс, 1998. – 512с.
3. Гущина Т. Н. Методическая компетентность как психолого-педагогическая проблема // CD-материалы конференции «90 лет системе дополнительного образования детей». – 2009.
4. Тархан Л. З. Дидактическая компетентность инженера - педагога: теоретические и методические аспекты [Текст] / Л. З. Тархан: монография. – Симферополь: Крымучпедгиз, 2008. – 424с.
5. Коджаспирова Г. М. Культура профессионального самообразования педагога. – М., 1994.
6. Митина Л. М. Учитель как личность и профессионал. – М.: Дело, 1994.
7. Эверт Н. А. Диагностика профессиональной культуры и мастерства работников образования: учебное пособие / Н. А. Эверт. – Красноярск: РИО КГПУ, 2003. – 354с.

References:

1. Hutorskoj A.V. Ključevye kompetencii kak komponent lichnostno orientirovannoj paradigmy obrazovanija [Tekst] // Narodnoe obrazovanie. – 2003. – № 1. – S. 16-20.
2. Slatenin V. A. i dr. Pedagogika: Ucheb. Posobie / V. A. Slatenin. – M.: Shkola-Press, 1998. – 512 s.
3. Gushhina T. N. Metodicheskaja kompetentnost' kak psihologo-pedagogicheskaja problema // CD-materialy konferencii «90 let sisteme dopolnitel'nogo obrazovanija detej». – 2009.
4. Tarhan L. Z. Didakticheskaja kompetentnost' inzhenera - pedagoga: teoreticheskie i metodicheskie aspekty [Tekst] / L. Z. Tarhan: monografija. – Simferopol': Krymchpedgiz, 2008. – 424 s.

конкретных трудовых операций (джоб-тренинг), метод формирования практических умений (упражнения); метод проектов; кейс – метод и др.;

– совершенствование своих знаний в области профессионально-педагогической психологии и методики.

Следовательно, основными задачами самообразования преподавателя специальных дисциплин являются:

– совершенствование профессиональной подготовки путем овладения новыми научно-техническими знаниями и достижениями в строительном производстве;

– расширение общекультурного кругозора и уровня общей образованности в соответствии с личными запросами и интересами, которые будут способствовать гармоничному развитию личности преподавателя.

Общеизвестно, что основными принципами самообразования являются: непрерывность, целенаправленность, интегративность, единство общей и профессиональной культуры, взаимосвязь и преемственность, доступность, опережающий характер, перманентность перехода от низкой ступени к высшей, вариативность и др.

Самообразование преподавателя специальных дисциплин по содержанию направлено на достижение конечных результатов практической деятельности и обеспечивать:

– поиск и внедрение эффективных способов совершенствования учебно-воспитательного процесса и воспитания учащихся, применение инновационных методов обучения;

– организацию планирования учебно-воспитательного процесса в соответствии с его педагогической логикой и дидактическими принципами;

– разработку способов активизации познавательной деятельности учащихся, развитие самостоятельности и повышение качества профессиональной подготовки;

– активное участие и взаимодействие преподавателя специальных дисциплин и мастера производственного обучения в методической работе;

– совершенствование содержания учебных планов и программ на основе конкретных мер по реализации современного содержания обучения с учетом специфики изучаемой профессии, новой техники и технологии;

– установление и осуществление эффективных связей между преподаванием общеобразовательных, общетехнических, специальных дисциплин, производственным обучением и внеклассной воспитательной работой.

В педагогической практике условно выделяются четыре уровня самообразования. Низкий уровень характеризуется несистемным и спонтанным самообразованием, часто под воздействием внешних обстоятельств. Для среднего уровня характерно ситуативное самообразование на фоне интереса к новой информации, процессу познания, удовлетворению своих познавательных потребностей. Высокий уровень отличается систематическим целенаправленным самообразованием на основе овладения современной технологией данного вида деятельности. Наивысший уровень самообразования присущ таким педагогам, для которых данный вид деятельности становится постоянной жизненной потребностью, и имеет исследовательский характер.

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

саморозвитку. До основных форм саморозвитку вчений відносить: самоствердження, самовдосконалення, самоактуалізацію.

Поняття «самоствердження» у психології розглядається як «специфічна діяльність в рамках саморозвитку з виявлення і підтвердження своїх відповідних якостей особистості, рис характеру, способів поведінки і діяльності» [2, с. 82]. В основі даної діяльності лежить потреба людини у самоствердженні, яка синтезується з первинних потреб конкурентного існування серед інших особистостей та проявляється у формі таких мотивів: бути як всі; бути краще інших. Дані мотиви тісно взаємопов'язані з мотивами самовдосконалення, самоактуалізації.

Самовдосконалення є найбільш адекватною формою саморозвитку, яке в першу чергу визначає стремління бути кращим, стремління до деякого ідеалу, набуває ті риси і якості, яких у с особистості не було раніше. Тобто, самовдосконалення є процесом усвідомленого управління розвитком особистості своїх якостей і здібностей. Позитивним аспектом самовдосконалення є особистісне зростання. Самовдосконалення особистості необхідне для того, щоб найбільш повно зреалізувати себе в житті, а через самореалізацію зрозуміти і набути сенс життя, яке характерне уже для більш високої форми саморозвитку – самоактуалізації. За визначенням автора теорії самоактуалізації особистості А. Маслоу, самоактуалізація – це уміння людини стати тим, ким вона здібна стати [12, с. 90].

Важливими чинниками самоактуалізації особистості А. Маслоу вважає такі, як: фізичне, емоційне та інтелектуальне занурення у себе, визначення і подальше вивчення власних здібностей, визначення свого темпу та ритму саморозвитку, вибір задачі, яку можна вирішити у конкретний час; оволодіння навичками, які можна застосовувати в інших заходах, щоб точніше виявити сферу своїх інтересів [12, с. 132]. Самоактуалізація особливості протікає на відповідних стадіях індивідуальності як пошук засобів і способів означити себе, як процес повного само прояву і використання внутрішніх потенційних можливостей в актуальному досвіді. Розглядаючи професійну самоактуалізацію вчена вважає, що вона є процесом пошуку індивідуального стилю професійної діяльності, визначення для себе професійних перспектив, встановлення нових професійних цілей, стремління до гармонійного розкриття свого творчого потенціалу [13, с. 102]. Отже, саморозвиток є важливою складовою професійно-педагогічної діяльності, що визначається як процес якісної, цілеспрямованої свідомої зміни особистісної сфери педагога, що забезпечує формування дослідницьких умінь, як елемента професійної культури викладача [6, с. 802].

До структурних компонентів професійного розвитку В. Сластьонін відніс такі: орієнтація на особистість вчителя, розвиток і реалізацію його творчого потенціалу; фундаменталізація педагогічної освіти як умова професійної гнучкості, мобільності фахівця, його здібності до професійного саморозвитку; системно-цілісний підхід до особистості вчителя і процесу його становлення і розвитку; необхідність взаємозв'язку, координації різних етапів професійного становлення педагога [14, с. 126].

Розвиток професійної культури викладача спеціальних дисциплін будівельного профілю буде ефективним тоді, якщо він буде неперервним. Основною метою такого розвитку є орієнтація викладача на задоволення цілісної системи пізнавальних і духовних потреб, необхідних у його

професійному зростанні, яку забезпечує відповідне освітнє середовище. Орієнтація культури на особистісний розвиток особистості викладача передбачає таку організацію, яка забезпечує проявлення таких основних властивостей суб'єкта розвитку, як активність, усвідомленість і свобода. В даному випадку активність виступає та проявляється у здібності до внутрішньої детермінованої дії, яка виражається у творчості, що спрямоване на оновлення діяльності і носить усвідомлений характер. Усвідомлена активність з однієї сторони вимагає відображення зовнішнього світу, а з іншої – звернення до здібностей самопізнання суб'єкта: самоспостереження, самоаналізу, самоконтролю в процесі професійної педагогічної діяльності.

Вищою формою розвитку особистості, яка обумовлена високим рівнем самосвідомості педагога є свобода. Розуміння сутності свободи заключається в тому, що свободу неможливо вирішити і передбачити. Свобода вибору розвитку ґрунтується на особистісній відповідальності пере собою та іншими. У прагненні свободи І. Філіпчук вбачає такий розвиток особистості, який виховує в неї гідність, самоповагу, рівноправність у стосунках з іншими, розвиток її індивідуальної свідомості, самостійності поглядів і думок [8, с. 320]. Свобода може представлятися в різних формах: як свобода вибору особистісного розвитку, як творча свобода, яка передбачає не тільки вибір зовні, а і створення нових можливостей для задоволення потреб самовираження особистості педагога [15, с. 29].

У розвитку професійної культури викладача спеціальних дисциплін будівельного профілю мають значення поняття «потенціал педагога», «професійний потенціал педагога». Потенціал людини являється однією з її сутнісних якостей-властивостей. Потенціал особистості педагога розглядається як цілісний образ, який включає в себе цільовий і когнітивний компоненти. На думку Л. Макарової, потенціал педагога розглядається як сукупність можливостей особистості, спеціаліста в галузі професійної діяльності, які можуть бути мобілізовані у професійній діяльності для досягнення поставленої мети [16, с. 61].

У своєму дослідженні О. Кісельова систематизувала зміст поняття «потенціал педагога»: в особистісний потенціал включаються професійні знання, уміння, навички, мотиви, творча спрямованість, морально-етичні цінності (Т. Маслова); культурно-виховний потенціал (В. Косицин); творчий потенціал, інтегративні якості особистості (Н. Дворцова); професійно-педагогічний потенціал педагога як один з показників професійної адаптації молодого фахівця (А. Тарбін); сукупність можливої взаємодії творчих і професійних цінностей (М. Ситнікова) [14, с. 168-169].

Професійний потенціал педагога об'єднує в собі різнопланові і різнорівневі аспекти професійно-педагогічної діяльності викладача спеціальних дисциплін. О. Кісельова стверджує, що професійний потенціал педагога і педагогічний потенціал співвідносяться як частка і загальне: професійний потенціал означає сукупність якостей, здібних бути активними у професійній галузі, в той час коли професійний потенціал є частиною особистісного потенціалу і визначає можливості фахівця в педагогічній діяльності з передачі соціального досвіду і надання допомоги у його засвоєнні [14, с. 171].

Отже, професійний потенціал педагога впливає на ефективність професійно-педагогічної діяльності викладачів спеціальних дисциплін, в

методические и предметные знания [3]. Следовательно, профессиональная компетентность определяется как целостная многоуровневая и многофункциональная система взаимосвязанных компетентностей, частью которой, выступает дидактическая компетентность. Дидактическая компетентность – это интегрированное качество, которое проявляется в теоретической и практической готовности педагога к профессиональной деятельности, направленной на решение дидактических задач самореализации в творческом учебном процессе. Сущность дидактической компетентности педагога заключается в знании современных теорий обучения, гибком владении технологиями обучения, развитии инновационного дидактического мышления. В свою очередь дидактическая компетентность предоставляет возможность оперативно, обоснованно, взвешенно и безошибочно принимать дидактические решения, находить кратчайший путь решения дидактической задачи, выбирать адекватные для тех или иных условий методы, приемы и средства обучения [4, 424 с.].

Необходимо отметить, что развитие дидактической компетентности преподавателя специальных дисциплин осуществляется в ходе систематического саморазвития и активного вовлечения в методическую работу. Компетентность педагога тем выше, чем большим числом компетенций он обладает. На развитие дидактической компетентности преподавателя специальных дисциплин существенно влияет процесс самообразования, который определяется как специально организованная, самостоятельная, систематическая познавательная деятельность педагога, направленная на достижение запланированных личностно-профессиональных целей [5].

В определении понятия «самообразование» педагогического словаря говорится о том, что самообразование, целенаправленная познавательная деятельность, управляемая самой личностью на приобретение систематических знаний в какой-либо области науки, техники, культуры, политической жизни и т.д. Самообразование педагога – это одна из составляющих его профессиональной компетенции. Под самообразованием традиционно понимают добровольно осуществляемую человеком познавательную деятельность, которая сознательно планируется, управляется и контролируется самим человеком для совершенствования каких-либо качеств или навыков. По мнению Л. Митиной самообразование представляет собой целенаправленную работу педагога по расширению и углублению своих теоретических знаний, совершенствованию имеющихся и приобретению новых профессиональных навыков и умений в свете современных требований педагогической и психологической наук [6].

Исходя из сказанного, целями самообразования преподавателя специальных дисциплин строительного профиля могут быть:

- повышение уровня своей эрудиции, правовой и общей культуры; изучение и внедрение в учебно-воспитательный процесс современных педагогических и строительных производственных технологий таких как, например, декоративные штукатурки и сухие смеси фирм «Knauf» и «Ceresit», пигменты и краски фирмы «Düfa», плиточные материалы фирм «Ceresit» и «Cersanit», отделочные материалы фирмы «Будмайстер»;

- использование различных форм и методов обучения: метод постепенного наращивания умения, имитационный метод; метод отработки учащимся

Введение. Одной из актуальных проблем профессионально-технического образования является формирование профессионально-педагогической компетентности преподавателя специальных дисциплин.

Современная система профессионально-технического образования определяет новые требования к уровню дидактической компетентности преподавателя и его готовности к внедрению инновационных педагогических и производственных технологий в учебно-воспитательный процесс. Как показывает практический опыт, одним из таких требований является уровень сформированности умений у преподавателя специальных дисциплин к самообразованию, саморазвитию и самоанализу. Учитывая, что большинство преподавателей специальных дисциплин профессионально-технических учебных заведений не имеют педагогического образования, возникает необходимость в формировании умений к самосовершенствованию деятельности.

Формулировка цели статьи. Раскрытие роли самообразования в развитии дидактической компетентности преподавателя специальных дисциплин профессионально-технических учебных заведений строительного профиля.

Изложение основного материала статьи. Изучение и анализ научной литературы свидетельствуют о том, что проблеме компетентности уделяли большое внимание: С. Гончаренко, Н. Ничкало, Дж. Равен, Н. Кузьмина, А. Маркова, В. Сластенин, Р. Уайт, Н. Хомский, А. Хуторской, В. Ягупов и др. Для исследования нашей проблемы необходимо глубже рассмотреть значение термина «компетентность». Компетентность – это целостный опыт личности в решении жизненных проблем, освоенные способы выполнения ключевых функций разных социальных сфер и социальных ролей утверждают ученые В. Болотов, О. Лебедев, Д. Эльконин и др. Компетентность можно определить как меру включенности человека в деятельность. Следовательно, компетентности – это способности к пониманию и действию, поддерживающие «адекватную связь с миром» (Дж. Дьюи).

Опираясь на толкование термина (*competentia* - (лат.) - круг вопросов, в которых человек хорошо осведомлен, обладает познанием и опытом), А. Хуторской отмечает, что «компетентный в определенной области человек обладает соответствующими знаниями и способностями, позволяющими ему обоснованно судить об этой области и эффективно действовать в ней» [1].

Профессиональная компетентность является индивидуальной характеристикой степени соответствия данного человека требованиям профессии. Под профессиональной компетентностью педагогов понимается профессионально - личностная характеристика, включающая комплекс знаний, умений и личностных качеств, позволяющих эффективно осуществлять педагогическую деятельность, быстро адаптироваться к условиям и находить адекватное решение возникающих проблем, а также обеспечивающая потребность и возможность постоянного саморазвития и самообразования.

Профессиональную компетентность педагога В. А. Сластенин рассматривает как «единство теоретической и практической готовности к осуществлению педагогической деятельности» [2, 40].

По мнению Т. Гузиной одной из основных компетенций преподавателя является методическая компетентность. Методическая компетентность помогает в осмыслении методологических идей, для чего необходимы

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

процесі якої активізуються такі особистісні знання, уміння, якості-властивості, які забезпечують єдність процесів розвитку, що впливає на результативність цієї діяльності в цілому.

На кожному етапі розвитку професійна культура викладача спеціальних дисциплін будівельного профілю знаходиться на певному рівні розвитку й ефективно функціонує лише в конкретному часовому періоді зберігання професійної культури викладача на одному і тому ж [17, с. 112]. При переході від одного етапу розвитку професійної культури викладачів спеціальних дисциплін до іншого ускладнюються потреби, змінюються мотиви, життєві позиції педагога, так як на кожному етапі свого розвитку особистість педагога сама вибудовує систему своїх потреб. Окрім того, на думку О. Кисельової, розвиток і реалізація професіонала-педагога забезпечується низкою об'єктивних і суб'єктивних факторів. До об'єктивних факторів вчена відносить такі: державна політика у галузі освіти, яка регулює соціальний заказ суспільства до педагога; організація професійного середовища з регламентованим змістом, який пред'являється до професійних якостей фахівця; культурно-освітнє середовище, в якому педагог виступає і як споживач, і як діяч культури; безпосереднє стеження, що забезпечує умови праці педагога; рівень розвитку особистості на різних етапах педагогічної діяльності. У ролі суб'єктивних факторів виступають психологічні особливості дорослої людини; характер освоєння і розвитку професійної діяльності; індивідуальність педагога [14, с. 256-257].

Так як результат професійно-педагогічної діяльності викладача спеціальних дисциплін залежить як від наявності особистісних якостей, так і від зовнішніх умов, велика увага надається саме організації професійного середовища, яка передбачає: включення педагога у діяльність розвиваючого характеру; створення умов для дослідницького пошуку і творчості педагога; застосування різноманітних форм розвитку професійної свідомості; освітнє інформаційне поповнення професійного середовища; забезпечення можливості передачі педагогічного і виробничого досвіду тощо [14, с. 257].

Висновок. Таким чином, для нашого дослідження є важливим здійснення аналізу сутностей таких базових понять, як «розвиток», «професійний розвиток», «саморозвиток», «самовдосконалення», «самоактуалізація», «професійний потенціал педагога», які складають основу розвитку професійної культури викладачів спеціальних дисциплін будівельного профілю професійно-технічних навчальних закладів.

Література:

1. Великий тлумачний словник української мови / Уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. – К.: Ірпін: ВТО «Перун», 2004. – 1440 с.
2. Маралов В. Г. Основы самопознания и саморазвития: Учеб. пособие для студ. сред. пед. учеб. заведений / В. Г. Маралов. – М.: Изд. центр «Академия», 2002. – 256 с.
3. Ігнатів О. М. Психологічні основи розвитку фахової інноваційної культури професійних працівників / О. М. Ігнатів. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 288 с.
4. Харламов И. Ф. Педагогика / И. Ф. Харламов. – М.: Высшая школа, 1990. – 575 с.
5. Межуев В. М. Культура как философская проблема / Вадим Михайлович Межуев // Вопросы философии. – 1982. – № 10. – С. 53-62.

6. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України: гол. ред. В.І. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
 7. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / Семен Устимович Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
 8. Отич О. М. Мистецтво у системі розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога професійного навчання: теоретичний і методичний аспекти: [Монографія] / Олена Миколаївна Отич, [за ред. І. А. Зязюна]. – Чернівці: Зелена Буковина, 2009. – 752 с.
 9. Анциферова Л. И. Личность в динамике: некоторые итоги в динамике / Л. И. Анциферова // Психологический журнал. – 1992. – №5. – С. 12-25.
 10. Митина Л. М. Психология профессионального развития учителя / Л. М. Митина. – М., 1998. – 208 с.
 11. Маклаков А. Г. Общая психология: Учебник для вузов / А. Г. Маклаков. – СПб.: Питер, 2008. – 583 с.
 12. Маслоу А. Психология бытия / А. Маслоу; [пер. с англ.]. – М.: «Рефес-бук»; К.: «Ваклер», 1997. – 304 с.
 13. Санжиева Я. Б. Профессиональное развитие педагогов в условиях последилового образования: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.08 / Санжиева Янжима Богдановна. – М., 2002. – 328 с.
 14. Кисельова О. О. Теория и практика развития профессионально-педагогического потенциала: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.08 / Санжиева Янжима Богдановна. – М., 2002. – 387 с.
 15. Горшкова В. В. Проблема субъекта в педагогике / В. В. Горшкова. – Л., 1991. – 77 с.
 16. Макарова Л. М. Преподаватель высшей школы: индивидуальность, стиль, деятельность: монография / Л. М. Макарова. В 2 ч. Ч. 2. – М.; Тамбов, 2000. – 143 с.
 17. Коломієць А. М. Інформаційна культура вчителя початкових класів: Монографія / А. М. Коломієць. – Вінниця: ВДПУ, 2007. – 379 с.
- References:**
1. Velykyi tlumachnyi slovnyk ukrayins'koyi movy / Uklad. i hol. red. V. T. Busel. – K.: Irpin': VTO «Perun», 2004. – 1440 s.
 2. Maralov V. G. Osnovy samopoznaniya i samorazvitiya: Ucheb. posobie dlja stud. sred. ped. ucheb. zavedenij / V. G. Maralov. – M.: Izd. centr «Akademija», 2002. – 256 s.
 3. Ihnatovych O. M. Psykholohichni osnovy rozvytku fakhovoyi innovatsiynoyi kul'tury profesiynykh pratsivnykiv / O. M. Ihnatovych. – K.: Tsentru uchbovoyi literatury, 2009. – 288 s.
 4. Harlamov I. F. Pedagogika / I. F. Harlamov. – M.: Vysshaja shkola, 1990. – 575 s.
 5. Mezhuiev V. M. Kul'tura kak filosofskaja problema / Vadim Mihajlovich Mezhuiev // Voprosy filosofii. – 1982. – № 10. – S. 53-62.
 6. Entsiklopediya osvity / Akad. ped. nauk Ukrayiny: hol. red. V. I. Kremen'. – K.: Yurinkom Inter, 2008. – 1040 s.
 7. Honcharenko S. U. Ukrayins'kyi pedahohichnyi slovnyk / Semen Ustymovych Honcharenko. – K.: Lybid', 1997. – 376 s.
 8. Otych O. M. Mystetstvo u systemi rozvytku tvorchoyi indyvidual'nosti maybutn'oho pedahoha profesiynoho navchannya: teoretychny i metodychny aspekty: [Monohrafiya] / Olena Mykolayivna Otych, [za red. I. A. Zyazyuna]. –

Проблемы современного педагогического образования.

Сер.: Педагогика и психология

Chernivtsi: Zelena Bukovyna, 2009. – 752 s.

9. Anciferova L. I. Lichnost' v dinamike: nekotorye itogi v dinamike / L. I. Anciferova // Psihologicheskij zhurnal. – 1992. – №5. – S. 12-25.
10. Mitina L. M. Psihologija professional'nogo razvitiya uchitelja / L. M. Mitina. – M., 1998. – 208 s.
11. Maklakov A. G. Obshhaja psihologija: Uchebnik dlja vuzov / A. G. Maklakov. – SPb.: Piter, 2008. – 583 s.
12. Maslou A. Psihologija bytija / A. Maslou; [per. s angl.]. – M.: «Refe-buk»; K.: «Vakler», 1997. – 304 s.
13. Sanzhieva Ja. B. Professional'noe razvitie pedagogov v uslovijah poslediplomnogo obrazovanija: dis. ... doktora ped. nauk: 13.00.08 / Sanzhieva Janzhima Bogdanovna. – M., 2002. – 328 s.
14. Kisel'ova O. O. Teorija i praktika razvitiya professional'no-pedagogicheskogo potencijala: dis. ... doktora ped. nauk: 13.00.08 / Sanzhieva Janzhima Bogdanovna. – M., 2002. – 387 s.
15. Gorshkova V. V. Problema sub#ekta v pedagogike / V. V. Gorshkova. – L., 1991. – 77 s.
16. Makarova L. M. Prepodavatel' vysshej shkoly: individual'nost', stil', dejatel'nost': monografija / L. M. Makarova. V 2 ch. Ch. 2. – M.; Tambov, 2000. – 143 s.
17. Kolomiyets' A. M. Informatsijna kul'tura vchytelya pochatkovykh klasiv: Monohrafiya / A. M. Kolomiyets'. – Vinnytsya: VDP, 2007. – 379 s.

Педагогика

УДК:378.2

аспирант Мустафаева Лилия Февзиевна

Республиканское высшее учебное заведение

«Крымский инженерно-педагогический университет» (г. Симферополь)

РОЛЬ САМООБРАЗОВАНИЯ В РАЗВИТИИ ДИДАКТИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ СПЕЦИАЛЬНЫХ ДИСЦИПЛИН СТРОИТЕЛЬНОГО ПРОФИЛЯ

Аннотация. В статье рассматривается роль самообразования в развитии дидактической компетентности преподавателя специальных дисциплин, определена сущность дидактической компетентности, представлены цели, задачи, формы, принципы, уровни и показатели эффективности педагогического самообразования.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, дидактическая компетентность, самообразование, преподаватель.

Annotation. The article discusses the role of self in the development of didactic competence of the teacher of special disciplines, defines the essence of didactic competence, presented the goals, objectives, principles and indicators of the effectiveness of self-teaching.

Keywords: professional competence, didactic competence, self-education teacher, tutor.